

ก็มาบอกว่าแป็บทำโครงการให้หน่อยซิ แบบเห็นทำเรื่องสิ่งแวดล้อมทำโครงการให้หน่อยต้องเอาไปเสนอ ผอ. แป็บก็บอกว่าเด็ก ๆ ที่โรงเรียนครูเก่ง ๆ จะตายเป็นกลุ่มรักษะเขาจะเมตตาทั้งครั้งก่อนโรงเรียนลองให้เขา คิดงานซิคะ แยกขยะก็ได้ อะไรก็ได้ เขารู้เขาเก่ง คุณครูบอกว่าไม่เอาจะเอาแบบว่าคือมันต้องเห็นเป็นรูปธรรมแป็บถามว่ารูปธรรมมันคืออะไร ต้องทำสวนหย่อม นี่คือนวัตกรรมของนักศึกษาในวันนี้คะ เพราะฉะนั้นบอกได้เลยว่าไม่มีความคาดหวังเลย แม้กระทั่งกับโรงเรียนกับ เขาน่าจะรู้สึกว่าเขาไม่รู้ละ ถ้าเขาให้ความสำคัญกับกลุ่มรักษะเขาจะเมตตาเขาน่าจะรู้สึกว่าเขาเป็นโอกาสที่เป็นโรงเรียนที่อยู่กับกลุ่มซึ่งเราเอง เราก็พยายามผลักดันเด็ก ๆ ว่าเป็นกลุ่มรักษะเขาจะเมตตาแล้วไปอยู่ในโรงเรียนแล้วก็ต้องแบบว่ากลับไปที่จะไปดูแลเพื่อน ๆ ในโรงเรียนด้วยเขาก็บอกว่าหนูก็ได้แต่บอกว่าเดินไปบอกแบบว่าแบ่งสายกัน ไปบอกน้อง ๆ ว่า ให้ปิดน้ำปิดไฟ นั่นคือแค่นั้นเองที่เด็กทำได้ ทั้ง ๆ ที่ศักยภาพเขาสูงมาก เด็ก ป. 1 ต้องเรียนพิเศษแล้วนะจะไม่ทราบว่ามันเกิดอะไรขึ้นใครทำเรื่องการศึกษาลงไปดูหน่อยนะคะเด็ก ป.1 ต้องเรียนพิเศษแล้ว แป็บบงมากเลยไปเรียนพิเศษอะไร ก็คือต้องเรียนพิเศษ โรงเรียนสอนยังงี้ก็ไม่ว่าแต่ก็ต้องเรียนพิเศษตั้งแต่ ป.1 เป็นอย่างนี้ที่หมู่บ้านจะเป็นอย่างนี้แล้วก็มีเรื่องอย่างนี้มาตลอดแม้กระทั่งเล็ก ๆ นะคะ แป็บไม่รู้เราอาจจะละเอียดไปหรือว่าเขาอยากไปก็ไม่ว่า เราสอนการแสดงให้เด็กใช้ใหม่คะ การแสดงที่เวลาที่พวกเราสอนเด็ก ๆ นี้เราพยายามกลั่นกรองมากเลยมันจะต้องออกมาเป็นเนื้อหาสาระเป็นเรื่อง เราก็ไปซ้อมให้ทุกวัน ๆ เด็ก ๆ มาบอกว่าคุณครูเอากการแสดงชุดที่เราให้ เด็กมาเล่นตอนวันฉัตรมงคลไปเล่นในค่ายลูกเสือซึ่งเป็นกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีหน้ามีตาแบบว่าเป็นกลุ่มโรงเรียน

ที่นี้โรงเรียนอื่นก็ชมว่าซ้อมการแสดงเก่งมากเลย แล้วพอวันเด็กก็เอากการแสดงชุดนี้ขึ้นไปโชว์ให้ผู้ปกครองดูแล้วก็ประกาศว่าคุณครูเป็นคนฝึกซ้อม เด็ก ๆ ก็มาบอกว่าเจแป็บหนูไม่เข้าใจเลยก็เจแป็บไปซ้อมให้ทุกวัน แล้วทำไมคุณครูประกาศว่าคุณครูเป็นคนฝึกซ้อมให้แล้วไม่เห็นมาช่วยอะไรเลย เราก็บอกว่าไม่เป็นไรจำไว้ว่าถ้าโตขึ้นจะไม่ทำแบบนี้ คือเราไม่ได้รู้สึกที่เราจะต้องมีเกียรติมีค่าให้เขาพูดถึงนะคะ แต่เล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างนั้นมันจะสั่งสมแล้วก็เด็ก ๆ เขาก็จะโตมาแบบความซึ้ง ๆ ของคนสอน เพราะฉะนั้นแป็บพยายามจะจับตามองว่าการปฏิรูปการศึกษามันจะเกิดอะไรกับโรงเรียนบ้าง จนวันหนึ่งเราสงสัยว่าตกลงการปฏิรูปการศึกษามันคือการเรียนเพิ่มขึ้น หรือเปล่า เพราะว่าพอมันมีกระแสมาจับเด็ก ป.1 อนุบาล ก็ต้องไปตีเพื่อที่จะสอบแข่งขันกัน จนวันนี้อย่าไม่จบ ป. 6 ต้องรีบไปหาที่เรียนใหม่เพราะกลัวว่าจะไม่มีที่เรียนก็เลยสงสัยว่าการปฏิรูปการศึกษามันคือการเรียนเพิ่มจะต้องมีที่เรียน หรืออะไรสักอย่างในระบบการศึกษา

คุณชวนันท์ ทราพันชัย :

จริง ๆ แล้วต้องบอกว่าตอนนี้สิ่งที่กำลังเป็นไป คือสิ่งที่เราอยากจะยกเลิกอันนั้นไม่ใช่เรื่องของ การปฏิรูปการศึกษานั้นเป็นแนวคิดแบบเดิม ๆ ตอนนี้สำนักงานกำลังผลักดันตัวหนึ่งคือ การยกเลิกสอบเข้า ป.1 ตรงนี้ค่อนข้างจะเป็นไปได้เยอะ ตรงนี้คุณอาทิตย์ก็เข้าประชุมหลายครั้งน่าจะพอได้ทราบข่าวคราวบ้าง แต่ว่าตอนนี้ปัญหาที่สำคัญที่สุดสำหรับเราคือการเอนทรานซ์ เมื่อไรก็ตามถ้าการเอนทรานซ์ยังไม่เลิก เอนทรานซ์คือเหมือนกับการวัดผลใช้ใหม่คะ อันนั้นคือเป้าหมายของเด็กทุกคนที่เรียนถ้าเมื่อไรก็ตามเราไม่เลิกระบบเอนทรานซ์ตรงนั้นก็คือเราไม่มีทาง ตอนนี้เราก็กำลังชี้แจงกับทางทบวงเป็นอย่างมากว่าขอให้เขาตัดระบบการคัดเลือก ส่วนในแง่ของการปฏิรูปต่างๆ นั้นนะคะ เดี๋ยวยังไม่ว่าเราต้องเชิญทางกลุ่มนะคะเพราะว่าสำนักงานมีเอกสารค่อนข้างเยอะนะคะ เพราะว่าคุณอาทิตย์นี้ไปดูทบทวนบ่อย ๆ ก็มีหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทางด้านนี้ค่อนข้างเยอะอาจจะเป็นตัวหนึ่งที่ คือเข้าใจว่าตอนนี้หลายๆ คนเข้าใจเรื่องของ concept เรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้อันนี้ค่อนข้างจะแปลกออกไปนะคะเพราะว่าหน่วยงานรับนโยบายคือหน่วยงานของ สกศ. ที่ทำนั้นนะคะเป็นผู้ผลิตองค์ความรู้แล้วก็เป็นผู้ทำงานวิจัยแต่ว่าหน่วยปฏิบัตินั้นนะคะก็จะเป็นของกระทรวงแล้วกระทรวงบางครั้งเขาคอมมิสคอนเซ็ปต์ แต่ว่าอย่างว่าอยากได้นักทำไป เพราะฉะนั้นเราพยายามเป็นอย่างยิ่งที่ว่าอยากจะให้งานวิจัยที่เราได้ทำมานั้นนะคะ ซึ่งมีหลายรูปแบบมากไม่ว่าจะเป็นระดับเด็ก เล็ก นีก็มีสี่ห้ารูปแบบ หรือว่าปฏิรูปการเรียนรู้อันนี้ที่เราเอามาจากประสบการณ์จริงๆ อย่างนี้ก็ยิ่งอยากจะให้เชิญท่านถ้าเป็นไปได้เข้าใจว่าทางกลุ่มนี้

คงไม่ค่อยสันทัดในแง่ของการทำดอกคิวเมนต์เท่าไรนะค่ะ แต่ว่าถ้าเป็นไปได้อยากจะเชิญเหมือนกันยังงี้ เที่ยงต้องไป
เอาเอกสาร

กลุ่มรักษะเขาะเมา :

เรื่องเอนทรานซ์มีประสบการณ์จะเป็นที่อื้อฮำของโรงเรียนมาเลยละ อยู่กลุ่มรักษะเขาะเมาแล้วไม่
เอนทรานซ์ เที่ยงให้น้องเขาเล่าให้ฟัง เกิดอะไรขึ้นนี้ไม่เท่าไร แต่ผมจำได้ผมเป็นรุ่นแรกที่มีเอนทรานซ์ระบบใหม่นะครับ
ผมจำได้แม่นย่ำว่ามีข้อหนึ่งของทบทวนเขาออกมาว่า การสอบเอนทรานซ์ระบบใหม่นี้ปีละ 2 ครั้งนี้จะทำให้ปัญหาเรื่องการ
กวดวิชาลดลงโรงเรียนจะเท่ากัน ผลออกมาตัวกันตั้งแต่ ม. 3ๆ ตัว ม. 4 ตัวๆ หนักกว่าเดิมอีก แสดงว่าอันนี้ล้มเหลว
แล้วที่นี้มีอีกคือมีครูคุยกับครูที่สอนมัธยมนะครับ สมมุติวิชาเคมีซึ่งเด็กไทยก็เก่งมาเลยนะครับ ตกกันระนาวจาก 6
เทอมยุบมาเหลือ 5 เทอม อาจารย์ก็งั้นแล้วจะสอนอะไรยังงี้งกันใหญ่โต แล้วเที่ยงนี้ครูผู้อำนวยการปฏิบัติการจริงๆ
แล้วตอนนี้ครูที่โรงเรียนก็กำลังงกันอยู่เหมือนกันนะครับกับระบบอะไรของเขาแน่แต่จะเล่าประสบการณ์ตอนที่เอนฯ เรื่อง
เอนทรานซ์นั้นะครับ จริงๆ ผมอยู่ 3 ผมก็เรียนได้ 3 กว่า แล้วผมก็จะเรียนสายศิลป์ภาษา ศิลปสังคม คุณครูแนะ
แนวก็สอนว่าเธอเรียนเก่งนะเธอเก่งมากของโรงเรียนนี้เธอต้องเรียนสายวิทย์ เราก็สายวิทย์ก็สายวิทย์ พอเรียนสายวิทย์
ไป ทำไมฟิสิกส์ ก็ตก เคมี ก็ 2 ชีวะ ก็ 1 เราก็มองสงสัย จนถึงสุดท้าย ผมก็เรียนตกชั้น แล้วผมก็สอบเทียบ คะแนน
เป็นเอกฉันท์ว่า ฟิสิกส์ ได้ 10 ชีวะได้ 10 กว่าๆ แล้วเต็มร้อย แต่วิชาภาษาไทยได้ 70 กว่า สังคมได้ 90 แต่ก็จุดกันไม่อยู่
แล้ว ก็เลยไม่เอนฯ ก็มาเข้าเรียนรวมๆอยากเรียนอะไรเรียนเลย หลังจากที่ไม่เอนทรานซ์ไ้ใหม่ละ คำถามจะมาที่
เจ้แป็บเยอะมากเลย เจ้แป็บทำไมทำไมเอนทรานซ์ มันคิดอะไรของมันคิดอย่างนี้ไ้ยังงี้ คนโน้นคนนี้ก็มาว่านะเจอ
อาจารย์ๆ ก็บอกว่า นี่เธอไปสอนอะไรน้อง ทำไมน้องไม่เอนทรานซ์เรากไ้แต่ยืมก็บอกว่าสงสัยมันเชื่อหนูมากไปหน่อย
มั้งละ แล้วก็ปัญหายอย่างนี้เรากไ้เห็นนะทำไมแค่น้องเราไม่เอนทรานซ์ทำไมเป็นปัญหาของโรงเรียนๆ ด้วยนะค่ะ

พูดถึงการศึกษาที่ผมก็ไม่รู้จะแก้อะไรตรงไหนนะครับ มันมีปัญหายอย่างนี้ก็คือว่าโรงเรียนเหมือนเขาเรื่องหน้าตา
ของคนอะไรในสังคมมันก็ยังมึ ว่าเวลาผู้บริหารเขาคุยกันเขาก็จะต้องสอบถามว่าเด็กเรียนจุฬาเท่าไร ธรรมศาสตร์กี่คน
จนมันก็อาจจะกดดันไปถึงครูสอนแนะแนวอะไรต่างๆ ในสมองของเด็กจะมีอยู่แค่คณะวิศวกรรม คณะแพทย์ พยาบาลอะไร
พวกนี้ จริงๆ ผมไม่รู้เลยว่ามีคณะสังคมวิทยา คณะมนุษยวิทยา โบราณคดีก็ไม่รู้ อะไรก็ไม่รู้มาค้นพบเอาที่หลังตอนเรียน
มหาวิทยาลัย ตายแล้วเรากไ้เอนฯ ไม่ได้ อาจารย์คะพูดเรื่องนี้แล้วมันก็เมาส์หน่อยคะประเด็นผู้ปกครองอิตานี้ที่
โรงเรียนก็ไปเจออาจารย์แนะแนวเขาก็กำลังแนะแนวให้กับคุณแม่ของเพื่อนในห้องเขา เนื่องจากว่าเพื่อนในห้องเขาจะมี
บุคลิกไปในทางที่อ่อนโยนมากไปนิดหนึ่ง อาจารย์แนะแนวบอกคุณแม่เลยว่าคุณแม่ต้องให้เขาไปเป็นทหารนะค่ะ เขา
จะได้มีบุคลิกที่เข้มแข็งแล้วก็จะไม่ไปเป็นท้าวเป็นตุ๊ด งงเลยละทำไมพูดอย่างนี้คือไม่ได้มีการถามเลยว่าลูกเขาน้อยาก
จะเป็นอะไร พอแป็บกลับมาก็ไ้พวกนี้ใหญ่เลย อาจารย์แนะแนวที่โรงเรียนจบที่ไ้ไหนมาแป็บค่อนข้างปากจัดไ้
แล้วอีกอย่างหนึ่งมันไม่ใช่แค่มัธยมหรือประถมนะครับ เรียนอุดมศึกษาแล้วบางครั้งผมเคยไปช่วยงานอาจารย์ เขา
ประชุมเรื่องการปฏิรูปการศึกษาแล้วผมไปยืนมองตอนเสร็จฟ้าผ่านะครับผมก็ยืนดูอยู่ ไม่ได้ดูถูกนะครับ แต่ว่าเขาเถียง
กันเองแต่ไม่ได้มีนักศึกษาเข้ามาฟังแล้วมีตัวเชื่อมต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมเขาเถียงกันวิชาการกับวิชาการ ดร. กับ ดร.
แล้วเราไม่รู้เรื่องอะไรเลย บางทีเขาสรุปไปเรียบร้อยแล้วนักศึกษายังงงอยู่ว่าเกิดอะไรขึ้น เขาปฏิรูปการศึกษาแล้วเหวอ
เห็นยังเหมือนเดิมอยู่เลยไม่เห็นมีอะไรเกิดขึ้นก็เลยงงๆ นะครับ

กลุ่มพุทธมณฑล :

ผมก็ตั้งใจครับเห็นน้องๆ รู้สึกว่าเด็กๆ เขาคิดเป็นนะครับ ก็หันมาดูผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษา ที่นี้เห็นด้วยกับ
พี่ชวันท์ เพิ่มบทบาทอีกนิดหนึ่งที่จะทำเอกสารที่จะ support ตัวเองและต่อไปอีกหลายเวที ต่อจากนี้ไปยังต้องไปอีก
หลายเวทีมากๆ เลย ผลออก จะต้องทั่วประเทศเลยที่จะไปกระตุ้นหรือว่าปลุกแรงบันดาลใจให้กลุ่มอื่น เพราะว่าถ้าเอาพี่
แป็บไปทุกเวที หนักแน่นเหนียวแน่นกับกลุ่มนี้ แต่ว่าถ้าทำเอกสารขึ้นมา support พี่แป็บสักนิดหนึ่งเชื่อว่า น้องๆ หลาย

คนเขียนได้อยู่แล้ว พุทธมณฑลมีกลุ่มที่ทำอย่างนี้อยู่บ้างแล้ว ถ้าทำอย่างนี้ก็จะลดแรงที่น้องๆ จะต้องเดินทางมาจากระยองไปทุกหนแห่ง จะลดลงไปได้เยอะเขาจะเรียนรู้จากเอกสารแล้วถึงมาเจอตัวจริงเสียงจริงอีกทีหนึ่ง

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : ข้อสำคัญเขาจะอ่านหรือเปล่าคะ

กลุ่มพุทธมณฑล :

พุทธมณฑลมีกลุ่มหนึ่งทำเรื่องสุขภาพภาคประชาชน สุดท้ายกรอบคือ ถูกเชิญไปเกือบทุกเวทีเพื่อสุขภาพ จนกระทั่งคิดว่าไม่ได้แล้วต้องทำเรื่ององค์ความรู้ออกมาให้เขาศึกษาจากองค์ความรู้ paper ก่อนอยากเจอตัวจริงเสียงจริงอีกเวทีหนึ่งยังงั้นจะคุ้มค่าไม่งั้นจะเหนื่อย แล้วก็เห็นแรงบันดาลใจอีกอันหนึ่ง เห็นเขาเหมือนกับเป็นองซานซูจี เพราะว่าเป็นผู้หญิงตัวเล็กๆ ไซ้ใหม่ครบแต่ว่าลุกขึ้นมาทำนะครบในลักษณะของคนๆ หนึ่งที่ไม่ใช่ชื่อเสียงเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ณ วันนี้เขาร่วมมือกับน้องๆ จารีกประวัติศาสตร์ของตัวเองได้ แล้วก็ท้องถิ่นได้ของตัวเองได้ แต่อย่าหยุดแค่นั้น ต้องสร้างคนอย่างคุณขึ้นมาอีกให้มันเยอะกว่าที่อยากทำสร้างขึ้นมาอีกเพื่อที่เราจะได้ลดความเหนื่อยของเราเพราะมีบุคคลรุ่นต่อไปมาทำอย่างที่คุณก็อยากสร้างน้องๆ ขึ้นมาอย่างนี้ เผอิญช่วงที่ผ่านมากระแสพวกนี้มันไม่ขึ้น เรากลายเป็นสื่อที่ถูกเลี้ยงให้เป็นหมู่นะครับทุกวันนี้สื่อก็เป็นสื่อ ก็เห็นว่ากระบวนการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาต้องเน้นเรื่องของการสร้างคุณค่า การศึกษาแม้จะไม่ต้องเยอะนะครับแต่ก็เอามาให้เกิดประโยชน์กับชุมชนสังคมอันนี้สำคัญ ที่มากกว่าการศึกษาที่เอาไปสร้างคุณค่าให้ตัวเองแล้วก็ไม่ได้คิดถึงชุมชนอะไร แล้วยังกรณีของที่ตรงนี้ที่ชอบก็คือว่าในส่วนที่เป็นชาวเมือง เราอยู่ต่างจังหวัด ที่พุทธมณฑลค่อนข้างยากมากเพราะเป็นชาวเมืองที่มีรอยต่อกับต่างจังหวัด วิถีชีวิตชาวบ้านชาวเมืองต่างกันลิบลับเลย รู้กันนี่ค่อนข้างหนา ค่อนข้างสูง กำแพงกันระหว่างชาวบ้านจริงๆ กับชาวบ้านจัดสรร หาเวทีที่เชื่อมกันยาก แล้วก็กระบวนการจะค่อนข้างยากก็คงจะเป็นแรงบันดาลใจของตัวเอง ณ วันนี้มีน้องๆ ที่นำภาคภูมิไว้อย่างยิ่งที่จังหวัดระยองไซ้ใหม่ครบ บางทีเราชอบนึกว่าตัวเองกลับเป็นคนบ้านนอก ผมก็อยู่แปดวันครับ แท้ที่จริงคนที่อยู่ต่างจังหวัดกลับมีบทบาทมากกว่าคนในเมือง

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา :

เดี๋ยวนิดหนึ่งนะค่ะ เด็กๆ พอมายู่ที่กลุ่มเราจะคล้ายๆ กับว่าให้หมาหมาเขาใจค่ะ คือเวลาประชุม น้องเขาสามารถยกมือค้านพี่ได้ทุกคนเลย เราให้อิสระใจ แต่ว่ารู้ไหมคะว่าเกิดอะไรขึ้น เด็กๆ อยู่กับเราไม่มีอิสระ แต่พอกลับเข้าไปในโรงเรียนปึบเด็กๆ บอกว่าพยายามที่จะไม่เห็นด้วย ก็คือกลายเป็นครูขีดเส้นเลยนะ แล้วก็บอกเลยว่าพวกเธอไปอยู่กลุ่มมาแล้วก็เอาความเป็นกลุ่มมาใช้ในโรงเรียนกลายเป็นน้องเรามีปัญหาเป็นอย่างนี้เลย ไม่รู้เป็นไรนะพอมายู่กลุ่มนี้ปากจัดกันทุกคนเลยไม่ใช่อะไร ก็อยากคุย อยากบอกว่าคิดอะไร แล้วเด็กๆ เราจะเป็นอย่างนั้นนะค่ะ เหมือนอย่างที่เราให้อิสระทางความคิด กล้าที่จะบอกว่าหนูไม่เห็นด้วย ไม่ แต่พอกลับเข้าไปโรงเรียนปึบ กลายเป็นว่าเป็นปัญหากับโรงเรียน เราก็เลยบอกว่า น้องๆ ที่กลุ่มสงสัยจะต้องสอนให้หยุดกัน ที่อื่นเขาสอนให้กล้าแสดงออก มีตัวอย่างของผมเองนะครับ

เมื่อตอนที่อยู่มัธยมเคยมีค่ายๆ หนึ่งเป็นค่ายเพื่อสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เป็นชมรมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งใหญ่มากเขาก็ทำงานกับองค์กร สยช. เสร็จแล้วเขาก็จัด ค่ายๆ หนึ่งขึ้นมาแล้วเขาก็อยากให้เด็กๆ นี่ไปที่ทำเรือสัดทึบ ซึ่งเขาเก็บค่าไปค่ายคนละ 499 บาท ผมก็ว่าถ้าเกิดคนที่ไม่มีเงินละเขาจะไปยังงั้น มีสองคนพี่น้องเขาต้องจ่ายเป็นพัน แล้วคนที่ไม่มีไปนี่คือจะไม่ผ่านกิจกรรมแล้วผมก็ไปถามอาจารย์คนที่เขาจัดงาน บอกว่าอาจารย์ผมอยากทราบว่าต้องใช้เงินตรงไหนบ้าง อะไรยังงั้นนี่แต่อยากจะช่วยเปลี่ยนแปลงมันได้ไหมเพราะว่าคนที่ไปไม่ได้เขาก็มี อาจารย์เขาบอกว่าเป็น label ก็เป็น label ไปอย่างมาอยู่กับส่วนนี้ ผมแบบหงายเงิบไปเลยครับ กลับมาเข้ามาหงุดหงิดใหญ่เลย โอ๊ยเจ้าพิบ ทำไมถามไม่ได้ แล้วบังเอิญมาเจอเจ้าบ้าจี้ด้วย ไปถามเลยมันจ่ายอะไรกันนัก ตั้งเท่านี้ ก็เลยกลายเป็นน้องไปโรงเรียนมีปัญหาเลย

เราก็ไม่มันคิดใจอะไรก็เลยคิดว่าต้องไปรังไล่ ต้องรู้ พอหนีไปถามก็หน้าแหกกลับมาเลย ก็ถามไปถามมาก็ค่ากะ
ทะ ค่าช้อน ค่าเดินเท้า ค่าซูชิพ ตกลงจะซื้อทุกอย่างเลย ก็เลยต้องเจ็บไปเพราะผมเป็น label

คุณมนตรี สุขสม :

ขอบคุณนะครับที่เชิญมา ผมก็ได้ประสบการณ์อย่างยิ่งสมกับที่ข้ามน้ำข้ามทะเลมา ก็ได้เห็นกระบวนการ
ค่อนข้างชัดเจนก็ทำให้กับทีมภูเก็ต ผมเองก็เป็นข้าราชการเหมือนกันซึ่งจะออกไปทำงานข้างนอกสัก 4 เดือน ก็
เห็นข้อแตกต่างจากการเริ่มต้นมากที่สุด อย่างเรานี้คือก็อยู่ในกรอบมา 10 กว่าปี เกือบ 20 ปี พยายามที่จะผลักดันออกไป
แต่มันก็ไม่หลุดนะครับความคิดต่างๆ นี่บอกจริงๆ ใส่บ้านทำงานกลางวันกลางคืน ก็ให้โอกาสขนาดนั้น แต่ทำไมไม่สำเร็จ
แล้วที่สำคัญคือเรามีทรัพยากรต้นทุนเยอะ เริ่มต้นในหลักแสน ทำงาน 4 เดือนก็ยังไม่เห็นอะไรชัดเจนเลย เปรียบเทียบ
ตรงนั้นแล้วมันไม่คุ้มเลยที่ลงทุนไป แพงไป ตอนนี่จริงๆ เงิน ก็รออยู่ก็ต้องทำงานอีกปีหนึ่งขยายทีมงานผมอยู่สาธารณสุข
ก็ทำงานทุกภาคก็ได้ทำงานระบบปฏิรูปเน้นการสร้างมากกว่าการซ่อมแซมครับ ก็ทางท้องถิ่น คือ อบจ.
เทศบาล แล้วอย่างที่เรากลุ่มเล่ามาสังเกตนะครับพยายามลืมนะครับแล้วก็ไปทำงาน เขาก็รู้ระบบราชการทำงานอาจ
จะดีบ้าง แต่เขาก็คงไม่มั่นใจเอาไว้อำนาจกับชาวบ้านได้ไหม เอาเงินไปเลยไปจ้างทีมงาน ผมก็จ้างทีมงานมา 10 คน ก็
ทำงานเชิงรุก แต่คน 10 คนตรงนั้นครับ รวมทั้งเราด้วยเรามีแค่ความคิดความต้องการมีใจจะให้แต่ว่าประสบการณ์ และ
กระบวนการเราไม่มีอย่างทีกลุ่มที่ทำอยู่นี้ ก็จะทำให้ถ้าในภูเก็ต ก็มีถ้าทำงานก็ทำงานไปเข้าถึงเย็นเสร็จก็กลับ ความ
คิดเขาก็ผลักดันไม่คิดว่าจะทำอะไรต่อไป จะสร้างยังไง เราก็เริ่มทำกับเด็กในโรงเรียนแล้วก็เข้าสู่ชุมชนๆ ครอบ
ครัวก็ชมขวัญกันอยู่นั้น ตรงนี้เป็นปัญหาใหญ่นะครับจะเรียนถามทางกลุ่มว่ามีอะไรจะแลกเปลี่ยน กับเราไหมว่าใน
การคัดทีมงานมาทั้งที่ทำไมต้องมาด้วยใจ เรามีเงินให้ด้วยซ้ำไป มีเงินให้ทำงาน มีเงินให้มากไปหรือเปล่านั้นไม่ทราบนะ
ครับ จะว่ามีโอกาสคัดใหม่ก็มีนะครับ คนมาตั้ง 100 กว่าคนให้เราคัดกระบวนการเราทำ 1 วัน ก็หาหลายฝ่ายมาช่วยกัน
ดูเอากิจกรรมให้ไปมีการสัมภาษณ์ก็คิดว่าได้ที่เจอแล้ว แต่มันก็ไม่ว่าอาจจะจะเป็นเพราะเริ่มต้นที่เงินมากเกินไปหรือเปล่า
ก็ไม่ทราบครับ

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา :

ถ้าเกิดพูดถึงในชุมชน มองว่าเราเองเริ่มจากการที่ให้ตัวเราเอง ตัวน้องๆ มองตัวเองว่าเรามีค่าที่สามารถมีสิทธิ์
มีเสียงคิดได้ไม่ใช่ไป label อย่างเดียว ตัวคุณอยากจะจ่ายแค่ไหนก็จ่ายกัน ไปค่ายก็จ่ายเงินมา
มันไม่ใช่อย่างนั้น คืออยู่ที่พื้นฐานว่าเราต้องพัฒนาตัวเองนะครับ เมื่อก่อนนี้ผมไม่ใช่คนชอบอ่านหนังสือหรือนอกจาก
หนังสือเรียนนะครับ หนังสือเรียนถูกบังคับผมก็เลยคิดว่าเราจะต้องพัฒนาตัวเอง ซึ่งการพัฒนาตัวเองนี้เพื่อใคร
ถ้าไม่ใช่เพื่อตัวเอง ก็เพื่อตัวเราเองเรามีความคิดเพิ่มขึ้นเรามีวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้น เราต้องหาความรู้ใส่ตัว อ่านหนังสือก็
อ่านหนังสือให้มากขึ้นเราต้องหัดคิดให้เป็นระบบซึ่งตรงนี้เป็นการพัฒนาตนเอง เราก็มองว่าตรงนี้เป็นการศึกษาตัวเอง
อยู่แล้วครับ คนที่เขาอยู่นอกแบบอย่างเช่น ไปอยู่กับสังคมคนที่อ่านหนังสือพัฒนาตัวเองคิดแบบแปลกๆ ที่ว่าสังคม
เก่าๆ เราคิดแปลกออกมา เราจะเห็นว่าเราเป็นคนแปลก แล้วคนที่เขาอยู่ในระบบเก่าๆ เขาจะรับไม่ค่อยได้ เขาจะห่าง
จากเราไป แต่บางคนที่เขาต้องการสิ่งใหม่ๆ เขาก็จะเข้ามาสัมผัสดูว่ามันเป็นยังไงบ้าง สังคมอันนี้ เด็กๆ ที่เข้ามาก็มี
นะครับ เด็กที่เข้ามาในกลุ่มเรา พอเขาเห็นว่าเป็นแบบนี้ต่างจากเดิม เราไม่ไปเที่ยวทะเล เราไม่ไปกินเหล้า เราไม่ไปสูบบุหรี่
เขาก็เห็นว่าไม่เทห์ เพราะว่าสังคมแบบเก่าสังคมต้องเทห์ เก่ ต้องไปสูบบุหรี่กินเหล้า ผับแถวบ้านเราที่ว่าเข้าไป
ในเมือง เราไม่ไปกินเขามองว่าเราเขยเขาก็ออกไปบางส่วนก็ดี คือข้อสำคัญน่าจะบอกไว้ในส่วนของทีมงานนี้ไม่ต้อง
ไปตั้งเป้าหมายหรอก คืองานนี้มันจะสกรีนคนออกมาเองคือเห็นมีเยอะแยะไป งานสังคมนะชอบ แต่สุดท้ายแล้วนะบางที
พอทำงานปุ๊บเขาก็จะสกรีนตัวเขาเองออกไปแหละ เพราะฉะนั้นข้อสำคัญต้องถามตัวเองว่าอย่างนี้ถ้ามีคนเดียวนี่ทำหรือ
เปล่า แล้วถ้าถามนะผมไม่ซีเรียสใจก็อีกทำอย่างนี้ถึงไม่มีคนอื่นมันก็ต้องเป็นอย่างนั้นมันก็ทำกันไปเรื่อยๆ แต่ที่นี้
บังเอิญว่าโชคดีก็ตรงที่ว่า พอเราทำอย่างนี้คืออึดมาอยู่ด้วย ก็อึดก็ทำด้วยอึดนี้เป็นลูกค้าร้านหนังสือจะจำได้ในวัน

แรกที่บอกอิตัวว่า ตั้งกลุ่มรักษะเขาชะเมาะ อิตัวบอกว่าหาเรื่อง แบบพูดคำเดียวเลยว่าหาเรื่อง แต่ ณ วันนั้นะ 8 ปี นี่ถ้าเกิดไม่ได้อิตัว กลุ่มคงมาได้ขนาดนี้

ในขณะที่เดียวกันพิมพ์เป็นลูกค้ามาเช่าหนังสือเป็นลูกค้าร้านหนังสือ แต่ถ้าเกิดว่าพิมพ์เขาไม่เอาจริงเอาจริงนะวันนี้นักกลุ่มคงไม่ได้มาเป็นอย่างนี้คือทุกคนมีคุณค่าหมดเลยใจคะ แต่ในขณะที่เดียวกันถึงไม่มีใครแฟบก็เชื่อว่าทุกคนก็ทำแต่อาจจะทำได้เล็กๆ ไซ้ใหม่คะ ก่อนหน้าที่จะมาเป็นเรื่องของโรงเรียนโรงเรียน เราคิดไปมันก็มีปัญหาตรงที่ว่าอิตัวนี้เป็นคนชยันนาห์ แล้วเขาจะต้องกลับไปอยู่บ้าน ในขณะที่เดียวกันนี้ แฟบก็ถ้าเกิดคนเดียวจะทำไ้ เพราะฉะนั้นตอนแรกยังไม่ได้คิดถึงการขยายอะไรไปตรงนั้นเลยนะ แต่ก็คิดว่าไม่เห็นเป็นใจก็ไม่ได้เล็กทำไ้ แต่ว่าถ้าเกิดเราทำคนเดียวนี้เราดูแลเด็กได้ 20 คนแต่ถ้าถ้าเกิดว่าน้อง ๆ เพื่อนๆ มาช่วยนี้เราดูแลเด็กได้ถึง 200 คน เพราะฉะนั้นก็เลยมาคุยกันว่าจริงจังไหม คือว่าถ้าเราไปถึงตรงนั้นจะดูแลเด็กได้ 200 คนนะ แต่ถ้าทุกคนไม่เอาก็ไม่เป็นไรแฟบก็ดูแลเด็ก 20 คน สมบายๆ ไม่เป็นปัญหา แต่นี้ก็คือทุกคนก็เห็นดีด้วยใจคะว่าเราต้องไปถึงตรงนั้นมันก็เลยทำให้เราได้ร่วมกันมาตลอดกลุ่มรักษะเขาชะเมาะ เริ่มจากคน 4 คน นะคะ เป็นแม่ค้า 2 คน ขับรถส่งของคนหนึ่ง เลี้ยงไก่คนหนึ่ง แบบว่าทำเล็กๆ คือเรามีเล็ก ๆ เราก็กทำเล็ก ๆ แต่พอเริ่มมีคนโน้นคนหนึ่งเข้ามา มันโตขึ้นมันก็ค่อยๆ เพิ่มขึ้น ที่นี้อีกอย่างหนึ่ง สิ่งที่มีนต้องทำอะไรมันถึงจะเป็นเรื่องของความผูกพัน หนองกระทอนหัวใจของมันเป็นนี้ก็คือเรื่องของความผูกพัน เด็กๆ เขาได้รู้สึกว่าเขามีบทบาทมาทำกันเป็นทีมกันเป็นทีมทำหนังสือทำจุลสารเล่มเล็กนะ เราตั้งออมทรัพย์ออมใจ จุดประสงค์ไม่ใช่เพื่อเงินๆ เป็นเรื่องรอง แต่ทำไ้ยังไ้ทุกเดือนจะได้มาเจอกัน แล้วรู้สึกมีความผูกพันกัน

ณ วันนี้นี้เด็กๆ ดำเนินการเองหมดเลย ทุกวันศุกร์แรกของเดือนเราจะมาฝากออมทรัพย์กันคนละ 30 บาท หยอดกระปุกคนละบาทหยอดกระปุกคนละบาท 30 บาทมาหยอดออมทรัพย์กัน ออมทรัพย์ออมใจของเรานี้มันผูกพันกันตอนนั้นทำมา 7 เดือนแล้วเรามีเงิน 10,000 กว่าบาทแล้วเงิน 10,000 กว่าบาทเอาไปไหน เอาไว้ช่วยเพื่อนๆ ในกลุ่มเพื่อนๆ ในกลุ่มลำบากเดือนร้อน พ่อแม่มีหนี้หน้อกระบบเยอะแยะแล้วจะไปจ่ายเงินให้โรงเรียน 300 บาทจะไปเอาที่ไหน นี่โงมาเอาออมทรัพย์ของกลุ่มไป แล้วก็เขาก็จะได้รู้จักในเรื่องของการออมด้วย เราบอกเลยนี้ 3 ปี เตียวหนูมีเงิน ตอนแรกนะ ฝาก 30 บาทเขาไม่รู้สึกอะไรนะ แต่พอขึ้นหลักร้อย ทุกคนตื่นเต้น ทำไ้ไม่มีเงินเป็นร้อยเลยก็คือทุกคน ก็มีสตางค์อยู่ในมือเป็นเงินของเราเป็นเงินของกลุ่ม แล้ว ณ วันนั้นะคะ หนองกระทอนนี้ มีคนสนับสนุนเยอะ คือใคร ๆ สนับสนุนเราก็จะเขียนใส่ข้างหลังไว้ น้อย่างร้านบ้านเสบียงที่สระแก้วนี้จ่ายเราเดือนละ 100 บาท น้องที่ทำงานกองทุน SIF เขาก็เห็นพวกเราทำจริงทำจัง ก็เดือนหนึ่งเขาจ่ายให้ 50 บาทมั้ง 100 มั้ง เราก็กเก็บเป็นกองทุนสำหรับจุลสารหนองกระทอน จุลสารหนองกระทอนนี้นักเขียนๆ ได้คนละ 5 บาทนะคะ รู้สึก 5 บาทมันเป็น 5 บาทที่มีคุณค่ามากเลยนะ ชื่อขนมไปเต้ได้ของเดียว แต่มันมีคุณค่าเพราะมันเกิดจากการผลิตของเขาไ้ 5 บาท

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : ชื่อหนองกระทอนมีความหมายใหม่

กลุ่มรักษะเขาชะเมา : เขาตั้งกันเองคะเขาบอกว่ามันตัวหนองที่มันจะกลายเป็นผีเสื้อ ตัวใหญ่แล้วสวยๆ นะคะ หลายคนที่ถามนะทำไมไม่ชื่อหนองทุเรียนนะ ะยองทุเรียนเยอะจะตาย ชื่อหนองทุเรียนสิ มาชื่อทำไมหนองกระทอน แต่เขาเลือกของเขา

ผู้เข้าร่วมเสวนา : แล้วเงิน 30 บาทนี้เป็นเงินออมอาจจะสัปดาห์ละครั้ง

กลุ่มรักษะเขาชะเมา : เงินออมวันละ 1 บาทคะเดือนละ 30 เขาจะทำกระปุกมีการประกวดกระปุกด้วยไ้ คือทำไปได้ 6 เดือนต้องปรับรูปแบบกันใหม่ เพราะว่าพี่ไม่ยอมไ้พอถึงเวลาวันนี้นะจะต้องมาออมทรัพย์ออมใจแล้วนี้พี่ก็ไปไ้แม่ 30 บาท เอามาออม 30 บาท เอามาออมเราก็กบอกว่าไม่ใช่หัวใจของมันคือเราจะต้องหยอดกระปุกคนละบาท เพราะฉะนั้นประกวดกระปุกเอากะปุกมาดูกันว่ามันออมกันจริงวันละบาทเขาก็รู้สึกไ้ เงินหนึ่งบาทมันเหมือนไม่มีค่าแต่พอมารวม

แล้วยังตอนที่ผ่านมา 7 เดือนเงินเขาเป็นร้อยแล้วไงเขาก็เริ่มแบบภูมิใจว่าเขามีเงิน แล้วกับบอกเขาว่า 3 ปีหนูจะมีเงินเท่าไร 5 ปี หนูจะมีเงินเท่าไร เราต้องอาศัยเรื่องของการออมเป็นเรื่องของความผูกพันคือหัวใจทั้งหมดนี้ คือทำยังไงเขาถึงจะรู้สึกถึงความผูกพันเรื่องอื่นมันเป็นเรื่องเล็กน้อยแต่ความผูกพันต้องสำคัญ ทำยังไงมันถึงจะรักกันมืออยู่วันหนึ่งเล่นละครเสร็จปุปลงมามันต่อยกันเนื่องจากว่าอีกคนหนึ่ง เขาเล่นกับอีกคนหนึ่งเขาก็ไปจับเสื้อ ที่นี้อีกคนหนึ่งเห็นว่าไอ้นี้ทำไมมาจับคอเสื้อเพื่อนแบบนี้ก็เลยเข้าไปขัดเลย เราก็บอกมาคุยกันแล้วก็ให้พี่ๆ เขาตัดสินใจว่าน้องทำอย่างนี้ถูกไหม แล้วมีเหตุผลอะไรรักกันหรือเปล่า เราจะใช้เวลามากเลยในเรื่องที่จะคุย เพราะฉะนั้นในเรื่องของการผลิตซ้ำเป็นเรื่องที่สำคัญมาตอกย้ำอยู่อย่างนี้ ทุกวันๆ อยู่อย่างนี้ก็ ณ วันนี้ถามว่าพอใจไหม รู้สึกว่าดีก็รักกันจะมีความสุขทุกครั้งเลย เวลาเราบอกว่าวันนี้กลุ่มมีกิจกรรมปุปใครอยู่ไหนต้องกลับบ้านหมด มีน้องเรียนอยู่นครปฐม ตั้มเรียนอยู่กรุงเทพฯ พวกนี้เรียนอยู่กรุงเทพฯ ถึงเวลากลับบ้านหมดพอกลับไปถึงปุปเห็นภาพพี่น้องชื่อกัน ทั้งๆ ที่เขาไม่ใช่ญาติพี่น้องกันเลยแต่มันเป็นความผูกพันของคนในชุมชนแค่นี้ก็คิดว่าเราประสบความสำเร็จแล้วไม่เคยสนใจเลยว่ากลุ่มมันจะต้องมีชื่อมีเสียงอะไร ใครไปเจอกลุ่มเราที่บ้านนี้ก็จะรู้เลยว่าเรามาอย่างนี้

ผู้เข้าร่วมเสวนา :

ขออนุญาตเล่าสู่กันฟังสักนิดนะคะ มีโรงเรียนแห่งหนึ่งที่อยู่ในกรุงเทพฯ ไม่ขอบอกว่าเป็นโรงเรียนอะไร โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนระดับที่มีเด็กมัธยมปลาย แล้วทางโรงเรียนก็ได้จัดให้เด็กนี้เตรียมความพร้อมเอนทรานซ์เข้าสู่มหาวิทยาลัยชื่อดัง 2 -3 แห่งก็เป็นพวก จุฬาฯ ,ธรรมศาสตร์, เกษตร แต่เขาไม่ได้กลับมาคิดว่าเด็กโรงเรียนนั้นมีเกรดเฉลี่ยที่อยู่ในระดับน่าพอใจมากก็คือ ไม่ถึง 2.00 แต่เขาต้องการกลับให้เด็กของเขาเข้าไปอยู่ที่จุฬาฯ ที่ธรรมศาสตร์ สิ่งเหล่านี้มองว่าเป็นค่านิยมแล้วค่านิยมอันนี้กลับกระเจาเข้าไปอยู่เกือบทั่วประเทศของสังคมไทยนี้ที่บอกว่าเด็กจบ ป. 6 แล้วจะต้องกวาดวิชาเพื่อที่จะต้องเข้า ม. 1 นะครับ ผมมองว่าถ้าหากทางกลุ่มรักษาชะเมามีการเชื่อมโยงว่าตรงนี้เป็นค่านิยมที่ผิดๆ ระหว่างทางเด็กแล้วก็ผู้ใหญ่ การเตรียมความพร้อมของเขายังไม่ค่อยเข้าใจ ผมว่ามันเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยถูก แล้วอีกประการหนึ่งที่ผมตั้งข้อสังเกตไว้ก็คือว่าผมว่าเมื่อกี้เป็นหมู่บ้านที่เกือบๆ จะพัฒนาขึ้นมา แล้วผมก็เลยรู้สึกว่าจะอย่างไรที่เขาเรียกว่า พัฒนา

การพัฒนาที่ว่าในหมู่บ้านจะต้องมีร้าน Internet หรือในหมู่บ้านนั้นจะต้องเป็นที่ที่มีวัดๆ มีก่อสร้าง มีหอประชุม แล้วคนที่อยู่พื้นที่นั้นไม่ได้บริโภคหรือไม่ได้เกิดความคิดที่ว่าสิ่งที่มันเข้ามาอยู่ตรงนั้นนี้เป็นสิ่งที่วัดคุณค่าว่าดีหรือไม่ดี เขาจะคิดแบบนั้น นี่ละครก็คือว่าผมอยากจะฝากบอกไว้สักนิดหนึ่งว่าเขาไม่มีความคิดว่าตรงสิ่งที่เข้าไปในหมู่บ้านของเขาเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี เขามีการวัดเองต้องประมวลคุณค่าแล้วตรงนั้น ผมคิดว่าปัญหาแต่ละอย่างจะต้องลดน้อยลงทุกวัน อีกอันหนึ่งก็คือว่าค่อนข้างจะชื่นชมกับทางกลุ่มรักษาชะเมาที่ว่านำตัวกิจกรรมทุกอย่างนำมาเป็นกุศโลบายในการที่จะเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กที่อยู่ในระบบให้เขานั้นได้รู้สึกว่ากิจกรรมเหล่านี้มันคือการเรียนรู้ ผมขอยกตัวอย่างนะครับในกรุงเทพฯ นี่มีค่ายเยาวชนอยู่หลายค่ายที่เขาจัดเป็นค่ายการเรียนรู้จัดเป็นค่ายที่ส่งเสริมการเรียนรู้หลายๆ แบบเลยนะครับ แต่ว่ากระบวนการเริ่มต้นการเรียนรู้และกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้นี้ก็จบที่ระหว่างค่ายๆ จัด 7 วันนะครับ ก็จบที่ 7 วัน แต่ว่าของกลุ่มรักษาชะเอนี้ก็ สังเกตดูว่า เขาไม่ได้เริ่มต้นแค่นั้น เขาเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 1 แต่ในตอนนั้นก็ยังไม่สิ้นสุดตอนนี้ก็ยังดำเนินต่อไป นี่ก็แสดงว่าเขาใส่ใจกิจกรรมหาหลายๆ สิ่ง หลาย ๆ อย่างเป็นกุศโลบายที่จะให้เด็กนั้นได้เรียนรู้คิดว่าตรงนี้ ถ้าเกิดได้ทำไปเรื่อยๆ จากที่ตัวเองรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนกลุ่มน้อยที่พยายามผลักดันหลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดจากคนกลุ่มน้อยตรงนี้ถ้าเกิดว่าเข้มแข็ง แล้วเด็กๆ ก็เกิดความรู้สึกว่าเขาไม่กำลังใจ เขามีความพยายามที่จะให้เกิดสิ่งดีๆ ที่ชุมชนผมคิดว่าอีก 10 ปีข้างหน้า ชุมชนนี้ก็จะเป็ชุมชนที่เข้มแข็งได้

กลุ่มรักษาชะเมา : เรื่องของการพัฒนา ณ วันนี้ขอตอบในฐานะคนระยอง ฟันธงได้เลยว่าต้องไปทบทวนสภาพพัฒนาฯ ใหม่ เพราะแย่มากๆ เลยหลังจากที่ประกาศให้บ้านเราเป็นอิสเทินชิบอร์คนะ ชุมชนกระเจิงเลยใช้ใหม่จะเป็นความน่าเศร้าใจว่านี่ขนาดอยู่ อำเภอแกลงนะ ได้รับการกระหนาบจากอุตสาหกรรมน้อยที่สุดนะ ก็ยังไม่รวย มันมีอะไรที่

มันมากกว่านั้น มันล้มสลาย แบบอยู่ในเนื้อของมัน เพราะฉะนั้น ณ วันนั้นะทางประชาคมภาคตะวันออกที่ถูกหลอกให้ไปทำแผน 9 ก็คือสภาพพัฒนียจัดประชุมเราไปให้ความเห็นเลยนะว่าต้องหยุดอุตสาหกรรม 20 ปี นะ หันกลับมาฟื้นฟูแบบเรื่องของวิถีไทย ซึ่งคนระยอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองมันล้มเหลวบอกไม่ถูกแล้วมันเย้ยยาไม่ได้แล้วขอหยุดที่อำเภอแกลง ซึ่งอำเภอแกลงอย่าให้มีเรื่องอุตสาหกรรมเข้ามาหรืออะไรประมาณนี้แล้วก็มองในภาพรวมก็คือว่าภาคตะวันออกนั้นมันล้มสลายแล้ว เพราะฉะนั้น สภาพพัฒนียต้องหยุดทบทวน แต่ว่าสุดท้ายก็คือเหมือนกับว่าถูกหลอกให้ไปทำเพราะเราไปทำวิสัยทัศน์อะไรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ณ วันนั้นประกาศเลยพื้นที่ 700,000 ไร่ที่จะเป็นป่ายูคาอะไรแบบนี้ อีสเทิร์นซีบอร์ด เฟรด 2 เข้ามาอีกแล้ว กลายเป็นทุกที่มีปัญหาหมดล่าสุดนี้แหละเขาไม่รู้หรอกว่าแค่เขาบอกว่าจะต้องทำ อีสเทิร์นเฟรด 2 แล้วจะต้องขยายทั้งหมดนี้เขาไปกวาดล้างกับคนที่ทำร้านอาหารที่อยู่ทางบ้านฉาง ก็ล้าง แล้วเขาก็ครอบครัวยเขามีลูกก็คนเขาไม่เคยคิดใจ เพราะฉะนั้นระยองเป็นสิ่งที่เหมือนอย่างที่ว่าทำไมต้องจะไปตามหาการพัฒนาหรือมันต้องทบทวนกันตั้งแต่สภาพพัฒนีย

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : กำหนดการนี้เราทานข้าวแล้วอาจจะคุยต่อ เพราะว่าข้อมูลน่าสนใจมากเราอาจจะมีการทำกันอยู่แล้วคุยต่อ

คุณอาทิตย์ :

กลุ่มรักษาวินัยเขามาที่นี่ก็ได้สอนผมให้เรียนรู้ได้เยอะ เป็นความบังเอิญที่เราได้เจอกันสัก 2 - 3 ปีก่อนแล้วรู้สึกผูกพันเหมือนครอบครัวเดียวกันจากการที่แป๊บได้เล่มานี้มันเป็นสิ่งที่ค่อนข้างจะหาได้ยากมาก ในกรณีที่คุณกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่งนี้จะได้ลุกขึ้นมาและได้สร้าง โดยไม่รู้ตัวเองเลยว่าสร้างสิ่งที่เป็นเป้าหมายให้ตัวมันเอง คือสังคมแห่งการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ อย่างทั่วถึงเข้าเนื้อใน โดยการให้กระบวนการไม่เพียงแต่ เป็นกระบวนการธรรมดา แต่ได้พยายามสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องจนเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาในกลุ่มของตัวเองซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ยากแล้วก็ลึก แต่เด็กก็ถนัดเป็นอะไรที่ภารกิจต่อหน้าการมองภาพในรวมๆ กว้างๆ นี่ผมได้เห็นเขาในส่วนนี้จนกระทั่งคิดว่าการเติบโตในการที่จะสร้างฐานชุมชนหรือว่าการศึกษาในฐานะจำเป็นมาก วันนี้ที่หยิบขึ้นมาพูดตรงนี้เพราะว่ามันค่อนข้างยากกับการที่กระแสน้ำหรือทิศทางที่มันไหลมาเรากำลังทวนมันอยู่มันจะต้องใช้พลังกำลังที่สูงมาในขณะที่โครงสร้างเก่าของมัน คือจะเป็นการศึกษาค่านิยมวัฒนธรรมเศรษฐกิจสังคมหรือจิตใจ แทบจะไม่หลงเหลือที่ว่างให้เด็กๆ กลุ่มหนึ่งได้ไปคิดใหม่แล้วไปยืนอยู่บนหนทางวัฒนธรรมที่ตัวเองจะทำ เพราะฉะนั้นที่หยิบขึ้นมาพูดตรงประเด็นนี้ว่าเราต้องเข้าใจว่าเรากำลังทำอยู่ในภาวะที่ยากเย็นจริงๆ หลายๆ กลุ่มหลายๆ ที่แม้กระทั่งเด็กและผู้ใหญ่ ครูบาอาจารย์ ของพี่เองก็ทุ่มเททำกันมาถึง 10 ปี กว่าที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านเพื่อจะกลับมาสู่ความพอดีในวิถีทางของเขา

บางครั้งทำกับพันธมิตรออกมาเป็นหลักแค่ 10 กว่าคน แต่กับสิ่งที่แป๊บแล้วก็กลุ่มรักษาวินัยเขากำลังทำกันอยู่เหมือนกับว่ากำลังสะสมพลังในตัวมันเอง รอวันเติบโตเป็นเมล็ดพันธุ์ที่จะเติบโตใหญ่ไป แต่วันนี้รอบๆ ตัวมันกับค่านิยมทางสังคมนี้คิดไม่ได้ แล้ววันนี้จะดีขึ้นอีกมากเลยทำให้กลุ่มแป๊บนี้จะประหยัดการเรียนรู้ได้เร็วมากขึ้นเพราะว่าสิ่งที่แป๊บพูดอยู่สิ่งนี้น้องๆ พูดอยู่ การระบบเอนทรานซ์ หรือ การศึกษาจริงๆ ไม่อยากจะโจมตี ไม่อยากจะมองอะไรตรงนั้น แต่ถ้าใช้มันเกิดขึ้นคนจะเป็นเหมือนนี้เวลาจะรักษานี้เขาก็ต้องมองอาการไข้ให้ชัดเจนเพื่อจะได้วางยาให้ถูก อาการไข้มันไม่ถึงกับต้องผ่าตัด ต้องตัดเนื้อร้าย แต่เรายังเอายาแดงทาอยู่ วันนี้ขอโทษนะ ในลักษณะอย่างนี้พูดในเวทีใหญ่ๆ หลายครั้งจนกระทั่งเขาไม่ค่อยชอบขึ้นหน้าเราเลยว่าเขากำลังปฏิรูปการศึกษาอยู่ เราไปฟันธงเลยบอกว่าตอนนี้ล้มเหลว หรือว่าแค่ 5 % 10% ผมดีใจแล้วในชีวิตของการมาสายนี้ เพราะว่าโดยโครงสร้างมันเมื่อก่อนไม่เข้าใจเหมือนกันจนวันนี้พอเข้าใจวันนี้ในระบบการศึกษาทำลายเด็กโดยตัวมันเองทำให้เด็กทั้งถิ่นฐานตั้งแต่ระดับรากหญ้า จนกระทั่งไปสู่ระดับสูงสุดเลยจริงๆ อย่างที่แป๊บพูดถึงขนาดทิศทางประเทศนี้ก็ผิด แต่เขายังไม่รู้ตัวกัน เพราะฉะนั้นวันนี้จะรับ คือการที่หยิบขึ้นมาพูดนี้เพื่อให้รู้อาการไข้ แล้วเราเองก็รู้ว่าเขาเป็นของเขายังไง แต่ทิศทางที่เราจะเดินวันนี้เราไปเปลี่ยนเขาไม่ได้แต่เราสะสมพลังไว้ในตัวเราแล้วเข้าใจว่าเราจะต้องอยู่บนกองทุกข์โดยที่เราจะต้องเรียนรู้กับมันเท่าทันที่จะเรียนรู้กับมัน เราเอง

จะได้ไม่พะวงหน้าพะวงหลัง แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ปฏิเสธระบบที่เราจะปฏิเสธไม่ยุ่งกับเขาเลย แต่เราก็รู้ว่าเขาก็เป็นของเขาย่างนั้น เพราะฉะนั้นวันนี้นะระบบโรงเรียนโรงเรียนนี้ เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นเลย เพียงแต่ว่ามันเพาะบ่มจนวันนี้ พวกเราสูงจนถึงขนาดที่ว่าใช้แล้วต้องลงมือลุยกับมันแต่ที่ทำมาทั้งหมดคิดแล้ว ที่แป็บได้เห็นภาพรวมแต่ละตัวแม่เด็ก อาจจะยังเข้าใจไม่ชัดเจนกระทั่งวันนี้เริ่มชัดขึ้นๆ

ยิ่งถ้าวันนี้แป็บเริ่มถึงจุดที่มันทำการศึกศึกษาที่มันเป็นรากฐานของการสร้างคนสร้างการพัฒนา จะชัดขึ้นๆ แต่แสดงผลต่างๆ ต้องใช้เวลา เพราะฉะนั้นต้องรู้เลยว่าความท้อมันจะเข้ามาหาเราเป็นระยะๆ แต่เรากำลังสู้กับสิ่งที่มันยากเย็นสิ่งที่คนในประเทศนี้มี น้อยกลุ่มนักที่จะทำได้และกำลังทำอยู่เราคือหนึ่งในนั้นที่พูดตรงนี้คือว่าต้องการให้เห็นกำลังใจแล้วก็การสร้างมิติชีวิตคิด ในภาวะการเมืองเศรษฐกิจ แล้วก็มีความที่ครอบงำโลกมันไม่ใช่เฉพาะกลุ่มเล็กๆ ในประเทศไทยเลย มันยากเย็นมากแล้ว วันนี้เวลาไปคุยกับใครมันต้องคุยภาษากับเขา ๆ จะไม่รู้เรื่อง ฉะนั้นระบบการศึกษาในระบบนี้อาจจะให้แป็บกับกลุ่มนี้บ้างๆ มีโอกาส ก็ลองมองดูว่าเขาเป็นอย่างไรของเขา เขาถูกสร้างให้เชื่ออย่างนั้นแต่เราที่เราเป็นอย่างนี้มีมุมมองที่แตกต่างไปจากเขาเราต้องยอมรับ วันนี้ที่แป็บบอกว่าต้องสอนให้เด็กหยุดนิ่งหยุดแบบพิจารณาและวิเคราะห์ให้ได้แต่คงไม่ได้หยุดในลักษณะที่ว่าต้องไปเหนี่ยวอ่อนหล้ากับมันแต่รู้เท่าทันมันและวันนั้นที่เชื่อว่ากลุ่มรักษาระยะจะมองไว้นานแล้วจะต้องไปไกลถึงยุคบอกว่าตรงนี้ต้องเกิด

ที่พูดมาทั้งหมดนี้ได้เรียนรู้มาจากเด็กทั้งนั้นเลยไม่ใช่ว่าเรียนรู้อะไรมาแต่ก่อน เราคือหนึ่งในนั้นที่หลงผิดแตกต่างที่เราจะสำนึกได้นี้ เป็นเพราะว่าเรามีฐานะอะไรบางอย่างที่เราไปสัมผัสกับชีวิตจริง กับธรรมชาติ กับสิ่งแวดล้อมกับคนอื่น กับการให้ ก็คือคนกลุ่มหนึ่งที่เขาให้เราโอกาสเปิดโลกทัศน์เรียนรู้ใหม่วันนั้นก็คือโรงเรียนชุมชนอีสานของพูดย้ำอีกทีหนึ่งซึ่งแป็บกำลังทำการระดมการนั้นเข้าเข้าไปแต่เป็นระหว่างรอยต่อกลุ่มเมืองกิ่งชนบท สภาพโครงสร้างระยะของนี้ยากมากยากยิ่งกว่าในเมืองอีกด้วย เพราะเมืองนี้มันเกิดความแตกต่างชัดเจนมันไม่กลมเกลียวกันเลย แต่ระยะของนี้อยู่แบบนั้นก็อยู่พอมี เหมือนกับเศรษฐกิจพอเพียงได้ในระดับหนึ่งแต่ในขณะที่เดียวกันวิถีคิดแบบบริโภคนิยมก็เข้าไปแทรกแยกไม่ออกเลยจริงๆ แล้วตัวทรัพยากรฐานตรงนั้นอุดมสมบูรณ์มาก ผมแทบจะไม่เชื่อพอไปเห็นภาพรอยต่อผมจอตลอดแล้วผมเดินไม่ถึง 3 นาทีผมสามารถเข้าไปที่ป่างดิมที่เขาจะเขาสามารถเห็นรอยเท้าช้าง นี่ไปสำรวจกับกลุ่มที่เขาเคยเจอปัญหามันเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์ต้นทุนที่ระยะของนี้เราเองยังไม่รู้ตัวว่าตัวเองมีขนาดนี้แต่ก็ยังใช้ชีวิตเป็นเรื่องยากมากซึ่งอยากจะบอกว่า วันนี้ที่มาฟังแป็บกับกลุ่มพูดนี้กลับตีใจมากแต่วันแรกที่ได้เจอกันคุยกันทั้งที่ยังไม่เห็นภาพ แต่วันนี้ชัดเจนลึกซึ้ง ซึ่งเป็นภารกิจที่ใหญ่แล้วต้องทำต่อไปขอให้กำลังใจ แต่ที่พูดมาวันนี้เรากำลังอยู่ในสภาวะที่จุดดำ จุดขาว ในความมืดครึ้มที่น่ากังวล วันนี้อาจจะฝากให้คิดไว้ประเทศชาติ ประเทศทาส มันคล้ายกันมาก ก็เลยบอกว่าที่กำลังทำนี้มันเป็นการปูพื้นฐานให้หน่ออ่อนมันกำลังเติบโตมันยากอยู่เราต้องสู้ต่อไป

กลุ่มรักษาระยะ : โรงเรียนโรงเรียน เริ่มคิดตอนแรกคิดอย่างเดียวย่างที่บอกเราเห็นเรื่องของโรงเรียนแล้วเราเห็นโรงเรียนข้างบ้าน ป. 1 ต้องเรียนพิเศษ แล้วก็แบบ แล้วเราก็ตึงคำถามอยู่เสมอว่า ทำไมสอนกันอยู่ทุกวัน ทำไมเด็กไม่มีจริยธรรมในความรู้สึกของเราคุณธรรมขั้นพื้นฐานไม่มีไม่รู้จักเรื่องของการเสียสละ ไม่รู้จักนึกถึงคนอื่น ก็เลยคิดตอนแรกที่คุยกับอดีต โรงเรียนโรงเรียนของเราจะเน้นเรื่องของคุณธรรมขั้นพื้นฐานอย่างเดียว เรื่องวิชาการนี้เขาไปหาจากที่อื่นได้ แต่ว่าวันนี้ คุณธรรมขั้นพื้นฐานนี้ไม่มีใครพูดถึงใจ ก็เลยคิดว่าเอามันในนี้แหละโรงเรียนโรงเรียนให้มันเกิดขึ้นตรงนี้

อาจารย์นฤมล : ดิฉันเปลี่ยนความคิดโดยด่วนหลังจากที่ ดร. เอเซียมากระซิบอะไรที่ข้างหู ดิฉันเลยอยากจะให้คำตรงนั้นก็ยินดี

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : อาจารย์นฤมลไปทำคล้ายๆ กันอยู่ที่บุรีรัมย์ ไกลมาก คราวก่อนเราเคยเสนอ การพัฒนาศักยภาพเด็กด้วยวิธีธรรมชาติ

คุณเอเซีย : ทางกลุ่มก็จะร่วมแสดงความคิดเห็นสักหน่อยนะคะครับ คือผมมองว่าตรงที่ผมคิดว่าคือ ถ้าเกิดมองเทียบกับโรงเรียนชุมชนอีสานนี่นะคะครับ ผมคิดว่ากลุ่มนี้ก็มีความคล้ายคลึงกันหลายเรื่อง ผมในฐานะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยนะคะก็พยายามมองว่าทำยังไงดี ระบบในโรงเรียน แล้วก็โรงเรียนในระบบ แล้วก็มหาวิทยาลัย ถึงจะสามารถจะปรับเปลี่ยนกระบวนการปรับเปลี่ยนแนวความคิดของเขานี้แล้วก็มาเรียนรู้จากตรงนี้ได้ ซึ่งในตอนนี้ผมก็ยังไม่มีคำตอบเบ็ดเสร็จออกมา คิดตังๆ ขึ้นมาแล้วก็ฝากให้ไปช่วยกันคิดว่าสิ่งที่เราทำอยู่ในชุมชนนี้มันก็จะมีส่วนอยู่ในระดับหนึ่ง หรือถ้าเกิดว่าเราสามารถถึงภาคีเข้ามาคนที่เขามีหน้าที่ที่จะต้องไปสร้างความคิด ตรงนี้อยู่แล้วมันก็จะสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงขึ้นมา นั่นคือประเด็นแรก ประเด็นที่ 2 ก็คือว่า ตรงโรงเรียนโรงเรียนที่ผมคิดว่าเนื้อหาวิชาการก็อาจจะมีความสำคัญ คือผมคิดว่าการเน้นเรื่องคุณธรรมนี่ก็เป็นสิ่งที่ดีแล้วก็ในขณะเดียวกันนี้ผมคิดว่า

ถ้าเกิดเราจะมองว่าโรงเรียนโรงเรียนนี้มันจะมีคุณค่าขึ้นมาจะต้องทำในสิ่งที่โรงเรียนธรรมดาไม่สามารถที่จะทำได้ก็คือ ชี้ให้เห็นว่าทำไมถึงจะต้องมีโรงเรียน เพราะโรงเรียนนี่คือที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตัววิชาการ ผมคิดว่าเรื่องวิชาการไม่ใช่เรื่องขาวหรือดำ ดีหรือไม่ดี แล้วไม่ใช่ว่าจะรับเอาหรือปฏิเสธ ผมคิดว่าโรงเรียนโรงเรียนนี้สามารถจะชี้ให้เห็นได้ว่า ทำไมเด็กถึงควรจะไปเรียน แล้วก็เรื่องเรียนนี่อะไรที่ควรจะเป็นประโยชน์กับเขาแล้วกระบวนการในการเรียนนี้มันจะทำยังไง คือสร้างการเรียนรู้ซึ่งมีความหมายกับคนที่เขาเรียนจริงๆ มันไม่จำเป็นเลยที่จะต้องเป็นเรื่องคณิตศาสตร์ หรือเรื่องอะไรขึ้นสูงอย่างเช่นว่าเขาอยากเรียนซ่อมไดนาโมเรียนอะไรต่างๆ แล้วเรื่องต่างๆ เหล่านี้มันคือกระบวนการที่ว่าทำยังไง เราสามารถจะสร้างองค์ความรู้ดึงเอาความรู้ให้มาอยู่ในโรงเรียนแล้วก็โลกภายนอกมันมีการพัฒนาออกไปในเรื่องแคบๆ มีความก้าวหน้าเป็นวิชาการต่างๆ ทำยังไงมันถึงจะเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ เหล่านี้เข้ามาด้วยกันได้ก็คือ เราไม่ต้องไปทำเรื่องราวอื่นๆ ที่เขาทำมาก่อนแล้วเพียงแต่ว่าเรามีความสามารถในการบริหารความรู้ขั้นสูงขึ้นมาหรือว่าอาจจะไปทำให้สมาชิกในกลุ่มให้เขามีความสามารถในการคิดสามารถเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ขึ้นมาได้ ส่วนประเด็นสุดท้ายนี้ผมคิดว่าสิ่งที่กลุ่มนี้มีชุดที่สุดก็คือ สามัญสำนึก ปัจจุบันนี้ผมคิดว่าระบบการศึกษาอะไรต่างๆ นี่มันทำให้คนนี้ขาดสามัญสำนึกไป ผมว่าที่ทางกลุ่มเอามาเล่านี้ไม่ใช่เรื่องอะไรเลยนอกจากสามัญสำนึก ผมคิดว่าคือความเชื่อในศักยภาพของคน ศักยภาพของเด็ก ศักยภาพของเยาวชน แล้วก็ทำไปตามแล้วก็ไม่ได้มีหลักการอะไรที่มันพิสดาร ผมคิดว่าตรงนี้เป็นประเด็นสำคัญซึ่งสังคมกำลังขาด

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : เอเซียพูดอย่างนั้นเกรงจะมีคนพูดถึงว่าเรื่องของการศึกษาเรานี้ไปสร้างสำนักพิเศษกันมากเกินไปจนสามัญสำนึกหายไปนึกออกไหมครับ เพราะทุกคนไปมุ่งสำนักพิเศษ อันนั้นจริงๆ ที่จริงมันไม่ใช่เรื่องพิสดารเท่าไรแต่คนยังเข้าไม่ถึง

คุณชวนนท์ ทราพันธ์ชัย : ขอเสริมในส่วนโรงเรียนโรงเรียนนะคะ มีโรงเรียนตัวอย่างอยู่สัก 2 - 3 โรงเรียนนะคะ ไม่แน่ว่าชื่อโรงเรียน ส่วนอีกโรงเรียนหนึ่งเป็นโรงเรียนรุ่งอรุณ อยู่ในกรุงเทพฯ ตรงนั้นนี่น่าจะอยากจะให้ไปดูวิธีการจัดหลักสูตรของเขาจะเห็นว่าเหมือนกับไม่เป็นหลักสูตร เขามีชุดวิชาอยู่หนึ่งชุด เรียกว่าวิถีขมไทย ก็คือเป็นความสนใจของนักเรียนและคุณครูที่มาคุยกันตั้งแต่ตอนเปิดเทอมว่า ปีนี้เราอยากจะรู้เรื่องอะไร เขาก็บอกว่าวิถีขมไทย เขาก็เอาแต่วิถีขมไทยนี่จะเรียนทั้งปี ได้ครบทุกวิชา แล้ววิธีการเรียนนี้ไม่ใช่มาเรียนเอาแบบศาสตร์อย่างนั้นอย่างนี้ แต่ว่ามันเป็นการบูรณาการ อันนั้นอาจจะจะเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่อาจจะได้แนวความคิดไปปรับ ใช้กับโรงเรียนโรงเรียน คือการบูรณาการของทุกวิชานี้เข้าไปในสิ่งที่เราสนใจตรงนี้ๆ เราอาจจะหยิบตัวภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เรามีนะคะ เพราะว่าคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้มันได้เยอะนะคะ ทั้งประวัติศาสตร์ สังคม ภาษาไทยแล้วหมายรวมไปถึงคุณธรรม จริยธรรมสิ่งที่เราจะต้องสอดแทรกเข้าไปอาจจะเป็นในแง่ของคณิตศาสตร์อาจเสริมเข้าไปในแง่ของสูตรอะไรที่มันค่อนข้างเป็นพื้นฐานจำเป็น แล้วก็ที่อยากจะพูดก็มี 4 เรื่อง เรื่องแรกก็คือว่า ตอนนี้อยากให้เราลองถามตัวเองในตอนนี้มีกี่คน ถ้าตัวเองมีลูกไม่อยากจะให้ลูกจบมหาวิทยาลัย ไม่อยากให้ลูกเรียนมหาวิทยาลัย ถ้ายังมีอย่างนั้นในความคิดของคนส่วนใหญ่เราต้องยอม

รับว่าคนมีความต่างกัน ทุกคนเกิดมามีหน้าที่ต่างกัน เป็นไปไม่ได้ที่ทุกคนจะต้องจบ ดร. เป็นไปไม่ได้ที่ทุกคนเกิดมาแล้วจะเป็นชาวนา เพราะฉะนั้นเรามีบทบาทต่างกัน คนกลุ่มหนึ่งเขาก็ต้องการพัฒนาไปเพื่อทำงานอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นไม่อยากจะให้เราเกิดความท้อถอย คิดเสียว่า คนเราเกิดมามีวิถีทางต่างกัน คนกลุ่มหนึ่งนี่ยังงั้นเขาก็จะมุ่งเอนทรานซ์แต่เราอยากจะให้กลุ่มคนที่มุ่งเอนทรานซ์นั้นนะ ไปเพื่อสิ่งที่เขาอยากจะทำจริงๆ ตัวเองก็เป็นผลผลิตของระบบการศึกษาอันหนึ่งที่จบมาแล้วไม่รู้จะทำอะไรอย่างตัวเองนี่จบมาแล้ว จบวิทยาศาสตร์มาจนเรียนโทคณะสิ่งแวดล้อมถามว่าจบมาแล้วทำอะไร ไม่ทราบ ไม่รู้เลยว่าชีวิตนี้เรียนคณะสิ่งแวดล้อมจะทำอะไรได้บ้างจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่รู้อันนี้คือเรื่องจริง เราคงต้องยอมรับสิ่งที่อยากจะเป็นได้ก็คือว่า ไม่อยากจะให้เกิดตรงนี้ขึ้น เพราะฉะนั้นเด็กคิดไม่เป็น วางอนาคตตัวเองไม่เป็น ไม่รู้จะไปตรงไหน พอถึงวันหนึ่งนั้นจะง่าย ๆ อย่างพนักงานถูกเลออฟออกมาไม่รู้จะทำอะไรแล้วชีวิตนี้เขาก็อยู่แต่การพึ่งคำสั่ง

เพราะฉะนั้นในเรื่องของกระบวนการคิดตรงนี้น่าจะสำคัญมากแล้วก็คิดว่าทางกลุ่มคงเล็งไม่ได้ที่จะลงไปเล่นกับชุมชนในเรื่องของแนวคิดการปรับเปลี่ยนแนวคิด หรือว่าการสร้างการยอมรับในแง่ของแนวคิดขึ้นที่ว่าเด็กในชุมชนนี้อาจจะไม่สนใจฐาน แต่ 10 คนนี้เขาจะเป็นกำลังสำคัญใช้ใหม่จะทำให้ชุมชนอยู่รอด ให้ไม่เกิด ความล้มเหลวของชุมชนขึ้นในขณะที่ 3 คนนี้เขาอาจจะมีความไฝฝั้นระดับสูงว่าจะทำเพื่อชาติ แต่ต้องมีส่วนหนึ่งที่ต้องทำตรงนี้นั่นคือบทบาทของเขาที่ตัวเขาเองจะต้องระบุให้ได้ว่าจะต้องไปตรงไหน ตัวโครงการที่จะทำนั้นจะค่อยๆ บอกว่า สกศ. นี่มีโครงการที่จะสนับสนุนตรงนี้ เพียงแต่ว่าอย่างที่เราทราบระบบราชการนี้ บางครั้งเราต้องมีเอกสารหรือหลักฐานยืนยันที่นี้เรามีทางเลือกอยู่ 2 แบบ ที่พูดถึงนี่จะเป็นโครงการของภูมิปัญญาไทย อันแรกก็คือว่าถ้าเราทราบว่าในท้องถิ่นนั้นมีผู้ทรงภูมิปัญญา เราอยากจะให้ท่านผู้นั้นเหมือนกับเขียนเล่าภูมิปัญญาที่ท่านทำมาส่งสมมานี้เป็นอย่างไรเพื่อสืบทอดและสานต่อวัฒนธรรมแบบภูมิปัญญานั้น อันนั้นประเด็นที่ 1 ประเด็นที่ 2 เราจะทราบว่าภูมิปัญญาไทยหลายท่านไม่ค่อยสันทัดด้านการเขียน บางคนเขียนไม่เป็น ตรงนั้นนี่เราก็จะส่งนักเขียนลงไปช่วยถ่ายทอด เหมือนกับทางเราเองก็ไม่ทราบว่าใครอยู่ที่ไหน ตรงนั้นบางทีอาจจะได้รับการนำเสนอขึ้นมาบ้างแล้วก็ถ้าทางกลุ่มเองนั้นจะ สามารถที่จะเขียนเป็นโครงการได้แล้วก็นำไปเสนอที่สำนักงานของเราที่มีกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องอยู่หลายกลุ่มนั้นจะ จะต้องไปขอเช็คก่อนว่า ณ ช่วงนี้ถ้าทำไปแล้วจะไปเข้ากับตรงไหนได้บ้าง แต่ต้องบอกว่าทำงานกับสภาการศึกษาเงินน้อย คุณอาทิตย์น่าจะทราบเพราะว่างานค่อนข้างหนัก คุณอาทิตย์ เองยังบ่นเลยว่างานค่อนข้างหนักมาก เมื่อตอนไปออกงานที่เซ็นทรัลลาวก่อน แล้วที่ 3 ก็คือในเรื่องของเอกสารทางเรานี้เป็นหน่วยงานผลิตองค์ความรู้ขึ้นมาเผยแพร่จะ เพราะฉะนั้นในหนังสือท่องเที่ยวโลก Internet จะมีรายการเอกสารที่เรามีทั้งหมด บางเล่มนี้ก็หมดไปแล้ว แต่ก็สามารถดาวน์โหลดจาก Internet ได้ ส่วนเล่มที่ยังมีอยู่นะคะ ถ้าสมมุติว่าต้องการยังงั้นแฉะที่สำนักงานได้ทุกเมื่อถ้าไปไม่ถูกยังงั้นเดียวมีแผ่นที่ให้อีกอันหนึ่งก็คือว่า ส่งเป็นจดหมายไปก็ได้เนอะ อย่างสมมุติว่าเราจัดค่ายอย่างนี้ หรือว่าเรามีโครงการสักโครงการหนึ่งขึ้นมาเนอะ ส่งตัวโครงการไปพร้อมกับรายชื่อเอกสารที่เราต้องการ เดี่ยวเขาจะจัดส่งไปให้ทางไปรษณีย์ ไม่เสียค่าใช้จ่าย เรื่องสุดท้ายก็คือ อันนี้อยากจะเรียนให้ทุกท่านทราบนะจะว่าอย่างที่เราทราบว่าเรามีมหกรรมปฏิบัติการศึกษา แล้วก็สำหรับปีนี้ได้ไป เราจะรวมสัญจรในทั่วประเทศไทยกำหนดไว้ทั้งหมด 9 ครั้ง ก็เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน เพราะฉะนั้นถ้าองค์กรใดหรือว่าโครงการใดต้องการที่จะนำเสนอผลงาน หรือว่าอยากจะสร้างเครือข่าย ทางเรานี้ยินดีที่จะให้พื้นที่ในการจัดแสดงรวมถึงถ้าท่านคิดว่าท่านมีศักยภาพมากพอจะจะสามารถเข้ามาเป็นผู้ร่วมจัด หรือเป็นผู้จัดหลักก็ได้ ตรงนี้ถ้าสนใจคงต้องดูในรายละเอียดอีกทีหนึ่งเพราะว่าเราเปิดโอกาสให้หลายรูปแบบมากทั้งในแง่ของอยากจะมานำเสนออย่างเดียวโดยจัดเป็นคอลัมน์เล็กๆ เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็ได้ จัดนิทรรศการก็ได้ อาจจะหาทีมหาอะไรมาลงไปในพื้นที่ของเราถ้าเรามีพร้อมก็ได้ รวมเป็นถึงเป็นผู้จัดหลักก็ได้เช่นกัน

คุณ อาทิตย์ : สมมุติอย่างเวทีของภาคีเด็ก ถ้าเกิดอยากจะจัดขึ้นมาแล้วให้การสนับสนุน ขึ้นตอน รายละเอียดต่างๆ จะต่างกันไหมผมอาจจะถามเป็นประเด็นไว้เผื่อว่าไปคุยข้างนอกก็ได้พอดี เมื่อ 2 วันก่อน จริงๆ จะชวนภาคีเด็ก ที่นี้ระยะเวลาสั้นมาก จะพาลงห้องทองเจ้าพระยา คือพอทราบว่ากลุ่มรักษาชะเมาจะมีงานนี้จ่ายไปเท่าไร ร่วมกับเรามีเป้าอยู่

พอระยะเวลามันกระชั้น 5 วัน 10 วัน ถามว่าจัดได้ไหม จัดได้แต่เป้าหมายที่คาดหวังไว้มันจะได้ไม่ครบคลุมก็เลยคิดว่าช้าหน่อยเป้าที่ผมอยากจะทำมันอยากให้เครือข่ายภาคีเด็ก เยาวชนทั้งหลายนี้มานั่งพูดคุยกันอย่างเปิดอก แล้วก็มาร่วมจัดกันในอนาคตอันนี้ก็เลยถามดูถ้าผมอยากจะทำนี้สักสักสักสักใหม่ก็อยากจะขอรบกวนให้เป็นพี่เลี้ยงด้วย จะได้เบาหน่อย

คุณชวนนท์ ทราพันธ์ : คือตัวของสภาเองนั้นจะ ถ้าสมมุติว่าหน่วยงานไหนต้องการที่จะจัดไม่ว่าจะเป็นประชุม สัมมนาทางด้านปฏิรูปการศึกษา ซึ่งตอนนี้เราเน้นในเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้ อยากให้นำเสนอโครงการเข้ามาคือจริงๆ แล้วนี้ทางพี่อาทิตย์จะทราบเราจะมีกลุ่มเครือข่ายซึ่งจะคอยดูแล ง่ายๆ คือ support กลุ่มที่ต้องการจะจัดพวกนี้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องการว่าความต้องการเราตรงกันด้วยบางครั้งพอมาดูแล้วจริงๆ นี้ความต้องการไม่ตรงกันก็เลยค่อนข้างจะลำบาก แต่ว่าถึงแม้ว่าเรา support ทางด้านของงบประมาณไม่ได้ แต่ว่าในแง่ของเอกสารนี้เมื่อไรก็ได้ให้ทีมตัวโครงการ แล้วกัน ถ้าเราเห็นว่าโครงการนั้นมีลงไปถึงพื้นที่จริงๆ แล้วก็สามารถให้ความรู้กับคนได้จริงๆ นั้นจะเท่าไรเท่ากัน

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : ขอบพระคุณมากเลยคะ ในส่วนของเรื่องการศึกษาจริงๆ แล้วพวกเราไม่ได้คิดไปถึงขนาดนั้น เพียงแต่ว่าเหมือนเราโดนกดดันอย่างช่วงแรกที่แป็บเล่าให้ฟังว่า คนแก่ในหมู่บ้านเล่นดนตรีเป็นแล้วอยากให้เขามาสอน เด็ก ๆ นี้ เนื่องจากว่ามีแต่ลูกคนรวยเท่านั้นในหมู่บ้านถึงจะได้เรียนดนตรี เรียนระนาดเรียนซอชั่วโมงละ 300 บาท แล้วก็ชั่วโมงละถึงจะรู้แล้วพี่คิดดูซิ ลูกคนจนจะเรียนได้ไหม เราก็เลยโมโหมาก กดดันมากเลย ว่าดนตรีนี้เป็นเรื่องที่ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเรียนรู้ได้ เพราะฉะนั้นก็เลยคุยกับลุงๆ กับหมู่บ้านว่า วันหนึ่งเด็กในหมู่บ้านคนไหนอยากเรียนดนตรีไทย ต้องได้เรียน โดยที่ว่าจะเอามาสอน

อาจารย์ณฤมล : ถามอาจารย์ทรงพลว่า มาครั้งนี้ก็มาเจอเขาชะเมาก็คิดอะไรอยู่มากมายกายกองอยู่ในหัวคิดว่าคงออกมาแล้วน่าจะทำได้ ในส่วนของแป็บเท่าที่สังเกต พี่มองว่ามันเป็นธรรมชาติของงานไม่ใช่เรื่องว่าฉันจะทำเรื่องนี้ตัวของเด็กเขามีบริบท เพราะฉะนั้นเป็นไปไม่ได้ที่จะที่เราจะแยกออกมาเป็นส่วนตัว เพราะตรงนั้นเป็นส่วนที่สำคัญมากจริงๆ อย่างของครูโธนี่เขาก็ไม่ได้คิดที่จะทำแบบนี้ครูโธนี่ไปอยู่ที่นั่นก็คิดว่า จะใช้ชีวิตที่นั่นเพราะว่าเขาวางแผนไว้ เท่าที่รู้ 10 กว่าปี แล้ว แต่ที่รู้ทีหลังรู้เมื่อสัปดาห์ที่แล้วว่าเขาคิดตั้งแต่สมัยที่เขาก็ก็นึกไปอยู่และเขาก็อยู่ในใจ เขาก็คิดเรื่องอะไรที่มีต่อเพื่อนบ้าน หมายถึงความรู้สึกของคนๆ หนึ่งที่มีต่อคนอื่นแล้วก็เขาก็มีความเข้าใจเรื่องของธรรมชาติว่า เขาจะเอาธรรมชาติมาใช้กับเด็กๆ ได้ยังไง ที่นี้ถ้าเราจักรักรธรรมชาติของชีวิตก็จะมีวิธีและขั้นตอนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ที่นี้ข้อต่างของกลุ่มรักษ์เขาชะเมากับของครูโธนี่ก็ในฐานะที่เป็นเพื่อนบ้านแล้วก็เป็นอยู่ ในเรื่องของตัวพ่อแม่ที่เขามาร่วมก็จะเป็นการมีเครือข่ายขึ้นมาโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะสิ่งที่จะเป็นมาคล้ายๆ กัน คิดว่ามีอีกหลายพื้นที่นะที่จะเป็นมาแบบนี้ก็คือว่า เมื่อทำไปสักพักหนึ่งพ่อแม่พี่น้องเขาก็จะเห็นแล้วก็มาร่วม เพราะที่ครูโธนี่เองข้าวปลาอาหารก็เป็นของ พ่อแม่ พี่น้อง แล้วก็คนต่าง ๆ พวกมีฐานะหน่อยก็เอามาก พวกมีฐานะน้อยก็เอมาน้อย ครูโธนี่เองก็ทำเกษตรในพื้นที่ด้วย ตอนนีปลาเธอจากที่ซื้อมาสดแล้วหลังจากนั้นก็เพาะพันธุ์ไปเอง ตอนนั้นก็คิดว่า หมิ่นกว่าตัว ซึ่งก็คิดว่าทำทุนให้เธออีก แล้วก็ส่วนเรื่องอื่นๆ ก็มีวิธีการในเรื่องทุนรอนนี้อาจจะไม่ได้สำคัญยิ่งใหญ่มากนัก เพราะว่าต้องมีทุนอย่างอื่นก่อนด้วยอย่างพี่น้องๆ มีอยู่ในกันบ้างของใจนี้ นั่นเป็นต้นทุนที่มีค่ามหาศาลแต่ตัวเงินก็สำคัญก็โดยวิธีอย่างนี้ซึ่งเดี่ยวเราก็คอยพูดกันต่อไป ที่นี้ปัญหาต่างๆ ที่เล่ามานี้ก็จะนึกแล้วก็เห็นภาพว่าควรคิดอะไรต่อไปทุกที่อาจจะเหมือนๆ กันแต่ด้วยลีลาอาการที่เข้ามาหรือไปเผชิญหรือการจัดการที่แตกต่างกัน เพราะว่าความแตกต่างนี้เป็นเรื่องที่แตกต่างกัน เพราะคนละพื้นที่ ถ้าพูดโดยเฉพาะเด็กนะที่นั่นนั้นข้อมูลความลับหรือเปิดเผยอะไรก็ออกมาเรื่อยๆ อย่างโรงเรียนของที่นี่ก็ไม่แพ้โรงเรียนที่อื่น อย่างทางศิลปนั้นะก็จะมีเช่น โรงเรียนต้องไปแข่งให้ได้ 1 ในระดับต่าง ๆ เด็กที่ดูมีแววมีฝีมือของครูโธนี่ หมายถึงในโรงเรียนนะจะ เขาจะถูกตัวเข้เรื่องศิลปจนเสียเด็กไปเลยก็ถือว่า ภาพที่ครูได้คาดเดาว่าข้อสอบจะออกอันนี้ที่กรรมการแต่ละปีจะกำหนดที่ว่านี้ จะถูกร่าง และวาดไว้โดยครูแล้วครู

ก็จะให้เด็กที่มีอาการแบบท้องจ้ำวตั่ว ๆ เล่าแล้วก็มีความอยู่คู่เดียวที่คิดฝีมือมาได้ดีแล้วไม่พอก็มีการตัดภาพที่
ครูวาดไปแล้วนั้นจะออกเป็นชั้นๆ ให้เด็กมาต่อเข้า จิกซอร์ เพื่อให้เด็กได้จำเลข สิ่งที่เราได้ทราบโดย ก็คือว่าตอนหลังนี้
ครูโอนก็เป็นที่ปรึกษาหาหรือความลับของเด็กทั้งหลาย ก็เป็นงานหนัก เป็นงานที่ใหญ่อย่างยิ่ง กับของที่เสียไปแล้ว อันนี้
เราก็มีงานเพิ่มขึ้น

เช่นเดียวกับน้องๆที่จะรู้ว่า เราก็เป็นคนที่จะต้องคือมันเป็นสูตรสำเร็จที่บอกตอนนี้ ก็ไม่มีปัญหา แต่ว่าวันหนึ่ง
เราก็จะสกกอมไปเรื่อย ๆ หลายๆ ครั้ง แล้วตอนนี้ใครก็อย่าเพิ่งมาบีบเค้นเองงานวิจัยจากกลุ่มรักษ์
เขาซะมา เพราะว่าถึงเวลามันจะออกแล้วมันจะออกมาเอง เพราะมันเป็นเรื่องต้องสะสม แม้แต่ตัวพี่เองวันนั้นจะก็เป็น
เรื่องของการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันในเรื่องต่างๆ หรือว่าอีกทีก็ไปเจอว่ามีสลัมอยู่กลางอำเภอซึ่งเป็นอำเภอที่ใหญ่พอ
สมควร โดยที่เขาไม่รูมาก่อนเขาไม่รู้ว่ามันตรงนั้นแล้วก็อยู่ในโรงเรียนที่ชุมชนในตลาด ตั้งขึ้นแล้วก็กำลังจะล้มไปแล้วเขาก็
มาตามตัวครูสองคนนี่คือครูณมล แล้วก็ครูโอน ก็ไปเจออะไรอีกหลายอย่าง ที่นี้คุณครูโอนก็ ช่วยเต็มที่เพราะว่ามันเป็น
เรื่องเดียวกัน แล้วก็เอาเด็กของทางครูไปช่วยก็ถามว่าไปไหนไปไหนอยู่ๆ เพราะว่าเด็กทางนั้นอ่านหนังสือไม่ออกเลย เขา
ก็ตอบว่าไปซื้อตะ ภาษาไทยหนูได้ทั้ง 98 ไม่ไปไต่ยังงี้ ก็ต้องไปช่วยสอนเพื่อน อีกหลายๆ อย่าง ที่นี้พอเข้าไปแล้วมันก็มี
เรื่องอื่นนอกเหนือจากเด็กนะก็จะก็คือว่า ต้นไม้ที่ไปตอนแรกเต็มไปด้วยหนาม ตอนหลังมันถูกตัด หนามเลยก็สงสัยมาก เขาก็
บอกว่ามันชื่อ โอโศก มันไม่เป็นมงคลเพียงแต่ชื่อก็โดนประหารชีวิต ก็อีกโรงเรียนหนึ่งอยู่ติดกันก็เป็นป่าอีก ต้นไม้เยอะ
มาก ไปอีกทีก็โล่งหมดเลย เป็นดินแดงหมดเลยก็ไปถามเหตุผลเขาก็บอกว่าอาคารโรงเรียนจะขึ้นเตี้ยมองไม่เห็นแล้วก็
ยังปัญหาโลมาระดับของสถาบันของน้องนั้นจะ คนไปสอน อักษร นิเทศศาสตร์ก็มีข้อมูลลึกกว่าที่ได้ไปแอบฟังในตอน
เสร็จ กาแฟ ก็แต่ก็ไม่ห่วย ตะวันดวงที่แล้วก็ทอแสงแล้ว ก็แต่ถ้าอยากรู้สึก ๆ ก็พูดก็ไม่ได้ เพราะว่ามันเยอะเวลาพูดก็มี
เวลาน้อยทุกทีเลย แล้วก็รู้ว่าพันธกิจของเรามันคืออะไรบ้าง แล้วแบบนี้ก็แปลว่าถ้าหากมันไม่ยังก็ไม่ได้พูดอะไรทั้งที่
คนก็มาเชิญกัน แบบนี้

ครูโอนถ้าไปถามตอนนี้ว่าทำอะไรอยู่ ก็จะตอบได้ว่าแต่ละเรื่องของกลุ่มมันเกี่ยวพันอะไรกับตรงแง่มุมไหนของ
ปัญหาที่มันเกิดขึ้น เหมือนกับว่าน้อยวัน แต่ว่าก็อย่าเพิ่งไปเค้นอะไร งานพวกนี้เป็นงาน เป็น full time ก็เวลาตื่น ยืน
เดิน นั่ง นอน เป็นงานหมด เด็กมานอนด้วยก็เป็นงานอยู่ในตัว อีกหลาย ๆ เรื่องที่ว่าจะคิดออกมาให้ทางครูโอน แล้วคน
ก็สงสัยมากกว่าไปทำอะไร แล้วเราก็บอก นั่ง ยืน เดิน นอน แล้วก็ทำงาน ลักษณะอย่างนี้เขายังไม่ค่อยเข้าใจ ซึ่ง
ลักษณะนี้ก็ยังไม่ค่อยเรียบเรียงออกมาให้ ตะกี้อาจารย์ทรงพล พูดถึงว่าคงได้มาใช้ร่วมๆ กัน แล้วก็คิดว่าอย่างเรื่องเดิน
สายก็อยากจะทำให้คิดว่าเป็นการแลกเปลี่ยนอย่างครูโอนนี้เรื่องจะไม่เดินสายเลย เพราะว่าภารกิจตรงนั้นสาหัสสาขาน้อยแล้ว
แล้วเธอก็เชื่อว่ามีคนทำอะไรเยอะแยะ อย่างทางนี้ก็มีการนี้ ทางโน้นก็มีการโน้น แต่ในกรณีที่เราผ่านกันไปเราก็
สามารถไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ อย่างธรรมชาติมีอาจารย์ที่เขาเชิญเธอเลคเชอร์อย่างนี้เขาก็ไม่เข้ามาเลย แต่วัน
หนึ่งที่เธอมากรุงเทพฯ แล้วเขารู้ว่าเธอมาเขาก็มาเชิญเธอไปอีกทีหนึ่ง เธอถึงจะ ไปสักชั่วโมงครึ่งพูดเสร็จ หรือไปทำ
อะไรๆ เสร็จอย่างนี้ ก็ได้ นอกนั้นเธอก็ปฏิเสธ แต่ที่จริงเธอเป็นคนธาตุไฟๆ ล้วนๆ 100 % ก็คือถ้าเอาโปรแกรมของ
คุณหมอ เพ็ญประภา ทรัพย์เจริญ มาที่นี้ก็จะสีแดงทั้งหมดแต่เริ่มจากเธอรู้ความจริงเกี่ยวกับตนเองแล้วก็อาจารย์โทรขอ
ข้อมูลได้ง่ายเธอ ก็ปฏิบัติต่อตัวเองอย่างถูกต้อง ถ้าท่านไปเห็นก็คงจะพูดว่า ท่านสุภาพบุรุษท่านนี้สุ่มคัมภีร์ภาพ แล้ว
ก็ตรงจุดนี้ก็จะมีการยั่ว อาการอะไรจากสภาพการต่างๆ ไม่ใช่ไม่มีนะ ก็มีมาแต่ว่ารู้จักว่าจะทำอย่างไรก็ให้คาตาไป
นานแล้วก็บอกว่ายินยอมอย่างเข้มแข็งในหลักการ อย่างละมุนละไมในวิธีการ เพราะว่าถ้ามีศักยภาพแบบนี้เรียกว่า
เจริญทางปัญญา และจิตใจแบบนี้ก็ต้องดูแลตัวเองแล้วก็ให้เราสามารถที่จะ ทำงานนี้ให้ลุล่วง โดยที่ขบวนการเราว่ามีแต่
ถ้าเราวิธีเดินไปรู้ว่ามีมากบ้างน้อยบ้างนั้นมันก็จะเจ็บน้อยลงหงุดหงิดน้อยลง และมันก็จะรู้สึกว่างานแต่ละวันที่มันผ่านไป
นั้นมันก็จะมีความสุขขึ้นได้ในท่ามกลางความลำบากยากแค้นทุกันคานก็มีมากมายกายกอง ปัญหาที่เล่ามาเชื่อเลยนะ
คะว่ามันไม่ใช่แค่ที่พูดในวันนี้ เพราะว่าถ้าเราอยู่ในพื้นที่ทุกวันๆ ไปเราจะเห็นแล้วตรงนี้แหละที่มันจะได้รับการย่อย
เพราะฉะนั้นมันก็จะเกิดมีการเกื้อกูล อาหาร สนับสนุนกัน ถ้ารู้ความจริงเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้และบุคคลเหล่านี้ที่ทำงานกัน
อยู่ก็จะมีการปฏิบัติในการเกื้อหนุนหนุนกันอย่างเท่าเทียมกัน คือไม่ใช่ ด้วยวิธีการอย่างที่เคยชินแต่ว่าหลายๆ ครั้งนี้

เราจะรู้ว่าเราจะต้องทำอะไรให้คนอื่นเหล่านี้สามารถที่จะหล่อเลี้ยงไปได้ในช่วงที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ หรือในช่วงวิกฤตบ้าง ในช่วงอะไรบ้าง แต่ว่าจะรู้ในฐานะที่เป็นคนคนหนึ่งที่เราจะต้องทำอะไรอย่างกับครูไอน์นั้นก็ตัดสินใจว่าจะช่วยเหลือด้วยวิธีอะไร อย่างถ้าเป็นเรื่องของทุนรอนอย่างของส่วนตัวที่เก็บมาจากส่วนที่พอจะทำได้ ก็คิดว่าหลายคนที่เขาทำงานแบบนี้ทำไมเขาไม่ค่อยเข้าไปยุ่งกับทุนที่บอกว่าจะเอามาให้หมายถึงว่าบางแห่งก็เข้าไปนะค่ะ แต่ว่า

บางแห่งก็เข้าไปแบบครึ่งๆ กลางๆ บางแห่งไม่เอา อย่างครูไอน์ตอนนี้ก็ไม่เอา แต่ไม่ใช่เขาหยิ่งหรืออะไรนะค่ะ แต่ว่าเขาได้พิจารณาแล้วว่าเขาคิดด้วยวิธีใดที่จะไม่ต้องมีการะมาเพิ่ม เพราะว่าทุนต่างประเทศนี้เป็นภาระมาเพิ่มให้กับคนที่จะต้องใช้ทั้งสองทั้งจิตใจและทุกอย่างมากแต่ว่ามันเป็นเจตนาดีของเขา ก็ตามแต่ว่าเป็นความที่ไม่ลงตัวนะค่ะ ก็คือความรู้จักสิ่งเหล่านี้อย่างท่องแท้มันยังไม่ตรงกันทั้งสองฝ่ายก็เห็นใจทั้งคู่เลย ก็ไม่ใช่คนมีบารมีนะก็ตั้งอยู่ในกองก็จะบอกได้ว่าทำอย่างไร เรื่องของกองทุนส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องคิดว่าเป็นทุนกับพวกเราเองที่ชุมชน แล้วจริง ๆ อันนี้มันก็เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในสังคม ว่าในเมื่อลูกเต้าเราเองก็ช่วยกันคนละไม้คนละมือขึ้นมา

หลายคนนี้อาจจะชอบดวงคู่แต่เดี๋ยวนี้คนหนุ่มสาวที่เขารู้เท่าทันแล้วเขาก็รู้อย่างไรอย่างในชุมชนของคุณครูไอน์นั้นก็เริ่มขยับเขยื้อน เคลื่อนไหวไปอีกเยอะหลังจากวันนั้นมานับว่าคนหนุ่มนี้เขาเริ่มทำอะไรจริง ๆ บ้าง แล้วก็ที่ไม่ปลูกอะไรเลยมีแต่นาข้าว เขาก็เริ่มเก็บต้นไม้อะไร เพราะว่าครูไอน์सानในเรื่องของการที่सानข้ามจังหวัดที่ใกล้เคียงเพื่อที่จะรื้อฟื้นศักยภาพของชุมชน แล้วที่นั่นมันเห็นขึ้นมาได้อย่างที่ทಾಯี่ครูไอน์กำลังเริ่มต้นทำ อย่างต้นไม้ต่างๆ ก็มีคนหนุ่มสาว พ่อแม่แม่เฒ่าที่ทำได้แล้วนั้นก็ไปหาสุกกัน พวกนั้นก็อดเข้าไปที่เธอบ่อยๆ แล้วก็กลับไปทำโน่นทำนี่ที่บ้านก็อาจจะเห็นเพราะว่าเห็นเธอเป็นคนแปลกหน้าแล้วทำได้ แล้วเขาเป็นชุมชนเอง ก็คงจะได้แลกเปลี่ยนกันอีกหลายกรณี แล้วเธอก็สานกับพวกที่เขาเป็นฝ่ายที่ดูแลเรื่องการเผยแพร่เรื่องของการบูรณาการได้อีกด้วย เพราะว่าเขามีเพื่อนฝูงแล้วบางที่ที่ต้องไปทำอะไรก็ไม่ได้แปลกใจนะค่ะ แต่ว่าก็เป็นความนับถือในความเป็นมนุษย์ของพวกเขาที่แท้จริงแล้วก็คิดว่าโครงการของภาคเด็กนั้นก็คงได้ออกเป็นเอกสารหรือการที่จะสรุปองค์ความรู้อะไร ออกมาหมายถึงวาระหนึ่งนี่จำเป็นแน่นอน แต่ว่าจะอย่างไรก็คุยกับท่านอาจารย์ทรงพลนิดหน่อยนะค่ะ

ผู้เข้าร่วมเสวนา : ก็มีประเด็นหนึ่งที่อยากจะถามเมื่อตอนเช้าหน้าครับก็คิดว่าพบว่ามีเด็กในชุมชนที่เขาได้ไปเล่นตามร้านคอมพิวเตอร์ตรงนี้ ผมคิดง่าก็มองในแง่ที่ว่าเขากำลังจับกระแสนิยมเข้ามาแล้วเขาก็อยากจะเรียนรู้แต่ว่าเขาไม่รู้อย่างไร เขาไม่รู้จักการที่เขาอยากเรียนรู้จริง ๆ มันอยู่ตรงไหน เขาจะมีการพัฒนาจะทำอย่างไรกับสิ่งที่มีอยู่ ผมมองตรงนี้ว่าถ้าเราไม่ดึงเขาเข้ามาให้มาอยู่ตรงนี้อาจจะเป็นวิธีการจัดค่ายโดยตรงก็แล้วแต่ หรือว่าจะเป็นการจัดที่ให้เขาได้พัฒนา ผมมองว่าเขเป็นกลุ่มเด็กกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในชุมชนเหมือนกัน อันนี้เป็นประเด็นหนึ่ง อีกประเด็นหนึ่งคือรู้สึกว่าเป็นชาวบ้านที่พ่อแม่ หรือผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่เป็นหนี้ หรือว่าเป็นคนที่ต้องกู้ต้องยืม ในบางครั้งผมว่าเด็กที่เขาอยู่ในครอบครัวเขาก็ยังทราบดีว่าพ่อแม่เขาเป็นอย่างไร แต่ว่าเห็นบอกว่ามีกุศโลบายที่ดีก็ถือว่าให้เด็กเขาได้ออกความคิดเห็น เป็นประเด็นหลักไปว่าอยากจะแก้ไขปัญหานี้ เพราะถ้าเกิดเป็นหนี้แล้วการคิดตัดสินใจแต่ละอย่างในการพัฒนาพืชไร่ก่อนข้างจะลำบาก มองง่าถ้าเกิดว่าจะให้เขาได้รับการออมดีจะมีการณรงค์ตรงนี้นะขึ้นมาใหม่ ก็มีสองประเด็นตรงนี้

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา :

คุยเรื่องประเด็นนี้จริง ๆ อยากได้ความร่วมมือจากปกครองท้องถิ่นนะเพราะว่าสำคัญมากเลย เขาไม่เคยคิดในมุมมองของเรา ทำไมเขาไม่เคยวางแผนว่าแผนแม่บทของหมู่บ้านน่าจะบอกว่าหมู่บ้านต้องการหรือไม่ต้องการอะไร ทำไมเขาไม่เคยที่จะให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกัน แล้วบอกว่าจริง ๆ แล้วอะไรบ้างที่ควรจะมีอยู่ในหมู่บ้านแล้วอะไรบ้างที่ควรจะมีการกำจัดไป เคยเสนอผ่านทางโรงเรียนว่า เรียกร้องกันให้เทศบาลควบคุมร้านเกมส์ คือไม่ให้เปิดกระเจิดกระเจิง ณ วันนี้เป็นอย่างนั้นนะค่ะ พอลูกบ้านนี้ไปเล่นเกมส์ไม่อยู่บ้านอยู่ช่องเลยแม่ก็บอกว่าไม่เป็นไรถ้าอย่างนั้นแม่ก็เปิดร้านเกมส์ให้ที่บ้านลูกจะได้อยู่บ้านด้วยแล้วมีเงินด้วย แล้วชั่วโมงละ 20 บาทแล้วคิดดูซิคุ้มมันเป็นตู้ ๆ ก็บอกแล้วไง 30 - 40 ตู้อยู่ในหมู่บ้าน แต่ว่าถ้าเกิดปกครองท้องถิ่นเขาช่วยเราสักนิดหนึ่งนะในการควบคุมตรงนี้

เด็กไม่ทำอะไรก็จะปล่อยเขาอิสระอย่างนี้ไปเลยก็ได้ แล้วที่บอกเหมือนกันไม่ว่าจะเป็นเกมส์ Internet นี่ เคยเข้าไปดูหาความรู้อะไรกันหกรอก ก็เป็นเกมส์เป็นอะไรไปหมดเลย แล้วเด็กเต็มเลยนะ แบบเด็กตั้งแต่เล็ก ๆ ไปถึงโตๆ บ้านช่องไม่กลับ มากันแต่เช้า บางทีเปิดถึง ดิหนึ่ง ดีสองก็มี เขาเล่นกันอย่างนั้นเลยนะ เล่นกันจนเรามีความรู้สึกว่า ทางผู้ใหญ่ น่าจะช่วยให้เราบ้าง น่าจะควบคุมอะไรตรงนี้บ้าง แล้วมันก็จะป่วนจักร พอไปเล่นเกมส์ไม่มีสตางค์ ก็ไปขโมยเงินที่บ้าน อันนี้ประเด็นที่หนึ่งนะค่ะ เราก็พยายามหลีกเลี่ยงเรียกร้องให้ปกครองท้องถิ่น เขาควบคุมบ้างเขาช่วยเราบ้าง เพราะ ณ วันที่ที่บอก ว่าสงครามที่เลวร้ายที่สุดเลยก็คือทำยังไงที่จะให้เขาออกจากหน้าตู้เกมส์ได้ ซึ่งรู้สึกว่าเป็นเรื่องหนักมาก สำหรับคนทำงานกิจกรรมทางเลือกอย่างเรา ประเด็นที่ 2 ในเรื่องของกรแก้ปัญหาตรงนั้นในเรื่องของเงินทุนถึงต้องก่อให้เกิดการสร้างอาชีพให้กับเด็กๆ เราก็บอกเด็กๆ ว่า เตี่ยเจ๊แม่พี่ทำตรงนี้เสร็จแล้วมาทำออบรบกัน มาฝึกออบรบเรื่องการฝีมือกัน เพื่อที่จะเอาเงินคือพวกเราจะหาสตางค์ให้ เราก็พยายามเชื่อมกับทางเครือข่ายอย่างเยาวชนเพื่อการพัฒนาอย่างผลิตภัณฑ์ ด. เด็ก ที่เขาบอกว่าแบบรับสินค้าเราก็พยายามที่ว่าจะเอาเด็กไปฝึกอาชีพแล้วพวกเรามีผลิตภัณฑ์มาแล้วเราจะได้อาณาเข้า ด.เด็กบ้าง อย่าง 2 คนนี้ หิ้วไปขายทุกที่เลยอย่างเงินที่กลับมาเป็นรายได้ของเด็กส่วนหนึ่งแล้วเป็นของกลุ่มรักเขาจะเอาส่วนหนึ่งก็จะทำอย่างนี้ตลอดคือ ใครไปทำกิจกรรมอะไรมาก็ตัดเงินเข้ากลุ่มเป็นกองกลางไว้ เพราะเราคาดหวังไว้ว่าวันหนึ่งนี้กองทุนสวัสดิการนี้จะต้องโต เป็นความหวังมากเลยว่าจะต้องมีกองทุนสวัสดิการให้กับเด็กๆ เพราะไม่มีใครช่วยเราๆ ต้องช่วยกันเอง คือเชื่อไหมคะ เด็กออกโรงเรียนทุกวัน ตามความรู้สึกของคนทำงานกับเด็กๆ รู้สึกอย่างไร พอรู้ว่านี่ก็ไม่ได้ไปโรงเรียนอีกแล้ว เพราะว่าคือที่บ้านเขาก็ไม่มีส่งอย่างนี้

แล้วสุดท้ายเขาก็เริ่มตั้งแต่ไปอยู่ร้านเกมส์ แล้วก็ไปอยู่โต๊ะสนุก แล้วก็ไปติดยา มันป่วนจักรอย่างนี้มาตลอดเลย แล้วหมู่บ้านก็จะเป็นอย่างนี้มาตลอด มีชุมชนหลังโรงไม้ที่แบบไปถึงปั๊บบนแบบช็อคเลย มีอยู่บ้านหนึ่งนะค่ะ ยกตัวอย่างเป็น case อยู่หลังโรงงานอยู่กับตากับยาย ตามีอาชีพเลี้ยงวัว เวลาเราไป ยายไปไหน ไปตกปลาให้ลูกหลานกิน มีเด็กอยู่ 9 คน มีทั้งปัญญาอ่อนมีแม่ที่ติดเอดส์ นั่งหาหาให้ลูกอย่างนี้พอเราไปเจอ แล้วเด็กผู้หญิง 8 คนที่อยู่ในบ้าน นี่ก็ไม่ออกเลยชะตาชีวิตจะไปทางไหน คือพอโตขึ้นหน่อยก็โดนข่มขืน ข้างบ้านนี้ ขนาดเป็นไปปัญญาอ่อนยังโดนข่มขืน มีลูกเล็กๆ ลูกอ่อน แป๊บนั้นจะมันที่ว่าใครที่ไปที่บ้านเราจะพาไปดูเลยว่าจะช่วยคิดหน่อยได้ไหมว่าจะแก้ปัญหายังไง กรมสุขภาพจิตเข้าไป เขาบอกว่าประเทศไทยยังมีอีกเยอะ แล้วก็หายไป กรมประชาสงเคราะห์เราพาเข้าไปก็ไปจกรายชื่อเด็กแล้วก็เียบไป คือเป็นอย่างนี้ตลอด มันเริ่มจากว่ามีเด็กในกลุ่มเราไม่ไปโรงเรียนก็มีคนมาบอกว่าเจ๊แม่ กบไม่ไปโรงเรียนมา 2 อาทิตย์แล้วเราก็ไปตามที่บ้าน พอไปตามที่บ้าน โอโฮ เจอสภาพแบบนี้ เราก็ไปที่โรงเรียน เราก็ไปที่โรงเรียนไปบอกคุณครูว่าแก้ปัญหอะไรได้บ้างเด็กเจอสภาพอย่างนี้ ปราบกว่าเด็กเรียนหนังสือไม่ได้เนื่องจากว่าสมัยที่อยู่ในห้องนี้แม่เขาไม่อยากให้เกิด ทั้งกินยาทั้งบิบ แล้วเด็กเกิดมาอายุ 3 เดือนนี้เขาต้องไปให้ออกซิเจนสมองแล้วพอเขาเกิดมา 6 หรือ 7 เดือน 11 วัน แล้วหลังจากนั้นพอเรียน ป. 6 ก็คือโรงเรียนประถม ยังไงก็ได้เตี่ยโรงเรียนเสียหน้าก็คือให้เด็กซ้ำชั้น เด็กก็อยู่ ป. 1 อยู่ไหนแหละนี่ก็ออกใหม่คะ ก็เลยให้จบ ป. 6 ที่นี้ พอไปเรียนมัธยมระดับการเรียนจะต้องมีคุณภาพขึ้นมาน้อยหนึ่ง เราก็ไปตามที่โรงเรียนๆ บอกว่าเด็กตั้ง 2,000 กว่าคน ไปตามทุกบ้านไม่ได้หกรอก เราก็บอกว่าถ้ามันไม่เป็นไร เป็นภาระของเราเองเราก็ไปดูดีกว่าเรียนได้ไหม-

เขาก็บอกว่าพี่แป๊บนูไม่อยากเรียนแถวนี้แล้วหนูอาย เราก็บอกว่าไปอยู่หมู่บ้านเด็กใหม่ไปทำอะไรก็ได้ที่ทำได้ตัวเอง คือสามารถที่จะดูแลตัวเองได้ อยากบวช ก็ไปบวชให้ ก็อยู่ไม่ได้เพราะสังคมเป็นอย่างนี้ แต่ในขณะเดียวกัน ณ วันนี้ไม่รู้ติดยาไปแล้วยัง เพราะเราก็ไปตามๆ จนไม่รู้จะทำยังไงแล้ว ก็ปล่อยจนสุดท้ายนี้เขาก็ไปอยู่ตามโต๊ะ สนุก เราไปหางานให้ทำเขาก็ไม่เอา เพราะเขาไม่เคยถูกสอนมาว่าจะต้องทำงานเพื่อที่จะได้เลี้ยงดูตัวเอง หมู่บ้านเขาก็จะรอแบบเงิน เวลาเราเข้าไปถึงปั๊บบนเด็กวิ่งมาแล้ว เจ๊แม่มีตังค์บ้างหรือเปล่านั้นเราก็บอกว่าเราไม่มีนโยบายแบบนั้นสิ่งที่เราให้ก็คือ เอาเสื้อผ้าไปให้เขาขนมไปให้หาคนที่เขาไปดูแล้วใครจะช่วยเด็กครอบครัวนี้ได้บ้าง เคยพาเจ้าหน้าที่เพื่อเอสบักด์ เข้าไปดูเขาก็ไปดูลูกของคนบอกว่าโดนข่มขืนเด็กเกิดมาด้วยคำข่มขืน ลองดูซิว่ามันเกิดมาแล้วมันจะเป็นยังไง แค่นี้ เขาปล่อยให้เด็กเกิดมาพอเราพาเจ้าหน้าที่ เพื่อเอสบักด์เข้าไปดู นี่มันต้องแบบว่าเอาแต่เฉพาะเด็กต่างชาติเท่านั้น แต่เขาขาว ๆ จมูกก็โด่งดี แต่ก็ไม่ได้ก็ต้องรอจนเด็กนี้มีสัมปชัญญะที่จะเรียนหนังสือ อีกว่าจะเรียนหนังสือ

ได้ไหมอย่างนี้ แฝบไม่เข้าใจเหมือนกันนะว่าองค์กรอะไรต่างๆ ทำไมมันถึงยุ่งยากขนาดนี้ คือหน้าที่เราใครไปบ้านเรา เราก็จะพาไปดูว่าจะช่วยอะไรกันได้บ้างอยู่อย่างนี้แล้วเราก็ช่วยอะไรเขาไม่ได้ นอกจากอยู่ประจำวันเอง เพราะฉะนั้นทุกวันนี้ต้องเรียกมาสอนว่าจะดูแลตัวเองยังไงพวกเด็กผู้หญิง ใครมันมาจับไม้จับมือใครมันมาเปิดกระโปรงนี้ไม่ต้องอย่าให้เขามาแตะต้องได้นะ วันดี คืนดีเด็กมาบอกว่า วันนั้นเพื่อนพ่อใหญ่พาหนูไปแล้วจะถอดกางเกงหนู ที่บ่อน้ำ เราก็ดกใจแล้วเป็นไง แต่หนูหนีออกมาได้ เราก็นึกว่าวันนี้มีมรดก พรุ่งนี้จะมีมรดกหรือเปลว่ะ แล้วเป็นอย่างนี้อยู่ 7 - 8 คนยังอยู่กันอย่างนั้น เราก็ดูแต่ดูแลแล้วก็กลุ่มว่าทำยังไงคืนที่ 2 คนแล้วนะที่เดินออกจากโรงเรียนแล้วก็ไปเป็นเด็กเสิร์ฟร้านอาหารๆ ที่เปิดคาราโอเกะ ที่ 3 ที่ 4 แล้วมันจะรอดได้ยังไง คือนึกไม่ออกเลยว่าเด็กจะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ยังไง หมู่บ้านก็จะมีลักษณะอย่างนี้แล้วเขาก็ไม่มีการแก้ปัญหาอะไร

วันดีคืนดีก็เหมือนกับที่อาจารย์บอกว่าบางที่ต้องทำทุกเรื่องจนบางที่ก็คุยกันว่าเราเป็นอะไรกันแน่ วันดีคืนดีชาวบ้านหิวน้ำมาแล้วนี่ โรงงานมันปล่อยน้ำเหม็นลงในบ่อ ทำงานสิ่งแวดล้อมใช้หรือเปลว่ะ ไม่เห็นสะพาน แล้วบอกว่าทำไมเธอ เห็นมีคนเขาบอกว่าลูกสาวบ้านนี้ ถ้ามีเรื่องสิ่งแวดล้อมแล้วให้มาบอก แต่ดูทำแล้วไม่ใช่ ไม่เห็นสะพาน ย่อมเลยแล้วก็มาบอกเราว่าจะทำยังไงดี เราก็บอกเรื่องไปเทศบาล พยายามบอกชาวบ้านว่าเขาต้องรวมกัน ณ วันนั้นการแก้ปัญหาอย่างเดียวกันคือพล้ง คือไม่ค่อยสนใจมันไม่มีแนวคิดในการรวมพลังเพื่อที่จะเรียกร้องอะไรมันก็เป็นลักษณะอย่างนี้หมู่บ้าน ก็คืออย่างที่เราบอกไม่ใช่ที่เราไม่ยอมแก้ปัญหาอย่างเช่นก็จะมียกในกรณีว่าทำไมพ่อแม่เป็นหนี้แล้วเราถึงไม่ยอมให้เขา ทำไมเราไม่เจาะจงในเรื่องหนี้ของพ่อแม่เลย เพราะว่าอย่างหนึ่งเจ้าหน้าที่ก็คือนักการเมืองที่มีอิทธิพลนั้นแหละแล้วเราตัวผู้ใหญ่บ้าน ตัวกำนันที่หมู่บ้านเองก็คือคนเดิม ๆ ที่ได้ตั้งแต่ชาติที่แล้วชาตินี้ก็ยังได้อีก เราก็บอกว่าจะทำยังไง อิทธิพลเขาก็มากแล้วพี่รู้ไหมว่าหลังโรงงานนั้นอยู่ติดถนน หลังโรงงานไม่ถึงครึ่งกิโล นั่นก็คือสลัมที่เขาบอกว่าเด็กที่ปัญญาอ่อนอยู่ ตำรวจก็ไม่เคยไปดู บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็คือเป็นที่อยู่ของตำรวจคอยมานั่งกินข้าว ที่ร้านอาหารข้างบนเป็นบ่อนก็ไม่มีใครสนใจ ก็ตำรวจไปนั่งเล่น ผมก็คิด ไม่ใช่ว่าไม่ยอมทำแต่ว่าวันหนึ่งเราต้องวางตัวเองให้เป็นกลางเพราะว่าเราไม่ใช่ว่าผมจะกลัวนะแต่ผมกลัวจะเดือนร้อนถึงคนอื่นและเด็กๆ เพราะมันจะมีงานต้องทำอีก อิทธิพลท้องถิ่นยังมีความสำคัญสูงมาก ถ้าสมมุติว่าเราไปทำอะไรเกี่ยวกับเรื่องออกตัวในเรื่องของหนี้ในระบบ อะไรจะตามมา เขามีสไลด์แกนเลยนะ หนี้ตกหล่นตาย กู้ 5,000 บาทจะต้องจ่ายรายวันๆ ละ 100 บาท ยังไม่ได้ไปหักนะ คุณจะเป็นไทได้ต่อเมื่อคุณเอาเงิน 5,000 บาทไปวางกองให้เขาแล้วคิดดูซิแบบต้องส่งผลถึงลูกใช้ไหมมันก็เป็นระบบอย่างนี้

ในเขตของป่าเขาชะเมาเมื่อประมาณสักปีหนึ่งได้แล้วได้ยื่นข่าวใหม่ค่ะ ว่ามีลุงคนหนึ่งโดนยิงตาย นั่นก็คือพวกเราก็มานั่งไปทำงานตรงนั้นนะเรื่องระเบิดสัมปทานระเบิด โรงไม้หินที่ลุงรินโดนยิงตาย ลุงรินทำงานกับพวกเรามาตลอดเลย 2 ปีๆ ที่เราไปให้ข้อมูลจากบ้านเราขึ้นไปประมาณ 30 กิโล ตรงเขาชะเมาเป็นเขตของ อบต. ห้วยน้ำมอนใช้ใหม่ค่ะ ที่เป็นพื้นที่ที่เราทำงาน มีเรื่องสัมปทานระเบิดหินมา ชาวบ้านเขาก็รวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยมีลุงรินเป็นหลัก ลุงรินก็เป็นนายความของการไฟฟ้าเก่าแล้วไปอยู่ที่นั่น แกก็พยายามให้ข้อมูลไป ร่วมกับเราๆ ก็ไปให้ข้อมูลทุกครั้งเลยที่เราไม่เห็นด้วยนะกับเรื่องของการระเบิดหินจะมีผลยังไง แต่มันเป็นของ สส. แล้วสุดท้ายทำงานกันมา 2 ปี ลุงรินโดนยิงตาย พอลุงรินโดนยิงตายสิ่งที่ตามมาก็คือว่าฝบห้ามเข้าพื้นที่ ตำรวจก็มาบอกว่าห้ามเข้าพื้นที่ พ่อแม่เราเนี่ยแบบกังวลเลย มันออกไปมันจะได้กลับบ้านหรือเปลวกลายเป็นเรื่องอะไรก็ไม่ว่าเรื่องบ้างเรื่องของอิทธิพลท้องถิ่นก็ออกใหม่ค่ะ มันกระทบกันทุกเรื่องไง เรื่องคุณภาพชีวิตเรื่องสิ่งแวดล้อม มันเป็นเรื่องอะไรก็ไม่ว่าแล้วมันก็เป็นปัญหาอย่างนี้แฝบเข้าพื้นที่ไม่ได้นาน จนทุกวันนี้ตำรวจบอกเลย หลัง 6 โมงเย็นห้ามขับรถเข้าไปข้างในงานข้างในนี้ต้องทั้งหมดเลยช่วงหนึ่ง เพราะว่าเรามีเรื่องอย่างนี้

เรื่องของอิทธิพลท้องถิ่นบางที่เราถึงว่าแล้วเราจะอยู่ตรงไหนก็ออกใหม่ค่ะ ในขณะที่การตัดสินใจของคนทำงานอย่างนั้นนะ มันตัดสินใจยากมากเลย เราจะออกไปด้านอะไรอย่างเต็มตัว มีเด็กอยู่ข้างหลังเราสองสามร้อยคนเราจะทำยังไง เหมือนอย่างที่เราบอกอาจารย์จะทำเรื่องการเมืองในหมู่บ้านใช้ชื่อ กลุ่มรักษ์เขาชะเมาไม่ได้นะ พ่อแม่รู้สึกว่ามันน่ากลัวเดี๋ยวลูกเขาเดือนร้อน เพราะฉะนั้นต้องไปใช้ชื่อ กลุ่มเผยแพร่ประชาธิปไตยท้องถิ่น แล้วก็ออกไปทำงานเรื่องการเมือง พอไปทำเรื่องสิ่งแวดล้อมเจอปัญหาเรื่องอิทธิพลท้องถิ่นอีก ออกตัวมากก็ไม่ได้เพราะว่าเด็กๆ อยู่ข้างหลังถ้าเขา

สึกว่าลูกเขาไปกับเราแล้วไม่ปลอดภัยเมื่อไรแล้วเมื่อนั้นคือจบก็เลยบางทีถึงว่าเราต้องทำยังไงแล้วมันปฏิเสธก็ไม่ได้ เพราะมันเป็นเรื่องที่ต้องทำทุกเรื่องอย่างที่อาจารย์ว่า

อาจารย์นฤมล : นึกถึงท่านอาจารย์ศิริขันธ์มาว่าแต่ว่ามันทำเรื่องแบบนี้แล้วก็แก้ปัญหาเรื่องเล็กๆ อย่างกรณีของชุมชนอีสานที่ท่านอาจารย์ได้เข้ามาร่วมเมื่อ 15 ปีก่อนก็เคยมีมาก่อนที่จะกอบกู้ขึ้นมาใหม่ก็ดูที่ต้นทุนชีวิตเขาก่อนแล้วก็ไล่ไปที่หมู่บ้านใกล้ๆ แม้แต่ว่าจะพัฒนาขึ้นมาเป็นอะไรของชุมชนแต่ต้องดูว่าภาคนี้เป็นอะไรก่อน แล้วจะค่อยๆ ลดหย่อนปัญหาส่วนต่างๆ ของโรงเรียนชุมชนอีสานที่ท่านทำนี่ก็รู้ว่ามันที่ดิน และดูแลเรื่องแหล่งน้ำ ละก็พืชแล้วก็กระบวนการเกษตรที่ไม่ใช่เป็นแบบเชิงเดี่ยวก็ทำให้รายได้ที่ไม่มี ที่จริงเขามีจริง ๆ เขาก็ลดรายจ่ายการไม่มีรายจ่ายคือรายได้ อย่างหนึ่ง และลูกหลานนี่ก็ต้องได้กินดี ไม่ใช่เอาของไปขายก่อนแล้วก็ได้จนกระทั่งเหลือกิน พอเหลือกินก็จะขาย แล้วจะมีกระบวนการต่อไปจะเป็นการแปรรูปเรื่องอะไรต่างๆ บ้าง อันนี้อาจจะเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์นะค่ะ

กลุ่มรักษาชะเมา :

ในชุมชนไม่ใช่สังคมเกษตรชะเมเดียว เพราะฉะนั้นถ้าจะหยิบเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องของการแบบหาอยู่หากิน เรื่องเกษตรนี่มันไม่ได้แล้ว จะเป็นคนอพยพมาอยู่บ้านเช่า พออยู่บ้านเช่าก็มาทำค้าขายเล็กๆ น้อยๆ แล้วก็ไปกู้หนี้ยืมสินระบบ เราก็พยายามคุย พยายามที่จะเอาตัวอย่างเอาเรื่องของบทเรียนในที่ต่าง ๆ ลองมานำเสนอว่า ถ้าการรวมกลุ่มเพื่อที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มหรือว่าการลดทอนรายจ่ายทำกันได้อีกใหม่ ก็เป็นเรื่องที่ดูว่าทำกันยากมากเลยในความรู้ลึกของเขา แต่เราก็พยายามเหมือนอย่างที่เราบอกว่าคุณนี่มันเกิดอะไรตรงนั้นมันก็จะทำให้ลดทอนมากขึ้น แต่ว่าสิ่งที่จะบอกอาจารย์ก็คือว่าจะเล่าให้ฟังอย่างนี้ แฝบไม่รู้ว่าคนทำงานเด็กในที่อื่นๆ เขาต้องเหมือนเราหรือเปล่า แต่เราจะมีทั้งประเด็นร้อนประเด็นเย็น ซึ่งประเด็นร้อนก็ร้อนแบบสุดขีดจริงๆ นะ เราก็ไม่อยากจะไปเกี่ยวข้องกับมันปฏิเสธไม่ได้ ینگ ینگ เพราะทุกครั้งที่เกิดอะไรขึ้นที่ชะเมา กวางตายตัวหนึ่ง ช้างตายสองตัว เขาจะระเบิดหิน ทุกคนจะถามว่ากลุ่มรักษาชะเมาทำอะไรอยู่ ตรงนั้นมันเป็นคำถามที่ เราปฏิเสธไม่ได้ ینگ เราจะไปบอกว่าเรื่องนี้ไม่เกี่ยว เราทำงานเรื่องเล็กๆ มันก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้นนี่กลายเป็นว่าบางทีต้องใช้ระบบว่าอันไหนที่เป็นประเด็นร้อนนี้ เราจะออกไปทำงานในนามของเรคนเดียว ใช้ชื่อนี้ บุพผาพิพย์ แซ่มนัส ออกไปคนเดียวเลย เอามาเกี่ยวข้องกับเด็กๆ ไม่ได้นะ ไม่ได้ไปในนามของกลุ่มรักษาชะเมาทั้งสิ้น แต่ถ้าอันไหนที่เป็นประเด็นเย็นที่เป็นเรื่องของการสร้างสำนึก เราก็ออกไปในภาคกิจกรรมนี่ออกใหม่ค่ะ บางทีก็กลุ่มๆ กับตัวเองเหมือนกัน

คุณทรงพล เจตนาวชิชัย : ประเด็นที่อาจารย์พูดตั้งแต่ที่เราเชิญกลุ่มต่างๆ มา คนที่ทำเรื่องเด็กและเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นๆ ด้วยนี้มันจะมีบางบทที่ต่างกันก็จะมีทั้งคนที่อยู่ในเมืองเป็นหลัก คนที่อยู่ในกิ่งเมืองกิ่งชนบท แล้วก็อยู่ในชนบทซึ่งบริบทต่างๆ อย่างเช่น กรณีของที่ท่านอาจารย์พูดนี้ ตรงนั้นจะเป็นเรื่องของชนบทมันจะเป็นเรื่องของฐานทรัพยากร การกินการอยู่ ที่นี้ที่แฝบพูดนี้มันคล้าย ๆ กิ่งเมือง กิ่งชนบทแล้วก็มีลักษณะที่ต่างๆ กันไปแต่อันหนึ่งที่จะเชื่อมกันได้ก็คือพฤติกรรมการกินการอยู่ ไม่ว่าคนในเมืองหรือคนในชนบทก็ตาม ที่จริงของแฝบนี้มีต้นทุนเยอะของเด็กๆ แล้วก็ขยายไปสู่ชุมชน ที่นี้ไม่แน่ใจเหมือนกันว่าอย่างบางท้องที่เขาจะจัดเวทีชาวบ้านรวมกันหรือเปล่า วิเคราะห์เรื่องของพฤติกรรมการใช้จ่ายของตัวเอง บางพื้นที่เขาสำรวจแล้วว่าเด็กนี้ไปกินขนมก๊อบแก้มรวมๆ กันเงินเป็นมหาศาล หรือกินน้ำอัดลมหรือกินอะไรที่มันไม่เป็นประโยชน์ ถ้าหากว่าตรงนี้ไปสร้างฐานเด็กแล้วก็ดึงออกมาเป็นตัวเลขได้ แล้วสะท้อนไปสู่การลดค่าใช้จ่ายของชุมชนไม่ทราบว่าจะทำหรือยัง แต่บางพื้นที่เขาเอาตัวนี้มาเป็นตัวเล่น ชี้ให้เห็นหรือว่าตอนที่พูดถึงว่าการที่ชาวบ้านนี้ไปซื้อไข่รวบรวมแล้วการที่คุณต้องเสียเงินไปซื้อไข่ ชุมชนหนึ่งหรือว่าเครือข่ายชุมชนนี้หลายบาทอยู่เหมือนกัน ทำไมคุณไม่เลี้ยงไก่ คือการย้อนกลับมาว่าทำไมคุณไม่อุดหนุนของค่าใช้จ่ายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะว่าตัวนี้มันถูกกระแสนิยมมันถึงไปอยู่ว่ามันต้องจ่ายไปๆ แต่ว่าถ้าบางที่เราทำแต่ละครัว

เรือนมาชิกเซฟมันหนักไม่ออก แต่ถ้ายกกระบวนกรกลุ่มแล้วนั้นะ ใช้พลังของกลุ่มในการวิเคราะห์แล้วก็มีกิจกรรมทำร่วมซึ่งมันทำให้สเกลของการเซฟ นั้นมันมีนัยยะ ต่อความรู้สึกเพราะว่าถ้าทำกระจัดกระจายนั้นมันไม่ค่อยมีผล

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : อย่างที่อาจารย์บอกนี้ ทางกองทุน SIF ก็พยายามที่จะทำเรื่องนี้อยู่ แล้วส่วนหนึ่งแฟ็บก็เป็นเจ้าหน้าที่ของกองทุน SIF พยายามที่จะทำแผนแม่บท พยายามที่จะให้แต่ละหมู่บ้านเก็บข้อมูล แล้วก็สามารถที่จะบอกว่าแผนหมู่บ้านของตัวเองได้ คือหลักการเป็นอย่างนี้ แต่พอลงไปทำงานจริงๆ เชื่อไหมจะไม่ประสบความสำเร็จ แค่ขอข้อมูลนี้เขายังไม่ให้เลย เขากลับไปถามว่ารายได้เท่าไร รายจ่ายเท่าไร เล่นห่วยไต่ดินเดือนละกี่บาท เขากลับหมดเลย กลายเป็นว่าชาวบ้านไม่ยอมให้ข้อมูลที่แท้จริง

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : ใครเป็นคนเก็บข้อมูล

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : ให้ชาวบ้านเป็นคนเก็บ ให้แกนนำหมู่บ้าน ถ้าหลักการของ SIF อย่างที่จังหวัดระยองทำนี้ ให้แกนนำหมู่บ้านเป็นคนเก็บข้อมูล แล้วก็สื่อสารกันอย่างดีเลยนะ แฟ็บนี้อธิบายให้ฟังตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 10 เลยนะ ปรากฏว่าพอไปเสนอเรื่องเขาจะไม่ให้ความสำคัญ คือรู้เลยว่า เราก็นั่งวิเคราะห์นะว่า ทำไมชาวบ้านเขาถึงไม่ให้ความสำคัญ แม้กระทั่งเรื่องประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเขาเอง แต่บอกว่าตัวเขานี้มาจากไหน เป็นคนอพยพ หรือว่าเป็นคนในพื้นที่ มาอยู่ตั้งแต่เมื่อไร เขาก็ยังไม่ได้สนใจที่จะให้ข้อมูลตัวนั้น พอไล่ลงไปลึกๆ ถึงขั้นว่ามีรายได้เท่าไร นี่เลยกลัวภาษีไม่ให้ข้อมูลเลย รายจ่ายเท่าไรก็ไม่ยอมบอก หนี้สินเท่าไรอันนี้ก็ไม่บอกจนกระทั่งจะไปเจาะลึก ๆ ขนาดว่าเล่นห่วยไต่ดินเดือนหนึ่งเท่าไรเพื่อที่จะมารวบรวมเป็นข้อมูลให้เห็น ข้อมูลก็ไม่ได้กลับมาที่ดีเลย อยู่ที่คุณนำหมู่บ้านจริงๆ เพราะว่าล่าสุดนี้ แฟ็บไปดูงานที่ประจวบฯ ไปดูของผู้ใหญ่โชคชัย พอได้เห็นในช่อง 11 สนใจมากเลยที่บ้านหนองกลางดง ทำไมทำพวกนี้ได้พอไปดูบู๊ปคำตอบบอกเลยว่า มันอยู่ที่ผู้นำ แต่บังเอิญว่าผู้นำในหมู่บ้านเราก็เป็นผู้นำที่ไม่เข้าทำมันก็เลยส่งผลถึงระบบทั้งระบบเลย

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : ลองแลกเปลี่ยนดู คือไปเห็นบางพื้นที่ที่เขาจัดกระบวนการอาจจะมีคนคล้ายๆ แฟ็บหรือเป็นคนทำกระบวนการ เขาจะเข้าไปคุยเพื่อให้รู้ว่าเป็นใครในหมู่บ้านก่อน แฟ็บเป็นคนในพื้นที่จะได้เปรียบกว่าคนจากภายนอกเข้าไป เขาทำเสร็จแล้วเขาก็รู้ว่าเอาละคนนี้น่าจะมีจุดเด่นเรื่องอะไรเสร็จแล้วเขาก็เชิญมาประชุมพอประชุมเสร็จแล้วเขาก็อาจจะตั้งต้นว่าปัญหาหลักของหมู่บ้านคืออะไร อาจจะเริ่มตั้งแต่หนี้สินอย่างที่ว่า ทุกคนก็บอกว่าหนี้สิน เป็นหนี้เป็นอะไรที่นี้พอบอกว่าเป็นหนี้เขาอาจจะบอกว่าทุกคนลองกลับไปแล้วลองไปสำรวจตัวเองใช้ข้อมูลมาคุยกันหน่อยว่าเอาเท่าที่คุณเก็บได้ เอาตัวของคุณเองหรือเพื่อนบ้านที่พอจะแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ ตัวเลขที่ถูกต้องไม่ใช่เป็นประเด็นสำคัญ แต่กระบวนการเพื่อให้ชาวบ้านเริ่มมาใช้ข้อมูลในการพูดคุยเป็นเรื่องที่สำคัญ เสร็จแล้วเวลาที่เขาเอาข้อมูลมาเทกันมันก็จะเห็นว่าเป็นหนี้เป็นสิน ที่นี้พอเป็นหนี้เป็นสินมันเกิดคำถามเราเป็นหนี้ได้อย่างไร เขาก็เริ่มโยนคำถามว่าแต่ก่อนเราอยู่กันอย่างนี้ แล้วเดี๋ยวนี้เราอยู่กันอย่างนี้ พอถามว่าแต่ก่อนเราอยู่กันอย่างนี้ ก็มีผู้เฒ่าผู้แก่แก๊งอยู่ เขาก็มาคัดตัวเข้าไปแล้วก็บอกว่า ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าหมู่บ้านนี้ใครเข้ามาเป็นคนแรก คนนั้นเขาก็บอกว่าเขาเข้ามาเขาก็เล่า เขาเล่ามาตั้งแต่ว่าแต่ก่อนยังโง่เขลาอยู่แล้วเกิดลูกถูกบ่วงแต่พอเขาเล่าผิด อีกคนหนึ่งจะแย้งก็ออกใหม่ครับ มันเป็นการตรวจสอบประวัติศาสตร์ หรือบางคนเขาเล่ามาถึงจุดนี้พออีกจากเขาจำไม่ได้แล้วจะมีคนเสริมเข้ามา

สิ่งที่ผมสังเกตก็คือว่าเริ่มทำให้เราเห็นว่าคนทุกคนในชุมชนนี้มีบทบาทมีความสำคัญแต่ที่เราไม่เคยเปิดโอกาสให้เขาแสดงตัวตนของเขาขึ้นมาในจุดเด่นของเขา ชาวบ้านเวลาประชุม ราชการพูดอย่างเดียวแล้วให้เขาฟัง เขาฟังรู้เรื่องไม่รู้เรื่องเลิกประชุมเขาก็ต้องกลับ แต่ว่าตรงนี้เรากำลังมองถึงวัฒนธรรมระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนด้วย ที่แฟ็บกำลังพูดถึงสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ถ้าเราสื่อกลับไปนั้นมันเป็นปัญหาเชิงวัฒนธรรมๆ ของระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับตัวชาวบ้านแล้วก็ผู้นำกับตัวชาวบ้านด้วย ผู้นำเองก็ผู้ใหญ่ลืตกลองประชุม ตั้งแต่โน้นมาจนถึงปัจจุบันว่าผู้ใหญ่มีหน้า

ที่รับข้างบนไปสื่อสารทางเดียวให้กับชาวบ้าน เพราะฉะนั้นชาวบ้านฟังอย่างเดียว ชาวบ้านรับโครงการอย่างเดียว อันนี้เรามองว่าบริบทที่มันเกิดขึ้นทำไมชาวบ้านถึงไม่ตั้งคำถามชาวบ้านทำไมถึงไม่ค่อยคิด ชาวบ้านถึงไม่ค่อยมีส่วนร่วมอะไรต่างๆ ถ้าเรามองเราต้องเห็นว่าบริบทที่มันไปครอบอยู่นั้นมันหยาบๆ เพราะสิ่งที่พวกเราเข้าไปทำตรงนั้นมันเป็นการทวนกระแส ทวนกระแสวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ส่วนหนึ่ง จากการที่ถูกระบบรัฐเข้าไปครอบอยู่ตรงนี้

มาถึงตรงที่ว่าใครเป็นคนหาข้อมูลและวิธีการแนะนำข้อมูล และวิธีการที่จะเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายนี้เขาออกมา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือกระบวนการที่ทำให้เขามีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าพูดก็หมายถึงว่าทำให้ชาวบ้านไม่ว่าผู้เฒ่าผู้แก่หรือเด็กก็ตามเขามีความรู้สึกว่านี่คือเวทีของเขาแล้วเป็นเวทีที่เขาจะมีสิทธิ์จะพูด แล้วเขาสามารถพูดในสิ่งที่เขารู้ เพราะว่าแต่ละคนรู้ไม่เหมือนกันอย่างที่เราเห็นว่าเขาใจว่าที่เขามาอยู่ก็เพื่อการเอาผู้เฒ่าผู้แก่มา ที่นี้พอผู้เฒ่าผู้แก่เขาได้พูดคนฟังเขานี้พอมันคนฟังเขานี้ความปกติ ความรู้สึกของตัวเองมีคุณค่ามันจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นมาความร่วมมือมันก็จะมี ที่นี้ความยากมันอยู่ที่ว่าพอเราไปปลุกกระแสพวกนี้ขึ้นมาแล้ว อย่างที่อาจารย์เฝ้าพูดที่เมื่อเช้าว่า เป้าหมายระยะสั้นระยะยาวที่มันเปลี่ยนไปเรื่อย มันเปลี่ยนไปตามต้นทุนที่เราสร้างขึ้นเรื่อยๆ ถูกไหมครับ การมีส่วนร่วมของผู้เฒ่าผู้แก่ ตัวนี้มันเป็นเรื่องที่ไม่ใช่เรื่องง่ายเป็นเรื่องที่ยากเป็นคนที่ต้องละเอียดอ่อน แล้วก็ต้องมองทุกมิติแล้วก็พยายามใช้สิ่งที่มันกำลังเกิดขึ้น เป็นต้นทุนที่มันจะหนุนนำอันนี้ คือกระบวนการเรียนรู้ ที่สำคัญที่สุด แล้วก็ผมอยากจะชี้ให้เห็นอันหนึ่งๆ ที่ฟังมาที่เฝ้าเล่ามาทั้งหมดนี้ผมเพิ่งมาจากใต้เมื่อวานไปงานของท่านอาจารย์เสน่ห์ เรื่องของสิทธิมนุษยชน เราไปฟังเครือข่ายประมงพูดเราไปฟังชาวบ้านลุ่มน้ำป่าพะวังอะไรต่างๆ สิ่งที่เราเห็นอันหนึ่งสิ่งที่ผมเห็นอันหนึ่งก็คือว่า ขณะที่เขาพูดถึงปัญหาเยอะแยะเลย เราเห็นพัฒนาการของเขา อาจารย์นี่ก็ออกใหม่ครับ เพราะปัญหามันเป็นตัวกดดันทำให้ตัวองค์กรประชาชนเดี๋ยวนี้ต้องลุกขึ้นมาต่อสู้โดยวิถีใดก็ตาม แต่การที่ต้องต่อสู้ตรงนั้นนะทำให้เราต้องคิดค้นอยู่ตลอดเวลา

การที่ต้องคิดค้น ถ้าสืบสานมา 8 ปีแล้วเราลองไปดูตั้งแต่ต้นถึงปัจจุบันนี้ ถ้าหากว่าปัญหาไม่ใช่เป็นตัวกดดันเราเองก็จะไม่เข้มแข็งแล้วก็ไม่ได้เรียนรู้ต่อการหาวิธีการต่างๆ ที่จะมาต่อสู้กับปัญหาที่รุมเร้าเข้ามาตรงนั้นนะ เพราะฉะนั้นถ้ามองว่าตัวปัญหานี้มันเป็นตัวฟอสต์ตัวหนึ่งแล้วก็ภาคใต้ก็เหมือนกัน แล้วสิ่งที่เราเห็นชาวบ้านเดี๋ยวนี้เก่ง วิเคราะห์ปัญหาแล้วเขาพูดมาจากกระบวนการตกผลึกในการวิเคราะห์ปัญหาของเขาเหมือนอย่างนี้แล้วถามว่าอย่างนี้ ชาวบ้านอื่นๆ ที่เขาไม่เห็นปัญหา แล้วไม่มีกระบวนการกลุ่มนี้ก็ออกใหม่ครับ ถ้าเขาเห็นปัญหาโดยลำพังแล้วไม่มีกระบวนการมาวิเคราะห์หามองอะไรนี้ เขาก็จะไม่เข้มแข็งถึงปัจจุบัน ตรงนี้ผมคิดว่าตัวปัญหามันมีทั้งข้อดีข้อเสีย คือข้อดีแน่นอนมันฟอสต์ให้คนเห็นปัญหาลุกขึ้นมาแต่มันจะมีคนที่จำนวนต่อปัญหากับคนที่ต่อสู้กับปัญหา ในชุมชน ที่นี้ในชุมชนเองอย่างที่เราเห็นพูดมาสิ่งที่น่าสนใจ ที่สุดขณะนี้กระแสชุมชนเข้มแข็งนี้เป็นกระแสมา กระแสมาที่บอกว่าชุมชนเข้มแข็งเงินกองทุนล้านบาทที่ลงไป มาลงไปเพราะไปตัดมาว่าชุมชนเข้มแข็งแท้จริงแล้วในสภาพความเป็นจริงชุมชนมีความขัดแย้ง ชุมชนมีผลประโยชน์ ชุมชนมีความรุนแรงอะไรอยู่อย่างนี้ไม่มีใครพูดถึงเลย แต่ว่าถ้าเราเจาะลงมาความเป็นจริงตรงนี้เราก็จะเห็นว่าไม่ใช่เฉพาะที่ตรงที่เขาจะมานะ แต่สิ่งหนึ่งที่เรากล่าวได้ก็คือว่าการเจริญหรือที่ไหนถ้าผลประโยชน์สูงนี้ ความรุนแรงจะมากเป็นเงาตามตัวเราจะเห็นความรุนแรงแถวภาคตะวันออก อีสเทิร์นซีบอร์ด ไปเทียบกับอื่นๆ อย่างปลากระตัก หรืออวนลูงอวนลากก็ไปกับเรื่องทุน

เพราะฉะนั้นภาพที่ผมเห็นนี้ทั้งปัญหาที่เรื่องเมืองแล้วก็เมืองกึ่งชนบท แล้วก็ชนบทนี้ สิ่งเหล่านี้ที่เรียนอาจารย์ถ้าเราเอาภาพตรงนี้มาต่อจิ๊กซอร์เราจะเห็นอะไรมาเลยแล้วเห็นว่ามิติของการพัฒนาแล้วก็มิติของการเรียนรู้ภายใต้เงื่อนไขของบริบทที่ต่างกันตรงนี้ การศึกษาที่มัน เซนเทอร์ไรท์ มันทำไม่ได้เลย ระบบที่มันเซนเทอร์ไรท์นี้ไม่สามารถที่ไปเอื้อไปหนุนต่อศักยภาพที่ผุดขึ้นมาอย่างนี้มันหนุนไม่ได้ ซึ่งตรงนี้นั้นมันเป็นนโยบายเชิงนโยบาย นโยบายเชิงนโยบายที่ว่า ถ้าหากการรวมกลุ่มที่มันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เราเรียกว่า การจัดการศึกษาโดยชุมชนนะ การศึกษาโดยอัยยาศัยโดยอะไรก็ตามนี้ ถ้าลงไปดูในกลุ่มต่างๆ นี้ มันเกิดขึ้นทั้งนั้นเลย มันเกิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นคือกระบวนการเรียนรู้ของภาคประชาชนแต่เป็นการเรียนรู้ที่ต้องแลกมากับความเจ็บปวดของเขา กับอันที่สองก็คือว่ารัฐยังไม่มีอะไรเลยที่จะไปสนับสนุนการเรียนรู้แบบนี้ ตรงนี้ผมคิดว่าเราเห็นตรงนี้มากแล้วผมคิดว่าความหลากหลายมันมีอยู่แล้ว การที่เราจัดสรรครอบตรงนี้ขึ้นมาแล้วก็สื่อกับทางด้านนโยบายนี้ก็ส่วนหนึ่งนะแล้วผมมองว่าระยะยาวคือตัวการสนับสนุนในแง่ทรัพยากรไม่น่าจะเข้า

ไปอยู่ใน แชนแนล ที่เป็นของรัฐแต่ฝ่ายเดียวนะ ต้องเข้ามาสู่กลุ่มองค์กรหรือกลุ่มสถาบันของภาคประชาชนที่เขากำลังดูแลในเรื่องของการจัดการศึกษาของเขาเอง อันนี้เป็นนโยบายที่ผมคิดว่ามันจะต้องผลักดันให้ไปถึงจุดนั้นจุดที่ว่าทรัพยากรเรื่องของการปฏิรูปการศึกษานี้ไม่ได้มองอยู่เฉพาะในระบบเป็นเขต มันกำลังจัดการศึกษาเพื่อตัวเขาเอง ทรัพยากรของรัฐจะเข้าไปหนุนอย่างไร ซึ่งมันก็มีคำถามเชิงสถานภาพบทบาทของตัวองค์กรเองตรงนี้ ซึ่งผมคิดว่ามันเป็นโจทย์ที่กระบวนการหรือว่าภาคีเด็กเองมองเห็นอยู่ว่าเราอาจจะต้องร่วมกันทำแล้วเอางานวิชาการเข้ามาเสริมด้วยระดับตรงนี้ขึ้นมาแล้วก็ผลักดันให้เกิดนโยบายว่าทรัพยากรมันจะลงมาสู่ตรงนี้อย่างไร แต่ไม่ได้ลงมาในลักษณะที่แบบเดิมๆ มันต้องลงมาในพื้นฐานของการจัดการของเขาแล้วมันมีเป้าหมายชัดมีอะไรชัด แต่ตอนนี้เราเห็นชัดว่าความรู้ของคนในสังคมมันแตกต่างกันมากเลยระหว่างข้างบนกับข้างล่าง เพราะฉะนั้นเวทีไม่ว่าเราจะจัดที่นี้หรือจัดที่ภูมิภาคก็ตามถ้าการจัดเวทีมันทำให้เห็นของจริงจากข้างล่างขึ้นมาได้ แล้วขณะเดียวกันเป็นเวทีที่จูนทำให้คนในสังคมเข้าใจกันมากขึ้นได้ นี่ผมคิดว่าจะเป็นประโยชน์มหาศาล

กลุ่มรักษัชเชาชะเมา :

ในส่วนของการแก้ปัญหาของชุมชนนี้ก็คือ เป็นขั้นเป็นตอนเหมือนอย่างที่เราอาจารย์ว่า อย่างที่เราให้ฟังว่าเราทำเวทีเล็กๆ เราจะต้องออกมาว่าเล็กๆ คิดว่าปัญหาอะไรที่เรารู้สึกอยู่แล้วก็ความต้องการของเขาคืออะไร แต่มันไม่อยู่ในระดับความพอใจ คือพอเราได้ปัญหาได้ความต้องการตรงนี้ปุ๊บก็พยายามที่จะส่งข้อมูลให้กับปกครองท้องถิ่น เขาก็ไม่ค่อยสนใจเท่าไร ที่นี้เราก็เลยเริ่มคุยกันว่าทำยังไงเราอยากจะทำงาน เราจะสื่อสารวิจัยแต่เราจะให้คนต่างรุ่นในหมู่บ้านมาวิเคราะห์ชุมชนด้วยกัน เราใช้ชื่อว่า มองชุมชนผ่านคนสามวัย เอาคนสามรุ่นนี้มาวิเคราะห์ชุมชนด้วยกัน แล้วมาลงท้ายกันที่ปัญหาของเด็ก ที่เขามีอยู่ในชุมชนแล้วหลังจากนั้นมาแก้ปัญหาร่วมกันอีก โรงเรียนจะช่วยแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง ปัญหามันออกมาแล้วละผลึกของปัญหาออกมาแล้ว ๆ อาจจะมีการเสนอมาก่อน แล้วหลังจากนั้นก็จัดเวที เอาโรงเรียนเอาเทศบาลเอาใครต่อใครมาเปิดเป็นเวที คือพยายามที่จะเรียกร้องกันตลอดเลยแต่ทำไมไม่รุ่นเขาเองไม่เห็นภาพนะคะอาจารย์ มีคุณหมอนคนหนึ่งอยู่ ๆ มาบอกนะว่า แปปทำไงดีถึงจะเอาลูกเขาสองคนกลับมาอยู่ในกลุ่มได้แล้วเขาก็ขอโทษเรานะสมัยก่อนลูกเขาจะมาอยู่เขาไม่ไหว เพราะว่าเขาเห็นว่าเราเป็น NGO รับเงินต่างประเทศอะไรก็ไม่ว่า เอาข้อมูลที่ไหนมาก็ไม่รู้ แล้วเขาก็บอกว่า ณ วันนี้คือลูกเขาเริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศแล้วก็ตรวจเจอจีเอ็มวด้วย

เขาเริ่มรู้สึกว่าเขาจะสูญเสียลูกไปเขาก็มาบอกว่าทำยังไงถึงจะให้ลูกเขากลับมาอยู่ในกลุ่มเราได้ แต่ว่าช่วงวัยมันผ่านไปแล้วไง แล้วที่นี้เราก็เลยบอกไปว่าเอาอย่างนี้ไหมพี่ คือ ณ วันนี้ต้องแก้ปัญหาด้วยกันแล้ว พี่จัดการให้แพ็บหน่อยซิทำเราถึงจะเปิดเวทีในหมู่บ้านได้ แล้วเอาทุกส่วนของคนในหมู่บ้านเลยทุกส่วนที่เป็นหน่วยงานทุกคนที่อยู่ในชุมชนนี้มาคุยกัน มารับรู้ด้วยกันว่าปัญหามันถึงไหนแล้ว แล้วมันก็จะหาทางออกได้เอง ก็จะเสนออย่างนั้นนะ ก็ไม่มีเสียงตอบรับมาเจียบ เพราะฉะนั้นถึงบอกว่าบางที่เรารู้สึกไม่พอใจใจ เราจริงๆ แล้วเราน่าจะใช้กระบวนการเข้าไปจัดการได้ แล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเป็นชุมชนบ้านเราเด็ก ในหมู่บ้านครั้งก่อนหนึ่งก็เป็นเด็กเราๆ เองก็ทำงานอยู่ตรงนี้ เราอยากจะเห็นอะไรแบบนี้ แต่ก็ไม่ได้รับการตอบรับ

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ :

ผมอยากจะพูดสองประเด็น ประเด็นแรกสิ่งที่เราพบอย่างหนึ่งนี้ คือคนในชุมชนมักจะถูกปฏิเสธจากคนในชุมชนเอง อาจารย์สุรินทร์บอกว่าถ้าอาจารย์สุรินทร์พูดในสาธารณะคนไม่ค่อยฟัง แต่ว่าพออาจารย์สุรินทร์พาผู้ใหญ่วิบูลย์มานี้คนฟังคนสนใจ แต่ผู้ใหญ่วิบูลย์พาอาจารย์สุรินทร์ไปพูดก็จะเชิงเทรา คือเป็นวัฒนธรรมของคนไทยที่ไม่ฟังคนไทยกันเอง จะพยายามเชื่อคนข้างนอก คนภายนอกคล้ายๆ มันเหมือนว่าลูกหลานเมื่อวานขึ้น คล้ายๆ เห็นว่ามันก็เป็นเรื่องที่เราต้องเข้าใจเรื่องจิตวิทยาด้วย อันที่สองถ้ามองในแง่ที่ว่าอย่างที่เราพบว่าที่ไปดึงเอาเรื่องวัฒนธรรมไปดึงเอาผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามาคือมันอาจจะจะเป็นกิจกรรมที่ไปสู่ความร่วมมือภายหลังใช้ไหมครับ การที่เราทำกิจกรรมนี้ไปก่อนโดยกิจ

กรรมที่มันไม่สร้างความขัดแย้งแต่มันกิจกรรมสนุกสนาน มันก็ค่อยๆ จึงคนเข้ามาจะครบอาจจะถึงลูกของผู้นำท้องถิ่น หรือลูกของ อบต. อันนี้ต้องมองในเชิงของการรุกสู่ในเชิงยุทธศาสตร์ยุทธวิธี ก็เป็นความท้าทายเป็นโจทย์ๆ ซึ่งผมเข้าใจว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่สุดกำลังจะหาวิธีการที่ว่าในเมื่อระบบความคิดของผู้มีอำนาจในชุมชนไม่ว่าเป็น อบต. หรือว่าผู้นำหรือนายทุนอะไรก็ตามที่อยู่ตรงนั้น

คำถามก็คือว่าการจะปรับระบบความสัมพันธ์ของคนต่าง ๆ ให้กลายเป็นชุมชนเข้มแข็งจริงๆ นั้นะ มีกลยุทธ์วิธีอย่างไร อันนี้เป็นคำถามเป็นคำถามที่ว่าใครมีเทคนิคมีวิธีอย่างไรบ้างที่ไหนบ้างจะทำให้ศัตรูได้กลายเป็นมิตร ตรงนี้เป็นเรื่องที่ผมคิดว่าเป็นการที่กำลังหาที่กันอยู่เหมือนกัน แล้วความขัดแย้งอย่างที่ว่าพอมีเรื่องของผลประโยชน์เข้าไป เกือบทุกที่อย่างโรงโม่หินอย่างที่เป็นปัญหมาถึง โรงโม่หินมีปัญหาเกือบทุกที่เลย แล้วก็ทุนนิยมซื้อ อบต. ทั้ง อบต. เลย ที่ไหนเมื่อคนที่อนุมัติสัมปทานเป็น อบต. แล้วมันจะเหลืออะไร วันก่อนผมก็ยกประเด็นนี้ขึ้นมาถามว่ามีประชุมที่กรุงเทพฯ มีคนหนึ่งที่เขาเคยอยู่กระทรวงวิทยาศาสตร์มีกลไกในการที่ยื่นเรื่องมาที่สำนักแผน ที่เขาสามารถไปยับยั้งได้ อันนั้นหนึ่งจริงหรือเท็จก็ไม่ทราบ อันที่สองก็คือว่าชุมชนนี้ยังไม่รู้กฎหมาย ยังไม่สามารถใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือให้ตัวเองได้ เพราะฉะนั้นที่กลุ่มไปทำเรื่องให้เด็กนี้ได้เรียนรู้รัฐธรรมนูญและกฎหมายนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมากๆ เลย คือชาวบ้านนี้ไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้กฎกติกาสังคมเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ของตัวเองถึงแม้ว่าจะรู้แล้วก็เรียกร้องนะ หน่วยงานรัฐก็ทำเฉย สมมุติผมก็ถามขึ้นมา สมมุติว่าเราบอกว่ามีกติกาว่า อบต. จะต้องประชาสัมพันธ์แผนกับชุมชนหรือว่าสมมุติว่าคุณอนุมัติไปนี้คุณจะต้องขอความเห็นชอบจาก 3 ใน 4 ของชุมชนของคนในชุมชน ผมก็ถามว่าแล้วถ้าเขาไม่ทำละ จะมีกลไกอะไรเกิดขึ้น พอติมีนักกฎหมายอยู่เขาบอกว่าเรื่องนี้ชาวบ้านฟ้องศาลปกครองได้ ซึ่งตรงนี้หมายถึงว่าถ้าหากว่าขณะนั้นมันเกิดองค์การใหม่เกิดกติกาใหม่ขึ้นมา คือต้องทำให้เป็นตัวอย่าง กรณีของสาครินี้มีถูกจับเรื่องของสาโท ที่อื่นผู้ว่าอะไรเขาจะจับปรับหมดที่สาครินอกเขาไม่ประณิประนอมแต่เขาอยากให้ฟ้อง เขาอยากฟ้องเพราะว่าเขาปรึกษากับสมาคมทนายความแล้วเขาบอกว่าตัวนี้มันผิดรัฐธรรมนูญ คือเขาอยากทำให้มันเป็นประเด็นตัวอย่างว่า ปัจจุบันนี้ความเชื่อมโยงระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายที่มันเป็นอยู่นะ กฎหมายหลายตัวที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญแล้วเป็นกฎหมายที่ไปกดขี่กับชาวบ้านนี้เยอะมากแต่ว่ามันไม่มีใครยกตัวนี้ขึ้นมาอย่างให้เป็นรูปธรรมชัดเจน เพราะว่าเวลาเราทำไปตรงนี้ บางครั้งเราก็ไม่รู้ว่าจะองทางการต่อสู้มันอยู่ตรงไหนบ้าง

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : แฝบว่าสังคมไทยมีอะไรเยอะกว่านั้นอีก ยกตัวอย่าง อบต. ห้วยน้ำมอน พอไปเข้าข้างนายทุนปั๊บ พวกเราประกาศเลยนะว่าจะฟ้องศาลปกครองทำอย่างนี้ได้ยังไง แต่ในความเป็นจริงคือ อบต. ก็เป็นวงศ์วานเครือญาติกันพี่น้องอกใหม่ ฟ้อง อบต. นั้นมันเสียหายถึงระบบเครือญาติเป็นแถวเลยนะ ฟ้องไม่ได้ เพราะฉะนั้นก็ไม่มีใครฟ้อง อบต. กลุ่มนี้ญาติเป็นสาย แล้วก็อยู่ในชุมชนอย่างนี้ คือมันต้องไปแก้แล้วว่ามันจะทำยังไงละ คือถ้าเราบอกว่าถ้าฟ้องศาลปกครอง นี่เราเชื่อมั่นเป็นความหวังแล้วเป็นความหวังที่เราให้กำลังใจกับชาวบ้านด้วยนะ ว่าไม่ต้องไปกลัวมัน ต่อไปนี่ อบต. มันทำอย่างนี้เหอ เดี๋ยวเราไปฟ้องศาลปกครอง แฝบทำสำนวนเองเลย จะไปฟ้องศาลปกครองกัน พอสุดท้ายชาวบ้านก็ไม่เอาใจ บอกฟ้องได้ไงก็ญาติกันทั้งนั้นเลย คือลูปหน้าปะจุมกะ สังคมไทยมีอย่างนี้ด้วยนะที่คือถึงจะไม่ถูกใจกันไม่มองหน้ามองตากันแต่ว่าสืบสาวกันไปมันเป็นระบบเครือญาติ

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : ประเด็นตรงนี้ก็ยังไม่บรรลุในสิ่งที่ควรจะเป็น คือกลไกการตรวจสอบ อบต. เพราะปัจจุบันเราบอกกระจายอำนาจไปปั๊บ ทุกคนจะบอก อบต. อบจ. จะหยุดแค่นั้นแต่จริงๆ แล้ว อบต. อบจ. ก็ยังมีปัญหา กลไกการตรวจสอบภาคประชาชน ที่มาตรวจสอบ อบต. นี้ การตรวจสอบ อบต. นี้ยังไม่มีใครพูดถึงมากนักแล้วมันก็ยังไม่มีกฎหมายที่จะไปเอื้อการตรวจสอบ

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : มีหนังสือที่เป็นสมุดเล่มเล็ก ๆ เป็นเรื่องของการตรวจสอบ อบต. ตรวจสอบเทศบาล เราก็ไปบอกชาวบ้านว่านี่ถึงเวลาแล้วเข้าไปฟังเลยนะ เราเคยยุงส่งเสริมอยู่แล้ว เราก็บอกว่าเข้าไปฟังเลยเห็นทำไม่ดีเราก็จะได้รู้

ว่าข้อมูลเป็นยังไง ปรากฏว่าเข้าไปฟังนี้ก็ถือว่าแล้วแต่ว่าเขาจะอนุญาตหรือไม่ถ้าอนุญาตให้เข้าไปฟัง คุณไม่มีสิทธิจะนำเสนอความเห็น คือเขาจะประชุมกันนะชาวบ้านก็นั่งเป็นหัวหลักหัวตอสังเกตการณ์อย่างเดียวยกเว้นเสนอความเห็นใดๆทั้งสิ้น เพราะว่าเขาไม่เปิดโอกาส ไม่รู้จะเขารู้ว่ากฎหมายของ อบต. เป็นแบบนี้ พอชาวบ้านเขาไปบ่อยๆ ก็เบื่อเพราะว่าไปก็เท่านั้นไม่มีอะไรเขาก็หันมาสู่นอกสภากันอย่างนี้ พอสู่นอกสภาก็เอาอีกแล้วว่าเราแบบเป็นอะไรที่พาชาวบ้านไปมันเป็นวงจรเลื่อยอย่างนี้ก็ถึงบอกว่าจริงๆ แล้ว รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทำให้เรามีความหวังมากเลยนะ แต่ว่าพอเอาเข้าจริง ๆ มันไม่ถึงที่สุดนี่ออกใหม่ที่เราทำได้อย่างนี้เราไปต่อสู้กับ อบต. เราบอกเลยว่าสิทธิชุมชน มาตรามาตรา 46 นะ ชาวบ้านมีสิทธิเต็มที่ แต่มันไปได้ครึ่งเดียวมันไม่ถึงที่สุดนะซึ่งมันก็ไม่รู้เหมือนกันนะว่าทำไมมันถึงจะให้ถึงที่สุดได้ เพราะบังเอิญในเนื้อหาของมัน ก็มีเรื่องวงศาวานเครือ เรื่องอะไรอีกเยอะแยะ เรื่องอิทธิพลท้องถิ่นแทรกอยู่ซะจนมันเป็นกำแพงหนาจนมันไปไม่ถูกช่วยถามพวกอาจารย์เขาหน่อยซิจะทำยังไงมันเป็นอย่างนี้จริง ๆ

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : ที่มันไปไม่ถึงที่สุดนี้ คือว่ามีอยู่ในน้ำหนึ่งก็จริงแต่ว่ากฎหมายลูกที่จะรองรับนี้ยังไม่ถึงแล้วก็ขณะนั้นนักกฎหมายเอง การตรากฎหมาย กระบวนการที่มาของกฎหมายต่าง ๆ ต้องปฏิรูปของตัวมันเองอยู่ด้วย การที่จะเอาปัญหาจากข้างล่างขึ้นไป คือพูดง่าย ๆ ว่ากฎหมายที่ผ่านมาก็ไม่ได้มาจากข้างล่างแต่เป็นกฎหมายที่เราเอาแนวความคิดจากตะวันตก แล้วมาตราแล้วก็ประกาศใช้แล้วบังคับว่าทุกคนจะต้องรู้กฎหมาย เพราะฉะนั้นการที่จะตรากฎหมายในอนาคตนี้เป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจใหม่ครับ กระบวนการการได้มาของเนื้อหา หรือตัวกฎหมาย เป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่ากฎหมายมันออกมาอย่างไรมากกว่า

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : แล้วอยากเล่าบรรยากาศให้ฟังนิดหนึ่งนะค่ะ อบต. ห้วยน้ำมอน เขาก็ไม่ได้มีความเลวร้ายอะไรหรอกนะเพียงแต่เขาเข้ากับนายทุนเท่านั้นเอง โดยปกติเราจะญาติกันมากเลยก็ไม่ค่อยจะเป็นปัญหาอะไรกับใครมาก แต่พอเขายกมือให้พวกนายทุนนะเขาก็ สองนาที่เท่านั้นเขาเดินลงห้องประชุมเสร็จเขาก็เปลี่ยนเสื้อกันหมดเลยนะ เขาไม่ยอมใส่เสื้อ อบต. เลยนะ แล้วเขาก็เดินมา บอกว่าแป๊บนี้ออกไปหาเขาใจนะพี่จ๋าเป็นจริง ๆ คือทุกคนเขาก็จะมาบอกว่าจ๋าเป็นจริง ๆ แล้วเขาก็เดินไปหมดนี่ออกใหม่แล้วเขาก็นั่งดี ๆ แต่ว่าพี่จ๋าเป็นก็เลยเราก็นั่งจะทำไมยังละแบบมันจะเป็นอย่างนี้นั้นจะมีผลถึงมันอย่างนี้ไม่ใช่ว่าเขากับเรานั่งตัวตึงป้อมเป็นศัตรูกันนะ แต่พอมาอย่างนี้ป้อมคนนั้นมาสะกิดคนนั้นมาสะกิด มันเป็นอย่างนี้ไม่รู้จะว่ายังไงที่อื่นเขาเป็นกันไหมนี้

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : เกี่ยวกับแป๊บนิดหนึ่ง แป๊บบมองแนวโน้มใหม่ว่าเครือข่ายทั้งเด็กเยาวชนเองแล้วเครือข่ายประชาสังคมเองมันจะโตขึ้นไปเรื่อยๆ ใหม

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : ถ้าในตะวันออกนะค่ะ ตอนนี้นั่นข้างชัดเจนเราเติบโตค่อนข้างมากจากที่ว่าแป๊บนี่เห็นพัฒนาการอย่างนี้เห็นพัฒนาการจากกองทุน SIF เข้ามาก็เริ่มจะทำอะไรใหม่ๆ มีวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งเราก็เลยได้โอกาสที่เป็นกลุ่มรักษ์เขาชะเมาด้วยแล้วตรงนี้เป็นบทบาทที่เราทำงาน 2 บทบาทนี่ออกใหม่ค่ะ ไปทำงานที่ชาวบ้านขอเรื่องน้ำประปา ทำเป็นน้ำเพื่อเกษตรกรรมเราก็คุย กับชาวบ้านเราก็นั่งไปฟังเรื่องว่าน้ำนี้มาจากไหน เขาก็บอกว่ามาจากอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล เราบอกเลยที่อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลเขากำลังจะตั้งเป็นนิคมอุตสาหกรรมนะ ถ้าคนไทยสิงคโปร์ตั้งเมื่อไรนะมันจะมีผลถึงน้ำบ้านพื้นนะ เพราะฉะนั้นต้องเกาะติดเรื่องนี้ต้องไปช่วยคนหมวกแดงเขาประท้วงด้วยนะ อย่าไปปล่อยให้มีโรงงาน นี่ก็อีกโอกาสหนึ่งที่เรารู้ว่าเราได้โอกาสไ้ 2 ปีกับการที่อยู่ในกองทุน SIF คนอื่นคิดยังไม่รู้แต่แป๊บนี่ได้ประโยชน์มากมายเพราะว่าเราพยายามที่จะดูว่าชุมชนไหนเป็นยังไงแล้วก็วันหนึ่งเราจะเชื่อมชุมชนในจังหวัดระยองให้มันมาคิดเรื่องเดียวกันให้ได้ เราก็นั่งเข้าไปทำงานกองทุนนี้จริงๆ แล้วมีผลประโยชน์แอบแฝงมากเพราะอยากจะทำไปรู้จักชุมชนในลักษณะแบบนี้ แล้วก็ได้ผลเพราะว่าส่วนหนึ่งกลุ่มรักษ์เขาชะเมาก็ได้อินสัจจากตรงนี้เยอะ ในเรื่องของการทำงานระดับในเรื่องของศักยภาพอย่างนี้ แต่ก่อนนี้ยอมกันแบบขี้น้ำขี้เห่อมากเลยไปดู

งานที่ตีรว้งกลับมา บิ๊บบี้ก็ สามารถทำกันได้นะครับ ในขณะเดียวกันก่อนหน้านี้เรามาก็คงกันนะว่าไม่ให้ไปเพราะว่า เราเด็กเกินไปไปทำไม่ไกลๆ ทั้งตีรว้งก็ไปทำไม่ตั้งหลายร้อยกิโลมันไกลเกินไปอย่าไปเลย เราก็ไปต่อสูจนกระทั่งว่า ขอ ให้เราไปเถอะนะคะเพราะเรารู้ว่าถ้าไปแล้วกลับมาเราจะได้อะไรแล้วเรากลับมาแล้วเราก็เอาไปอวดเขาอย่างนั้นซื่อๆ กัน ใหญ่ ไม่เห็นมีใครพูดสักคำเลย คือจะเป็นอย่างนี้ แต่ที่นี้เองตัวเองพอเข้ามาทำงานตรงนี้ แล้วเริ่มเห็นชุมชนมากขึ้น เห็นการเปลี่ยนแปลงเติบโตต้องบอกเลยว่า SIF นี่ทำให้เกิดอะไรใหม่ๆ ในชุมชนได้เยอะ เพราะว่าพอมันเริ่มมีการ เชื่อมกันมันเริ่มเกิดเครือข่าย

เครือข่ายประชาคมภาคตะวันออกนี้ก็เกิดจากการที่งานนี้มัน Screen คนออกมากลายเป็นคนกลุ่มหนึ่งที่รู้สึกว่าการคิด เรื่องเดียวกัน มองเห็นปัญหาว่าต้นเหตุมันคืออะไรเหมือนกัน เราก็เริ่มที่จะมาเกาะกลุ่มกันได้ แล้วก็ส่วนของเครือข่าย ประชาคมภาคตะวันออกเองล่าสุด คือที่ทำพลังแผ่นดินร่วมกับทาง LDI เราก็เข้าไปหาทหารแล้วที่อยากเล่าให้ฟัง มากเลย คือเข้าไปหาโรงเรียนนายร้อย จปร. นี่ปรากฏว่าคล้ายๆ กับพวกเราชินใช้ใหม่จะต้องจัดงานอย่างนั้นระดม ความคิดอย่างนั้นนะ แล้วก็ทำ mindmap ทหารงมมากมาย mindmap อะไรเธอไม่รู้จริงๆ แต่หลักสูตรเยอรมันเราก็ไม่เป็น ไรก็ค่อยๆ ปรับกันไปอะไรที่พอจะปรับกันได้จนกระทั่งวันสุดท้ายที่เราทำงานพลังแผ่นดินทหารมากระชับว่าไม่อยากเชื่อ เลยว่าชาวบ้านภาคตะวันออกเราก้าวหน้าขนาดนี้เลยเธอ ทหารตกใจว่าเขาคิดกันได้ยังไงกับออกมาขนาดนี้วิเคราะห์ ปัญหาที่ออกมาขนาดนี้ วิเคราะห์ทุนสังคมของภาคตะวันออกขนาดนี้แล้วจะเชื่อมโยงกันได้อย่างไรแบบว่าที่มันจะเป็น ทุนสังคมที่มันจะมาแก้ปัญหาของภาคตะวันออกอย่างนี้แปปคิดว่าตอนนี้กระบวนการเคลื่อนตัวของภาคประชาสังคม ก่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคตะวันออกนะ ตอนนั้นมันเหมือนมันกรองมาแล้วไงคะ เหมือนมีฟุ้งๆ ที่งานนี้ยังไม่ ทราบ อาจารย์รู้จักไหมคะ พี่จารุณีที่ปราชญ์ พิเศษ อาจารย์ไฟโรจน์ที่ราชภัฏรำไพฯ พี่สุพัตที่เขมรามีทุกจังหวัด เลย พี่กมลที่ชลบุรี เรากลายเป็นคนกลุ่มหนึ่งในขณะซึ่งกองทุน SIF เองก็เริ่มปรับตัว ว่าเริ่มให้เป็นเวที พหุภาคี ก็คือเริ่มเอาประชาคมเข้ามาแล้วเดี๋ยวนี้เวลาประชุมSIF ไม่ได้ประชุมเรื่อง SIF เลย ประชุมเรื่อง SIF ประมาณ ชั่วโมงหนึ่ง แต่ที่เหลือคือใช้เงิน SIF มาประชุมประชาคม

เพราะฉะนั้นเห็นความเคลื่อนตัวของภาคประชาชน แล้วหัวใจของเราที่เราบอกเลยว่าการเมืองภาคประชาชน เท่านั้นที่จะแก้ปัญหาได้ พอเราจัดงาน เราตั้งเด็ก ๆ มาเล่นละคร มาอะไรเราประกาศชัดเจนพลังเด็ก คือพลังแผ่นดิน เอาคนโน้นคนนี้เข้ามาหลอมรวมกัน ตอนนี้ภาคตะวันออกค่อนข้างที่จะเคลื่อนตัวได้เร็วมากในเรื่องของประชาสังคม แต่ ในขณะเดียวกันชุมชนนั้นะ แปปได้ข้อคิดอย่างหนึ่ง เหมือนอย่างที่อาจารย์บอกนะว่าเราจะไม่มีเวลาหรอกเราจะไปโน้น ไปนี้ไปโน้น พวกเราเห็นแล้วละ เรามีเพื่อนหลายคนก็ลุกขึ้นมาทำเรื่องเชิงสังคม แล้วสุดท้ายนี้คนทั้งประเทศรู้จักมัน หมดเลยยกเว้นบ้านมัน เพราะฉะนั้นเราเห็นใจ เราเห็นบทเรียนจากเพื่อน เราไม่เอาใจ เพื่ออาทิตย์จะรู้ดีพยายามที่จะ บอกเรานะ แปปต้องทำอย่างนี้ๆ พวกเราก็นั่งเอากัน ทำแต่บ้านนี้แหละเพราะปกติพื้นฐานความคิดแรกก็คือเรื่องของที่ บ้าน จน ณ วันนี้ยังตอบได้เลยว่าฐานความคิดสุดท้ายก็อยู่ที่บ้านเราไม่ไปไหนนอกชุมชน แล้วเราก็จะอยู่ ในบ้านเรา ชุมชนของเราแหละ คือทราบได้ที่ชุมชนเราบ้านเรายังไม่ต้ออย่าไปคาดหวังว่าเราจะไปทำที่อื่นได้ดี เพราะฉะนั้นก็ยาก เหมือนกันจะไม่ค่อยไปไหนแต่จะเห็นภาพชุมชน เห็นภาพกระบวนการประชาสังคม

คุณภัทรา สง่า :

คิดว่าจุดที่ดีที่สุดของกลุ่มนี้ คือทุนที่เขามีแล้วกับคนในชุมชน เติบโต เติบโต แล้วก็บ่มเพาะกันได้นะครับจุดนี้ น่าจะเป็นจุดที่ดีที่สุดแล้วก็เชื่อมต่อกับกระบวนการ ที่นี้จะทำยังไงให้แนวคิดเขายังรักได้ดีรากหญ้าเขาเกิดแล้วก็แตกได้ งดงามดีมากเลย ที่นี้ว่ามันจะมีตัวระบบในเชิงของวิถึภาพที่อาจจะเป็นข้อจำกัดอีกหลายๆ อย่าง ซึ่งเขายังไม่มี แล้วก็ เราจะเอากระบวนการอื่นที่มันหนุนเสริมยังไงที่จะช่วยตรงนี้ให้มันดี เพราะว่าอย่างของแปปจะเกาะติดยังไงเขาก็ต้องเอา ให้ชุมชนนี้เข้มแข็งให้ได้ ในเชิงของบุคคลนี้เราจะเห็นว่ากลุ่มนี้เริ่มเข้ามาทดแทนได้มากขึ้นเรื่อยๆ แล้วมันจะเปลี่ยนรูป โฉมโครงสร้างของสังคมและชุมชนได้ ตอนนี้กลุ่มเติบโตทดแทนเป็นผู้ที่จะกุมอำนาจในการที่จะเลือกหรือไม่เลือก ใคร ใช้ สิทธิในการเลือกตั้ง เพราะว่าเราบอกว่าระบบเครือข่ายนี้ยังก็ฝังแน่นตระกูลในหมู่บ้านมันมีอยู่ไม่กี่ตระกูลหรอก ที่นี้มัน

ของเราจะมีความต่าง หรือความคิดวิเคราะห์แล้วเขาเติบโตเราเห็นแล้วความถูกต้องที่เราจะมีจิตสำนึกสาธารณะนี้มันจะ
ลอมขอมยังไปกับความเป็นเครือญาติมันจะประสานกันยังได้ในการที่จะทำตัวนี้ให้มันแกร่งกล้าที่เราประกาศว่าอีก 10
ปีเราจะเปลี่ยนโครงสร้างใหม่เข้าไปเทคโนโลยีการจัดการตรงนี้ เราซึ้งแล้วเราจะจัดการยังไปกับมัน

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา :

วันนี้เราอย่างนี้เลยนะค่ะ ถ้ามีการเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งเราจะมาคุยกันเราจะมาวิเคราะห์กันเลยว่าเราควร
จะเลือกใคร คือพูดง่าย ๆ มันไม่มีใครดีหรอก แต่ต้องเอาเลวน้อยสุด นี่ก็ถือว่าต้องมาวิเคราะห์กันเลยว่าเราจะเลือกใคร มี
บางกรณีที่เราเรารวมตัวกันว่าไม่เลือกใครเลยเพราะเอาไม่ได้เลยแม้แต่คนเดียวเราจะเล่นอย่างนี้ค่ะ แล้ว
ข้อสำคัญ คือเห็นอย่างหนึ่งเมื่อก่อนก็ไม่เคยคิดว่าอิทธิพลของกลุ่มมันจะครอบคลุมไปถึงพ่อแม่ผู้ปกครองอะไรเท่าไร
นัก แม้กระทั่งเรื่องการเมือง แม่แป็บนี้เขาชอบผู้สมัคร สว. คนหนึ่ง เขาท่องทุกวันเลยว่าเขาจะไปกาเบอร์ 1 แต่พอถึงวัน
ที่พรั่งนี้ก็จะเลือก สว. พวกเราก็จะมาประชุมกัน แล้วเราก็วิเคราะห์ว่าเราควรที่จะเลือกใครๆ ที่เราเห็นภูมิหลังคือที่จะเห็นว่า
ถ้าเกิดเขาได้เข้าไปแล้วจะมีบทบาทมากที่สุด เราก็ตกลงว่าเราจะเลือกเบอร์ 11 ทุกคนเลือกเบอร์ 11 หหมด ปราบฎว่า
แม่แป็บนี้ต้องมาเป็นเดือนเลยนะว่าจะกาเบอร์ 1 แต่พอไปกากบาทจริงๆ เขาก็กาเบอร์ 11 ตามพวกเรา ๆ ก็ค่อนข้าง
ตกใจ แสดงว่าคือกลุ่มนี้มีอิทธิพลทางความคิดที่ค่อนข้างได้รับการยอมรับมาก แม้กระทั่งเรื่องการเมืองเราก็เลยมีความ
หวัง แต่ ณ วันนี้คือทำได้แค่นี้ ก็คือว่าทำเป็นกระบวนการเลยใครที่เลือกตั้งได้นี้ถึงเวลามาคุยกันว่าจะเลือกใครที่มัน
ก็สำคัญอย่างหนึ่งก็คือว่าเราเองเราก็ต้องเกาะติดสถานการณ์โดยในฐานะที่เราเป็นผู้นำกลุ่ม อย่างวันนี้เรายกว่าน้องๆ
ยังรู้ไม่เท่าเราทั้งหมดยกว่า เบอร์ 11 ดี น้องเขาเลือกเบอร์ 11 แต่ในขณะที่เดียวกันมองในมุมกลับนะ ถ้าแป็บเป็นคน
ที่มีนอกมีไม่มีผลประโยชน์แอบแฝงกับเบอร์ 1 น้องก็ต้องเลือกเบอร์ 1 ตามเรา เพราะฉะนั้นตัวเองอย่างหนึ่งนี่ก็อาศัย
อย่างนี้อาศัยพี่ๆ อาศัยเพื่อนๆ คือช่วยๆ กันดูตรึงแบบเขาบอกว่าจิตใจของคนนี้ถ้าไม่มีการดูตรึงมันจะไหลลงสู่ที่ต่ำ
เพราะฉะนั้นนี่เราก็ไม่ได้มันใจนักใจว่าเกิดมาเพื่อเป็นคนดี มันไม่ใช่ใจ แต่ว่าการที่เราคิดได้อย่างนี้เพราะว่าเรามีปัจจัย
แวดล้อมที่ดี อาศัยพวกพี่ๆ อาศัยเพื่อนๆ ช่วยกันถึงช่วยกันวิพากวิจารณ์ จนวันนี้ก็เลยออกมาเป็นรูปแบบนี้

ผู้เข้าร่วมเสวนา :

ถ้าเรามองว่าถ้าเราได้ตัวน้องซึ่งเป็นตัวที่จะไปเกี่ยวตัวพ่อตัวแม่ปู่ย่าตายาย คนในชุมชนถ้าเปลี่ยนวัฒนธรรม
ใหม่นี้เกิดได้มันเป็นเหมือนภาพที่ชัดเจนเพราะอย่างโครงการวิจัยระยะยาวนี้ก็จะ มี อบต. ที่เราเข้าไปเกี่ยวข้องประมาณ
40 ทุกอบต. ไม่มีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเลยแม้แต่บาทเดียว งบประมาณของรัฐไม่ปรากฏเลย ก็นำ
ตกใจว่าเกิดอะไรขึ้นใช่ไหมละ แล้วก็ มันก็มีคำถามเกิดขึ้นว่าการผลิตซ้ำของชุมชนมันจะเกิดขึ้นได้อย่างไรในเมืองบ
ประมาณนี้มันไม่ถูกให้มาเลยแม้แต่บาทเดียว มันกลายเป็นว่าหน้าที่ของบ้านใครก็บ้านมันที่จะดูแลลูกตัวเอง จิตสำนึกตรงนี้ว่า
เด็กเป็นของชุมชนผู้ที่จะดำรงต่อจากเรามันไม่ได้เกิดขึ้นเป็นเรื่องลูกใครก็ลูกมัน อย่างน้อยบอกว่าข้มมอเตอร์ไรซ์ชนกัน
ออกไปดูไม่ใช่ลูกเราไม่ใช่ญาติเรากลับบ้าน เด็กคนนั้นก็อาจจะถูกทิ้งไว้ตรงนั้นใครจะช่วยเหลือตรงนี้ เราจะปรับตรงนี้ยัง
ใจให้มันคนเหล่านี้เข้ามาทบทวนแล้วมีการมองว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องของชุมชนอย่างอิสลามนี้บัญญัติไว้เลยนะว่าเด็กนี้
คือพันธะ ของพ่อแม่ผู้ใหญ่ทุกคนในชุมชนต้องดูแล ถ้าไม่ทำคือคุณเป็นคนนอกரிตนอกศาสนาคุณไม่ทำไม่ได้ จะทำอย่างไร
ให้ตรงนี้โครงสร้างที่ว่าคนของเราเข้าไปนั่งเป็นกรรมการ พปช. ไม่ใช่คนอื่น คนในบ้านเราเท่านั้นแหละ แล้วก็ประธาน
ฝ่ายจัดการก็อาจเป็นผู้มีผลประโยชน์เป็นเจ้าของบริษัทก่อสร้างสารพัดแล้วเราจะต้องรองยังไปกับอำนาจอย่างนี้ที่จะ
จัดการในท้องถิ่นเราให้ได้

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : ตรงนี้ละเหมือนอย่างที่บอกพี่คิดดูนะ แป็บทำงานมา 8 ปี วันนี้แป็บมาบอกพี่ว่าแป็บคาดหวัง
ว่าอีก 10 ปีข้างหน้าน้องแป็บนี้จะได้เข้าไปบริหารจัดการท้องถิ่นแต่ในขณะที่เดียวกันพี่คิดว่าเราใช้เวลาเท่าไร
เราใช้เวลาเกือบ 18 ปี เกือบ 20 ปี ในการที่จะบ่มเพาะคนเหล่านี้แล้วพื้นที่อื่นๆ ละ มันไม่ใช่คิดว่าสมัยหน้าหรือมันไม่พอ

โง่ก็ออกมาใหม่ละมันใช้เวลานานมาก เพราะฉะนั้นในการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของกระบวนการสังคม ในเชิงการเมืองนี้แป๊บบว่าคำตอบมันอยู่ที่เดียวก็คือเรื่องของการบ่มเพาะอย่างเดียวแหละมันเป็นอย่างอื่นไม่ได้เลย เหมือนอย่างที่คุณบอก ณ วันนี้พูดกันทุกครั้งเลย ที่มีเรื่องการเมืองเรื่องอะไรเข้ามาวันนี้เราต้องอดทนนะ เพราะไม่ใช่วันของเรา เราต้องอดทน แต่ 10 ปี ข้างหน้านี้แป๊บบคาดหวังเลยนะว่าพวกนี้ยกทีมแน่ ๆ น้องมันโตต้องเลือกมันแน่ นี่ คือมันใช้เวลานานนะ พี่คิดดูชุมชนแป๊บบชุมชนเดียวใช้เวลา 20 ปี แล้วชุมชนอื่นๆ ละมันอย่างเดียวก็ต้องผลิตซ้ำต้องตอกย้ำกันอย่างเดียว

คุณภัทรา สง่า : เพราะฉะนั้นระบบใหญ่ก็อาจจะเป็นตัวช่วยให้การจัดการเทคนิคมันเรียนรู้ได้เร็วบางอย่างก็ต้องผ่านประสบการณ์เพื่อที่จะทำให้มันเกิดขึ้นได้ในเครือข่ายและเกิดขึ้นได้เร็วในเงื่อนไขเวลา แต่คุณภาพนี้ไม่ได้ลดลง แล้วก็เราจะไปเกี่ยวข้องกับยังกับมหภาคซึ่งให้เขาเอื้อเราเพราะคนเหล่านี้เขาก็ใช้ภาษีของเราที่ทำงานอยู่ที่จะมาเอื้อให้เราแทนที่เราจะต้องใช้พลังต้องใช้เวลาสัก 50 คน แต่ถ้ามีคนมาเอื้อก็อาจจะใช้แค่ 1 คนแล้วก็เอาเวลาที่เหลือเหล่านี้ไปสร้างเครือข่าย คือเราจะต้องขยายความคิดเพราะการนำเสนอโดยเอกสารนี้ไม่ค่อยเท่าไร แต่การนำเสนอด้วยคนมันกระตุ้นจิตวิญญาณ มันจะเกิดจิตสำนึกสาธารณะทุกคนอยากจะทำในบ้านเกิด เพราะทุกคนต้องมีที่เกิดมีที่อยู่มีที่กินถ้าให้ทุกคนเกิดความรู้สึกนี้ได้ก็กลับไปช่วยกันดูแลฟื้นฟูชุมชนไทยให้ทำอย่างนี้มันจะหย่นเวลาลงไปอีกเพราะคนมันจะมากขึ้นมันจะได้เร็วขึ้นแล้วก็คิดว่ายังงี้ก็เด็กนี่คือคนที่จะต้องขับเคลื่อน แต่เราเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องหาทางที่จะเกื้อให้มันเกิดให้ได้

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา : อย่างวันนี้ อบต. หุ่นควายกินนี้เราจะได้บางส่วนเนื่องจากว่าลูกเขาอยู่ในกลุ่มเราไปแล้วเราก็ทำให้เขาเห็นนะว่าลูกเขาได้รับการส่งเสริมเวลาจัดงานวัฒนธรรมนี้ พ่อแม่มาดูนี่ลูกเขาก็เป็นโฆษกภาคสนามมีงานทุกคนมีงานได้รับการชื่นชม แบบอย่างนี้เขาก็เลยเริ่มมองว่าถ้ากลุ่มรักษ์เขาชะเมาเป็นก็ดีเหมือนกันนะอะไรอย่างดีแต่ถ้าเป็นอย่างเทศบาลนี้ผลประโยชน์ล้วนๆ เลยนะยังจะเข้าเลยแล้วเหมือนอย่างที่คุณบอกนะเขาก็ไม่ค่อยพิสวาทแป๊บบเท่าไรหรอกเพราะฉะนั้นมันก็เลยคล้ายๆ กับว่าคุยกันไม่ค่อยได้ใจเราก็ไม่ค่อยกับมันเทศบาลที่บ้านนั้นนายกเทศมนตรีมีอาชีพอะไร เป็นนักการพนันนะ โง่ก็ออกมาใหม่ละ

อ.นฤมล : ดิฉันได้ตรงที่เรื่องความหลากหลายที่อาจารย์ว่าตะกั่วเขาเป็นยังงี้ เราก็ต้องมาคิดกัน แล้วกับเรื่องของครูโธมเธอก็เริ่มเข้าไปในเชิงที่ว่าจะมีข้อมูลหลายๆ อย่างที่มีความสนใจอย่างมีข้อมูลว่าพื้นที่ป่าตรงนั้นห่างไป 10 กิโลเมตรจะเป็นภาคอุตสาหกรรม แต่เรื่องของข้อมูลเราใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยสไลด์ ไปกับตัวเด็กคือว่าเริ่มจากที่ว่าตัวเธอด้วยมันเธอไม่รู้จักเด็กแต่เด็กรู้จักเธออยู่แล้ว เพราะฉะนั้นไปกับเด็กเธอก็เริ่มหาข้อมูลแล้วก็ไปเชื่อมกับพวกไฟฟ้าอุตสาหกรรม.....

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา :

มีอย่างนี้ด้วยนะคะเหมือนอย่างที่คุณบอกว่าเพราะชุมชนเป็นชุมชนกึ่งเมือง ถ้าเราพูดถึงชาวบ้านนี้ไปพูดให้คนในตลาดเขาจินตนาการว่า ชาวบ้านนี้ถ้าในสมองเขาก็จะเป็นพวกทำนาทำไร่อยู่รอบนอกเขาไม่รู้สึกว่าตัวเองเป็นชาวบ้านเขาก็เลยไม่รู้ว่าเขาจะต้องร่วมกับใครเพราะว่าไม่ใช่ชุมชน ไม่ใช่ชาวบ้านเขาเป็นชาวตลาด เขารู้สึกยังงี้ แล้วมีเรื่องหนึ่งนะที่แป๊บบเจอปัญหานี้กับตัวเองซึ่งแป๊บบรู้เสียใจมากเลยนะ วัดข้างบ้านนี้คือวัดแป๊บบอยู่วัดเขาหิน แล้วอีกหมู่บ้านหนึ่งข้างๆ หมู่บ้านหนองกระพ้อ เขาก็น่ารักเขาก็พยายามที่จะทำวัฒนธรรมแต่ขณะซึ่งเราทำของเราๆ ทำไป 2 ปี ที่นี้เขาก็เริ่มจากทุนที่โรงเรียนเขาก็พยายามที่จะแบบว่าทำวัฒนธรรมมีดนตรีไทยมีอะไรก็พยายามที่จะเปิดดนตรีแบบให้ผู้ปกครองมาดูพยายามทำงานวัฒนธรรมเรารู้สึกว่าแบบจิตใจเขาทำวัฒนธรรม

เราก็ไปคุยกับเขาว่าแป๊บบจะช่วยอะไรได้บ้าง คือกับคุณลุงคนนี้ก็รักใคร่กันนะคะ คือเขาเป็นรุ่นพี่ในหมู่บ้านคือเป็นคนร่วมสมัยเหมือนกันคือมีอะไรเมื่อก่อนนี้เราคุยกันได้เราก็ไปบอกเขาว่านี่คือจริงเลยเห็นด้วยที่เขาทำวัฒนธรรมนี้กลุ่ม

รักษารักษาเขาจะช่วยเหลือเขาได้บ้าง แบบเราก็เสนอตัวตั้งมั่นอยู่ในหมู่บ้านนั้นเขาก็ส่งข่าวมาบอกว่าให้ตั้งกับชัยนี้ไปช่วยกัน เพราะว่าเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนนั้น ที่นี้ตั้ง เจ้แป็บไปด้วยเผื่อจะได้ไปช่วยเหลือเขาบ้าง แต่สิ่งที่เราไปแล้วเราเจอเนี่ยแรงเลยไม่ชอบเลยนะสภาพแบบนี้แล้วกลายเป็นเหมือนกับเป็นปัญหา คือ ว่าพอเราไปบอกเขาว่าเราจะช่วยเหลือเขาได้บ้างกลุ่มรักษารักษาเขา เขาก็หน้าเขาจริงใจมากเลยนะเพราะเขาบอกเราว่าไม่รู้ว่าจะแบบชวนตั้งมาแล้ว ตั้งจะชวนแป็บมาด้วยคือบอกตรง ๆ เลยนะแป็บอย่ามาเลย คือถ้ามาแล้ว เหยี่ยเป็นภาษาบ้านนั้นจะแปลว่าพี่ เหยี่ยจะหมดพวกเลยเพราะว่าถ้าเกิดแป็บมานั้นคนอื่นจะเชื่อแป็บหมดเลยแล้วก็จะไม่เชื่อเหยี่ยๆ จะหมดโอกาสไปเลย เพราะฉะนั้นแป็บอย่ามาเลย อาจารย์เคยเจอแบบนี้ไหม ในขณะที่เราไม่เคยคิดแบ่งแยกใจเราไม่เคยคิด วัดข้างบ้านทำวัตรธรรมเราก็ตั้งใจมั่นจะได้เกิดอย่างนี้เยอะๆ ขึ้นทุกที่ไง เราก็อยากเอาเด็กเข้าไปช่วยใจแต่กลับกลายเป็นว่าเจอยังงี้ เพราะเขาบอกเลยว่าถ้าเราเข้าไปเราเป็นปัญหากับเขาแน่นอนเลย

เพราะเราได้รับการยอมรับ เราทำมาก่อนแล้วถ้าเกิดว่าเราไปอยู่ตรงนั้นแล้วเขาจะหมดโอกาสไป แป็บแบบทรุดเลยขี่มอเตอร์ไซค์กลับบ้านแบบหน้าเหี่ยวเลย คือไม่คิดว่ามันจะเป็นแบบนี้ ซึ่งเราคิดว่าบ้านเราไม่ใช่บ้านเขาดินแต่บ้านเราคือจังหวัดระยองของเรา ภาคตะวันออกของเราประเทศไทยของเรา มันมีการกีดกันด้วยอะไรก็ไม่ว่าแล้วมันไม่ควรที่จะเป็นอย่างนี้ไง แป็บก็ไม่เข้าใจตอนแรกก็พยายามอธิบายว่าแต่ว่าหนูไม่เคยคิดว่ามันเป็นเขาดินหรือเป็นหนองกระพ้อคือมันก็เป็นเหมือนกันเดี๋ยวเราช่วยกันเขาเลยตัดสินใจบอกแป็บตรงๆ ว่าแป็บกลับบ้านไปเถอะ อย่ามาเลย แป็บยังนึกชมเขาว่าดีที่เขาบอกแป็บตรงๆ ใจ แป็บก็พยายามมาวิเคราะห์นะเขตการปกครอง นี่รุนแรงขนาดนี้เลยเธอมันกลายเป็นหมู่บ้านนี้เขาจะมีหน้ามีตามีชื่อเสียงเราไม่ได้คิดใจ ตั้งก็แบบนั่งหน้าเสียเลย แบบกลับมาก็คือว่าเราไม่น่าไปเลย บางทีนะครบหมู่บ้านเมื่อก่อนก็จะให้ตั้งเขาเล่าให้ฟังเมื่อก่อนก็จะเป็นหมู่บ้านติดกันก็เป็นวัด พอถนนตัดผ่านก็ไม่พบกันแล้วเป็นคนละหมู่บ้านคนละ อบต. แล้วก็ขัดแย้ง อย่างที่บอกพวกเราก็เลยช่วยเลยจะไปของบ อบต. ก็ไม่ได้ อบต.บอกว่า เป็นเด็กเทศบาล ไปของบเทศบาลๆ ก็บอกว่าไปใช้งบ อบต. กลายเป็นมาก็ติดกันพวกเราก็น่ามีสังกัดเป็นคนในพื้นที่โน้นพื้นที่นี้ราคาแพงมากเลยที่อื่นเขาเป็นกันไหมนี่ นครปฐมเป็นหรือเปล่า นครปฐมก็จะมีปัญหา อบต. อย่างนี้เหมือนกันเราจัดค่ายวัฒนธรรมอย่างนี้รับเราเชิญเขามาเป็นหัวหน้า เราจัดที่อำเภอแกลงแต่นายอำเภอเขาจะเขามาหาเราที่ยังงง ๆ อยู่ คืออาศัยขึ้นๆ ลงๆ ตามสภาพการได้รับความเมตตา ถ้าช่วงไหนที่แบบว่าคนที่เขาอยู่ในหน่วยงานหัวหน้าหน่วยงานเขาสนใจเราเขาเอากับเรานี้กลุ่มเราจะเฟื่องมากเลย ถ้าช่วงไหนที่เขาไม่เอากับเรา ก็แบบกลายเป็นเศษอะไรไปเลย ระบบไม่ได้ยอมรับอะไรเลย

เหมือนตอนที่หัวหน้าอุทยานเขาคนเก่าเขาสนใจงานเราบางที่เขาชักชวนพวกเราก็นักข่าวชวนพวกเราไปคุย เราไปอบรม เขาเอาเราไปแลกเปลี่ยนให้กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เนะ ได้เห็นว่าเราเป็นคนท้องถิ่นแล้วได้มีส่วนร่วม ยุคนั้นเราเฟื่องฟูมากเลย เดินเข้าเดินออกอุทยานนี้แบบว่าทำงานเข้มแข็งมาก พอเปลี่ยนหัวหน้าคนใหม่นี้เป็นปัญหา ไล่เราออกจากอุทยาน คือตอนนั้นใจเราก็หลายอย่าง เวลาพอทำงานเข้าจริงๆ เราต้องอาศัยวุฒิภาวะด้วยใจ คือถ้าเป็นเมื่อก่อนมาโล่งๆ อย่างนี้แบบเชิงเป็นเรื่องแล้ว ตอนหลังไม่ได้ต้องอธิบายก่อน เราไม่ได้ต้องการชื่อเสียงเรา ไม่ได้ต้องการอะไรนะ มันเป็นคนบ้านเราแล้วเราก็อยากจะคือมันมีเหตุอย่างนี้หลังจากข้างตายใช้ไหมคะ หัวหน้าคนนี้เขาก็รู้สึกว่าเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับเขามาเลยมันทำให้เขาต้องไปรายงานอธิบดี เขาก็บอกว่ามันไม่ใช่ความผิดของเรานะ ที่นี้พอเสร็จตรงนั้นเสร็จปั๊บนี้เจ้าหน้าที่ก็ไปเจอลูกกวางเขาก็จับลูกกวางมาเลี้ยง หัวหน้าเขาก็ปรารถนาดีมากเลย เขาไปซื้อขวดนมมาแล้วก็ไปใส่นมแล้วก็มาป้อนลูกกวางแบบ โอ้เราก็พอมีคนมาบอกเราว่ามีลูกกวางเราก็โทรไปหาเพื่อนที่มูลนิธิคุ้มครองฯ ว่ากรณีอย่างนี้ทำยังไงดี ด้วยความหวังดีจัดเจ้าหน้าที่ก็บอกว่า พี่แป็บต้องแบบพยายามส่งเขาคืนแม่เขาให้เร็วที่สุดไม่ได้นะเดี๋ยวเขาติดคน เราก็งงๆ ั้บรถไป 2 หุ่มาแล้วเข้าไปหาหัวหน้าไปบอกเขาว่าหัวหน้าจะได้ข่าวว่าจับลูกกวางมาพอดีนี่แป็บไปตามเพื่อนที่ทำหน้าที่หน่วยช่วยชีวิตสัตว์

เขาบอกว่าน่าจะเป็นอย่างนี้ๆ เท่านั้นแหละเป็นเรื่องเลย หว่าไปสอนเขาแล้วก็ประมาณว่าเขาเป็นป่าไม้ทำไมเขาจะไม่รู้อะไรประมาณนี้แล้วก็ประมาณออกไปเดี๋ยวนี้เลยเธอไปให้พันหนาดั้นเลย เราก็งงๆ แต่ไหนแต่ไรไม่เคยมีใครทำกับเราแบบนี้ไง เรามีความรู้สึกว่ากับอุทยานนี้เหมือนพี่เหมือนน้องเหมือนญาติ เราทำโครงการทำให้เด็กๆ รู้สึกว่า

คนอุทยานนี้เป็นคนที่มีคุณประโยชน์กับเรามากเพราะเขาดูแลรักษาป่าให้เรา เอาข้าวสารอาหารแห้งไปบริจาค ทำให้ลูกเขารู้สึกชื่นชมพ่อเขาที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานนะที่เสียสละนะทั้งที่ลี้หลังมันก็ไม่ค่อยดี ทั้งที่เราก็กพยายามที่จะไม่พูดถึงใจเราก็กพยายามบอกว่าเด็ก ๆ นี่รู้สึกว่าเป็นพระคุณมากเลยเราพยายามที่จะเชื่อมตลอดเลยนะ แล้วอยู่ ๆ แบบมาไล่เราอย่างนี้เราก็กแบบขมใจมากเลยนะ สุดท้ายเราก็กขอประทานโทษค่ะ แต่เราก็กเชื่อว่ามันน่าจะจัดการได้คือมันก็เลยกลายเป็นว่าเราก็กเริ่มเบื่อใจ ทำไมหัวหน้าคนที่แล้วไม่เป็นแบบนี้ทำไมหัวหน้าคนนี้เป็นอย่างนี้ เราก็กเลยค่อย ๆ ช่วงนั้นก็อดคิดหนึ่งพอเปลี่ยนหัวหน้าคนใหม่มาอันไหนคุยได้ก็คุยไปอันไหนคุยไม่ได้ เราก็กถอยออกมานี้ก็เลยบอกว่าจริง ๆ แล้วมันขึ้นลงตามคนที่เขาเป็นหัวหน้าหน่วยงาน

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : วันนี้มาสนใจมาก เป็นกรณีพิเศษ ตั้งแต่ภาคีเด็กจัดมานี้ะอันนี้เป็นครั้งแรก

คุณชวนนท์ ทราพันธ์ : ก็เห็นมีโครงการซื้อพื้นที่เพื่อขยายไปถึงเขาวังโนไม่รู้ว่าเครือข่ายของภาครัฐเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าของเขาวังโนซึ่งเป็นเขตรอยต่อ 5 จังหวัดเขามีกการตอบรับกับโครงการนี้ใหม่มีการสนับสนุนอะไรต่าง ๆ ใหม่

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา :

ก็สนับสนุนหมายถึงว่าซื้อที่ดินก็ดีใจเพราะว่ามันเป็นที่ป่าสงวนที่มีคนครอบครองนี่ก็ออกใหม่ค่ะ เพราะฉะนั้นการที่มีคนครอบครองนี้ จะได้มากก็จะต้องเปลี่ยนเป็นเงินให้เขาใจ ที่นี้ยังรบกกันอยู่เลยนะค่ะกับหมู่บ้านตรงนี้ เพราะว่าเราบอกว่านี้คือถ้าทำโครงการนี้แล้วเราใช้หลักสัญญาชญาณของสัตว์ใจ ถ้าเขารู้ถึงความปลอดภัยเขาจะไปเอง ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านเองก็จะต้องกระตือรือร้นในการที่จะเฝ้าระวังอยู่จะไล่ใช้แบบเสียงดังขู ที่นี้หมู่บ้านตรงนั้นมันเป็นหมู่บ้านที่เขาไปอยู่แล้วใจเพราะเขาบุกรุกที่ดินมาแต่ไหนแต่ไรอยู่แล้วใจ เขาก็กเลยอยากจะทำให้หมู่บ้านเขาเป็นหมู่บ้านปิดที่ไม่ต้องมีใครมายุ่ง แต่พวกนี้ก็ยุ่งกับเขาจิงเลย พยายามที่จะเอาโครงการอะไรไปให้ พาเขาไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่โน้นที่นี้ เขาไม่ยอมเปิดตัวเลยที่นี้มันก็เลยมีปัญหาที่ผู้ใหญ่บ้านใจเวลาสื่อสารกับเรานี่โอเอใช่ เห็นด้วย ใช่เห็นด้วย แต่ว่าพอเรากลับปึ้นนั้นเขาจะบอกชาวบ้านอีกอย่างหนึ่งว่านี้พวกเรายาไปให้นะ ถ้าให้เขาน้อยมันก็กินมาถึงที่ของเราหมดแล้วมันก็จะเอาที่ดินเหมือนอย่างที่ทำโครงการหมู่บ้านที่แล้ว เออแบบมาร่วมก็มาไม่ร่วมก็อย่าร่วม เราก็กแบบทอดผ้าป่ากันไปเรื่อย พอดีก็มีหลายส่วนนะค่ะ ก็มีพระอาจารย์ท่านหนึ่งที่ท่านทำสวนป่าล้นปิยะวงศ์อยู่นะค่ะ ท่านก็เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลัก

ในเรื่องของทำโครงการ ทอดผ้าป่ากันที่นี้ถามว่าทางอ่าววังโนทำอะไรกันนี้เขาเห็นด้วยไหม เขาเห็นด้วยใจแต่ว่ามันไม่มีเงินให้คือเห็นด้วยหมดเลย ในหลักการนี้ดีมากแต่ว่าเงินนี้หาเอาเองนะ นี่ก็คุยให้ ผบทบ. ฟังนะ ผบทบ. เขาบอกว่าเห็นด้วยเพราะว่ามันจะเป็นการแก้ปัญหา ระยะยาว เตียวเรามาช่วยกันเรื่องผ้าป่า ใครบอกว่าติดต่อกับใครได้ก็พยายามเอาโครงการไปเสนอหมด เพราะว่ายังงี้คงอยากทำให้ตรงนี้เป็นจริงเป็นจังมั่ง ช่วงก่อนไปเรียน มสธ. นะค่ะ แฝบเรียนพัฒนาเด็กและครอบครัวนะ ไปเรียนนี้ที่ตอนแรกก็บอกเรียนไม่จบเรียนกฎหมาย เรียนกฎหมายนี้เขิงมากเลยสมัยนั้นนะ รสช. ครองนะแล้วมันก็ลบแรงงานสัมพันธ์ใจใหม่ค่ะ แล้วมันก็มาออกข้อสอบว่าเรื่องกฎหมายแรงงานสัมพันธ์นะแล้วเราจะเอาอะไรไปตอบนะก็มันลบไปแล้ว เราก็กแบบโมโหมันเขียนค่าไปประมาณ 4 หน้ากระดาษแล้วตั้งแต่นั้นมาก็เลิกสอบเลยเพราะมันไม่เข้าทำก็กลับบ้าน วันหนึ่งเราเปิดร้านหนังสือใช้ใหม่ค่ะมีเด็กคนหนึ่งเขาก็กมาบอกว่าเจ้แฝบนี้หนูไปถามพ่อว่าทอนเด็ก ๆ เจ้แฝบเรียนเก่งหรือเปล่าพ่อเขาเคยเป็นครูสอนประถมใจ แฝบก็ตกใจมากเลยเขาบอกว่า ไปถามได้ใจแล้วพ่อตอบว่าใจ พ่อเขาบอกว่าเจ้แฝบนี้เรียนเก่งเราก็กนึกในใจว่า ตายแล้ววันนี้เราเรียนไม่จบ เราเรียนไม่จบแล้วเราเป็นใคร เราเอาอะไรไปสอนลูกเขา นี่ก็ออกใหม่ค่ะ เครดิตทางสังคมตรงนั้นมันสำคัญเหมือนกันที่นี้ พอเด็กพูดถึงแฝบก็ถามว่าแล้วทำไมไม่ไปถามพ่อย่างนั้นเขาก็กบอกว่า ก็หนูไปเล่าให้พ่อฟังว่าเจ้แฝบสอนอะไรหนูอะละละเลย รู้สึกแบบนี้ถ้าพ่อแม่เด็กเขารู้สึกว่าตัวคุณเองนี้ยังเรียนไม่จบแล้วจะมาเอาอะไรไปสอนลูกเขาใช้ใหม่ค่ะ วันรุ่งขึ้นแฝบเลย

ไปสมัครเรียน มสธ. แล้วก็เรียนจบแล้ว ที่วันนี้ตอนที่ไปอบรมเข้มนี่เขาก็ให้เขียนเป้าหมายแห่งชีวิตว่าจะทำอะไร ส่วนของตัวเองก็เป้าหมายแห่งชีวิตนี้จะทำอยู่ 2 เรื่องเท่านั้นแหละก็คือทำโรงเรียนโรงเรียนให้มันแบบเป็นจริงเป็นจังเกิดขึ้นมา แล้วอีกส่วนหนึ่งก็คือเชื่อมป่าตะวันตกให้ทั้งหมด คือพอบอกว่าเป็นโครงการทางช้างผ่านญี่ปุ่นเป็นปัญหามากเลยนะ วันนั้นถ้าคนเข้าใจว่าเชื่อมป่าตะวันตกนี้ คนเขาจะเห็นภาพ แล้วจริงๆ ที่ตั้มาแล้วให้ฟังว่ามันเป็นถนนเส้นเล็กๆ ตั้มาไปมาแล้วมันเป็นถนนเส้นเล็กๆ

เราเห็นภาพว่าถ้าซีกหนึ่งมันเป็นอุทยานไซ้ใหม่คละแล้วถนนเล็กนิดเดียวเองประมาณถนนเส้นเล็กๆ ที่ชาวบ้านเขาสัญจรมันจะเป็นระหว่างเขาชะเมากับแก่งหังแมวของจันทบุรี แล้วเราก็นึกภาพ ถ้าเราปลูกป่าจากขอบถนนนี้มองไปจนถึงอ่าวลิ้นในเกือบ 200 ไร่ไม้เรือนยอดมันชนกันเมื่อไรมันหมายความว่าป่าตะวันตกนี้มันได้เชื่อมติดกันอีกครั้ง อยู่ๆ เราก็ก๊นไปแบบทอดผ้าปากันไปอยู่ๆ มีถนนกว้าง 6 วา ถนนเส้นใหม่มาตั้งไม่ใช่เส้นเก่าด้วยคือก่อนหน้านี้ประธาน อบต. เขามายกแพ็บว่าแพ็บนี้เค้าจะทำถนนให้ตรงเลยทำอย่างตติตรงกลางทางช้างผ่านเราก็ดู ค่ะเราก็นึกว่าเขาจะขยายถนนแบบขยายข้างทางออกมาไซ้ใหม่คละ ปรากฏว่าเส้นเก่าก็อยู่เหมือนเดิมแต่มันมีถนนเส้นใหม่กว้าง 6 วา เตรียมพร้อมที่จะลาดยางแพ็บก็หยุดปั๊บนถนนมาได้ไงนะแล้วก็โทรไปหาปลัด อบต. พี่ถนนมันมาได้ยังไงมันงบประมาณของอะไรนี่ อบต. บอกว่ามันไม่ใช่งบ อบต. หรือกแพ็บมันไม่เคยมีการพิจารณาเรื่องนี้เลย เราก็ตายแล้วเงินมันมาจากไหนละนี่แพ็บก็โทรไปหาป่าไม้ที่เขาชะเมาป่าไม้อำเภอก็บอกว่ามันมีถนนตั้งแต่เมื่อไรพี่ไม่เห็นรู้เรื่องเลยแพ็บก็โทรไปหาป่าไม้ที่แก่งหังแมวพี่ถนนมันอยู่ในแผนหรือเปล่านี้ มันมีถนน 5 เส้นแต่มันไม่มีเส้นนี้มันมาได้ไงเดี่ยวพี่ให้ปราบปรามเขาไปดู พอปราบปรามเข้าไปดูเสร็จปั๊บนแล้วก็เข้าไปเช็คต่อว่าปราบปรามเขาว่าไงพี่เขาบอกว่ามันไม่มีต้นไม้ใหญ่เลยมันไม่เป็นไรหรอกแต่แพ็บติดใจมันทำอะไรในเขตป่าสงวนนะ แพ็บเช็คไปที่เขตศรีราชาไม่มีใครรู้เรื่องเลยแสดงว่ามันทำอะไรในพื้นที่ป่าสงวนโดยที่ทำไมได้มีคำสั่งออกจากเขตนี้มันทำได้ยังไงแพ็บก็ไม่ได้ถามอะไรมาจน

ถามไปถามมากว่าถนนเส้นนี้มาจากไหนปรากฏว่างบประมาณปีนั้นก็ไม่มีเรื่องของงบการสร้างถนนนะ แต่ว่ามีข่าวว่า ทางปลัด อบต. กับ หัวหน้ากิ่งอำเภอเข้าไปชี้ๆ แล้วมันก็เลยมีถนนขึ้นมา ที่นี้เขาทำไม่ถูก เพราะมันผิดขั้นตอนมาตั้งแต่แรกมันก็เลยสร้างไม่ได้ มันก็เลยโดนระงับ ชาวบ้านก็ตำแพ็บใหญ่เลยนะหาว่าตัวเองอยู่ตลาดแล้วก็ไม่รู้ว้าชาวบ้านเดือดร้อน เพราะว่าว้ยกระต๊บกกลายเป็นเจ้าแม่เลยไ้ระงับถนนได้แบบช่วงนั้นเขิงมากเลยใครๆ ก็แบบไม่มีใครตอบเลยว้าถนนมันมาจากไหนพอเราไปถามๆ กลายเป็นว่าถนนนี้สร้างไม่เสร็จเพราะว้ยกระต๊บกเป็นเจ้าแม่เลยไ้ระงับถนนแต่เดี๋ยวนี้อีกข้างมันกลับมาตกลงกับพวกพี่ที่ทำโครงการทางช้างผ่านนี้ว่าเอาใจดีพี่มันเป็นแบบนี้ไอ้สถานที่เราตั้งต้นที่ตอนที่เราจัดงานตรงนั้นกลายเป็นกลางถนน แล้วมันก็กลายเป็นถนนอุทยานแล้วก็ถนนเส้นเก่าแล้วก็ปั๊มาหน่อหนึ่งแล้วก็ถนนเส้นใหม่กว้าง 6 วา แล้วก็ถึงจะเป็นปากกลายเป็นว่าเราต้องปลูก 2 ข้างทางคือต้องซื้อทางนี้ด้วยแล้วต้องซื้อทางนี้เพิ่มอีก มันก็อันนี้เป็นความจริงนะค่วาที่เหตุการณ์หมู่บ้านเลยนะค่วาไม่รู้ว้ามันมาได้ไงแล้วก็เงิบๆ ไปแล้วเขาก็วิ่งสัญจรกันไป เราก็ก๊นหน้าก๊นตาปลูกต้นไม้ไป ทอดผ้าป่าไปเรื่อย

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : ผมคิดว่าเราได้อะไรเยอะเลย วันนี้ได้สัมผัสทั้งพลังทั้งจิตวิญญาณ ที่นำเสนอมาเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมน่ายินดีมาก แล้วเข้าใจว่าแพ็บก็จะบ่นไปอย่างนั้นเอง แต่ว่าคงก๊นหน้าก๊นตาทำไปเรื่อยๆ แล้วคงเห็นคุณค่าของมัน ถึงแม้ว่าเราจะทำในจุดเล็กๆ แล้วกำลังขยายผล ขนาดนี้เท่าที่ดูความเคลื่อนไหวภาคประชาชนทั่วประเทศการก่อตัวขึ้นมาเป็นสถาบันการเรียนรู้ของภาคประชาชนนี้มันแพร่หลายมาก ซึ่งกลับมาภาคใต้ก็มีมหาวิทยาลัยศรีธรรมมาโคกราชอะไรทำนองนั้นนะ เป็นของศิลปิน 15 จังหวัดเป็นของศิลปิน 15 จังหวัดจับตัวเป็นเครือข่าย แล้วเขาคิดจะสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านแล้วก็สอนให้เด็กรุ่นใหม่อะไรต่างๆ แล้วก็ีสถาบันศึกษา สถาบันสลาตันเกิดขึ้นเยอะแยะไปหมด เพราะฉะนั้นสิ่งที่ทางเขาชะเมาทำนี้มันก็จะขยายผล มันเริ่มจากกระแเล็กๆ ไปสู่กระแสใหญ่ของภายใต้ที่เราเรียกว่า การศึกษาภาคประชาชน สถาปนาตัวของมันขึ้นมาเองแล้วเป็นสถาบันของชุมชนที่จัดเรื่องของการเรียนรู้คิดว่ามันคงก่อตัวเป็นเครือข่ายข้ามภาคได้อย่างเช่น ของครูไออนแล้วสิ่งที่เราพบในหลายๆ จังหวัดก็คือว่า มีคนที่ทำอย่างแพ็บอยู่ไม่น้อย แต่ว่าเป็นส่วนเล็กๆ ซึ่งเราคิดว่าน่าจะมีการประสานเครือข่ายยกระดับสิ่งเหล่านี้ขึ้นมามีความ

เป็นอิสระของตัวเองแต่มีการเชื่อมโยงๆ ที่จะถ่ายทอดประสบการณ์แล้วก็ใช้ประโยชน์ว่าตรงนี้ทำแล้วนี้ได้เรียนรู้ข้ามจุดกันอย่างไร ซึ่งที่พี่พูดถึงเราจะเอาองค์ความรู้เหล่านี้ไปเร่งยกระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชนอย่างไร ถ้าเราทำการจัดกระจายกันอยู่นั้นมันก็อยู่ในจุด แต่ทำยังไงให้คนอื่นได้มีโอกาสเรียนรู้เราแล้วเราได้เรียนรู้จากคนอื่นด้วย ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่าเครือข่ายตรงนี้จะคงจะเป็นเป้าหมายของทางภาคีแล้วก็ของทางหลายๆ ฝ่ายเราเอง เราคงไม่มีศักยภาพแล้วก็ไม่มีความสามารถที่จะไปทำระดับข้างล่างได้อย่างกลุ่มของแพ็บแต่เราก็มาคิดกันว่าหลังจากที่เราฟังจากข้างล่างแล้วตัวเราเองเราจะปรับบทบาทของเรายังไงที่เป็นประโยชน์กับข้างล่างให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตรงนี้ผมคิดว่าเราอยู่ในกระบวนการเดียวกันเป็นกระบวนการที่เรากำลังทำเรื่องของปฏิรูปการเรียนรู้ภาคประชาชน ขอขอบคุณแพ็บแล้วก็คณะเป็นอย่างสูงที่สละเวลามาในวันนี้ ขอขอบคุณครับ.✍

อานาปานสติภาวนา และโยคะฝึกจิตพิชิตโรค

จุฑาทิพย์ สกุลศักดิ์ และ
ทีมงานโครงการรวมเยาวชนพุทธ

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ :

วันนี้เราได้รับความกรุณาจากทีมของท่านอาจารย์จุฑาทิพย์ สกุลศักดิ์ ผมแนะนำอาจารย์สักคนหนึ่ง อาจารย์จบปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต (วิทย์-คณิต) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จบปริญญาโท คณะสิ่งแวดล้อม จาก ม.มหิดล ปกติอาจารย์ยังสอนวิทยาศาสตร์ที่โรงเรียนสตรีวิทยา ก่อนหน้านั้นอาจารย์เคยเป็นสารพัดโรค ก็มีภูมิแพ้ หวัดเรื้อรัง เจ็บคอ มีอหิวาต์ เหนื่อยง่าย ความดันต่ำ เป็นลม เลือดจาง เข้าเสื่อม หลังจากนั้นท่านอาจารย์ได้ไปศึกษาโยคะ ได้อบรมอานาปานสติที่สวนโมกข์ แล้วก็มาฝึกฝนปฏิบัติร่วมสองปี จากนั้นพบว่า เรื่องเจ็บไข้ได้ป่วยของอาจารย์หายไปหมด

หลังจากนั้นอาจารย์ก็พิจารณาตัวเป็นวิทยากรสอนเรื่องโยคะ อานาปานสติมาโดยตลอด และจัดฝึกอบรมให้คน ถ้าผมดูจากสถิติ ก็ครึ่งหมื่นเข้าไปแล้ว ทั้งจัดในนาม “รวมเยาวชนพุทธ” แล้วก็ไปจัดให้กับบริษัท ห้างร้านต่างๆ เช่น บริษัทโตโยต้า โรงพยาบาลรามารับดี นักศึกษาม.ศรีนครินทรวิโรฒ สหพันธ์ม้งสวิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น อาจารย์ได้ใช้เวลาทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพ เรื่องธรรมะ เรื่องจิตใจ ผมคิดว่าขณะนี้เป็นเรื่องที่โลกกำลังต้องการ ผมก็ขอขอบพระคุณในนามทางภาคี แล้วก็ขอเรียนเชิญอาจารย์แนะนำทีมงาน และเข้าสู่รายการครับ

อาจารย์จุฑาทิพย์ สกุลศักดิ์ :

ที่จริงแล้วดิฉันคงไม่ได้มีความสามารถอะไรมากมาย แต่ดิฉันสนใจเรื่องเด็กมานานแล้ว ขณะนี้เรามักจะแบ่งแยกเด็กกับผู้ใหญ่ ดิฉันมีความคิดอย่างนี้ จึงจับเด็กไปอบรมที่สวนโมกข์ ครั้งที่ดิฉันไปอบรมครั้งแรกความรู้สึกของเราคือ อยากให้ลูกเราได้พบสิ่งเหล่านั้นบ้าง เมื่อกลับมาลูกสาวก็เล่าให้เพื่อนๆ ฟัง แล้วก็ชวนเด็กไป ครั้งแรกคิดว่าไม่ก็คน แต่พอจริงๆ เด็กกลับสนใจ ขณะที่ดิฉันสอนวิทยาศาสตร์ สอนไปก็ได้อุบัติถึงหลักความจริงของธรรมะ ซึ่งเป็นหลักของวิทยาศาสตร์ คุยไปเรื่อยๆ เด็กที่สนใจก็มีมากขึ้น

พอเดือนเมษา ปี 2539 ก็ชวนเด็กไปสวนโมกข์ แต่ว่าไม่ได้จัดในนามของโรงเรียน ครูสอนวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นครูไม่อาจจะพาเด็กไป ถ้าต้องไปขออนุญาตโรงเรียน โรงเรียนก็จะบอกว่าไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของเรา แต่ว่าอยากพาไป ก็เลยบอกเด็กว่า ถ้าคุณพ่อคุณแม่อนุญาตให้ไป ครูก็ยินดีพาไป รอบแรกที่พาไปมี 32 คน ต้องเหมารถไฟเป็นตู้ ขณะที่ไปเกิดปัญหาขึ้นหลายอย่างเพราะเราไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของที่สวนโมกข์ กลุ่มที่จัดอยู่อานาปานสติ 9 วันเป็นคอร์สของผู้ใหญ่ คราวนี้เด็กเข้าไป พ่อเขาจัดให้เด็กเข้าไป 32 ที่ ก็คือเด็กด้วย ผู้ใหญ่ด้วย ครูบาอาจารย์และผู้

ปกครองด้วย ก็เกิดปัญหา เพราะทางสวนโมกข์ไม่ได้เตรียมรับสถานการณ์ไว้ตรงนั้น ทำให้เกิดการชุมนุมหลายอย่าง แต่มีผู้ใหญ่ที่ไปอบรมจำนวนมาก เลยเข้าใจว่าเด็กกับผู้ใหญ่ในสังคมจริงๆ แล้ว เราไม่ได้ประสานกันให้สนิท ก็เลยทำให้มี 2 พวกเกิดขึ้น พวกหนึ่งบอกว่า เด็กมาก็ดีแล้ว เป็นสิ่งที่ดีมากเลยที่เด็กอายุแค่นี้มีโอกาสได้เข้าวัด คูชิเรากว่าจะมาอายุตั้ง 40 กว่าแล้ว แต่อีกกลุ่มหนึ่งบอกว่า เขาต้องการที่จะมาฝึกสมาธิ เด็กเข้ามาทำเสียตั้ง ควรจะจัดเฉพาะคอร์สเด็ก ก็เลยเกิดการขัดแย้ง จนกระทั่งพระอาจารย์เข้ามาจัดการให้ พระอาจารย์เลยต้องจัดให้เป็นคอร์สของเด็กโดยเฉพาะ โดยเราก็จะแยกจัดอีกกลุ่มหนึ่ง

ดิฉันได้ดำเนินการ ถ้าถามว่า อะไรลดจิตใจให้อยากจัด เพราะหลังจากที่ไปสวนโมกข์ ซึ่งปีนั้นที่จริงดิฉันไม่ได้ไปสวนโมกข์นาน บางท่านอาจจะเคยไปมามากกว่าดิฉัน ความรู้สึกนึกคิดที่ว่า ทำไมเราอยากจะได้สมาธิ โดยการเริ่มต้น ก็แสวงหาที่โน่นที่นี่มาหลายที่ แล้วรู้สึกว่ามันไม่ตรงกับความรู้สึก ก็ไปสวนโมกข์ เจอเด็กคนหนึ่ง ตอนนั้นน้องเขาอายุ 20 กว่าแล้ว ก็ไปบวชชีพราหมณ์ ดิฉันก็ไปบวชชีพราหมณ์เหมือนกัน คือความตั้งใจว่าเรียนจบโทแล้วถ้าจบทันก่อนที่จะกลับมาโรงเรียน ก็อยากจะไปบวชชีพราหมณ์ให้สงบสักพักหนึ่ง ก็ไปเจอน้องคนหนึ่งบอกว่า มาบวชแล้วสงบ ก็ถามเขาว่า อายุยังน้อย มาอยู่ทำไม น้องคนนั้นตอบว่า ตอนเด็กๆ ครูเคยพาไปที่นั่น ตอนนั้นไม่ได้พามาศึกษาอะไร เพียงแต่เห็นความสงบร่มรื่น แล้วก็เห็นพระปฏิบัติ ความรู้สึกที่เข้าไปตรงนั้น จุดที่ดิฉันเห็นว่า เด็กคนหนึ่ง ที่ไม่ได้สัมผัสกับการที่จะต้องอบรมอะไร แต่ได้สัมผัสกับสิ่งที่มองเห็น สัมผัสกับความเยือกเย็น ความสงบของทั้งพระอาจารย์และธรรมชาติ เด็กคนนั้นบอกว่า ครั้งนั้นก็ประทับใจ แต่ไม่รู้จะไปเก็บอะไรไว้ได้ พอโตขึ้นทำงานแล้ว แก่เกิดปัญหาหุนวาย ชั่วความรู้สึกตรงขณะหนึ่ง ที่ไม่รู้จะทำอะไรดี เกิดปิ้งในความสงบลึกลับที่มีอยู่ในจิตใจของเขาขึ้นมาว่า ควรจะไปสงบอะไรสักชนิดหนึ่ง เพื่อจะได้เกิดสติ ที่จะคิดต่อไปว่าจะทำอะไร

ดิฉันต้องการเพียงแค่นี้ จากการจุดประกายของน้องคนนั้น เขาก็ได้มาสงบอยู่ 5-6 วัน ดิฉันก็ปิ้งในความคิดอันนี้ทันที ก็อย่างที่ท่านอาจารย์พุทธทาสเขียนเอาไว้เป็นคำพูดสุดท้ายว่า “ศีลธรรมของยุวชน คือสันติภาพของโลก” ดิฉันอาจจะไม่ได้เข้าใจลึกซึ้งอย่างที่ท่านอาจารย์ต้องการ แต่ความรู้สึกของครูคนหนึ่ง ความรู้สึกที่ว่า ถ้าเกิดลูกๆ ของเรา ได้มีความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง เขาสามารถรับรู้รับฟังในสิ่งเหล่านี้ได้แล้ว เขาจะสามารถแก้ปัญหาได้ในชีวิตของเขา จากเด็กคนนั้นที่ไม่ได้รับความสงบเยือกเย็นแม้แต่ชนิดเดียว แต่เขามาปิ้ง แล้วก็สามารถที่จะนำมาใช้ได้ในขณะที่ขณะนั้นกำลังสับสน ดิฉันหวังเพียงว่า เขาตั้งสติขึ้นมาได้ แต่ตั้งสติได้ว่า เราอย่าเพิ่งตัดสินใจอะไรนะ แล้วเมื่อสงบได้แล้ว ปัญญาเกิดขึ้นมา เขาก็สามารถที่จะนำมาใช้ได้

ตรงนี้ดิฉันพาเด็กไปทุกคอร์สทุกครั้ง ดิฉันไม่ได้หวังว่า กลับมามีบ๊อบ จะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนละคน เรียบร้อยเป็นผ้าพับ กลับมาสามารถทำกิจกรรมได้อย่างมีสติตลอด ดิฉันไม่ได้หวังขนาดนั้นเลย หวังเพียงคำว่า ถ้าเกิดปัญหาอะไรขึ้นมา ที่มันจะทำให้ตัดสินใจไปในทางที่ผิด ขอบุคคลคิดสักชนิดหนึ่งก่อนที่จะตัดสินใจ ดิฉันต้องการเพียงแค่นั้น เพราะเด็กๆ ที่ไปนี่ จะคิดว่าพามาตัดสินใจหรือ บางทีพ่อแม่ก็พูดว่า พ่อแม่เอาไม่อยู่แล้วให้ครูเอาไปตัดสินใจ ท่านคงทราบ ว่า พ่อแม่บางคนท่านพูดหนักกว่านี้ ดิฉันไม่ต้องการเอาเด็กไปตรงนั้น ดิฉันเพียงต้องการให้เด็กปิ้งอะไรขึ้นมาสักชนิดหนึ่ง ปิ้งอะไรไว้แล้ว เก็บการปิ้งนั้นเอาไว้ในจิตใจ แล้ววันหนึ่งพอเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นก็สามารถที่จะเอาตรงนั้นมาโดยอัตโนมัติ ความต้องการเพียงแค่นี้ พยายามที่จะพาเด็กไปตั้งแต่รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 2 รุ่นที่ 3 มาตลอด บางครั้งเด็กอาจจะพูดคุยเสียงดัง ตอนหลังเราอาจมีวิทยายุทธมากขึ้น ตอนเย็นกลางคืนทุกคืน ก็เรียกมาคุยกันแบบแม่แบบลูก มาคุยอบรมกัน ลูกจะเป็นอย่างนั้นนะ จนกระทั่งหลายๆ รุ่น พอรุ่นที่ 3 เด็กจะได้มากตรงที่ว่าเขาเริ่มเข้าใจ

ดิฉันได้ประมวลแล้วว่า ถ้าเราไปเข้าคอร์สหลังผู้ใหญ่ เด็กจะทำตัวลำบาก แต่ถ้าเด็กไปเข้าคอร์สก่อนผู้ใหญ่ พอไปเข้าเสร็จบ๊อบ เด็กตั้งหลักไม่ได้ เราก็บอกว่า ลูกนะเดี๋ยวผู้ใหญ่เข้ามา ที่นี้เขามีกฎว่ายังไง กฎของความเงียบ คือจะต้องเงียบ เราจะไม่ไปเที่ยวพูด ถ้าพูดคุยกัน เราก็มักมีการปรุงแต่งความคิดตามที่เขาพูดอย่างนี้ๆ เราก็ไม่มีสติของตัวเอง เราก็เลยต้องนั่งเพื่อให้เกิดความสงบ บางครั้งยังคิดว่ามีเด็กบางคนที่เขาไปรุ่นแรก ๆ แต่เข้าไปที่สวนโมกข์ ไปเจอแต่ความสงบ ไม่เสียงดัง แก่ร้องไห้เลยแล้วบอกว่า อาจารย์เขาหนุอยู่ไม่ได้ เงียบเหลือเกิน แล้วแกก็ร้องๆ วันละ 3 มื้อ

นะค่ะ หุตุรื่องเฉพาะตอนทานอาหาร เด็กโตนะค่ะไม่ใช่เด็กเล็ก ม. 4 แล้ว แกยังร้อง แต่พอค่อยๆ ใช้เวลา เตียวให้ ฟังพระอาจารย์บ้าง ให้รู้สิ่งโน้นสิ่งนี้บ้าง ให้แกรู้สึกถึงความสงบนั้นก็มีประโยชน์มากนะ ไม่ใช่เป็นความน่ากลัวหรือ ว่าเป็นความที่รู้สึกสัมผัสแล้วมันขัดแย้ง พอหลังจากนั้นชั่วเวลาไม่กี่ชั่วโมง ดิฉันก็บอกว่าเตียวดิฉันก็จะไปหาตัวให้อะไรอย่างนี้ ให้แกสงบก่อน แต่พอตอนกลางคืน แกกลับมากบอกว่า อาจารย์ข้าหนูไม่กลับแล้วค่ะ หลังจากนั้นแกก็ทำใจได้ ในการปรับพฤติกรรม

เด็กที่อยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่แล้ว ท่านทราบไหมคะว่า กว่าเราจะดึงเขาไปได้แล้ว ถ้าเด็กที่ฉลาด จะเข้าใจในจุดที่เป็นผลต่อตัวแกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่จะได้สติ มีสมาธิ แล้วก่อให้เกิดปัญญา แกก็จะเริ่มเข้าใจ เด็กส่วนใหญ่ที่ไปกับดิฉัน จะเป็นเด็กที่เรียนค่อนข้างดีถึงดี แกจะไปฝึก ก็ได้สมาธิ ส่วนเด็กบางคนที่ยังอยู่ในภาวะ อย่างเด็กที่เก่ง ก็จะมีอาการตั้งใจอย่างแน่วแน่ ฉะนั้นเวลาที่จะไปขอคุณพ่อคุณแม่ คุณพ่อคุณแม่จะชักจูงไป แกก็จะไม่ไป การชักจูงนี้คือ คุณพ่อคุณแม่จะชักจูงไปในทางที่มีกิเลส เช่นว่า ลูกอย่าไปเลย เตียวแม่จะพาไปเที่ยวเมืองจีนบ้าง ไปต่างประเทศ เด็กที่มีความตั้งใจจริง แกก็จะไม่ไป ส่วนเด็กที่รู้สึกว่ายังไม่ค่อยตั้งใจเท่าไร ก็เริ่มขัดแย้ง เด็กที่ชอบในเรื่องเที่ยว แกก็จะไป ดิฉันก็มาสังเกต ยุคแรกๆ ที่ดิฉันจัด ตั้งแต่ปี 2539 พ่อแม่ก็จะต่อรอง ด้วยการไปต่างประเทศ ก็ถามเด็กว่าลูกตกลงไปหรือเปล่า พ่อแม่บอกว่า ถ้าไม่ไป ก็จะซื้อของให้ พาไปเที่ยวห้าง ซื้อของได้ตามใจชอบ ตอนหลังดิฉันรู้สึกหตุ้มมาก คือแลกต่อรองเท่ากับเตียว ลูกอย่าไปเลยนะ แม่จะซื้อของให้ รongเท่าที่เด็กอยากได้

เด็กหลายคน หลังจากที่เขากลับมาจากการอบรม ที่นี้ก็จะตามผลว่าเป็นยังไง เด็กก็บอกว่า สิ่งที่ได้รับมาดี พระอาจารย์ก็กล่อมเกล่า พระอาจารย์จะเน้นในเรื่องของพระคุณ ให้รู้จักพระคุณของคุณพ่อคุณแม่ พระคุณของผู้ที่เลี้ยงดู สิ่งต่างๆ ซึ่งมีบุญคุณต่อกัน จะเน้นตรงนี้ พอรับการสั่งสอนมาเสร็จ เด็กมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มาถึงแรกๆ ดิฉันก็ไม่ได้อัดฉีดกิจกรรมกลางคืน ซึ่งเป็นกิจกรรมพระคุณของแม่ แต่จัดไปโดยบังเอิญ ก่อนกลับดิฉันก็จะพูดให้เด็กฟัง ว่าคุณพ่อคุณแม่มีพระคุณยังไง แม่เจ็บปวดแค่ไหนกว่าจะได้ลูกออกมา อะไรต่ออะไร แล้วเด็กก็ร้องไห้ เด็กรู้สึกถึงคุณพ่อคุณแม่ ตอนหลังดิฉันก็เลยจัดเป็นกิจกรรมช่วงกลางคืนก่อนกลับ ว่าให้เด็กนี้ได้เข้าใจถึงพระคุณของคุณพ่อคุณแม่ เด็กกลับมาถึงสถานีรถไฟ ทรงซานชาลาธาไฟ คุณพ่อคุณแม่มารับ ลูกไป 10 วัน 15 วัน ครั้งสุดท้ายรุ่นที่ 3 ไปกัน 21 วัน ซึ่งพระอาจารย์จากที่วัดชลประทาน พบกัณที่สวนโมกข์ ท่านบอกว่า อยู่มากกว่าเดเรอีก เดเร 15 วัน เราอยู่ 21 วัน อายุเด็กก็ 13-15 ปีเอง อย่างมากที่สุด คือ 17 ปี คือดิฉันสอนระดับ ม.3 - ม.5 ดิฉันก็เลยเอาเด็กไป ส่วนมากก็คือเด็กที่สอนอยู่

เด็กที่ผ่านไปแล้ว หลังจากเรียนไปแล้ว พอแกทราบว่าคุณดิฉันจัดแต่ละปี ก็มาร่วม ดิฉันไม่ได้จัดในนามโรงเรียน ดิฉันไม่ได้บอกว่า ดิฉันจะจัด เพราะเป็นการก้าวก่ายหน้าที เรามีคนทำหน้าที่ทางด้านพุทธศาสนาอยู่แล้ว เขาก็จะจัดไปอยู่เป็นประจำ แต่เรามีความคิดแบบนี้ เรากิจจัดไปตามประสาที่เป็นนอกระบบ โดยที่คุณพ่อคุณแม่ก็ต้องเขียน เช่นว่าอนุญาตให้ไป ดิฉันเคยถูกถามจากในที่ประชุมโรงเรียนว่า คุณพ่อคุณแม่อนุญาตหรือเปล่า ดิฉันก็ต้องเอาใบที่ให้เขียน เอาไปให้ดูว่าพ่อแม่อนุญาตจริง ยิ่งทำนอกระบบ เรายิ่งต้องระวังมากกว่าในระบบ เพราะไม่มีใครที่จะมารองรับเรา นอกจากตัวเราและคณะของเราเท่านั้น ฉะนั้นเราต้องทำแบบรัดกุมมากที่สุด คุณพ่อคุณแม่ที่ให้มา ก็ล้วนแต่มีพระคุณว่า ไว้วางใจที่พวกเราเท่านั้น เด็กส่วนใหญ่ก็เป็นเด็กที่มีความเชื่อมั่น และตั้งใจที่จะไปจริง

จากเด็กตรงนี้ที่กลับมา บางครั้งก็มีอุปสรรคพอสมควร ดิฉันได้ข้อคิดมากมาย และได้กำลังใจมหาศาล จนกระทั่งบัดนี้ ก็คือพระอาจารย์ที่สวนโมกข์ท่านเมตตามาก เพราะเห็นว่า พวกเราจะไป เราเป็นผู้หญิง ก็ไปกับอาจารย์วนิดา แล้วก็สุณิสาเป็นรุ่นที่สอง แล้วเขาก็ไปทุกรุ่น และมาช่วยงานกันตลอดจนกระทั่งบัดนี้ ตั้งแต่เป็นเด็ก ม. 3 จนกระทั่งปีนี้ ปี 3 มาช่วยตลอด เราเป็นครูไปกันแค่ 2 คน พระอาจารย์ก็เป็นห่วง คอยช่วยเหลือดูแลเด็ก ครั้งหนึ่งเกิดน้ำท่วมมาก ซึ่งเป็นวันที่เรากลับพอดี ทุกครั้งเราก็คพยายามทำอย่างดีที่สุด ซึ่งที่ค่าใช้จ่ายมันสูง ก็เพราะไปตุนนอนแอร์ เราจะให้เด็กไปอย่างปลอดภัย คือเหมาตู้ไปเลย พอตอนกลางคืนจะปิดตรงนี้ ไม่ให้ใครเข้า ก็เป็นห่วงเด็ก ตอนหลังเด็กก็เพิ่มขึ้น จาก 1 ตู้ ก็เป็น 2 ตู้ แล้วพอไปทำตรงนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เห็นความคาดหวังของคน ที่ยังขาดประสบ

การณ์ รถไฟเกิดกลับไม่ได้ในวันนั้น พอลกลับไม่ได้ นึกถึงสภาพจิตใจจะคะ เด็กไป 21 วัน แล้ววันนั้นเป็นวันที่จะเตรียมกลับ เด็กก็โทรศัพท์มาหาคุณพ่อคุณแม่ว่าหนูจะกลับแล้ว คุณพ่อคุณแม่อยากทานอะไรไหม หนูจะเอาไข่เค็มมาฝาก อะไรต่ออะไร แกก็เตรียมพร้อมไว้ เสร็จแกก็ซื้อข้าวของกัน จะกลับแล้วไม่มีเงินเหลือ พระอาจารย์บอกว่า ตอนนี้น้ำท่วมทางรถไฟไปไม่ได้ ดิฉันยังนึกว่า พระอาจารย์ทดสอบดูว่า เราฝึกมาตั้งหลายวันจะเป็นยังงัยบ้าง จะกระทบกระเทือนหรือเปล่า แต่พอเรื่องจริงเกิดขึ้นมา เด็กจะไม่ร้องไห้ ทั้งๆ ที่เรากลัวว่าเด็กจะร้องไห้ แต่พอไปบอก ลูกนะ ตอนนี้ทุกสิ่งทุกอย่าง เราจะเห็นได้แล้วตอนที่เรามาฝึก 21 วัน เราเห็นอนิจจังมากเลย อันโน้นก็เป็นอย่างโน้น อันนี้ก็เป็นอย่างนี้ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา พอบอกแกว่าตอนนี้ก็เป็นอนิจจังอีกแล้วลูก มันไม่เที่ยงจริงๆ รถไฟไปไม่ได้แล้วนะคะ ขณะทีพูดไป ถ้าเด็กคนหนึ่งคนใดร้องไห้โหมากสักคน คงเสร็จเลย แต่ก็ดี พวกเขายอดเยี่ยมมากจากที่ได้ฝึกมา 21 วัน ก็มีเด็กคนหนึ่งบอกว่า อ้อ! อาจารย์ยังไม่กลับก็ตื่นคะ ในโรงมหรสพทางวิทยุญาณมีภาพปริศนาต่างๆ หนูยังดูไม่หมดเลย พอแกพูดอย่างนี้ ก็เลยทำให้ดิฉันได้คิด ก็เลยพูดว่า ถ้าอย่างงั้นเราก็คู่อีกหลายวัน เราก็คู่อีกพูดไปจนกระทั่งคิดว่า แกพอทำได้ และเป็นการฝึกของแกด้วย

ดิฉันคิดว่าจากตรงนี้ เราต้องพยายามทำยังงัยให้ผู้ปกครองเข้าใจด้วย นอกจากเด็กเองแล้ว ผู้ปกครองก็เป็นส่วนสำคัญมาก เพราะพอเด็กกลับมาบ้าน เออ! ลูกกราบคุณพ่อคุณแม่หรือเปล่า บางคนพอกราบแล้วคุณพ่อคุณแม่ก็เขิน ทำให้แกเขินด้วย บางทีเด็กไปทำสิ่งที่ดี พ่อแม่ก็มองเห็นเป็นตัวประหลาดในบ้าน แทนที่จะเข้ากับคนในบ้านได้ เด็กก็เป็นตัวแปลกๆ ถูกล้อเลียน ดิฉันก็คิดว่าจะทำยังงัย ท่านอาจารย์บอกว่า เราน่าจะจัดโครงการครอบครัว อบรมกันหมดทั้งครอบครัว ครอบครัวดิฉันก็ลองดูว่าจะทำอะไรได้ ลองเจาะข้อมูลไปว่าทำยังงัย ถ้าพ่อไปแม่ก็ต้องอยู่บ้าน ไม่สามารถจะไปทั้งพ่อทั้งแม่พร้อมกันได้ แล้วถ้าลูกคนนี้ไป ลูกคนนี้น้อยเล็กลงมาก ท่านอาจารย์ก็ประสงค์ที่จะจัดโครงการครอบครัวอบอุ่น โดยที่เราจัดให้อยู่เป็นครอบครัว วางแผนให้หมด แต่ก็ยังทำไม่ได้ เพราะไม่ขาดพ่อก็แม่ คนใดคนหนึ่ง ดิฉันคิดว่าขณะนี้เหมือนกำลังเตรียมการให้พร้อมไว้เพื่อจะเตรียมครอบครัวอบอุ่น หวังเอาไว้ว่า จะต้องมาทั้งครอบครัว ที่ดิฉันจะจัดที่เขาสันติ คือ หลังจากกลับจากที่สวนโมกข์ คงต้องย้อนไปนิพนธ์คะว่า พอลกลับมาจากสวนโมกข์ 3 รุ่นแล้ว เลยคิดว่า ปีหนึ่งเราพาเด็กไปได้เพียงแค่ 50 คน เทอมหนึ่ง 50 คน ปีหนึ่งก็ 100 คน ถ้า 5 ปีก็ได้นะ 500 คน แล้วเมื่อไรจะได้เยอะๆ ความโลภก็เกิดขึ้น คราวนี้ก็เลยจะจัดว่า เอาละงั้นเราก็จัดเป็น 3 แบบ 3 ระดับ ก็คือ กลุ่มแรก แบบอยู่ในกรุงเทพฯ ก็เลยไปติดต่อดิฉันว่า จะต้องพูดธรรมะในทางเดียวกัน ก็ไปติดต่อดิฉันว่า ประทาน เลยไปจัดรุ่นที่ 4-5 ที่วัดชลประทาน โดยที่ใช้เวลาเพียง 2 คืน ไปวันศุกร์ กลับวันอาทิตย์ตอนเย็น

กลุ่มที่ 2 ไปสวนโมกข์ ซึ่งไกลมาก ถ้าไปแล้วต่ำกว่า 10 วันไม่คุ้มค่ารถ ไม่คุ้มค่าแรง ก็เลยคิดว่าต้องจัดแบบไกลๆ ลัก 3-4 คืน แต่ก็ต้องระยะทางไม่เกิน 300 กิโลเมตรจากกรุงเทพฯ จากนั้นก็เลยไปจัดได้ 2 ที่ ก็คือ 1. วัดสุบรรณธรรมพรต สาขาที่ 73 ของวัดหนองป่าพง หลวงพ่อชา ที่จังหวัดระยอง ไม่เกิน 300 กิโลเมตร และ 2. มีสมาธิของเรานั่นหนึ่ง เป็นสมาธิของท่านพลตรีจำลอง เลยได้สถานที่ คือศูนย์ฝึกผู้นำของท่านพลตรีจำลอง ที่เมืองกาญจน์ แต่ว่าพระอาจารย์ทั้งหมด เราเชิญมาจากสวนโมกข์ เพราะทางนั้นไม่มีพระ เราใช้เพียงสถานที่ 3. ก็คือไปสวนโมกข์ เราจัด 3 ระดับ ตลอดมาตั้งแต่ปี 39 ดิฉันจัดมา 3 ระดับ จำนวนปีหนึ่งก็จัดประมาณ 14 รุ่น

ตอนริเริ่มโครงการใหม่ๆ ดิฉันก็ได้เพื่อนคือ เด็กชื่อปาล์ม แล้วก็เพื่อนๆ ของปาล์ม ตั้งแต่ไปหาสถานที่ เป็นการประสานการจัดงาน ระหว่างครูกับเด็กจริงๆ ขับรถไป ก็เที่ยวหาสถานที่กันเอง พ่อแม่ของเด็กในกลุ่มนี้ก็เข้าใจ และก็ให้ลูกไปเป็นเพื่อนตลอด กลางค้ำกลางคืนเข้าวัดก็กลัวมาก ครูผู้หญิงคนหนึ่งกับเด็กอีก 4-5 คน แล้วก็สถานที่นั้นก็ยังไม่รู้ว่าจะข้างในเป็นยังงัย เราก็ต้องไปลองอยู่กลางคืนก่อน ที่จะพาเด็กไป ต้องมีการทดลองอยู่ก่อนเพื่อจัดกิจกรรมอะไรอย่างนี้ ประสานไม่ต่ำกว่า 2-3 ครั้ง ที่ต้องไปก่อนแล้วค่อยพาเด็กไป บางครั้งสถานที่ที่ราคาแพง และเนื่องจาก พวกเราก็ไม่มีรัฐบาลหรือว่ากลุ่มใดที่สนับสนุน เป็นเพียงกลุ่มที่อยากทำเท่านั้นเอง การเข้าไปบางสถานที่ เจ้าของสถานที่ไม่แน่ใจว่าเรามาทำอะไร เข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์หรือเปล่า เรื่องรถ ดิฉันก็พยายามติดต่อย่างเช่นว่า ขอรถฟรี เนื่องจากน้องชายเป็นทหาร ก็เลยพยายามขอรถฟรี แต่ให้ค่าน้ำมันกับเบียร์เลี้ยงคนขับ ก็เลยสามารถจัดได้ ทานอาหารเสร็จ 2 คืน 3 วัน 200 บาท ไปวัดชลประทาน

ร้อนเราก็ต้องหลบ พอหลังจากทุกข์แล้ว เรานั่งที่ร่มเป็นยังงี้ มีความสุขไหม พระอาจารย์ก็จะอธิบาย ฉะนั้นเราจะทำแบบนี้ คราวนี้เด็กก็จะฟัง แต่ละกลุ่มๆ เราก็จะมีป้ายแต่ละกลุ่ม แล้วก็ฟังพระอาจารย์

ในวันแรกเด็กจะเสียงดังพอสมควร เพราะยังไม่รู้จัก พอวันที่ 2 เราคิดว่าจะทำยังงี้ ฝึกได้ คุณกันได้ วิเคราะห์กันได้ แต่ไม่ต้องเสียงดังมาก แต่ละฐาน นอกจากจะสนุกแล้ว ก็ต้องจดด้วย บางทีพระอาจารย์ท่านก็จะพูดไปก็จดไม่ทัน ยิ่งเด็กเล็กเขียนหนังสือไม่ทัน เขียนไม่ถูกด้วย อย่างว่าแต่คำพระเลย ภาษาไทยธรรมดาก็ยังเขียนผิด เพราะฉะนั้นก็เลยจะต้องมี อย่างเช่น 5 ดี มีอะไรบ้าง แกก็จะได้เขียนสรุปไปในแต่ละส่วนที่ว่า เราจะใช้การอยู่กับธรรมชาติ เช่น เด็กจะต้องปิดตา เพื่อเราจะฝึกเรื่องกาลามสูตรว่า ลิ่นที่ลึมรสนี้ ก็ยังเชื่อไม่ได้ว่าเป็นอะไร แยกแยะไม่ได้ ตามองเห็น ก็ยังเชื่อไม่ได้ ลิ่นที่ลึมรสไปแล้วก็ยังเชื่อไม่ได้ พอทานเสร็จแล้วอันนี้อะไร แกก็ทาน ปิดตาแล้วแกก็หายไป

อีกอัน เป็นกล่องที่เราจะให้เด็กฝึก แล้วก็อธิบายได้หลายอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นอธิบายเรื่อง 5 ดี หรือสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในสังคมปัจจุบัน อย่างเช่นรูที่มองเห็น จะมีป้ายติดไว้ว่า นรก แล้วสวรรค์มีรูเดียว นอกนั้นนรกหมดเลย แล้วให้เด็กเอาลูกแก้วใส่ แล้วให้แกพยายามให้ลูกแก้วไหลลงที่ช่องสวรรค์ แต่มันมีโอกาสที่จะลงนรกมากกว่า ฉะนั้นการเดินทางของชีวิตต้องระมัดระวังแค่ไหน เราก็ได้อธิบายให้ฟัง การสอนนี่จะเป็นการสอนที่ทำให้เกิดการเปรียบเทียบวิเคราะห์ ช่วงกลางคืนเราจะมีการเล่นกัน คราวนี้หัวข้อกลางคืน ตอนยุคแรก ดิฉันก็ใช้หัวข้อที่บรรยาย แล้วมาจับสลากว่า กลุ่มไหนได้หัวข้อไหน แล้วแกก็นำเสนอ ในลักษณะของการแสดงละครก็ได้ ทำอะไรก็ได้ โดยที่เราไม่คำสั่งบอกว่า เราจะให้คะแนนอะไรบ้าง เพื่อที่จะให้แกได้ทำตามคะแนนที่เราตั้งเอาไว้ แต่ตอนรุ่นนี้ดิฉันเปลี่ยนใหม่ ความที่เห็นว่าแกบรรยายแกอยู่สองฐานอยู่แล้ว แล้วแกก็สามารถทำความเข้าใจในแต่ละฐานได้อยู่แล้ว เราก็เลยเอาหัวข้อใหม่ หัวข้อที่ตั้งออกมา ก็คือ หัวข้อในแนวที่ว่า สังคม ธรรมะ และเด็ก แล้วให้แกเลือกเอาเองตามใจชอบ จะตั้งให้เป็นแนวๆ อย่างเช่น พุทธ ศาสตร์กับไสยศาสตร์ หรือเด็กควรปฏิบัติธรรมอย่างไร พอตั้งแล้วเด็กก็เลือก แล้วให้แกเตรียมตัว แล้วกลางคืนหลังจากที่เราได้สวดมนต์ ทำวัตรเย็นกันแล้ว สำหรับเรื่องสวดมนต์ทำวัตรเย็นนี้ เราก็จะแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มเด็กเล็กก็คือ 8-12 ปี ถ้ามาสวดบาลี แกก็จะไม่เข้าใจ ก็จะทำให้พระอาจารย์มณเฑียรท่านบรรยาย กราบพระทำไม กราบ 3 ครั้ง ทำไมตั้งนะโม 3 จบ พระอาจารย์ก็จะบรรยายให้ฟัง หลังจากสวดมนต์แล้วก็นั่งสมาธิ ในกลุ่มเด็กเล็กเด็กกลาง กับเด็กโตก็จะทำด้วยกัน พอหลังจากที่สวดมนต์แล้ว แกก็จะออกมาพูดหรือแสดง ก็จะพูดว่า หัวข้อที่เขาจะพูด ทำไมเขาถึงเลือกหัวข้อนั้น

ช่วงกลางคืนนี้ การที่เราตั้งหัวข้อให้เขาทำไปตามแนวนั้น ได้ประโยชน์มากเลย เขาจะแสดงออกมาอย่างไม่น่าเชื่อ เขาจะเอาสิ่งแฉดลอมตรงนั้น มาทำเป็นฉากอะไรของเขา ส่วนหนึ่งของการที่เราจะต้องฝึกเด็กก็คือ ให้เด็กต้องบำเพ็ญประโยชน์ แต่มีบางท่านบอกว่า ทำไมไม่บอกไปก่อนว่าให้เด็กบำเพ็ญประโยชน์ด้วย เพราะเด็กบางคน ทำทางเขาไม่เคยทำอะไร แต่เราต้องพูดให้เขาเข้าใจแล้วเขาจะเต็มใจทำ แล้วคุณครูที่เลี้ยง วิทยากรก็มาช่วยทำ มาช่วยดูแลอยู่ตลอดเวลา เขาไปกวาดขยะที่ฐานบ้าง จัดหนังสือ ปูเสื่อ แล้วก็กวาดขยะ ดูแลเช็ดโต๊ะอาหาร อะไรอย่างนี้

ส่วนการรับประทานอาหาร เราจะให้ต่างคนต่างรับประทาน เราก็จะมีบทที่ให้เขาพิจารณาอาหาร แต่เป็นแบบเด็กๆ ค่ะ คือให้เขารู้คุณค่าของอาหาร แล้วดิฉันก็แต่งกลอน “เด็กฉลาด มีปัญญาหาพินิจ มองอาหารรู้จักคิดทุกอย่างสิ้น ของมีประโยชน์ แม่ไม่ชอบก็จะกิน ของไม่มีประโยชน์ทั้งสิ้นไม่ชอบกิน” “เราไม่ยอมให้กิเลสเกาะกุมจิต กินเพื่อมีชีวิตใช้สุขสันต์ ชีวิตมีสร้างประโยชน์ได้อันต์ เลือกกินผิดชีวิตสั้นนำเสียตาย” ตอนมือแรกๆ เขาจะปิดบรรทัดไปเรื่อยๆ แล้ววันสุดท้ายเด็กจะต้องท่องได้โดยที่ไม่ได้ดู กินเสร็จแล้วเขาก็ล้างเอง เก็บเอง เขาต้องมีหน้าที่ของเขาเอง ช่วยกันล้างห้องน้ำ คุณครูก็จะคอยดูแลและแนะนำอยู่ เด็กเขาจะแบ่งเป็นกลุ่ม แล้วแต่จัดเวรว่าวันนี้กลุ่มนี้ทำอะไร

ตอนเช้าๆ เราจะไปชายทะเลแล้วก็ไปฝึกโยคะกัน บรรยายภาคแบบนี้ผู้ใหญ่อีกชอบ ดิฉันก็จะพากลุ่มฝึกโยคะไปฝึกที่ชายทะเล ก็ฝึกลมหายใจก่อน เพื่อให้เด็กแกมีจิตจดจ่อ พยายามให้แกมีจิตจดจ่อมากๆ แกก็สามารถที่จะมีสมาธิ โดยที่ไม่รู้ตัว ท่านพระอาจารย์มณเฑียรก็ยังตามไปดูแลเด็กชาย สำหรับเด็กชาย พระอาจารย์จะดูแลเรื่องทานอาหาร ดูแลว่าทานได้ไหม เด็กเขาไม่ค่อยชอบทานผักกัน พระอาจารย์ก็จะเขี่ยให้มาทานผัก อะไรอย่างนี้ เด็กเล็กๆ ตอนแรกเขาจะไม่ยอมทานถั่วทานงา เพราะเราให้ทานอาหารมังสวิรัต แต่ตอนหลังเขาก็ทาน เพราะพอทราบประโยชน์ เขาก็

ทาน วันแรกๆ บางคนเกิดอาการอาหารเป็นพิษค่ะ บอกว่าจะอ้วก เขาบอกว่าเขาทานผักทานอะไรไม่ได้ แต่ว่าเขาก็ทานจนได้ เมื่อตอนไปสวนโมกข์ก็เหมือนกันค่ะ วันแรกๆ ไม่ทาน แต่เมื่อหิวก็ทานกัน แกก็จะเริ่มเข้าใจ

กิจกรรมหนึ่งที่เราจะให้เด็กทำ แล้วก็คิดถึงคุณพ่อคุณแม่ก็คือ การทำการ์ด เอากลับไปฝากคุณพ่อคุณแม่ ซึ่งมีคุณค่ามากกว่าที่เราจะไปซื้อ คุณพ่อคุณแม่ก็ไม่ภูมิใจเท่าลูกทำ เขียนกลอนบ้าง วาดรูปบ้างอะไร เขาก็ทำของเขาไป เราก็เตรียมกระดาษ เตรียมสีไว้ให้เขา ช่วงกลางวันของคืนสุดท้าย เราก็จะมีกิจกรรมที่เรียกว่า “คุณค่าของชีวิต” ก็ให้เด็กตอบ 9 ข้อ ตอบเพื่อให้ทราบว่า ตัวแกเองนี้ทำอะไรให้พ่อแม่บ้าง แล้วพ่อแม่ทำอะไรให้เขาบ้าง เขาเองทำอะไรให้พ่อแม่ แล้วพ่อแม่พอใจบ้าง ให้เขียนมา พ่อแม่ทำอะไรให้เขา แล้วเขาพอใจบ้าง ก็ให้เขียนมา ให้เขาวិเคราะห์ว่าทำไมเวลาเราทำอะไรให้พ่อแม่เนี่ยทำน้อยเหลือเกิน พ่อแม่ทำให้เราแต่ละอย่างเยอะมาก นอกนั้นก็ไปสู้งาน คือก็นำมาให้คนอื่นมากมายแต่ไหน แล้วคนอื่นทำให้เรามากน้อยแค่ไหน แล้วก็จับคู่กันเพื่อเปรียบเทียบ แกก็ออกมาวิเคราะห์ว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้น แล้วข้อสุดท้ายก็กลับไปคิดว่า จะทำอะไร

อันนี้เป็นกิจกรรมสุดท้ายที่เราได้เรียนเชิญ คุณพ่อคุณแม่ตั้งแต่แรกว่า ถ้าไปได้ ขอให้ไปคืนสุดท้าย แต่อย่าบอกให้ลูกรู้ แล้วจัดให้เขาได้พูดถึงความรู้สึกว่า พ่อแม่มีพระคุณต่อเขาอย่างไร เราก็เชิญเข้ามาตรงกลาง เขาก็รู้สึกดี แล้วก็เข้าไปกราบคุณพ่อคุณแม่ ซึ่งเป็นพระของลูก ส่วนคุณพ่อคุณแม่ที่ไม่ได้มา มีพระ ก็ให้เขียนจดหมายใส่ซอง แล้วก็ฝากไว้กับวิทยากรประจำกลุ่ม พอถึงเวลา ก็ให้มอบแก่ลูก พ่อแม่บอกว่าห่วงลูกนะ แต่ว่ามาได้เนื่องจากความจำเป็นจริงๆ แนวคิดอันนี้ดิฉันก็ได้มาจากสวนโมกข์ว่า ถ้าเด็กสามารถที่จะเข้าใจถึงความรักความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อตนแล้ว ก็คือเกราะป้องกันชีวิตของเขา ถ้าทำผิดพ่อแม่จะเสียใจ ถ้าเขารู้เข้าใจตรงนี้ เขาก็จะไม่ทำผิด มีสติที่จะยังคิดได้ เราจะมีกรจุกเตือน เพื่อให้เห็นว่า เทียนก็คือการใช้ชีวิตที่ไปเรื่อยๆ แต่ก็ยังให้แสงสว่าง

เด็กที่ไปคราวนี้ 59 คน กำลังดี วันสุดท้ายดิฉันก็จะให้เด็กเขามาทำสัญญาพัฒนาตน ว่าหลังจากแกอบรมแล้ว คิดว่ากลับไปจะปรับปรุงพัฒนาตนเองอะไรบ้าง ให้เขาเขียนไปเอง เท่าที่อ่านดูก็มี จะตื่นให้เช้าขึ้น จะไม่เถียงคุณพ่อคุณแม่ จะไม่ทะเลาะกับน้อง ไม่ทะเลาะกับพี่ จะช่วยแม่ทำงานบ้าน พอเขียนเสร็จก็บอกว่าให้วิทยากรเป็นพยาน ว่าสิ่งที่เขาเขียนนั้น เขาตั้งใจจะทำอย่างนี้ๆ นะให้รับรู้ จะได้อนุโมทนาสาธุกับเขา แล้วก็มอบบัตรโทรศัพท์ เผื่อว่าตัวเองทำไม่ได้หรืออะไร จะได้หาที่พึ่ง ซึ่งนอกจากวิทยากรแล้ว ก็คือเพื่อนที่เขาคิดว่าอยากจะให้รับรู้ในสิ่งที่เขาจะทำ และสิ่งที่เขาเขียนไป เป็นอันว่าเราจะให้เด็กนำเสนอเล่มนี้ให้เขาเก็บไว้เปิดดู นอกจากนี้เรายังจะมีใบอนุโมทนาซึ่งหมายถึงว่า ลูกมาทำสิ่งที่ดีแล้ว พวกครูทุกคนยินดีด้วย ก็เลยให้เป็นเหมือนกับประกาศนียบัตร ที่ว่าเด็กได้ทำสิ่งที่ดี

ช่วงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุม :

ต้องชื่นชมอาจารย์มากเลยคะ ดิฉันประทับใจอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ๆ อันแรกคืออาจารย์ได้ประสานเอาความจริงของชีวิต คืออาจารย์สอนวิทยาศาสตร์อยู่ ซึ่งก็เป็นเรื่องของความจริง ขณะที่ทางพุทธก็เป็นเรื่องของความจริง อาจารย์ดึงเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เด็กจับต้อง แล้วก็เข้าถึงศาสนาได้อย่างงดงาม และได้ดึงเอาธรรมชาติ ศักยภาพ ธรรมชาติของชีวิตให้เกิดขึ้น เด็กๆ ได้ถูกบ่มเพาะ ความงดงามตรงนั้นจะเติบโตล้ำขึ้นไปเรื่อยๆ อายุเขาเพิ่มขึ้น สติเขาก็จะเกิดขึ้น ปัญญาเขาก็จะเกิดขึ้น

อีกอันหนึ่ง อันนี้คือการเรียนรู้ที่แท้จริง แต่อาจารย์ต้องออกมาทำนอกระบบ แล้วก็มาทำกันเอง ตรงนี้ได้ทั้งเรียนรู้ ได้ทั้งสติ เกิดปัญญาที่ลึกซึ้ง และเบิกบาน ผู้จัดเองแม้แต่ท่านพระอาจารย์ก็เบิกบาน ที่ได้เห็นเมตตกล้านนี้เติบโตใหญ่ ได้ใช้สติ ได้ใช้ศักยภาพ ได้คิดวิเคราะห์ เอาตัวเองมาสัมผัสกับธรรมชาติ ไม่แยกตัวออกมา ว่าศาสนากับชีวิต หรือ ธรรมชาติและความจริงนี้ไม่ได้แยกส่วน ตรงนี้ต้องชื่นชมว่า กระบวนการที่อาจารย์จัด ทำให้ความหลากหลายของเด็กทุกๆ คนมาผสาน แล้วก็มาเติมเต็มกัน เกิดการเรียนรู้แล้วก็ส่งพลังให้กันและกัน

ขอเพียงว่าเด็กไปแล้ว ก็พอจะอยู่ได้บ้าง ถ้าแพงไป เด็กก็ไปไม่ได้ พ่อแม่ก็ไม่ให้ไป ก็เลยจัดไปอย่างนี้ จากที่เรียนว่า จะทำยังไงให้พ่อแม่เข้าใจในจุดนี้ก่อน ดิฉันก็เลยได้เปิดอีกโครงการหนึ่งก็คือ โยคะฝึกจิตพิชิตโรค จัดโยคะ เพราะจะบอกว่า เชิญมาอบรมธรรมะ ดิฉันคงไร้ความสามารถที่จะทำให้เชื่อถือได้ขนาดนั้น เพราะเราก็เป็นคนธรรมดา แต่ดิฉันคิดว่า ตัวเองเป็นเหมือนรถที่จะนำผู้โดยสารไปส่งให้แก่ผู้ที่สามารถสอนได้ บอกได้ ฉะนั้นดิฉันเลยจะนำคนที่สนใจ แล้วก็ไปส่งให้ที่พระอาจารย์ที่สวนโมกข์ ตอนหลังกิจกรรมที่ทำ ได้ปรึกษาท่านเจ้าอาวาส คือพระอาจารย์โพธิ์ ปรึกษาท่านรองเจ้าอาวาสคือพระสุชาติ พระอาจารย์ประสงค์ พระอาจารย์หมอลัจฉัย ก็ได้มาช่วยเราทุกครั้งที่เรามา ไม่ว่าเราจะไปตรงไหน นิมนต์ท่านไว้ในโครงการของเรา ก็จะจัดตารางปฏิทินเป็นปี งานทุกอย่างเราจะต้องทำหมด ตั้งแต่ทำความสะอาด จนกระทั่งทำครัว เพราะเรามีเงินน้อยมาก การที่เก็บเงินนี้ก็เพื่อว่า พ่อที่จะอยู่ได้ เป็นค่ารถ ค่าอาหาร และถวายพระอาจารย์ เป็นค่าน้ำค่าไฟบ้าง ก็จัดอย่างนี้ตลอดมา

ผู้ปกครองหลายท่านก็เห็นว่า จะพอเหลือเงินแค่นี้ ก็เลยให้เป็นข้าวของมาบ้าง หรือว่าให้เป็นเงินสมทบมาบ้าง ที่เราอยู่กันมากจะเป็นแบบนี้ แล้ววิทยากรทุกท่านที่มาช่วยกัน ก็ไม่ได้รับเบี้ยเลี้ยงอะไรตรงนี้เลย หลังจากที่ดิฉันจัดโครงการ “โยคะฝึกจิตพิชิตโรค” ก็มีผู้ใหญ่เข้ามาช่วยจัดโครงการนี้ ดิฉันเริ่มต้นตั้งแต่ คุณสุพจน์ รัตมีสวนสว้อย ที่ได้ช่วยประสานงานของคุณหมอบุษกร สวัสดิชอุโต ซึ่งเขียนธรรมะ คุณสุพจน์ก็ได้นำสิ่งที่ดิฉันทำ ไปขยายผล โดยการนำไปลงในคอลัมน์ของคุณหมอบุษกรที่หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ก็เลยทำให้คนมาฝึกโยคะ ปีหนึ่งก็หลายรุ่น ตั้งแต่แรกๆ ใครมาทีไหนก็ฝึกไปด้วย เลยไม่ได้ผล เพราะเราก็จะต้องเริ่มต้นใหม่ตามคนที่มาใหม่ แล้วคนมาเก่าก็แข็ง ตอนหลัง เราก็จัดเป็นคอร์สๆ

ทุกวันนี้คนที่มาฝึกโยคะ ก็จะมีสุขภาพที่แข็งแรงกันมากขึ้น เรื่องโยคะนี้ สุขภาพกายและสุขภาพจิตต้องประสานกันไป ฉะนั้นเมื่อมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต ผู้ใหญ่ก็เข้าใจถึงการทำงานของพวกเรา ก็เกิดการไว้วางใจ จึงส่งลูกมาให้อบรม ซึ่งรุ่นล่าสุดก็คือรุ่นที่ผ่านมา เป็นรุ่นที่ 53 ของเด็ก ซึ่งทางของภาคก็ได้ไปดู ทั้งคุณจี คุณอ้อ แล้วก็ได้นำมาเป็นสไลด์มา ดิฉันก็ก็จะได้อบรมบรรยายไปด้วยว่า กิจกรรมที่เราทำนี้ ยุคแรกกับยุคนี้เป็นยังไง ท่านพระอาจารย์สุชาติ ซึ่งเป็นรองเจ้าอาวาสที่สวนโมกข์ ท่านไม่เคยทำกิจกรรมมาก่อน ท่านบรรยายอย่างผู้ใหญ่ เพราะท่านเป็นผู้ที่มีธรรมะ หัวข้อยากๆ แต่ท่านก็กลับอธิบายได้อย่างชัดเจน แต่พอท่านต้องกลับมาเล่นกับเด็ก ท่านก็พูดบางครั้ง เด็กก็ยังงง แต่ข้อธรรมะของท่านนั้นลึกซึ้งมาก

ขณะที่ทำกิจกรรมอยู่ ดิฉันก็ได้แนะนำเวทียัดถัดตั้งนานแล้ว แต่ว่าจะมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ รุ่นนี้เอาวิทยาศาสตร์มาใช้ในการฝึกสติ สมาธิ แล้วก็ทำให้เกิดปัญญา ฉะนั้นอุปกรณ์แต่ละฐาน ดิฉันเรียนเพิ่มเติมว่า เด็กที่ดิฉันจัดทั้งหมด จะแบ่งออกเป็นทั้งหมด 3 ระดับ ตั้งแต่ 8 ขวบ จนถึงระดับเด็กเล็ก แล้วก็ 12-14 ปี ระดับกลาง 15-17 ปี ระดับเด็กโต ทั้งหมดนี้เราจะจัดเวลาพัก เราจะจัด กลุ่มเด็กหญิงก็อยู่กับเด็กหญิง โดยมีวิทยากรอาสาที่ได้เรียนแล้วว่า ทุกท่านมาด้วยความเต็มใจ ลงงานกันมา เพราะเราจัด 4 วัน เสาร์-อาทิตย์ จนถึงจันทร์-อังคาร ก็มากัน เด็กจะกินอะไรจะต้องมีการควบคุมอย่างเหนียวแน่น วิทยากร 1 ท่าน ต่อเด็ก 5 คน ไม่เกิน 8 คน แล้วก็อยู่กับเด็กเลย ในบ้านหลังเดียวกัน ควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด ตั้งแต่เริ่มรับมอบหมาย เหมือนมีลูกอยู่ 5-8 คน โดยที่แต่ละกลุ่มนี้บางกลุ่มก็มี 1 ท่านต่อ 5-8 คน บางกลุ่มถ้ามี 9 คน ก็จะมีพี่เลี้ยง 2 ท่านแต่เป็นกลุ่มเดียวกัน

เด็กผู้ชายก็จะอยู่กับเด็กผู้ชาย เราจะมีวิทยากรซึ่งเป็นคุณแม่ ก็เป็นอาสาสมัคร แล้วก็ไปกับอยู่กับกลุ่มตลอด ตั้งแต่รับจากคุณพ่อคุณแม่มา เราก็จะให้มีการเขียนแนะนำตัว ให้คุณพ่อคุณแม่แนะนำตัวว่าลูกมีอุปนิสัยอะไร ชอบหรือไม่ชอบอะไร เป็นเด็กที่โมโหง่ายหรือเปล่า ให้คุณแม่เขียนแนะนำตัวให้เราไว้ หลังจากเขียนแนะนำตัวแล้ว คำแนะนำตัวนั้น วิทยากรที่เป็นพี่เลี้ยงหรือเป็นแม่ในกลุ่ม ก็จะเก็บเอาไว้ดูพฤติกรรมเด็กว่าเป็นยังไง หลังจากที่เราขึ้นรถแล้วก็นั่งอยู่เป็นกลุ่ม ในรถเราก็จะมีการคุยเพื่อให้อ่านความรู้สึกกัน พยายามให้เด็กไม่เครียด รู้จักผ่อนคลาย ให้รู้สึกว่าเป็นกันเอง จากอ้อมอกพ่อ-แม่พอมาก็ไม่กลัว ฉะนั้นในรถจะเป็นรายการสนทนาสนมจนกระทั่งถึงวัด

ศูนย์ปฏิบัติธรรมเขาสันติเป็นที่สงบ ท่านจะเห็นว่าไม้ต้นไม้นั้นแต่ละส่วนมากพอสมควร พระอาจารย์ก็มาจากสวนโมกข์ กลุ่มเด็กชายเล็กก็นั่งอยู่เพื่อรวมกลุ่มกิจกรรมนี้ เราจะแบ่งเป็นฐาน ฐานละ 75 นาที ก็คือ 1. ให้เขาเล่น

เกมส์เข้าสู่เกมส์ หรือเข้าสู่บทเรียนด้วยเกมส์ เวลา 20-25 นาที แล้วพระอาจารย์ก็จะบรรยายข้อธรรมะจากเกมส์ อีกประมาณ 20-30 นาที แล้วแต่ว่ากลุ่มเด็กเล็กหรือเด็กโต เด็กเล็กก็อธิบายน้อยหน่อย เล่นมากหน่อย แล้วตอนสุดท้ายตอนที่ 3 ก็คือเป็นการสรุป ทุกกลุ่มจะมีวิทยากรประจำฐาน พระอาจารย์ก็จะสรุป

วิทยากรเรามีอยู่ 2 แบบ คือ 1. วิทยากรประจำกลุ่มที่อยู่กับเด็ก ตามเด็กไปตลอดเลย ไม่ว่าเด็กไปที่ไหน ลูกไปไหน แม่ไปด้วยตลอด อีกกลุ่มหนึ่งเป็นวิทยากรประจำฐาน ซึ่งให้ความรู้ เด็กๆ ทั้งหมดเรามี 4 กลุ่ม แต่ให้เด็กสลับกัน ช่วงเช้าช่วงโมงครึ่ง ก็ฐานละ 15 นาที สองฐานก็เปลี่ยนกัน แล้วก็อีกกลุ่มหนึ่งก็เปลี่ยนกัน พอตอนบ่ายก็ค่อยมาเปลี่ยนสลับกัน คือเราเคยทดลองมาหลายครั้งแล้ว ครั้งก่อนเราเคยให้เด็กเวียนทุกฐานหมด มีฐานมากไปแล้วเวลาน้อย เด็กงงว่าอะไรบ้าง ความรู้เยอะแยะไปหมด

พระอาจารย์มณเฑียร พระอาจารย์จ้อย ซึ่งท่านเป็นพระอาจารย์รูปสุดท้ายที่ท่านอาจารย์พุทธทาสได้บวชให้ ท่านมาทุกครั้งก็จัดให้กับเด็ก พอถวายค่าเดินทางท่านไม่ยอมรับ ท่านบอกว่าเรื่องคอร์สเด็ก อาตมาอยากทำ ท่านอยากจะทำด้วย อย่างกิจกรรมนี้ หลังจากที่ท่านอาจารย์บรรยายแล้ว เราก็จะมีการสรุป สรุปแล้วได้อะไร ในลักษณะของการวิเคราะห์ โดยให้เด็กเกิดความคิดจะบรรยายขึ้นมา ลักษณะนี้เด็กก็จะคิดในแต่ละมุมที่เด็กได้ เราจะเน้นให้เด็กใช้ความคิดและรู้สึกไม่เคร่งเครียด ภายในวันเดียวเด็กจะเปลี่ยนแปลงมาก จากเมื่อครั้งก่อนที่เราเคยทำ ถ้าเด็กใจจดใจจ่ออยู่ แบบนั่งสมาธิหรืออะไรที่เคร่งเครียด เด็กจะรู้สึกอึดอัด เดี๋ยวนี้เราจะใช้เด็กเป็นศูนย์กลาง พยายามให้เด็กคิดอะไรเอง เราเป็นเพียงแนะแล้วก็สะท้อน พระอาจารย์คือพระอาจารย์หมอ ท่านเป็นนายแพทย์ แล้วท่านก็มาสอน จนกระทั่งตอนนี้ท่านก็ไม่ยอมสึก เป็นแพทย์ที่เก่งทางโรคไต เราจะใช้มุมของธรรมชาติ และเด็กจะมีสมุดที่เราเตรียมเอาไว้ มีตั้งแต่วันหนึ่งเรามีตารางว่าทำอะไรบ้าง ตารางรวมทั้งหมด แล้วก็ตารางกิจกรรมแต่ละอย่าง แต่ละฐาน การรับประทานอาหาร ความรู้สึกนึกคิด การสวดมนต์อะไรอย่างนี้ เราจะทำให้ แต่เราไม่ออกแบบ ไม่ทำปกให้ เด็กมีแนวความคิดเอง เขียนเอง

สุดท้ายเราก็จะให้เด็ก present ว่า ทำไมถึงวาดรูปนี้ หมายความว่าอย่างไร มีข้อคิดอะไรจากที่ตรงนี้ เพราะฉะนั้นเด็กก็จะเขียนทุกครั้งที่ผ่านมากิจกรรม นอกจากฐาน เราจะมีเพลงธรรมะ เป็นเพลงที่เราเอามาจากหลายๆ ที่หลายๆ ครูบาอาจารย์ ที่เห็นว่าธรรมะตรงเพลงนั้น จะช่วยให้เกิดความเข้าใจกับเด็กในระดับไหนได้บ้าง เด็กเล็ก เด็กกลาง เด็กโต แล้วเราก็เอามา แต่ถ้าเด็กโต เรารู้ว่าเพลงธรรมะของสวนโมกข์ ที่สวนโมกข์ จริงๆ แล้วไม่ได้จัดเพลง แต่ลูกศิษย์ท่านอาจารย์พุทธทาส ได้อาคำกลอนของท่านมาใส่ทำนอง แล้วก็หานักร้องที่เก่งๆ ระดับชาตินมาร้อง แต่เด็กก็ไม่ค่อยเข้าใจ เราจะจัดให้สำหรับเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ แต่ว่าสำหรับเด็กเล็กๆ เราก็จะใช้เพลงง่ายๆ

นอกจากนี้เราจะมีเกมส์ให้เขาฝึกสมาธิ เช่น การให้เด็กฝึกกรอกน้ำใส่ขวด เราก็เอาขวดมาเจาะรูให้เล็กกว่าปากขวดธรรมดา เจาะรูให้เล็กขนาดปลายของตะเกียบ แล้วให้เด็กกรอกน้ำลงไป ดูว่าใครได้เยอะกว่ากันหรือใครทำน้ำหกมากกว่า เราใช้เป็นเกมส์ที่ให้ปัญญา ที่จะต้องฝึก แล้วก็ดูว่าใครสามารถที่จะทำได้ในเวลาที่มีจำกัด แล้วเราก็จะให้เด็กนั้นพัฒนาขึ้น พอเด็กทำไม่ได้ เขาจะพยายามดูว่า เออ! ถ้ารวมกันหลายคนละ เด็กจะมีความพยายามในการฝึก ถ้าเราจับเด็กมานั่งสมาธิหลับตา เด็กก็หลับหมด บางทีเด็กยังคิดว่า การหลับนั้นคือแก่ได้สมาธิเลย พวกเกมส์เหล่านี้ดีนักก็ตั้งใจจะพัฒนาไปเรื่อยๆ

ทุกครั้งเราจะต้องมาสรุปกัน ซึ่งในตอนแรกเมื่อสมัยก่อน มีหลายฐาน ครั้นนี้เราเปลี่ยนใหม่ ให้ฐานน้อยลง ใช้เวลามากขึ้น เด็กได้คิดมากขึ้น ได้ทดลองมากขึ้น ได้ไตร่ตรองมากขึ้น วิเคราะห์ออกมาได้ดีขึ้น เราฝึกสมาธิโดยการที่ให้นักมีสติจดจ่อกับสิ่งนั้นอย่างแน่วแน่แล้วก็นั่งนานขึ้น เด็กจะนั่งนานได้ยังไง ถ้าเราเอามา นั่งหลับตาเฉยๆ ในแบบที่เราทำ อย่างน้อยสุดเด็กต้องนั่งนาน มีความตั้งใจ แล้วเพื่อนข้างๆ ก็ต้องคอยเอาใจช่วย

กิจกรรมอีกอันนี้ เป็นทางที่เราฝึกอริยสัจ 4 ทุกข์เป็นยังไง ก็ให้เดินเท้าเปล่าเลย บนหินร้อนๆ ขรุขระ เดินไปตุนหัวแต่ละคนก็เริ่มเหยเก พอเดินไปที่ร้อนก็พยายามจะหลบ แล้วก็มาคิดว่าทำยังไงที่จะให้มันทุกข์น้อยที่สุด มีวิธีการหลบหลัก มีการใช้ปัญญาในการหลบ เราจะเอาสิ่งที่เด็กทำนี้มาอธิบาย ทำไปถึงทุกข์ให้น้อยลง เพราะเรารู้ว่ามัน

สิ่งแวดล้อมที่อาจารย์ไปตรงนั้นมันเอื้อ แต่พอเด็กเขากลับสู่สิ่งแวดล้อมเดิม พ่อแม่เป็นคนกำหนด ในหลายเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของเขา ถ้าพ่อแม่เป็นคนที่ถูกบ่มใจ คงจะเอื้อให้เมล็ดลำนี้อาจเจริญเติบโตได้ ฉะนั้นตรงนี้น่าสนใจมากที่จะค่อยๆ ขยับให้เด็กๆ ได้ทำตามพันธะสัญญาที่เขาคิดไว้

ผู้เข้าร่วมเสวนา :

เด็กที่ผ่านการอบรมไปแล้วนี้ เรามีโครงการที่จะติดตามดูเขาว่าเป็นยังไง หรือไม่

อาจารย์จุฑาทิพย์ สกุลศักดิ์ :

ตอนที่เด็กจะกลับ เราจะมีการประชุมประจำกลุ่มเขียนไปถึงผู้ปกครอง ว่าเด็กตั้งแต่มาอยู่กับเรานี่ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงยังไงบ้าง ทั้งในส่วนที่มองเห็นได้ชัด เช่น จากที่แกนั่งเงียบ แกเปลี่ยนพฤติกรรมอะไรไปบ้าง แกรับประทานอาหาร แกจะทานอะไร ไม่ทานอะไร นอกจากสมุดที่แกบันทึกแล้ว ก็จะมีความรู้สึก ความคิดเห็นของวิทยากรที่เลี้ยงที่ดูแลแก ว่าทำอะไรบ้าง แกได้เปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง แล้วก็จะมีจดหมายอีกฉบับหนึ่ง ขอให้คุณพ่อคุณแม่ส่งกลับมาภายใน 3 สัปดาห์ ดูว่า เด็กมีพัฒนาการในส่วนไหนยัง

ข้อมูลเหล่านี้เราจะเอาใส่คอมพิวเตอร์ไว้ เพราะถ้าเด็กคนนี้มีเปลี่ยนแปลงยังไงแล้ว ครั้งต่อไปเป็นยังไง เพื่อที่เราจะพัฒนาการของแก เด็กบางคนมาแล้ว 3 ครั้ง เปลี่ยนแปลงใหม่ เราจะเห็นตั้งแต่แรกเลยละ แม้ว่าอาจจะไม่ได้ไปดูข้อมูลเดิม ส่วนใหญ่ก็จะจำเด็กกันได้ เพราะว่าเราติดตามกันอยู่ เช่น คนนี้แต่ก่อนไม่กล้าที่จะแสดงออก ไม่กล้าที่จะพูดอะไร แต่ว่ากล้าพูดกล้าแสดงออก เราก็จะติดตามตรงนี้ด้วยระบบการที่ให้ผู้ปกครองส่งข้อมูลกลับ

ผู้เข้าร่วมเสวนา : จำนวนเด็กที่เคยมาอบรมในโครงการมีทั้งหมดเท่าไรละ แล้วมีคนที่ไม่ได้มาครั้งเดียวสักกี่เปอร์เซ็นต์ และผู้หายไปเลย ตามไม่ได้สักเท่าไร

อาจารย์จุฑาทิพย์ สกุลศักดิ์ :

ดิฉันจัดตั้งตั้งแต่รุ่นแรกมา ไม่มีรุ่นไหนที่เด็กล้น ตอนแรกจัดใหม่ๆ นอกจากเด็กแล้ว ก็มีผู้ปกครองและครูบาอาจารย์ที่สนใจ ก็จะเป็นแบบนั้นตั้งแต่แรกมา ตอนหลังเราตั้งไว้ว่า เป็นคอร์สของอาณานิปาตเสดโดยทั่วไป แต่รุ่นนี้เป็นรุ่นที่ 4 เป็นเด็กโดยเฉพาะ ผู้ปกครองก็บอกจะขอตามมาดูด้วย เราก็ไม่ใจอ่อนตรงนี้ รุ่นแรกมีเด็กเข้ามา 74 คน รุ่นที่ 2 ก็ 90 กว่าคน รุ่นที่ 3 120 คน พอรุ่นที่ 4 ที่จริงเราไม่ได้เอามาก เพราะเราไม่สามารถควบคุมตรงนั้นได้ ตอนที่สมัคร พอบอกปิดแล้ว เขาก็จะบอกว่า ขออีกคนเถอะ ขออีกสองคนเถอะ ฉะนั้นกลุ่มคนที่รู้จักนี้ ขอตามมา ดิฉันก็เป็นคนโลก ความที่อยากจะให้เด็กได้เยอะๆ นะคะ แต่เราก็รู้ว่า จะทำได้ไม่ดีพอในรุ่นที่เด็กเยอะๆ ในรุ่นนี้เราทุกคนก็เลยมาลงมติกันว่า จะรับ 60 คน เราดูแลเขาอย่างทั่วถึง แล้วทุกคนได้เล่นกิจกรรมหมดเลย

หลังจากมาดูแลแล้ว จำนวนคนที่กลับมา เราไม่ได้เน้นว่าจะต้องกลับมาอยู่ในสภาพเดิม แต่ทำยังไงให้เด็กที่ฝึกแล้วเขากลับมาใหม่ด้วยการฝึกเรื่องใหม่ เพราะเด็กเขาจะถามว่า ไปฝึกแล้วจะเหมือนเดิมไหม เพราะถ้ากิจกรรมเหมือนเดิม เขาก็รู้สึกว่าเขามาตรงนี้ไปแล้ว ไม่อยากทำซ้ำแต่เด็กบางคนก็ทำซ้ำ คือพ่อแม่ให้มาทำซ้ำหลายๆ ครั้งแต่จริงๆ แล้วกิจกรรมก็ไม่เหมือนเดิม แต่เขารู้สึกเหมือนว่า เขาก็มาอยู่รุ่นเล็กเหมือนเดิม เพราะเขามาอยู่ตั้งแต่ 8 ขวบพอ 9 ขวบ เขาก็ยังอยู่เด็กเล็กอยู่อีก คราวนี้ดิฉันก็เลยเปลี่ยนว่า เด็กเล็กนี้ที่ผ่านการฝึกแล้ว ก็ให้ไปอยู่เป็นเด็กกลาง เด็กกลางที่ผ่านการฝึกแล้ว ก็ให้ไปอยู่กับเด็กโต การกลับมาของเด็กนี้ ยังไม่เยอะเท่าที่ควร แต่ดิฉันเตรียมไว้อย่างนี้ละ

โครงการต่อไปที่ดิฉันจะทำก็คือ จะจัดเด็กเป็นรุ่นๆ เลย โดยรุ่นเล็กใช้เวลา 3 วัน รุ่นกลางใช้ 5 วัน รุ่นโตใช้ 7 วัน ตอนที่กำลังทำสถานที่ตรงนี้ คืออยู่ที่ตำบลคลองวาน อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ เลยจากหัวหินไป 100 กิโลเมตร ที่ผู้สนใจมาฝึกโยคะ และผู้ที่เห็นด้วยกับโครงการนี้ ได้รวบรวมเงินทองต่างๆ ไปซื้อที่ไว้ทั้งหมด 40 ไร่ แล้วตอนนี้ดิฉันกำลังปรับปรุงส่วนต่างๆ โรงอาหาร ห้องครัว ห้องพัก จุดประสงค์ของการมาทำสถานที่นี้มี 5 ประการ ประการ

ที่ 1 เพื่อเป็นที่ฝึกอบรมอาณาปาณสติของบุคคลทั่วไป 2. เป็นที่ฝึกโยคะ และเป็นที่เปิด-ปิดคอร์สโยคะ 3. ใช้เป็นที่จัดคอร์สของเด็ก โดยที่แบ่งคอร์สของเด็กเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กเล็ก เด็กกลาง เด็กโต

บริเวณนี้ได้มีผู้ที่ร่วมกันสร้างพระพุทธรูปปางลีลา ประดิษฐานไว้ตรงนี้ ด้านหนึ่งก็เป็นศาลาปฏิบัติธรรม มีส่วนของเนินที่เราจะใช้ฝึกโยคะกันตอนเช้าๆ มีบริเวณส่วนที่เป็นที่พักของพระอาจารย์ที่นิมนต์ไป เป็นเขตของพระและผู้ชาย บริเวณที่เป็นที่พักของผู้หญิงและเด็กผู้หญิง ถ้าเด็กไปเยอะ ก็จะมีเต็นท์ มีบริเวณให้กางเต็นท์ได้ ส่วนห้องน้ำนี้เราก้เตรียมไว้พร้อมแล้ว

เหตุผลประการที่ 4. การที่เราจะจัดตรงนี้ ก็มาจากเหตุผลเรื่องสุขภาพ อย่างผู้ที่มาฝึกโยคะ ก็จะขอให้เขียนว่าเป็นโรคอะไรกันมาบ้าง ตอนแรกๆ ก็ล้วนแต่ไม่มีโรคมาค่ะ พอคิดันให้ทดสอบ 2-3 ทำเท่านั้นเอง รู้แล้วว่า โรคออกมาเลย กระดูกกระดูกก็ไม่มีดี ลมหายใจก็ไม่ไหว พอตอนนั้นเขาเริ่มเข้าใจแล้วว่า ทุกคนมีโรคทั้งนั้นแหละ เพียงแต่จะมองเห็นหรือเปล่า เจอหรือยัง ฉะนั้นคิดันก็เลยจะต้องใช้เวลาในการซ่อมแซมสุขภาพนาน เราก้จะให้ไปพัก อย่างเช่นซ่อมแซมฝึกโยคะติดต่อกัน 1 เดือน ไม่งั้นถ้าฝึกกันที่ประจำอย่างที่เป็นตอนนี้ เราก้จะฝึกได้เพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้ง แต่ถ้าไปที่นี่เราจะใช้เวลา 1 เดือน ก็ฝึกกันเต็มที่ แล้วหลังจากนั้นก็กลับมาบ้านได้ เป็นที่ซ่อมแซมแล้ว

เหตุผลอย่างที่ 5 ก็คือ จะจัดสำหรับแหล่งชุมชน อย่างเช่น ตอนเย็นวันเสาร์-อาทิตย์ ให้ชุมชนเข้ามาร่วมในการที่ฝึกโยคะ หรือนั่งสมาธิกัน นี่คือเหตุผล 5 ประการที่จะทำตอนนี้ แต่เหตุผลประการที่ 6 ที่จะทำต่อไปก็คือ จะนำผู้ที่เกษียณอายุ คือคิดันตั้งใจว่า ทำยังไงที่จะให้ที่ตรงนี้ คณะของเรามีโรงเรียน คุณสมารถที่จะมาติดต่อแล้วก็จงให้เด็กเข้าฝึกเหมือนที่เข้าฝึกเนตรนารี ยุวะ เพราะคิดันเห็นว่า การไปเข้าค่ายเนตรนารี ยุวะนี้ ทำให้เด็กไม่ได้พัฒนาในด้านของจิตใจเลย คิดันเป็นครูก็พูดด้วยความเข้าใจ กิจกรรมกลางคืน เขาก้เต้นอะไรก็ไมรู้ แล้วก็ยัง เด็กผู้หญิงไปทำกริยาที่ไม่เหมาะสม เล่นอะไรก็ไมรู้ ฉะนั้นคิดันคิดว่าถ้าโรงเรียนเห็นคุณค่าตรงนี้ แล้วมาจองฝึก 3 วัน 5 วัน ในช่วงปิดเทอม คิดันเลยเกษียณตัวเองออกมาปีนี้ ตั้งใจว่าเมื่อทำตรงนี้ ต้องทำจริงๆ ทุกวันนี้เมื่อตอนที่คิดันสอนอยู่ คิดันก็วิ่งไปวันศุกร์ กลับวันอาทิตย์ วันจันทร์-ศุกร์ ก็ต้องสอนหนังสืออยู่ งานสอนก็เยอะมาก

คิดันซื้อตั้งแต่เดือนมกราคม ตอนนี้จะครบ 1 ปี แล้ว พอทำตรงนี้เสร็จ เราก้จะจัดกิจกรรม แรกๆ เราก้จัดกิจกรรมแบบที่ใครไปก็ได้ แต่ตอนหลังคิดันคิดว่า จะนำเสนอโรงเรียน แต่ในกลุ่มของหลายๆ ท่าน ณ ที่นี้ ก็สัมพันธ์กับเรื่องเด็กมาก ถ้าเกิดว่าท่านเห็นประโยชน์ ที่จริงคิดันอยากให้ท่านไปลองก่อน เพราะว่าเราฟังคิดันพูด ท่านก็ยังไม่ได้เห็นกับตา ท่านก็ยังไม่ได้ดูว่าพฤติกรรมของเราเป็นยังไง อยากให้ท่านได้ทราบว่ เมื่อเราทำอะไรแล้ว ท่านก็จะได้ตัดสินใจว่า ที่เราทำนี้ ตรงกับใจท่านหรือเปล่า ถ้าตรงกับใจท่าน แล้วท่านสนับสนุน แนะนำกับทางโน้นทางนี้ เราไม่มีทางที่จะทำกันแบบไม่ได้ประชาสัมพันธ์ เลยขอให้ออกต่อกันมาเรื่อยๆ ฝึกโยคะ ก็ใช้การบอกต่อกันมา รุ่นหนึ่งก็ 50 -70 คน พอรุ่นเด็กก็คือ ลูกหลานของคนที่เคยมาฝึกโยคะ ก็จะเป็นแบบครอบครัวไปโดยไม่รู้ตัว แต่พ่อแม่ก็ยังไม่ได้ลงมาฝึกกันอย่างจริงจัง ต่อไปเราก้ต้องให้เป็นกลุ่มของครอบครัว ให้พ่อแม่ลงมาฝึกอย่างจริงจังด้วยพร้อมกัน เราจะแยกกลุ่มว่า พ่อแม่ฝึกยังงี้ ลูกๆ ฝึกยังงี้ ที่ได้ประโยชน์ทั้งหมดในครอบครัว

ผู้เข้าร่วมเสวนา :

อย่างที่เราทราบดีว่า กระบวนการพัฒนาเด็ก มันต้องใช้เวลาและทำแบบต่อเนื่อง ที่นี้การที่เราเอาเด็กมาอยู่กับเราระยะหนึ่ง แล้วเขาก้กลับไปอยู่กับสิ่งแวดล้อมเดิม พ่อแม่ ครูเหมือนเดิม จะมีผลสะท้อนบ้าง ที่ว่าเมื่อเด็กมาเจอของแปลกของใหม่แล้วก็สนุก เด็กก็ชอบเป็นเรื่องธรรมดา แล้วเขาก้ได้รับอะไรจากอาจารย์ไปเยอะ ที่นี้ปัญหาที่คิดว่าถ้าเราคิดจะบูรณาการกระบวนการอันนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาจริยธรรมเด็กตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งควรจะต้องทำตั้งแต่ประถม ทางสภาพการศึกษาอาจจะคิดถึงว่า ที่อาจารย์กำลังพัฒนา center ของอาจารย์อยู่แล้วก็ดี และอาจจะใช้เป็น center สำหรับที่จะพัฒนาเป็นแม่แบบ แล้วก็มีการฝึกอบรมครู เพราะว่าครูจะมีปัญหามาก ในเรื่องที่ไม่รู้จะคิดทำอะไรดี สำหรับจะไปพัฒนาจริยธรรม ไปสวดมนต์ นั่งสมาธิ ไปเดิน แต่ไม่มีเทคนิคพอที่จะจูงใจเด็กๆ ให้เขาชอบ เพราะพอมาทักษะศาสนา ก็มีแต่เรื่องซึมเซาหงอยเหงา เด็กๆ ก็เล่นเสียงดังไม่ได้ อันนี้ก็คิดว่ามันอยู่ที่กระบวนการที่เราจัดขึ้น

ก็คงจะเรียนฝากอาจารย์ว่า ถ้าเมื่ออาจารย์จะจัด จากที่เป็น center อยู่แล้ว อาจจะต้องฝากทางภาคีว่า อาจจะต้องช่วยประสานที่จะทำเป็นแม่แบบให้ทางโรงเรียน เพราะจริงๆ แล้ว มันควรจะบูรณาการหรือเข้าไปอยู่ในตัวระบบส่วนหนึ่งเพื่อให้กระบวนการที่ต่อเนื่อง และส่วนหนึ่งที่อาจารย์ออกแบบไว้แล้วก็คือ จะต้องทำเป็นแบบครบครัน คือเอาพ่อแม่มาด้วย เพราะพ่อแม่ก็สำคัญมาก ฉะนั้นคิดว่าจะต้องพิจารณาในเรื่องการบูรณาการทั้งกระบวนการเข้าไป ส่วนหนึ่งก็คือเข้าไปอยู่ในครอบครัว อีกส่วนหนึ่งก็คือ ทำอย่างไรที่จะให้โรงเรียนบางส่วน ได้เข้ามาเรียนรู้กระบวนการอันนี้ แล้วจัดกิจกรรม ซึ่งอาจจะไม่ต้องมาแบบพักค้าง แต่เป็นลักษณะที่อยู่ในการศึกษาปกติ ซึ่งกิจกรรมพวกนี้หลายอัน มันก็เป็นกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเราสามารถสอนวิทยาศาสตร์ไปได้ด้วย ขณะเดียวกันก็สอนเรื่องสมาธิไปได้ด้วย แต่ที่ผ่านมา ครูไม่เคยสอน ไม่สามารถที่จะบูรณาการกระบวนการอื่นที่จะทำได้ ก็คงจะฝากทางภาคีด้วยว่า อาจจะต้องช่วยกันเข้าไปดู อาจจะต้องทำเป็น action research ร่วมกับสภาการศึกษา ว่าความจริงเรามี Model พวกนี้เยอะ แล้ว Model แบบไหนที่สามารถจะบูรณาการเข้าไปอยู่ในระบบโรงเรียนได้ ในช่วงเวลาไหน

อาจารย์จุฑาทิพย์ สกุลศักดิ์ :

พอดีคุณหมอฟุดมา ก็เลยนึกได้ว่า มีอีกส่วนหนึ่งที่ฉันยังไม่ได้เรียน ก็คือ เรามีการอบรมวิทยากร ซึ่งเราทำมา 2 ครั้งแล้ว โดยต้องเป็นผู้ที่สนใจเข้ามาฝึกอบรม ทั้งทางเรื่องโยคะและเรื่องธรรมะ เราขาดมากอย่างที่คุณหมอได้พูด บางทีวิทยากรเราก็ยังไม่กล้าพูด ทั้งที่เข้าใจ แต่ก็พูดไม่ได้ในการที่จะนำธรรมะให้มาใช้ในการชีวิตประจำวัน เราก็จะมีการฝึกกันได้ ให้มีการเข้าคอร์สการฝึกวิทยากรโดยเฉพาะ คิดว่าจะทำครั้งที่ 3 ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ หรือมีนาคม คือรอให้ส่วนโยคะธรรมะเสร็จ แล้วปีหน้าเราคงจะเริ่มงานได้เป็นรุ่นแรก ก็คือรุ่นปีใหม่ ที่ว่ามีอาณาปาณสติ คอรัสนี้ไว้อยู่แล้วตามปฏิทิน เราจะไปใช้สถานที่นี้ แล้วก็อีกส่วนหนึ่งซึ่งหลายๆ ที่ขอมาเยอะ คือครูบาอาจารย์ที่สนใจเข้ามาฝึกโยคะกับเรา แต่ว่าเขากลับไปแล้ว เขายกว่าเขาไม่มีแผนการสอน เขาเลยขอแผนการสอน ในการที่เขาจะไปตั้งกลุ่มโยคะ แผนการสอนว่าจะต้องทำยังไง อันนี้ก็จะกำลังจะทำให้ สำหรับแผนการสอนโยคะก่อน แล้วก็แทรกด้วยสมาธิไปตลอด คิดว่าจะต้องทำตรงนี้ หลังจากที่ท่านฝึกอบรมเสร็จ ก็ต้องแจกแผนการสอนให้ไปใช้ที่โรงเรียน

ผู้เข้าร่วมเสวนา : อยากเรียนถามว่า การอยู่ร่วมของเด็กคริสต์ กับมุสลิมนี้ จะมีโอกาสให้เขามาร่วมกับพวกเราได้ไหมคะ

อาจารย์จุฑาทิพย์ สกุลศักดิ์ : เคยมีละ ปาล์มหรือสุนิสาที่มาช่วยเราตั้งแต่ต้น เขาเป็นคริสต์ แต่ว่ามี 2 ศาสนา เพราะว่าคุณพ่อคริสต์ คุณแม่พุทธ อยากให้ฟังปาล์มว่าเขามีปัญหาอะไรกับคริสต์ กับพุทธหรือเปล่า

คุณสุนิสา :

ครอบครัวปาล์มคุณแม่เป็นคริสต์ ส่วนคุณแม่เป็นพุทธ ตัวปาล์มก็อยู่ในครอบครัวคุณแม่ พ่อปาล์มเกิดมาก็จะให้เขาโบสถ์ รับศีลล้างบาปตั้งแต่แบเบาะ ถูกเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนมาด้วยวิธีการทางคริสต์ ก็จะมีสวดมนต์ เข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ ที่นี้ทางคุณแม่ปาล์ม ก็สอนด้วยวิธีที่แตกต่างไป คือใช้วิธีการบังคับ คือเหมือนเป็นระเบียบของศาสนา ที่วันอาทิตย์จะต้องเข้าโบสถ์ แต่ที่นี้คุณแม่จะบังคับให้ตื่นแต่เช้า เพื่อที่จะเข้าวัด ลูกๆ ทุกคนก็จะแอนตี้การเข้าวัดมากเสร็จแล้วก็เลยทำให้ไม่เข้าใจศาสนา ว่าจริงๆ แล้วมันเป็นยังไง ทุกคนก็ต่างไปแสวงหา คุณอาของปาล์ม ก็พยายามที่จะหาอย่างอื่น เพราะมองว่าการไปเข้าวัดทุกอาทิตย์ ไม่ใช่สิ่งที่เขาต้องการ เขาก็เลยไปแสวงหาข้างนอก ในที่สุดเขาพบทางพุทธศาสนา ตอนนี้อปาล์มแทบทุกคนก็เข้ามาทางพุทธศาสนานะคะ แต่พอเรามาศึกษาทางสายอาจารย์พุทธทาส ท่านอาจารย์ก็ได้พูดเปรียบเทียบศาสนาทั้งหมด ว่าจริงๆ แล้วมันคือหนึ่งเดียว ตรงนี้เราก็ได้เข้าใจ แล้วก็ไม่มีอคติว่า จะเป็นคริสต์หรือเป็นพุทธอีก จริงๆ แล้วก็คือสิ่งเดียวกัน พระเจ้าจริงๆ แล้วก็คือธรรมชาติ ที่ท่านอาจารย์พูด

ไว้จริงๆ แล้วก็เป็นอย่างเดียว มันต่างกันที่เส้นทางเดินว่าแต่ละศาสนาสอนไปยังจุดนั้นยังงัย ตอนหลังก็เข้าใจ ตอนนั้นก็เข้าวัดก็ได้ มาทางพุทธก็ได้ คือเราเข้าใจว่าจริงๆ แล้วมันก็คือสิ่งเดียวกัน ต่างกันแค่พิธีกรรม

อาจารย์จุฑาทิพย์ สกุลคักดี :

ของมุสลิมก็มีนะ เคยมาเข้าคอร์สโยคะ ไม่ว่าจะเป็นคริสต์หรือมุสลิม ดิฉันก็บอกว่า การฝึกโยคะหรือว่าฝึกสมาธิ อยู่ที่ตัวเขา ถ้าเขารังเกียจในการที่จะกราบพระ ถ้ากราบแล้วระลึกถึงพระ หรือว่าผู้ที่เขาศรัทธาได้ ก็ทำไป ถ้าทำแล้วรู้สึกไม่สบายใจ ก็ไม่ต้องทำ ดิฉันก็เคยถามว่า ถ้าเราจะไหว้ ไหว้คุณครู ไหว้ผู้ที่เราศรัทธา ไหว้ได้ไหม เขาก็ไหว้ได้ ก็จะให้เขาไหว้ในสิ่งที่ศรัทธา เพราะฉะนั้นเราจะไม่บังคับ มุสลิมมา เขาก็เป็นผู้ใหญ่แล้ว ฉะนั้นก็อยู่ได้ แล้วก็คริสต์ที่เป็นผู้ใหญ่ก็มาฝึกอบรม ทั้งโยคะและอาณานิบัติ เขาก็อยู่ได้ วันแรกๆ เขาจะไม่กราบพระ ไหว้พระเลย หลังจากเขาเข้าใจ เขาศึกษาไปเรื่อยๆ จนเขาเข้าใจว่า ที่ห้ามไม่ให้อยู่ทั่วไปไหว้คนนั้น แต่ไหว้ในสิ่งความจริง ไหว้ในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง เขาทำได้ไหม วันสุดท้าย เขาก็อายุ 60 กว่าแล้ว ท่านก็ไหว้พระ หมายถึงจุดแรกๆ อาจจะมีการไม่เข้าใจกันบ้าง แต่เมื่อจุดหนึ่งที่เขาเปิดรับและเข้าใจ เขาจะรู้ว่าที่เขาทำนั้นเพราะอะไร มุสลิมก็ได้ แต่ยังมีน้อย คริสต์มีมากกว่า แต่ว่าในส่วนต่อไปนี่ คือเรื่องเปิดรับ เราเปิดรับอยู่แล้ว เราไม่บังคับอยู่แล้ว เขาจะทำก็เพราะพอใจ ดิฉันคิดอยู่อย่างนี้ตลอดว่า ใครทำอะไร ต้องทำด้วยความเต็มใจ พร้อมใจ เราจะไม่บังคับ

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ :

ต้องขอชื่นชมอาจารย์อีกครั้ง ทั้งเจตนารมณ์และสิ่งที่อาจารย์อยากจะให้เกิดขึ้นในสังคม ที่จริงผมเองได้ไปร่วมกิจกรรมกับอาจารย์เมื่อปีที่แล้ว เอาลูกสาวไปร่วมกิจกรรม ตอนที่ดูครั้งแรก เอ๊ะ! เอาพุทธศาสนาซึ่งเป็นหัวใจมาใช้กับเด็กได้อย่างไร แล้วก็เลยเอาลูกสาวอายุ 10 ขวบ ไปเข้าค่ายกับอาจารย์ แล้วก็ไปสังเกตการณ์อยู่วันหนึ่ง รวมทั้งวันสุดท้ายที่อาจารย์บอกว่า เอาผู้ปกครองไปด้วย ผมประทับใจมากๆ และมีความรู้สึก ว่าสิ่งที่อาจารย์ทำเป็นการบูรณาการหลายๆ อย่าง ทั้งเรื่องเด็ก ธรรมชาติ สังคม พ่อแม่ ความรัก เข้าด้วยกันในกระบวนการตรงนี้ สิ่งที่มีนัยก็คือ เรื่องการตีความธรรมชาติในบริบทใหม่ของสังคม ให้เข้ากับวิถีชีวิต ตรงนี้เราขาดมาก เรามีพุทธธรรมซึ่งเป็นมรดกล้ำค่า แต่คนที่เจียนัยเพชรนี้หายาก ถ้าเราสามารถที่จะมีอย่างนี้เยอะๆ ผมคิดว่าเราจะพลิกฟื้นอะไรได้หลายๆ อย่าง

จากการที่ไปเข้าร่วมกิจกรรม ก็เห็นการเปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือ จากปีที่แล้วรุ่นเดียวเองนะครับ ที่ลูกผมเข้าไปทำกิจกรรม กับสิ่งที่อาจารย์ได้พัฒนาใหม่ เรื่องเครื่องมือเครื่องมือที่อาจารย์นำเข้าไปสู่กิจกรรมที่อาจารย์ฉายให้ดู ซึ่งปีที่แล้วไม่มีเลย ฉะนั้นตรงนี้คือพัฒนาการของอาจารย์มีอยู่ตลอดเวลา แล้วสิ่งที่ผมเห็นวันนี้ สามารถที่จะดึงดูดเด็กได้อีกเยอะ

สิ่งที่ผมเห็นอันหนึ่งก็คือ มันไม่ใช่ส่งเด็กไปเข้าค่ายอย่างเดียว แต่มันเป็นเรื่องที่พ่อแม่จะต้องเรียนรู้ด้วย ทั้งก่อนส่งเด็กและหลังที่เด็กออกจากค่ายไปแล้ว อันนี้ยากจะต่อจากท่านอาจารย์นิดหนึ่ง ผมเองหลังจากที่ลูกสาวออกมาแล้ว ผมก็สังเกตว่าพอออกมาแล้ว มาอยู่ในเงื่อนไขสภาพแวดล้อมเดิม หมายถึงว่าเมื่อเด็กเข้าไปแล้วสภาพแวดล้อมก็ต้องปรับตัวของสภาพแวดล้อม คือพ่อแม่ต้องปรับตัวด้วย ซึ่งมันไม่ใช่เรื่องง่าย และขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องใหม่จะมีคำแนะนำให้กับพ่อแม่ใหม่ ว่าเมื่อลูกออกจากค่ายนี้แล้วจะสังเกตอะไร แล้วพ่อแม่มีเทคนิคอะไรที่จะใช้กับลูกตนเองด้วย ผมคิดว่าพ่อแม่หลายๆ ครอบครัวต้องการเทคนิคที่จะจัดการกับลูกตนเองอย่างไร ในเงื่อนไขต่างๆ ซึ่งไม่มีเลย เพราะไม่ใช่เรื่องง่าย สมัยนี้พ่อแม่เด็กต้องใช้เวลาทั้งเรื่องการทำงาน กับงานที่จะต้องมาใส่ใจกับลูกของตนเอง

ผมเห็นด้วยกับคุณหมอ ผมมองงานตรงนี้ เป็นเรื่องของวิจัยและพัฒนาในตัวของมันเอง พัฒนาทั้งตัวโครงการที่ท่านอาจารย์ทำ อาจารย์ก็ทำไป ทดลองไป แล้วก็ปรับให้มันดีขึ้นเรื่อยๆ ขณะเดียวกันเราสามารถที่จะใช้ตรงนี้เป็นศูนย์เรียนรู้ สำหรับพ่อแม่อื่นๆ ได้อีกเยอะ ส่วนที่ภาคเด็กน่าจะทำได้คือ การเชื่อมโยงในส่วนที่ไปเกี่ยวข้องกับระบบสรรพกำลังเพื่อที่จะทำให้ศูนย์การเรียนรู้พัฒนาอื่นๆ ขึ้นไป ในลักษณะของกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผลที่จะเกิดขึ้นและ

คนที่เข้าร่วม นอกจากโรงเรียนแล้ว ก็จะมีเครือข่ายพ่อแม่เอง ที่ทางภาคีอาจจะไปพาดเกี่ยว ถ้าเราสามารถที่จะค่อยๆ ขยับ หรือมีวิธีการที่จะดึงเขาเข้ามา คือทดลองดูไปก่อน ของพวกนี้มันต้องสัมผัสเอง ถึงจะเข้าใจว่า มันมีคุณค่าอย่างไร

อีกส่วนหนึ่งที่ผมมองก็คือว่า ตัวการสร้างรอยต่อระหว่างศูนย์การเรียนรู้ กับพ่อแม่ซึ่งอยู่ใน setting ตรงนี้ มันจะมีเครื่องมืออะไร ผมคิดว่ามันเป็นโจทย์ หลายๆ ครั้งเราฝากการบ้าน แต่เราไม่ได้ทำ เราคงไม่สามารถฝากโจทย์ให้อาจารย์ลำพังได้ ตัวภาคีหรือตัวเครือข่ายเราเอง อาจจะต้องมองว่า ถ้าตัวนี้มันมีคุณค่า บทบาทที่เราจะสานต่อ ควรจะเป็นอย่างไร ไม่ใช่เฉพาะของท่านอาจารย์จุฑาภรณ์ แต่รวมถึงของหลายๆ ท่าน ที่เราทำมาร่วมปี เราเห็นสิ่งที่มีมันเป็นศักยภาพของการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ค่อนข้างเยอะ เรากำลังจะใช้ประโยชน์จากสิ่งที่กระจัดกระจายตรงนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ใหม่ในระบบ แต่ว่าในระบบเอง เราจะทอดทิ้งเขาก็ไม่ได้ เราก็ต้องพยายามที่จะเข้าไปผลักดัน ขณะนี้เรากำลังจะหาทางออก ทางเลือกให้กับพ่อแม่ของเด็ก ซึ่งในระบบบางส่วนนั้นเขาถือว่ามันเป็นจุดตัน เขากำลังจะหาทางเลือกใหม่ๆ เรามีทางเลือกใหม่ๆ ให้เขาหรือไม่ อันนี้ก็เป็เจตนารมณ์ของทางภาคีอันหนึ่งที่แสวงหา ฉะนั้นเราคิดว่าแหล่งข้อมูลตรงนี้ เราจะต้องเผยแพร่ไปสู่พ่อแม่ต่างๆ ให้มากที่สุด อันนี้เป็ภารกิจอันหนึ่งของภาคีเด็ก ที่จำเป็นจะต้องเชื่อมทั้ง 2 ด้าน เข้าด้วยกันให้ได้

ที่ผมสังเกตจากลูกสาว ก่อนไปเขาไม่ทราบ แต่พ่อแม่สนับสนุนให้ไป อาจจะเรียกว่า บังคับก็ได้ พอลูกผมเขาไปเข้าค่ายเสร็จ อาจารย์จะถามเลย ลูกมีใครที่พ่อแม่บังคับมาบ้าง ลูกสาวผมจะยกมือ ซึ่งบางครั้งเราก็จำเป็นที่จะต้องบังคับเขาไป ที่นี้พอเขาไปแล้ว เราเห็นพัฒนาการ ขณะเดียวกันเรารู้ว่าเด็กเขาจะต้องติดเพื่อน พอครั้งที่ 2 ที่อาจารย์จะจัดครั้งนี้ ผมก็ถามว่าไปอีกไหม ครั้งแรกเขาไม่ไป เขาไม่อยากจะไป เสร็จแล้วผมบอกเขาว่า น่าสนใจนะ ไม่มีเพื่อนใช้ไหม ลองชวนเพื่อนๆ เขาไปคุยกับเพื่อน ครั้งแรกก็ชวนได้ 7-8 คน เขาขอใบสมัครจากผม ผมเอามาให้เขา 7 ชุด เขาจะเอาไปให้เพื่อนๆ ด้วย พอเพื่อนๆ เขาไม่ไป เขาก็เลยองงขึ้นมา เขาก็เลยไม่ได้ไปครั้งนี้ แต่จากกิจกรรมที่อาจารย์ฉายให้ดู ซึ่งมันแตกต่างจากครั้งที่แล้วเลย เขาจะเปลี่ยนได้

สิ่งที่อาจารย์ทำอยู่นี้ จะช่วยได้ทั้ง 2 ด้าน ช่วยทั้งโครงการของอาจารย์เอง และเป็นประโยชน์กับพ่อแม่ ซึ่งจะเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล และช่วยสังเกตการณ์ มีการสะท้อนกลับให้ท่านอาจารย์ ซึ่งมีทัศนคติสัมพันธ์นี้ มันจะต้องเป็น network ครับ บางครั้งการประเมินโดยเอกสารอย่างเดียว มันไม่พอ เราจำเป็นที่จะต้องมิกิจกรรมที่จะเอาเครือข่ายพ่อแม่มาพูดคุย ในเรื่องที่มีมันจะเป็นกิจกรรมที่มีตัวร่วมกันอยู่ ตรงนี้จะต้องทำ

อาจารย์จุฑาภรณ์ สกุลศักดิ์ :

ดิฉันฟังคุณทรงพลพูดแล้ว ก็มีแนวคิดขึ้นมา ว่าจากคืนสุดท้ายที่เราให้เด็กเขียน เราจะรู้ความในใจของเด็กเยอะเลย เด็กพูดนะคะ เขารู้สึกว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจเขา ความต้องการของเขาคืออะไร เขาบอกว่า ดินขึ้นมาตอนเช้า เขาก็ไม่เห็นพ่อแม่แล้ว อะไรต่างๆ เหล่านี้เป็นข้อมูลที่สนับสนุน พอคุณทรงพลพูด ทำให้ดิฉันคิดว่า เราจะทำยังไงที่จะประสานรอยต่อตรงนี้ คิดว่าหลังจากตรงนี้ ดิฉันจะส่งจดหมายจะลองเรียนเชิญผู้ปกครองมาประชุมเพื่อจะได้บอกสิ่งต่างๆ ที่ลูกท่านได้แสดงออกมา หลังจากลูกกลับไป เราจะได้มาคุยกันถึงสิ่งที่เด็กๆ สะท้อน เขามีอะไรหลายๆ อย่างในจิตใจ ซึ่งบางครั้งฟังดูแล้วมันน่ากลัว ขณะที่พ่อแม่เขาไม่รู้

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ : มีอีกประเด็น ที่ฟังว่าอาจารย์ใช้คำว่า โยคะเป็นการฝึกสมาธิ โดยใช้ท่าทาง ผมนึกถึงอาจารย์เตือนใจที่ทำเรื่องดนตรีสรีระ เป็นการบูรณาการ ทั้งธรรมชาติและการเรียนรู้วิชาการต่างๆ ที่อาจารย์เคยมาพูดให้เราฟัง เช่นเพลงเด็ก คือภาษาธรรมชาติ เด็กเล็กนี้อาจจะเข้าใจได้ยาก ถ้าได้มีโอกาสคุยกับอาจารย์เตือนใจบ้าง อาจารย์อาจจะพอมองว่า จะทำงานร่วมกันได้อย่างไรบ้าง

อาจารย์จุฑาทิพย์ สกุลศักดิ์ :

ดิฉันก็ยินดีมากค่ะ ตอนนี้อดิฉันก็ใช้วิธีการโยคะกับเพลง แต่เพลงที่ใช้ประกอบโยคะจะเป็นเพลงธรรมะ แล้วเพลงธรรมะนี้เราเอามาจากพระอาจารย์ ตอนฝึกโยคะต้องประสานทั้งลมปราณ ต้องมีสมาธิอยู่ระดับหนึ่ง แล้วเมื่อใช้เพลงประกอบจะดีมาก ๆ เลย แล้วก็หลายๆ ท่านพูด บอกว่าพอฟังเพลงธรรมะแล้ว จิตที่มีสมาธินี้จะเย็นลงด้วย และมีความเข้าใจด้วย ฉะนั้นตอนนี้ที่ฝึกโยคะสำหรับผู้ใหญ่หรือประชาชนทั่วไป เราก็จะใช้ประกอบเพลงธรรมะ โดยจัดเป็นชุดๆ ให้ทำสมดุลกันในแต่ละชุด แล้วก็นำเพลงธรรมะมาประกอบกัน

ฟังเพลงชุดนี้แล้ว หลายท่านที่ไม่เคยฟังธรรมะมาก่อน ก็ปีติธรรมะขึ้นอีกเยอะ อย่างคอร์สโยคะของเราจัดกัน 9 สัปดาห์ ก็เริ่มต้นด้วย สัปดาห์แรกเป็นการบรรยายให้ฟังว่า โยคะนี้มีลักษณะอย่างไร มีความเป็นมาอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร แล้วก็สาธิตทำโยคะให้ดู หลังจากนั้นพอช่วงสุดท้าย เราให้ทดสอบสมรรถภาพให้ตัวเอง เราก็บอกว่า ท่านไปหาหมอ หมอตรวจแล้วหมอรู้ แต่ตัวท่านอาจจะไม่รู้ก็ได้ แต่ขณะที่ทดสอบด้วยโยคะ ท่านจะรู้ด้วยตัวเองว่าท่านเป็นอย่างนั้นหรือเปล่า สัปดาห์ที่ 2 ก็ไปฝึกลมปราณที่เขาสันติที่หัวหิน ฝึกลมปราณเสร็จ สัปดาห์ที่ 3 -4 -5 -6 -7 -8 ก็มาฝึกที่สภาสตรีตลอดเลย วันละ 4 ชั่วโมง แล้วสัปดาห์สุดท้าย เราก็จะไปปิดคอร์ส

ยังงี้ก็อยากจะเรียนเชิญทุกท่าน อย่างน้อยก็ลองฝึกโยคะดูก่อนก็ได้ อย่างวันนี้ตอนเย็นเราจะพาอีกกลุ่มหนึ่งไปศึกษา และปฏิบัติธรรม ฝึกทั้งอาณานาปณสติและโยคะฝึกจิตพิชิตโรค ตรงนี้อยากจะเรียนเชิญนะคะถ้ามีเวลาว่าง.✍

ศิลปวัฒนธรรมละครหุ่นงูน มาลิก

สินีนาฏ เกษประไพ และ
ทีมงานโครงการศูนย์ศิลปวัฒนธรรมละครงูน มาลิก

ผู้ดำเนินรายการ : เรื่องการเรียนรู้กระบวนการ มีความสอดคล้องกับคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” และ “ปฏิรูปการศึกษา” มีอะไรที่สังคมยังไม่ได้รับรู้อีกมาก นโยบายปฏิรูปการศึกษาก็ยังไม่ได้เห็นข้างล่างอีกเยอะ ฉะนั้นภาคีเด็กเองขณะนี้มีความพยายามที่จะไปถึงความรู้จากข้างล่างขึ้นมาให้เป็นประโยชน์กับสมาชิกให้มากที่สุด และเป็นเครือข่ายของการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ทีมงานวิจัยเข้ามารองรับ เพื่อจะสังเคราะห์สิ่งเหล่านี้และยกระดับขึ้นเป็นนโยบาย

สมาชิกภาคีเด็กมีหลายประเภท ทั้งประเภททำกิจกรรมนักวิชาการ ประเภทที่อยากจะเอาลูกหลานตัวเองเข้ามาร่วมทำกิจกรรม ภาคีเด็กเป็นของทุกคน เราพยายามให้เป็นเวทีสาธารณะ ฉะนั้นถ้าใครคิดว่ากิจกรรมไหน สามารถที่จะริเริ่มสร้างสรรค์แล้วจะจัดกลุ่มกันทำ โดยใช้ชื่อภาคีเด็ก เราไม่ได้สงวนสิทธิ์อะไร หรืออยากจะให้ทางกองเลขาช่วยบางเรื่องบางราว เราก็ยินดี ขณะนี้เรามีซอฟต์แวร์ เรื่องเหล่านี้มาก ผมคิดว่า ภาคีเด็กเองจะทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อม เช่น เรื่องสถานที่ สมาชิกภาคีเด็กบางทีเขามีค่ายกิจกรรม ก็ยินดีที่จะเปิดให้เครือข่ายสมาชิกไปจัดกิจกรรม เราอาจจะจัดกิจกรรมในสถานที่ เป็นค่ายที่มีความหลากหลาย ทั้งเรื่องดนตรี ทั้งเรื่องหุ่น เราประชาสัมพันธ์ให้พ่อแม่ มาร่วมกิจกรรม ต่อไปพ่อแม่สามารถมีทางเลือกส่งลูกหลานเข้าค่ายได้

ปัจจุบันนี้มีหลายค่าย เช่น ค่ายดูดาว ค่ายวิทยาศาสตร์ ผมคิดว่า เป็นต้นทุนที่มีอยู่แล้ว เพียงแต่เราจะเอาต้นทุนตรงนี้มาให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้นได้อย่างไร สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สังคมต้องการมาก เพราะว่าพ่อแม่บางคนส่งลูกเข้าไปอยู่ในระบบ ก็มีความรู้สึกว่าย่ำแย่ในระบบบมีปัญหา จะออกมาทำโฮมสกูล (Home school) ก็ทำไม่เป็น ทำไม่ได้ ฉะนั้นถ้าลูกยังอยู่ในระบบก็ได้ แต่ตัวเองมีกิจกรรมที่สามารถให้ลูกหลานเข้าไปร่วมทำกิจกรรมได้เป็นบางครั้งบางคราว ตรงนี้จะเป็นประโยชน์มาก ผมจะรวบรวมเป็นแหล่งเรียนรู้แล้วเผยแพร่ออกไป เช่น ใคร มีกิจกรรมทำอะไร มีปรัชญา มีวัตถุประสงค์อะไร กลุ่มเป้าหมายคือใคร ติดต่อใครได้ สถานที่อยู่ที่ไหน โดยสามารถไปติดต่อได้เอง ผมคิดว่าภาคีกำลังช่วยกันเป็นกลไกที่จะทำให้เกิดแหล่งการเรียนรู้ ที่ใช้สภาพแวดล้อม ใช้กิจกรรมที่เคลื่อนย้ายได้ในพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมาย หรือบางทีเอากลุ่มเป้าหมายไปพื้นที่ที่มีต้นทุนอยู่แล้ว

ลำดับต่อไป อยากให้ท่านช่วยแนะนำตัวเองสักนิดว่ามาจากไหน กำลังทำอะไรอยู่ ขอเชิญครับ

คุณนที อนุภาณนท์ : ปัจจุบันเป็นผู้ประสานงานของส่วนกิจกรรมอิสระ ทำกิจกรรมกับเด็กอิสระหรือเด็กเร่ร่อน เด็กไม่มีสังกัด ตอนนี้เรารับงบประมาณบางส่วนจากธนาคารโลก กับ ปปส. รณรงค์ในเรื่องยาเสพติด โดยกิจกรรมบางส่วน เราใช้ในเรื่องของละครหุ่นเข้าไปเชื่อม น้องหมวยเล็กจะเป็นคนประสานงานกับทางการสร้างหุ่น ตอนนี้ก็ลงทำ

กิจกรรมกับเด็กเร่ร่อนอย่างน้อยเฉลี่ยเดือนละ 2 ครั้ง โดยกิจกรรมส่วนใหญ่จะจัดตามสวนสาธารณะ ตามที่ต่างๆ นอก
จากนี้ยังเป็นที่ปรึกษาในเรื่องการจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มเด็กต่างๆ เช่น กลุ่มเด็กที่สุโขทัย

คุณณอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล : เป็นอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์ ทำงานเพื่อเด็ก
มานาน แต่ว่าอยู่ในกลุ่มของนักศึกษา จะเรียกว่าเป็นกลุ่มอิสระก็ว่าได้ งานหลักคือเรื่องการส่งเสริมการอ่าน ทักษะการ
อ่าน นิยักรักการอ่าน กิจกรรมเพื่อการอ่าน ได้สร้างโครงการส่งเสริมการอ่านและพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนชนบท ซึ่งทำ
ในนามของคณะศิลปศาสตร์ ให้นักศึกษาที่เรียนวิชาการอ่าน หรือที่สนใจไปค่ายกับเรา รวมทั้งการพัฒนาห้องสมุด เอา
หนังสือไปจัดให้ ล้างห้องสมุดให้เขาด้วย ไปจัดกลุ่มนักศึกษาทำกิจกรรมเป็นฐานบ้าง เราก็ไปสำรวจบริเวณนั้นว่าเขา
ขาดอะไร แต่เน้นให้เขาใช้ห้องสมุดเป็น รักห้องสมุด มีห้องสมุดที่น่ารักขึ้น แล้วก็อยากอ่านหนังสือ รักษาหนังสือได้
แล้วเลยไปถึงชุมชน

เข้ามาแล้ว 26 ครั้ง ครั้งที่ 27 นี้ จะไปที่โรงเรียน ทชด. 2 โรง คือโรงเรียน ทชด. บุญธรรมบุญพรัง กับ ทชด.
ลาดบัวทอง 1 ที่อำเภอบ้านไค้ จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ผ่านมาก็ไปทุกภาค และไม่ได้ทำแค่กิจกรรมกับเด็กเท่านั้น แต่รวม
ถึงกิจกรรมกับชุมชน การไปอบรมครูให้เขาฟรี เนื่องจากว่าครูในถิ่นทุรกันดารมักไม่มีโอกาสที่จะมารับการอบรมในส่วน
กลาง หรือแม้แต่ในจังหวัดสำคัญในภาคด้วยซ้ำไป ยิ่งครู สปช. ส่วนมากก็ยากจน บางทีก็จนใจ เขาส่งไปไม่ได้ ครูเลยทิ้ง
เด็ก ถ้าเราพยายามส่งเสริมให้เด็กอ่านเองจะเป็นส่วนที่ช่วยครูและช่วยเด็กด้วย ปัญหาครูทิ้งเด็กจะหมดไป ให้เด็กเข้า
ห้องสมุดอ่านเอง ทุกวันนี้รัฐบาลก็เพิ่งเห็นว่า เด็กเรียนเองได้โดยไม่ต้องมีครูก็ได้

อีกอย่างหนึ่งก็เป็นกรรมการมูลนิธิศาสตราจารย์ ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เพื่อส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมที่ทำมา
ก็คือให้รางวัลโรงเรียนที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านดีเด่นทั่วประเทศ โดยผ่านเครือข่ายของกระทรวงศึกษาธิการ และ
ช่วยรับหนังสือเพื่อเผยแพร่วิธีการส่งเสริมการอ่านของกระทรวงศึกษาธิการทุกเล่ม ดิฉันไปทำกับโครงการของบริษัท
ซีพีเอฟเวเนอียาเฟเวเน ทำโครงการเฉลิมพระเกียรติ เป็นที่ปรึกษาและกรรมการ เป็นกรรมการคัดเลือกหนังสือดี ที่ทำ
มาหมด รวมทั้งหนังสือ 500 เล่ม หนังสือดีสำหรับเยาวชนที่สมาพันธ์องค์กรที่พัฒนาหนังสือรักการอ่าน คือเน้นเรื่อง
หนังสือมากกว่าจะออกอากาศ ในส่วนนั้นมักจะแนะนำให้นักศึกษาเป็นคนทำ ฉะนั้นเวลาไปค่าย นักศึกษาจะมีการ
แสดงเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก เอาเด็กมาเล่นด้วย หรือเล่นให้เด็กดู

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ไม่ใช่แค่ทำให้รักการอ่านอย่างเดียว แต่ให้รู้ด้วย เช่น การไม่กินน้ำอัดลมหรือ
การใช้ไฟม หรือการรักษาสิ่งแวดล้อม ทำเกมส์เก็บขยะหรืออะไรต่างๆ มากมาย ก็ปรากฏว่าได้ผลกับตัวนักศึกษาด้วย
นักศึกษาคือคนที่ได้เรียนรู้ด้วย จากที่เคยเดินอยู่บนปูเมฆ ตอนนี้ก็เดินดินเป็นแล้ว หลายร้อยคน เราอุปถัมภ์ค่ายเอง
มาตลอด เราก็ใช้วิธีขอชาวบ้านกินข้าว ขอที่นอน ก็เหมือนกับพวกลูกเร่ร่อน ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เท่าที่ทราบก็
มีคณะเดียว คนอื่นเขาไม่ค่อยทำ เขาไปจัดงานฟุตบอล ลีลาศเสีย

คุณทรงพล : ภาเคื่เอง เราเริ่มต้นกิจกรรมก็มีเรื่องการรักการอ่าน เรามองจากตัวผู้ปกครอง มองจากครอบครัว ก็เชิญ
ครอบครัว 5-6 ครอบครัว ที่เขาทำอะไรไม่ทราบ สามารถทำให่ลูกของเขาเป็นนักอ่านด้วย ให้เขามาพูดคุย
แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันว่า เขาจัดสภาพแวดล้อม จัดเงื่อนไข จัดเวลา จัดการกับลูกในเรื่องรายการทีวีอย่างไร ก็ได้ความรู้
เยอะ มีทั้งจุดอ่อนจุดแข็งในตัวของเขาเอง บางคนก็จมไปกับหนังสือเลย บางทีการอ่านกับการเชื่อมโยงกิจกรรมข้างนอก
ต้องสมดุลกันด้วย เด็กบางคนอ่านโดยไม่สนใจเพื่อนเลยก็มี

ผู้เข้าร่วมเสวนา : งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติปีนี้อยากให้ท่านมีเวทีที่นั่น ท่านประธานสมาพันธ์ คือคุณหญิง
มนัมาศ ขวลิต ซึ่งเป็นคุณยายประจำคณะเรา ได้ช่วยกรมวิชาการรับทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพราะฉะนั้นถ้าท่าน
ประชุมกันแล้ว อยากให้เสนอตัวเข้ามาทำโครงการ เพื่อเปิดเวทีให้เด็กลูกชาวบ้านบ้าง เวลาจะเป็นเด็กลูกคนรวย
เด็กทั่วๆ ไปเยอะมาก อยากให้มีหลายหลากสำหรับเด็กทั่วไป ไม่ใช่ว่างานหนังสือเพื่อเด็กรวย งานของเล่นหุ่นเพื่อเด็ก

รวบ ท่านอาจจะคิดว่า จะเสนอโครงการมา แล้วให้ทางฝ่ายที่จัดเขาช่วยลงรายการให้ เมื่อได้มีเวทีที่จะแสดง แล้วคงขยายผลต่อไปได้

คุณทรงพล : พวกเราเคยคุยกันในภาควิชา ขณะนี้เวทีเด็กที่จะให้สมาชิกภาคีเด็กไปทำกิจกรรมต่อ จะมีเรื่องงานสัปดาห์หนังสือ และเวทีปฏิรูปการศึกษา ของสำนักงานปฏิรูปที่จะเวียนไปต่างจังหวัด เหมือนกับว่า เขาอยากให้เราไปเปิดบูธ เปิดกิจกรรม เพื่อให้เห็นภาพของคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” โดยเนื้อหาสาระนี้ มากกว่าจะไปพูดเรื่องโครงสร้าง ตรงนี้ก็อยู่ในจุดที่เรากำลังประสานกัน เวทีเปิดต่างๆ นี้ เราเองมีสมาชิกอยู่ตรงไหนที่สะดวกจะไปจัดทำกิจกรรมร่วมกับเขา ภาคีจะเป็นคนช่วยประสานให้

คุณพัฒนจริทร์ สวนแก้วมณี : ชื่อเล่นชื่อน้อย จาก “ชมรมรักใจคุณ” เคยเป็นที่ปรึกษาของน้องๆ ที่มาจากสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพฯ ที่รวมตัวกัน เริ่มจากการรณรงค์ด้านการดูแลสุขภาพในเชิงป้องกันกับกลุ่มเยาวชน และนักเรียนในโรงเรียนเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร หลังจากที่มีโครงการซึ่งเริ่มต้นเป็นโครงการของทางโรงพยาบาลกรุงเทพฯ เป็นผู้สนับสนุน ทำมาประมาณ 4-5 ปี พอเจอพิษเศรษฐกิจโครงการนี้ก็ปิดไป แต่ด้วยความที่เสียตายเยาวชนทั้งหลายที่ได้หล่อหลอมหรือผ่านกระบวนการพัฒนาดังนั้นมาแล้ว ก็ยังมีจิตใจที่อยากจะทำกิจกรรมเพื่อคนอื่นอยู่ เลยอาสาเป็นที่ปรึกษาในเรื่องของการทำกิจกรรมของน้องๆ ต่อเนื่อง แต่ว่าอาจจะแคบลง แต่เรายังมีคนอยู่ ซึ่งในปัจจุบันกิจกรรมของชมรมรักใจคุณนี้ได้พัฒนาไปสู่การทำกิจกรรมกับเยาวชนในพื้นที่ชนบทเพิ่มขึ้น จากการที่น้องๆ เหล่านี้ทำค่ายร่วมกันเมื่อประมาณ ปี 42-43 ได้ไปเห็นภาพปัญหาชนบทแล้วก็เอามาทำงานต่อ

ในแต่ละปี เราจะมีกิจกรรมจัดค่ายในช่วงปิดเทอม ลงไปที่กลุ่มโรงเรียนในพื้นที่ต่างจังหวัด ซึ่งเราไปเริ่มไว้ที่จังหวัดหนองบัวลำภู อำเภอสวรรคภูหา พอมาปีนี้มาจัดที่อำเภอเมือง เหตุผลที่ไม่ได้ไปจังหวัดอื่น เพราะว่าเวลาที่เราไปทำงานกับเยาวชนในชนบท เขาก็จะมีกลุ่มที่รวมกันต่อ ทำกิจกรรมต่อเนื่อง แล้วก็ขอหรือประสานงานขึ้นมาในการที่จะให้มีกิจกรรมออกไป ซึ่งเนื้อหาของกิจกรรมก็จะพัฒนาจากเรื่องการรณรงค์ส่งเสริมด้านสุขภาพเข้าไปสู่ทางในเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องชุมชน เรื่องการพัฒนาเยาวชน เรื่องการส่งเสริมอาชีพ ก็ได้มีโอกาสที่ ชุมชน โรงเรียน และผู้ประกอบการได้เข้ามามีส่วนร่วม จากค่ายที่ผ่านมา ก็มีน้องๆ จากพระจันทร์เสี้ยวบางคนก็ไปช่วย และมีน้องๆ ที่เป็นแกนนำเยาวชนรุ่นโตในพื้นที่ซึ่งเรียนในระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ก็ช่วยทำพื้นที่ ซึ่งขณะนี้กิจกรรมของชมรมรักใจคุณนี้ยังมีต่อเนื่องอย่างในกรุงเทพฯ ก็ไปทำกิจกรรมให้กับคุณย่าคุณยายที่บ้านบางแค ไปฝึกในเรื่องศิลปะประดิษฐ์ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ น้องๆ ที่อยู่ชมรมรักใจคุณบางส่วนจบไปแล้ว บางส่วนก็ย้ายที่เรียนไปอยู่ต่างจังหวัด เวลาปิดเทอมเราก็จะมีกิจกรรมร่วมกัน

ในส่วนของตัวเอง ปัจจุบันทำงานอยู่ที่มูลนิธิพัฒนาศักยภาพคน งานหลักของมูลนิธิจะเป็นงานด้านการพัฒนาคนทางด้านการศึกษา ซึ่งมีทั้งนอกระบบ-ในระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย โครงการที่รับผิดชอบอยู่ที่ผ่านมา เป็นเรื่องการจัดอบรม English conversation club เป็นการฝึกสนทนาภาษาอังกฤษโดยผ่านกระบวนการกิจกรรม ซึ่งในรุ่นนี้เราจัดสำหรับเยาวชนระดับมัธยม ก็คิดว่าจะเก็บบทเรียนต่างๆ เพื่อจะนำไปใช้ประโยชน์ โดยประสานกับทางโรงเรียนและครูผู้สอนต่อไป งานของมูลนิธินั้น กลุ่มเป้าหมายจะเป็นเด็กและเยาวชน ใน 2 เดือนข้างหน้าจะเป็นเรื่องการรณรงค์ด้านการอนุรักษ์ทะเลกับกลุ่มเยาวชน ก็จะมีกิจกรรมหลายๆ อย่าง ทั้งในเรื่องการประกวดภาพเขียน การจัดงานศิลปะนิทรรศการต่างๆ สำหรับเด็ก โดยมีเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เรื่องทะเล

คุณวัลภา : พี่อาทิตย์เขามา เพราะทำโฮมสคูลเหมือนกัน สนใจกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กเกือบทุกอย่าง โดยเฉพาะถ้าให้เด็กมีส่วนร่วมด้วย พุดง่าย ๆ ก็อยากให้ลูกเข้าไปร่วมทำกิจกรรมด้วย

อาจารย์ขวัญดี : ขอแนะนำอาจารย์อุทิน โพธิ์แก้ว เป็นผู้ที่ก่อตั้งกลุ่มสมาธิศึกษา เป็นอาจารย์ใหญ่ของสมาธิศึกษา
ปฐมอโศกมา 8 ปี ก็เลยชวนมาด้วย เพราะเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบอยู่ ส่วนดิฉันชื่ออาจารย์ขวัญดี

คุณทรงพล : อาจารย์สนใจมากที่อยากให้เด็กนี้มีส่วนประวัติศาสตร์ และอยากให้มีวิธีการเรียนการสอนประวัติศาสตร์
ไม่ใช่ท่องจำแล้วเด็กก็ไม่ได้อะไร ไม่ได้สำนึกท้องถิ่นด้วย ผมกำลังชวนอาจารย์ บอกว่าสมาชิกภาคีเด็กสนใจ
เยอะเลย

คุณอรรถสิทธิ์ พรหมภา : ทำโลกใบจิ๋วอยู่กับอาจารย์เตือนใจครับ

คุณประสพสุข โบราณมูล : มาจากมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก กำลังทำ “โครงการเล่นเพื่อการพัฒนาชีวิตเด็ก”

คุณฟารีดา : มาจากกลุ่มละครหุ่น

คุณเกรียงไกร : มาจากกลุ่มละครหุ่น

คุณสินีนาฏ เกษประไพ :

มาจากคณะละครยายอ่อน โครงการนี้เพิ่งจะเริ่มตั้งและทำกิจกรรมไปเมื่อต้นปีนี้เอง โดยพวกเราเป็นนักแสดง
ละครเวทีอยู่แล้วในนามของ “กลุ่มพระจันทร์เสี้ยว” ซึ่งอยู่ที่สถาบันปรีดี พนมยงค์ เป็นรุ่นลูกศิษย์ของอาจารย์คำณ
คนพิลิก ซึ่งทำงานละครเวทีตรงนี้มีมา 6 ปี ก็ได้คลุกคลีและทำงานอยู่ที่สถาบัน 3 ปี ได้รู้จักกับครูอุ้งผ่านงานกิจกรรมที่
ระลึกครูอุ้งมาสิ ปีละครั้งในเดือนมิถุนายน ได้ช่วยงานในส่วนของการทำกิจกรรมเพื่อเด็กปีละครั้ง แล้วก็ทำเกี่ยว
กับหนังสือและนิทรรศการของอาจารย์อุ้ง เราได้เห็นภาพที่ครูทำหุ่นมือ ก็นึกชอบใจ นึกรักในหุ่นมือ เพราะน่ารัก
ประกอบกับประสบการณ์ตอนเราไปเล่นละครเวทีที่ต่างจังหวัด ละครเวทีของเราค่อนข้างมีเนื้อหาที่หนักแน่น มีอยู่ครั้ง
หนึ่งก็จะมีเด็กเล็กๆ ป. 1-ป.2 มาเกาะห้องซ้อมดู แล้วก็มาเขียนในสมุดที่เราให้ผู้ชมเขียนไว้ว่า ประทับใจอะไรบ้าง เด็กๆ
ก็เขียนว่า ทำไมไม่ให้เด็ก ป. 4 ดูบ้าง เด็ก ป. 1 ป. 2 ก็อยากดู

ที่นี้เราก็มานึก ไหนๆ พวกเราก็กงานละครเวที ทำงานตรงนี้ก็ป็นงานอาสาสมัครส่วนใหญ่ ในเมื่อเราทำละคร
แล้ว ถ้าเป็นละครเด็กก็เป็นบางครั้งคราว เราก็กเลยมาคิดว่า ทำไมในเมื่อเรามีศักยภาพที่จะแสดงออกในการใช้
ศาสตร์ของละครเวทีแล้ว เราน่าที่จะเพิ่มศักยภาพที่จะทำงานเกี่ยวกับหุ่นเพื่อจะเข้าถึงเด็กได้มากขึ้น เลยเขียนโครงการ
เพื่อขอความสนับสนุนจากมูลนิธิชัชวาลา ซึ่งเป็นมูลนิธิของครูอุ้ง มาสิ แล้วเริ่มหาที่ปรึกษาเพื่อจะเสริมสร้างศักยภาพ
ของคนทำงานเพิ่มขึ้นทางด้านงานหุ่น ก็คือสร้างหุ่นเองแล้วลองเชิดดู เป้าหมายของโครงการของเราก็คือ จัดสร้างกิจ
กรรมละครหุ่นอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับงานละครที่เราทำอยู่ และอยากให้ที่บ้านครูอุ้งและสถาบันนี้เป็นที่มีกิจกรรม
หุ่น ถ้าใครต้องการที่จะสร้างหุ่น ทำหุ่น หรือต้องการที่จะติดต่อกิจกรรมหุ่น ก็ให้ติดต่อที่บ้านของครูอุ้งหรือว่าที่สถาบัน

กิจกรรมที่เราทำไปเมื่อเดือนมิถุนายน ก็จะมีกิจกรรมของงานละครหุ่น เพื่อเป็นการระลึกถึงครูอุ้ง ในครั้งเข้า
เราจะมีชมุ้กิจกรรม เราจะเห็นลูกศิษย์ของครูอุ้ง ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่รักหุ่น แล้วก็เคยได้หุ่นของครูอุ้งไป แล้วเขาก็จะ
เก็บรักษาไว้จนกระทั่งโตก็ยังคงมีหุ่นอยู่ ในปัจจุบันเราไม่ค่อยพบเห็นว่า เด็กสมัยนี้จะได้เล่นของที่ประติษฐ์ขึ้นมาจาก
มือ ส่วนใหญ่เป็นของเล่นที่ซื้อหากันมา เราก็กเลยคิดว่า จะต้องมิดีเด็กเราบ้างส่วนหนึ่งที่มือปรกรณ์เรื่องหุ่นอยู่แล้ว ก็เลย
ลองคิดกิจกรรมเป็นชมุ้คลินิกคุณหมอ เราจะมีคุณหมอหุ่นเพื่อที่จะประกาศว่า ให้เด็กๆ ที่มีหุ่นที่ชำรุดแล้ว หรือเสียหาย
แล้ว หรือสภาพไม่ดี ให้มาตรวจ แล้วเราก็จะมีพี่เลี้ยงคอยซ่อมให้ เราก็กจะได้รู้ว่ ยังมีเด็กอยู่ส่วนหนึ่งที่สนใจแล้วก็รัก
หุ่นมาก เราจะเห็นว่า ก็จะเป็นหุ่นที่ซื้อ ซึ่งคุณพ่อคุณแม่ที่มีสตาจค์จะหาซื้อมา ซึ่งหาจากเมืองนอก แล้วหุ่นที่ทำเองนี้

ชุ่มถัดไปก็จะเป็นชุ่มของละครหุ่นเงา เราก็อพยายามจะคิดว่า ถ้าหุ่นเงามันมีสีขึ้นมา มันจะดูสวยสดงดงาม ก็ใช้ลักษณะชวนเด็กๆ ให้ทำรูปอะไรก็ได้ แล้วลองเพิ่มลวดลายบนกระดาษ บนลวด แล้วใช้กระดาษแก้วหลายๆ สี ปะเข้าไป เด็กๆ ทุกคนก็จะได้ลองขีดแล้วก็ผลัดกันดู ส่วนอีกชุ่มหนึ่งจะเป็นชุ่มของนิทานช่วยกันเล่า ซึ่งอันนี้สำหรับเด็กที่ยังอ่านหนังสือไม่ได้ คุณพ่อคุณแม่ก็จะพามาอ่านในห้อง แล้วก็ให้มอมอนเอกซเนก นอนกันไป จะมีพี่เลี้ยงที่จะคอยเล่านิทานให้ฟัง ซึ่งในห้องนั้นก็จะมีชั้นนิทาน แล้วเด็กบางคนก็เลือกเองว่า อยากจะฟังนิทานเรื่องไหน ก็จะให้พี่ๆ ช่วยกันเล่า ซึ่งหนังสือนี้ เราก็จะได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเด็ก แล้วติดต่อขอยืมมา

หลังจากที่เราได้เป็นสมาชิกของภาคีเด็ก ก็มีพี่ๆ หลายคนโทรมาให้คำแนะนำ หรือให้ไปประชุมที่นั่นที่นี่ หรืองานนั้นงานนี้ มีครั้งหนึ่งได้รับคำแนะนำให้ไปร่วมประชุมที่มูลนิธิอาเซีย ต่อมาได้เข้าไปร่วมประชุม 2-3 ครั้ง แล้วก็รู้จักกับกองทุนไทย ตอนนี้งานกำลังจะมีความร่วมมือกับกองทุนไทย ซึ่งเราจะมีโครงการค่าย นู่น และหุ่นมือ กำลังจะเริ่มเปิดโครงการ ก็จะชักชวนผู้ใหญ่ใจดี บริจาคสแตมป์เข้ามาเพื่อซื้ออุปกรณ์ ทำหุ่น โครงการจะเป็นคนทำหุ่น แล้วก็นำไปบริจาคให้กับสถานสงเคราะห์ในกรุงเทพฯ โรงเรียนในชนบท ซึ่งเราจะติดต่อผ่านทางกล่มกิจกรรม หรือเอ็นจีโอที่เรารู้จัก

ไม่สบาย เด็กหญิงผักกาดไม่เป็นอะไร เพราะยังทานผักบ้าง ฉะนั้นคุณยายกับเด็กหญิงผักกาดก็ต้องออกไปผจญภัย เพื่อจะไปหาผักที่มีประโยชน์กลับมาให้เด็กชายแดงโมกิน และจะต้องต่อสู้กับปีศาจขนมขบเคี้ยว

(ช่วงเล่นละครหุ่น)

ผู้แสดง :

โบ - เพิ่งจบจากเชียงใหม่ ยังไม่ได้ทำงาน

เตี้ย - อยู่พระจันทร์เสี้ยวการละคร เป็นสมาชิกคณะละครยายหุ่น ปกติรับงานเกี่ยวกับเรื่องหนัง เช่นเรื่อง 14 ตุลา

บอล - อยู่พระจันทร์เสี้ยวการละคร และคณะละครยายองุ่น ตอนนี้เรียนพิเศษกับคณะละครหุ่นเจ้าขุนทอง

เบส - ตอนนี้กำลังศึกษาอยู่ คณะรัฐศาสตร์ ม.รามคำแหง ปี 3 ปีที่แล้วสมัครมาเป็นอาสาสมัคร ตอนหลังก็เลยต้องมาช่วยเล่น

อาจารย์ถนอมวงศ์ ล้ำเลิศมรรคผล : รู้สึกเป็นเด็กทุกครั้งที่ได้ดูหุ่น แล้วถ้ามีโอกาสเมื่อไร ก็จะสนับสนุนให้ไปแสดงเท่าที่จะทำได้ วันที่ 1-2 -3 ดับเบิลเอ็ดเวิร์ดประวตนิทาน ที่ศาลาพระแก้ว ก็โทรไปถามเขาตามเบอร์ที่ให้มานี้ ปรากฏว่าเป็นกลุ่มของแปลน พวกเขาก็รู้สึกว่ ถ้าเราทำอะไรคล้ายๆ กัน เราไปรู้จักคนในวงการ ก็เป็นลูกของลูกศิษย์บ้าง วิธีสร้างพลังของพวกเขา ก็คือต้องฝึกฝนให้มากๆ แล้วมีอย่างนี้ ก็ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

คุณนที อนุภาณนที : ตัวเองก็เป็นกลุ่มละครสมัครเล่น มีมือทำหุ่นเป็นคุณแม่ น้องหมีเล็กที่เป็นคนรับผิดชอบในเรื่องที่มละคร ก็เป็นเด็ก มข. บอกว่าที่มละครนี้น่าสนใจน่าสนับสนุน เราก็บอกว่างลองดูแล้วกัน เพราะปกติทางกลุ่มจะสร้างละคร สร้างหุ่นกันเอง เราเห็นว่าน้องเป็นทีมใหม่ๆ เราหาเงินที่ไหนได้ เราก็น่าจะสนับสนุนกัน ตอนนี้รู้สึกว่ยังมีภาระอีก 6 ตัว ตอนนี้คือตั้งกลุ่มละครชื่อ จุก แกะ โก๊ะ เปีย สาเหตุที่เราตั้งตรงนี้เพราะเรามองว่า ทรงผมไทย 4 ทรงผมนี้หายไปแล้ว เราก็เลยอยากจะทำตัวนี้ออกมา แล้วทั้ง 4 ตัวนั้นจะเป็นนักแสดงนิทาน หรือเอาเรื่องราวต่างๆ มาเล่า โดยที่ จะผลิตกันเขียนบทละคร ยินดีถ้าเกิดช่วยเหลือกันได้บ้าง ผมเป็นคนมาก่อนข้างเขียนบทละครหุ่นได้เร็ว ก่อนหน้าที่จะออกไปจากพิพิธภัณฑเด็กเมื่อ 2-3 อาทิตย์ก่อนนี้ เขาให้โอกาสไปร่วมงานมา 3 เดือน ก่อนออกมา ก็เขียนบทละครทิ้งไว้ให้น้องเขา เวลา 2 วันเขียนให้เขา 5 เรื่อง เป็นเรื่องสั้นๆ ประมาณ 5 นาที เพราะเด็กจะเข้าไปดูหมุนเวียน

ละครหุ่นสำหรับเมืองไทย กับเด็กเมืองไทย ในความเป็นจริงแล้ว ถ้าเกิดไม่มีครูสอนมาจุดประกาย ก่อนข้างจะห่าง เพราะละครหุ่นของไทยก่อนข้างจะเป็นศิลปะที่จะสูญเสีย ละครหุ่นมือที่เป็นศิลปะแบบฝรั่ง การทุนหรราชาก็เคยออกห้อง 3 เมื่อนานมาแล้วไม่ค่อยมี แต่ถ้าเกิดเป็นละครชั้นสูงของไทย ไม่ว่าจะเป็นหุ่นกระบอก หุ่นเล็ก หุ่นใหญ่ นั้น เป็นศิลปะของไทยที่เด็กสัมผัสไม่ถึง ละครหุ่นมือที่ตัวประมาณฟุตหนึ่งนี้ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นที่โรงเรียนอนุบาลยุคใหม่ แล้วก็ค่อยๆ หายออกไป โดยที่ก่อนหน้านี้ก็มีเป็นครูคนเดียวแล้ว เลยคิดว่าการทำงานกับเด็กโดยเฉพาะเด็กเร่ร่อน เราไปทำละครหุ่นส่วนใหญ่จะเป็นแบบแห้ง คือต้องอัดเทปไป แต่ถึงเวลานี้อัดเทปไป เราเล่นให้ดูรอบหนึ่ง รอบที่ 2 เด็กที่เราไปเล่นนะ ก็ขึ้นไปเล่นให้เพื่อนดู แล้วเขาจะสร้างบทร้อยตัวรวดเร็ว เราว่าเราเขียนบทละครไวแล้วนะ 5 เรื่องใน 2 วัน แต่เขาสามารถทำละครหุ่น 6 เรื่องภายใน 2 ชั่วโมง เด็กเร่ร่อนนะครับ 6 ทีมขึ้นไปเล่นละคร ปรากฏว่เรื่องไม่เหมือนกันเลย โดยใช้หุ่นเล่น ตรงนี้มีประกายอะไรบางอย่างที่เราเห็นว่า เราอยากจะทำต่อไป แล้วเด็กรู้สึกใกล้ชิด การแสดงละครหุ่นของเราจะพยายามให้เด็กเล่นให้มีแอ็คติ้งตัวเอง เพราะเขามีความรู้สึกว่ เขาได้ถ่ายทอดเรื่องบางอย่างซึ่งเขาไม่อยากจะให้คนอื่นข้างนอกเห็น ว่าคนที่เล่าคือใคร โดยเฉพาะบางจุดเราได้ประสบการณ์ก็คือว่า เด็กบางคนเล่าถึงที่มาที่ไปของการค้าประเวณี ที่มาที่ไปของการติดยา หรือแม้กระทั่งการนอกกหลายๆ เขาอ่านหนังสือพิมพ์บ่อยมาก บอกอักษรย่อของนักค้ายาที่เขาไปสัมผัส ซึ่งเรามองว่ มันเป็นเรื่องราวที่เขาสามารถเล่าไปสวมอีกบทบาทหนึ่ง ซึ่งคนอื่นไม่รู้ว่เขาเป็นใคร เขาอยู่หลังเวทีหลังจาก ทุกอย่างคือมายา เขาเข้าใจดีกว่าเราอีก เพราะออกมา เราก็ไม่อยากจะบอก ทั้งๆ ที่รู้ว่ใครเล่นเป็นตัวละครบ้าง เราก็สนุกกับเขา แล้วเขาก็มีความสุขกับเรา

ณ ตอนนี เรากำลังพยายามจะสร้างอาสาสมัครที่เกี่ยวกับการทำละครหุ่น บังเอิญทางหมวยเล็กเอง ทางผมเอง จะเชิญบัณฑิตอาสาสมัครของธรรมศาสตร์ด้วย เรากำลังเอาโครงการนี้เข้าไปคุยกับทีมพี่ๆ ที่เป็นอาจารย์ในธรรม ศาสตร์ที่สอนอาสาสมัคร แล้วเราอาจจะทำเป็น workshop เล็ก ๆ สักครั้งหนึ่ง ของน้องๆ บัณฑิตอาสาสมัครที่จะออกไป ทำงานกับชนบท 7 เดือน ซึ่งบางคนอาจจะมึนทึบมาบ้างแล้ว เราก็อาจจะเอาตรงนี้ให้เขาไปจัด เพราะว่าหลายๆ ครั้งที่ เราเข้าไปตามชนบท เคยลงไปจังหวัดสมุทรสงคราม ทำละครหุ่นอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองอยู่ 3 เรื่อง ปรากฏว่าเด็กเข้า ใจเนื้อหาในละครหุ่นนี้ภายใน 15 นาที เร็วกว่าที่เราทำกิจกรรมทั้งวัน เราทำกิจกรรมเรื่องนักสืบสายน้ำ ทำกิจกรรม เรื่องสำรวจชุมชน ในช่วง 6 ชั่วโมงแรกของวัน เด็กอาจจะเหมือนกับसानแผนในกิจกรรมที่เราให้ ส่วนใหญ่กิจกรรมที่ผม ทำสรุปด้วยละครหุ่น จะเป็นบทสรุปรวบให้เด็ก เขาค่อยๆ มาร้อย เหมือนกับพวงมาลัยพวงหนึ่งค่อยๆ มาร้อยต่อกันไม่ หลายๆ อย่างเข้าด้วยกันเลย มันเป็นเรื่องมีตัวหนึ่งที่น่าสนใจ แล้วหลายๆ กลุ่มก็น่าจะมีการพัฒนาต่อกันได้ เพราะ ว่า การหยิบเรื่องราวบางเรื่อง การหยิบนิทานบางตัวออกมาให้มันเคลื่อนไหวได้ เขาจะรู้สึกใกล้ชิดตัวละคร สัมผัสได้ เขาเล่นเป็นตัวละครตัวหนึ่ง ได้เป็นนักแสดงเรื่องคนหนึ่ง เราก็จะมีนักแสดงนิทานหุ่นยาวเยอะแยะเต็มไปหมด คิดว่าถ้าเกิด มีอะไรกับละครยาวๆ ของตัวเอง ก็คงได้ใช้บริการซึ่งกันและกัน เพราะว่าตอนนี้กำลังมีความคิดว่า หุ่นเล็กที่เราใช้อยู่นี้ เรา อาจจะรู้สึกว่า มันไม่เพียงพอ ตอนนี้เห็นว่ากำลังประสานงานจัดทำหุ่นใหญ่กันกับหมวยเล็กอยู่ คิดว่าคงได้ใช้บริการและ คงได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอีก

คุณอาทิตย์ แดงพวงไพบุรณ : จากการที่มีโอกาส ที่จริงต้องใช้คำว่า "โชคดี" ที่มีโอกาสให้เด็กได้สอนแล้วก็เรียนรู้ จริงๆ พลังจินตนาการ พลังความคิดสร้างสรรค์มีอยู่แล้วในตัวเด็กอย่างมากมายล้นเหลือ แต่ไม่ได้ถูกใช้หรือแสดงออก ในโอกาสที่เหมาะสมประกอบกับตัวคนที่รับหรือเห็นพฤติกรรมนั้น มองไม่เห็นสิ่งต่างๆ ว่าเด็กกำลังเรียนรู้ยังงี้ เด็ก กำลังทำพฤติกรรมอย่างไร จากการที่ผมได้มีโอกาสเรียนรู้ตรงนี้ พบว่า เด็กได้ถ่ายทอดทุกอย่างออกมา เพราะในธรรม ชาติของเด็กชอบกระโดดโลดเต้น ธรรมชาติเขาชอบเล่นตลอดเวลา เพียงแต่ว่าการเล่นของเด็ก เป็นการดำเนินการที่ ขาดตอนกับความเข้าใจที่จะเกิดขึ้นกับการดำรงชีวิต ก็จึงเอาเนื้อหาสาระของการดำรงชีวิตเข้ามาสอดแทรกใส่เข้าไป เด็กก็จะซึมซับไปโดยไม่รู้ว่ากำลังเรียนอยู่ กระบวนการนี้สัมฤทธิ์ผลของการเรียนรู้มีสูงมาก สามารถจะโน้มน้าวและ เปลี่ยนพฤติกรรมเด็กในช่วงพริบตา ผมจึงให้ความสำคัญกับละครหุ่นมาก ละครหุ่นที่สามารถแทรกเข้าไปใน จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เด็ก แล้วดึงกระชากออกมาให้เด็กแสดงออก พฤติกรรมเลียนแบบซ้ำแล้วซ้ำอีก ถ้าสิ่ง นั้นถูกหล่อหลอมในต้นแบบที่ดี เพียงแต่ว่าการศึกษาของเราต้องวกกลับเข้ามาทางนี้ แต่หาคนที่มองทะลุมิติตรงนี้ นับคนแล้วไม่ค่อยมี ยิ่งโดยเฉพาะในวงการศึกษามองเห็นละครหุ่นเป็นเพียงแค่ของเล่นเล็กๆ น้อยๆ มองอะไรก็แล้ว แต่ เป็นคะแนน เป็นตัวกรอบของเนื้อหา หลักสูตร ผมพยายามเข้าไปพูดเรื่องนี้หลายเวที ทั้งในระดับเป็นนโยบาย ระดับของกรม ในเรื่องสาระหลักสูตร ไม่มีใครรู้ แล้วมันลึกซึ้งกว่านี้อีกครับ ละครหุ่นไม่ใช่พูดแค่นั้น เผลอวันนั้น ผมไป สวท. ไปเห็นละครหุ่นเล่มเล็กๆ อยู่เล่มหนึ่งในงานศพของใครไม่รู้ของทางอีสาน ท่านเป็นศิลปินแห่งชาติแล้วก็เสียชีวิต ไป ท่านทำละครหุ่นทางภาคอีสาน ผมก็เก็บไว้ทำยารด เจอใครที่เกี่ยวกับการรักหุ่น ผมจะให้ ยิ่งโดยเฉพาะคนอีสานบอก ผมว่า ไม่สามารถจะฟื้นฟูทำอย่างที่ผมอยากจะทำ เพราะผมไม่มีความสามารถตรงนั้น แต่ถ้าผมเจอคนทางด้านนี้ ผม อยากจะให้คุณมีโอกาสได้ลองรับความคิดของคนพวกนี้ไป เพื่อที่จะได้นำเสนอหรือสืบสานมันต่อไป

พอมองลึกต่อไปว่า ที่เรากำลังทำละครหุ่นนี้ มันเป็นเพียงแต่จินตนาการกับความคิดสร้างสรรค์ แต่ละครเหล่านี้ ได้ถูกปรุง ถูกแต่งคิดสรรอย่างดี จนกระทั่งมันกลายเป็นวัฒนธรรมด้วยซ้ำไป มันลึกซึ้งจริงๆ จนมันเป็นวิถีชีวิตที่สอดแทรกเข้าไปในละคร ที่ผ่านมานะดูอย่างรามเกียรติ์ เป็นละครหุ่นกระบอกไม้ ศึกษาดูเข้าไปลึกอีกนิดหนึ่ง กลไกแมคคา นิก ก็สามารที่จะเรียนในเชิงฟิสิกส์ เรียนในเรื่องของสิ่งเหล่านี้ แสดงว่าคนโบราณได้ปรับช่วงห่างของการเรียนรู้ว่า ใช้ วัตถุติดรอบตัวใช้ไม้แต่ละชนิด ไม้แบบไหนควรจะอยู่ตรงไหน การให้การทรงตัวกับการที่จะต้องยันหุ่นนี้ โครงสร้าง ของคนที่มาเล่นละคร บุคลิก มันแสดงถ่ายทอดออกมา ศิลปะในการเย็บปักถักร้อย แต่คนมองไม่ลึกเข้าไปว่า มันเป็น การถ่ายทอดชีวิตช่วงต่อของคนรุ่นๆ หนึ่ง แล้วก็มีการบูรณาการเรื่องเนื้อหาของบ้านของเมืองเข้าไป ผมเองไม่ได้เป็นคน

ที่เข้าใจเรื่องนี้ลึกซึ้งพอ แต่ผมรู้สึกว่าการที่มีรามเกียรติ์ แต่ละตอน แต่ละยุค แต่ละสมัย มันมีอะไรแฝงเร้น ในลักษณะ เจ้านายระดับบนที่กำลังสื่อสารต่อกัน กำลังบูรณาการเรื่องของตัวเองกับอีกฝ่ายหนึ่งหรือเปล่า ตรงนี้ผมไม่กล้ายืนยัน เป็นเพียงแต่ความรู้สึกของผม ว่าเมื่อก่อนนั้นมันไม่มีเครื่องมือจะสื่อสารกันโดยตรง ก็ผ่านกิจกรรมต่างๆ นี่ เป็นลักษณะ จะสอดเสียดแทรกแซง หรือเสียดสีกันผ่านตัวละครพวกนี้ไปในตัวด้วย มันจึงมีชีวิตเคลื่อนไหวตลอดเวลาแต่ละยุคแต่ละ สมัย ไม่เพียงแค่นั้น บางช่วงมันยังเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องลึกๆ ทางด้านการเมือง ด้านความคิด เพียงแต่เราเข้าไปไม่ถึง ทำให้เล็กๆ พร้อมจะตื่นมาตอนเช้า แม้จะนอนดิ้นขนาดไหนเพื่อจะมาดูเจ้าขุนทอง หรือเพื่อจะมาดูการ์ตูนเช้าวันเสาร์- อาทิตย์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ผู้ปกครองหรือว่าระบบการศึกษาเราไม่เคยชี้ให้เห็นว่า มันมีพลังซ่อนอยู่ในตัวมันเอง แล้วจะ นำมาใช้ยังไงในการศึกษา

เมื่อครูผมพูดข้ามไปอยู่จุดหนึ่ง กลุ่มพวกนั้นไม่ธรรมดาเนอะครับ ได้สอดแทรกวิถีชีวิตที่เราพูดถึงวัฒนธรรมชนบ ธรรมเนียมประเพณี ลึกกว่านั้นก็คือ ได้ใส่ตัวสติ สมมติ ถ้าเราเข้าใจกัน บูรณาการเรื่องศาสนาเข้ามาาร่วมด้วย ผมไปยืนดู ระหว่างที่เล่นนี้ ต้องมีท่าทาง ปรากฏว่าที่เราเคยเห็นกระบวนการเจริญสติของทางศาสนา ที่มีการเคลื่อนไหวในจังหวะต่างๆ เคลื่อนเพื่อให้รู้สึกตัวตลอดเวลา ทุกขณะที่เคลื่อนไหว เราจะเห็นการเดินจงกลม ถ้าทำถึงระดับหนึ่ง กระบวนการเจริญสติ การฝึกสติสามารถนำมาใช้กับการบูรณาการระดับนี้ได้ ผมว่าลึกลับจริงๆ ผมเข้าใจ แต่ผมเข้าไปไม่ถึง เพราะการเจริญสติ ด้วยตัวเองยังไม่ได้ดีเท่าไร ที่ผมพูดอย่างนี้ผมจะขยายความว่า การเจริญสติที่ผมว่านี้ต้องได้รับการฝึกฝนมา แต่กระบวนการ เจริญสตินั้น ผมฝึกกับลูกผมมาประมาณปีกว่า ไม่น่าว่า พลังมันเกิดขึ้นมหาศาล แล้วผมก็ลองค้นต่อเลยว่า ทำไมลูก ผมฝึกได้แล้วผมฝึกไม่ได้ เพราะสมองผมมันเลอะเทอะ แต่สมองเด็กนี่สะอาดพอที่จะรับอะไร เบาๆ ง่ายๆ ตรงๆ แล้วถ้า เราเข้าใจเราฝึกฐานตรงนั้นให้แน่น นำมาใช้กับละครหุ่น หรือเรื่องอะไรก็ตาม มันสอดแทรกเข้าได้เป็นแบบเดียวกันหมด

ผมไปดูการศึกษาต่างประเทศอย่างวอลดอร์ฟ ที่จริงผมไม่เคยรู้จัก ไม่เคยอ่านเลย แต่ได้ยินคนพูดตลอดเวลา แต่วันหนึ่งผมไปเจอคนที่เขานักการศึกษาของวอลดอร์ฟที่ไปอยู่เยอรมันมา 12 ปี แท้กลับมายุ่งเมืองไทย เขาเป็นคน ไทยนะครับ เขาก็ทำกิจกรรมให้ดู เขาบูรณาการทุกอย่างเข้าไปหมดโดยเอาสติไปหามาเข้าทุกเรื่อง ผมยก นี้อให้เลยว่า ทำไม รูดอล์ฟ สไตรเนอร์จึงเป็นอัจฉริยะด้านการศึกษา ผมนับถือท่านด้วยความจริงใจ ผมเสียตายอยู่คนเดียว ผมไม่ได้ศึกษาท่านลึกพอ จริงๆ แล้วผมเชื่อว่าพุทธศาสนาเจริญเติบโตในเยอรมันสูงมาก แล้วรูดอล์ฟ สไตรเนอร์ เข้าใจและเข้าถึงตรงนี้ นำไปบูรณาการตั้งแต่อดีต ไม่จำเป็นจะต้องพุทธศาสนา ทุกๆ ศาสนา เพราะสติเป็นเรื่องของธรรมชาติ

เพราะฉะนั้นพลังของละครหุ่น ผมเคยคุยกับนางวไลย์สมัยก่อน ผมก็พาฝัน เอาปณิธานของครูอุ้งนรียพวกเรา ผมอยากจะเห็นร่องรอยของคณะละครหุ่น ที่จะอยู่ตรงไหนก็แล้วแต่ จะเป็นมะขามป้อม จะเป็นสี่ หรือบ้าน ขนงไหนก็ แล้วแต่ มีศิลปะ มีอะไรในตัวเอง ได้ถูกนำมาใช้ สร้างเป็นองค์ความรู้ขึ้นมาอย่างชัดๆ ถ่ายทอดแล้วรวมตัวกัน วันหนึ่ง ผมฝันอยากจะได้เห็นพิพิธภัณฑ์ หรือกลุ่มก้อนของคนกลุ่มนี้ ชื่อน่าสังคม วันนี้ผมดีใจครับ ที่ได้เห็นท่านอาจารย์ ครูทางด้าน ศิลปะ คุรุภัทราวดีวันนี้พยายามบอกอะไรสังคม แต่สังคมคงตามท่านไม่ทัน เพราะว่าคนที่จะมองศิลปวัฒนธรรมออกจากบทเรียนที่ผ่านมา เมื่อก่อนอยู่ต่อหน้า ผมก็ไม่เคยสนใจหรือเห็นความสำคัญ ผมเข้าไปไม่ถึง ถ้าทราบใดคุณไม่เห็นชีวิต คุณไม่เข้าใจถึงตัวกระบวนการศึกษา คนจะมองศิลปวัฒนธรรมเป็นเพียงแค่การแสดงอย่างหนึ่งเท่านั้น วันนั้นกับวันนี้ ทำให้ผมรู้สึก ว่า ผมห่วงสังคมไทยอย่างมาก เพราะวันนี้แค่ขอให้ดู มันยังไม่อยากดู อย่าว่าแต่จะเข้าใจเลย

วันนี้เจอเพื่อนที่ลงไปคลุกกับเด็กข้างถนนอย่างนี้ ผมคิดว่าหาคนอย่างนี้ก็ไม่เยอะ ทั้งที่มีทางเลือกที่ดีกว่า แต่เลือกที่จะเดินอย่างนี้ ผมคิดว่าผมก็จะเดินในเส้นทางนี้ วันนี้ผมคิดว่ามันมีของดีๆ อยู่เยอะ โดยเฉพาะหุ่นมันเป็น ทางออกอันหนึ่งที่จะให้กับเด็กๆ ทำยังงี้จึงจะเกิดการเคลื่อนไหวตัวเข้าไปในชุมชนอย่างชัดๆ เคยคุยกับนิทานคาราวานก็ เก่งไปอีกแบบหนึ่ง เคยพยายามจะเอานิทานคาราวานมาชนกับแต่ละกลุ่ม ในขณะนั้นผมมีโอกาสรับผิดชอบเรื่องสื่อพื้น บ้าน สื่อมวลชนของกองทุนเพื่อสังคม ปรากฏว่าผมขยายความคิดนี้ออกไป คุยกันคนละเรื่องเดียวกัน ผมก็เลยบอกว่า ถ้าคุณคิดว่าจะเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ ก็ขอให้คุณเดินไปอย่างนั้น ผมขอเลือกอีกมุม ผมเห็นโลกที่มันมีคุณค่า แต่ผมยัง เข้าไม่ถึง ยังมีโซน หรือแม้กระทั่งคุณลุงสาธร ที่ประดิษฐ์หัวโขน สอนให้อย่างไม่คิดมูลค่า ผมไปเจอเขา เห็นแล้วเสีย

ตาย ผมไม่สามารถจะล้วงหรืออุ้มเขาขึ้นมาอย่างใจที่อยากจะเห็น ถึงขนาดเขียนโครงการของงบประมาณไปแล้ว เพื่อจะสร้างพิพิธภัณฑ์ตรงนั้นเลย พอถึงจุดที่จะต้องใช้พื้นที่ของวัด เจ้าอาวาสบอกว่า ถ้าอนุญาตให้คุณทำ คนอื่นจะตำหนิ เพราะมันมีการขัดแย้งอยู่ คุณไปคุยมาท่านบอกว่า ถ้าท่านมีสัก 10 ล้าน อาจจะยกศาลาให้ทำ ผมหันหลังให้แล้ว ผมก็ไม่ได้ไปตามเรื่องอีก แต่ก็เสียตายเป็นงบประมาณตรงนั้นไม่รู้จะผ่านหรือไม่ผ่าน แต่คนให้พร้อมจะให้หมด ในขณะเดียวกัน ผมเองก็ให้อีกโอกาส โดยขอให้มีการฝึกอบรม มีงบประมาณเกือบเป็นล้าน เพื่อฝึกอบรมเด็กต่างๆ เรียนixonของคุณลุง

ปรากฏว่า การติดตามหรือผลักดันตรงนี้ก็ไม่มีใครตามในประเด็นนี้ แต่อยากจะได้อำนาจการทั้งสิ้นเลย ผมบอกว่า ไม่มีก็ไม่มีเป็นไร ได้งบประมาณมาสำคัญยิ่งกว่าอีก ตอนนี้เป็นยังงี้ผมก็ไม่ได้ตามอีก เพราะว่าถ้าผมทำอะไรมากกว่า จุดนี้ กลายเป็นว่าผมจะไปอุ้มเขา ซึ่งหลักการที่แท้คือ จะต้องผลักดันให้เขายืนด้วยตัวเขาเองมากกว่า ที่ผมจะเป็นคนไปอุ้มเขา อันนี้ก็เป็นข้อด้อยของผม คือส่วนหนึ่งเราไม่มีฐานของเราเอง เพราะมันแต่เล่นข้างนอก วันหนึ่งก็พยายามจะสร้างฐานของเราเอง เริ่มต้นใหม่ซ้าๆ แต่ถ้าพูดถึงว่า เรื่องหุ่นนี้ 1 ในโครงการที่เคยเขียนไว้ว่า จะให้คณะละครหุ่นของครูอุ้งน ลงไปเล่นกับเด็กๆ ชุมชน โดยจะหาพื้นที่ให้ ปรากฏว่าโครงการที่ผมขอไป ไม่ได้รับการอนุมัติ เขาบอกว่าผมเพื่อผืนอย่างมีจินตนาการ ตอนนั้นผมจะให้ที่บ้านเป็นสถานที่เรียนรู้ แล้วมีกิจกรรมหลากหลาย

ปัจจุบันนี้ก็เลยคิดว่า อยากจะกลับมาที่ละครหุ่นนี้ ซึ่งมีพลัง มีสิ่งที่สร้างสรรค์ แล้วก็ช่วยสร้างสรรค์โลกอย่างมาก ในโลกจินตนาการของเด็ก ที่พูดตรงนี้เพราะว่าคณะทำงานนี้อาจจะทั้งเหนื่อยยากและงบประมาณก็ห่วยหรืออยากจะทำให้กำลังใจ อยากจะเป็นส่วนหนึ่งในการรับใช้ เพราะเห็นกิจกรรมของคณะละครหุ่นครูอุ้งนที่เคยจะผลักดัน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ละครหุ่น พ่อแม่ก็สนใจบ้างไม่สนใจบ้าง มาแบบไม่ต่อเนื่อง การจัดการก็ลำบาก ยังอยากให้เห็นตรงนี้ด้วยความเชื่อมั่นในปฏิธานของท่านครูอุ้งน ยังเคยบอกเลยว่า โรงละครอุ้งนเก่าที่บ้านท่าน ผมไม่เห็นตรงไหนเหมาะเท่ากับตรงนั้นเลย เพราะเคยมีอดีต มีประวัติ ถ้าจะฟื้นกลับมาอีกที ครูอุ้งนก็ได้นอนดูข้างๆ เห็นการเติบโต ปณิธานของท่านผมว่ามันมีเสน่ห์ ถ้าทำไม่ได้ทุกวัน ก็อาจจะปีละ 3 เดือนครั้ง หรือเดือนละครั้ง ผมไม่เคยพบครูอุ้งนเลย แต่วันแรกที่ผมเห็นรูปท่าน ผมขนลุกเลย ผมรับรู้เลย แล้วผมไปตรงนั้นที่ไร ผมก็เดินไปดูผักที่บ้านหลังนั้น โดยที่ผมไม่รู้ว่านั้นคือบ้านครูอุ้งน ผมก็พาลูกไปดูทุกครั้ง จนกระทั่งวันหนึ่ง วันครบรอบมรณภาพ ผมก็ไปด้วย ท่านบอกว่าตรงนั้นหลุมศพครูอุ้งน ผมตกใจ มันบอกไม่ถูกว่า ปณิธานท่านแรง แล้วยิ่งพอมาทราบประวัติท่าน ผมเสียตายเป็นไม่ได้เป็นลูกศิษย์ท่าน ตั้งแต่ตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ แต่ก็ไม่เป็นไร หินแต่ละก้อนที่เดินผ่านแล้วก็เรียงรายไป เราก็บอกเขาแบบอย่าง ขอให้กำลังใจกับทุกท่านที่ท่านทำหน้าที่ตรงนี้ เพราะการทำงานเพื่อผู้อื่นนี้ มันต้องใช้พลังมาก ในภาวะที่ปากกัดตีนถีบ มันยากจริงๆ ฉะนั้นความดีตรงนั้นขอให้เก็บไว้นะใจ คุณค่าชีวิตผมว่ามันอยู่ตรงนี้

คุณสินีนาฏ เกษประไพ : อยากจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์สักนิดหนึ่งนะคะ ที่เริ่มแรกโครงการเราก็คุยกับพี่กับกรรมการมูลนิธิที่เป็นบรรดาลูกศิษย์ของครู ก็พูดถึงตัวบ้านของครูเหมือนกัน เพราะว่าบ้านตอนนี้ก็ไม่ได้ใช้อะไร ซึ่งช่วงแรกเราใช้เป็น shop ทำงานสร้างหุ่น แต่พอช่วงหลัง ที่ฝนตกมากๆ น้ำมันจะซึม และชื้นมากทำให้อุปกรณ์ของเราขึ้นรา เราเลยต้องย้ายมาทำที่บ้านพระจันทร์เสี้ยว เบื้องแรกเลยนี้เราก็ฝันว่า ถ้าพื้นที่ตรงนั้นสามารถเป็นศูนย์กลางตรงพระจันทร์เสี้ยว แล้วถ้าเกิดมีบ้านของครูซึ่งเปิดได้ทั้งเสาร์-อาทิตย์ มีห้องที่จะแสดงหุ่นของครู แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็มาตกเรื่องงบประมาณเป็นส่วนใหญ่ อย่างกลุ่มพระจันทร์เสี้ยวเอง กลุ่มของสมาชิกละครยายอุ้งนเอง ก็เป็นนักศึกษาเป็นอาสาสมัคร ยังไม่มีงานทำ หรือบางคนอาจจะได้ทำงานนานๆ ที่ ซึ่งมันใช้พลังอย่างมากตรงนั้น อย่างนางเองก็อยู่ตรงนี้มา 8 ปี แล้วพอเราเริ่มโตกันมากขึ้น คนก็ต้องเปลี่ยนไปแล้ว อาศัยอยู่ด้วยกันทุกวันๆ มันก็ต้องปรับเปลี่ยนรับงานอะไรอย่างนี้ซึ่งเรามีความใฝ่ฝัน เราอยากจะทำกิจกรรม ฉะนั้นรูปแบบกิจกรรมที่เราวางไว้ ตลอดปีนี้บางที่เราไม่สามารถที่จะทำกิจกรรมได้เต็ม 100% อย่างที่วางไว้ หรือได้ความถี่เท่าที่วางไว้ อาจต้องย่อกิจกรรม อย่างกิจกรรมของยายอุ้งน เราก็ย่อกิจกรรมลงมา เช่นเราวางว่า เราจะแสดงละครหุ่นไปทุกๆ โรงเรียน ประมาณ 50 รอบ หรือ 100 รอบในโรงเรียนเขตกรุงเทพฯ -ปริมณฑลและจังหวัดรอบๆ ข้าง ในขณะเดียวกัน เราทราบดีว่า ละครเด็กกับละครหุ่นที่ได้รับการสนับสนุนจากผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่นนมยี่ห้อหนึ่งยี่ห้อนี้ เขาจะให้สแตนด์มาเลยเป็นล้านๆ แต่จะต้องขายผลิตภัณฑ์ของเขา พวกเราก็

เคยทำ บางครั้งเราก็ต้องรับงานแบบนั้นบ้าง แต่เราเลี้ยงไม่ได้ที่จะต้องขายผลิตภัณฑ์ แล้วคราวนี้ก็ได้แลกเปลี่ยนทัศนะกับพี่ผู้มีความรู้ ว่ามันจำเป็นหรือเปล่าที่เราบอกว่า เราให้กิจกรรมสันทนาการกับเด็ก ให้จินตนาการ ให้เกมสันทนาการกับการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จุดตรงนี้เองที่ผลิตภัณฑ์ใช้สื่อละครหุ่นไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตอนนี้อยู่เรื่อง “เด็กชายแดงโม กับเด็กหญิงผกกาต” เป็นเรื่องที่ยากเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับการกินผัก เพื่อให้เห็นเหตุผลและที่มาที่ไปให้ชัดเจน ว่าเด็กที่% เหมอที่สุขภาพไม่ดี เราจะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ได้หรือเปล่า ตรงนี้อาจจะแลกเปลี่ยนว่าผู้มีความรู้ มีคำแนะนำ เช่นการหาองค์ความรู้หรือเราจำเป็นที่จะต้องยืนยันว่าสื่อศิลปะการละครนี้มันจะค่อยๆ ซึมเข้าไป ไม่ใช่ว่าจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ภายในระยะเวลาที่เราไปเล่นละครเพียงรอบเดียว

ผู้เข้าร่วมเสวนา : เรื่องธุรกิจนี้ไม่ค่อยถูกกันเหมือนกัน แต่ว่ามี 2 ประเด็นซึ่งไม่เกี่ยวกับธุรกิจ แต่อยากจะเชิญชวนน้อง ๆ หลาน งานศิลปะวัฒนธรรมทวามหาวิทยาลัย ปีที่แล้วธรรมศาสตร์เป็นเจ้าภาพก็เลยเข้าไปช่วยอะไรเขาบ้างปีนี้มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นเจ้าภาพ แล้วจัดที่พระราชวังสนามจันทร์ ตอนนั้นเข้าไปก็ปลายเหตุไปเพิ่มอะไรไม่ทันนะคะ คณะศิลปกรรมศาสตร์ซึ่งก็เป็นคณะหนึ่งซึ่งทำเรื่องละครสารพัดแบบก็เข้าไปมีส่วนร่วม แล้วปีนี้ที่พระราชวังสนามจันทร์ก็ไม่ให้เสียชื่อเสียงแต่เท่าที่อ่านนี้ไม่มีละครเด็ก ก็จะมีการแสดงพื้นบ้านอย่างเช่นพระลอตามไก่ จะป่าเข้าไป 4 คณะก็คงไม่รู้จะเปลี่ยนแปลงยังไง อย่างไรก็ตามก็มหัศจรรย์ใจอยู่เหมือนกันว่าคนดูพวกนี้ไม่มีเด็กบ้างหรือไง มีแต่หนุ่ม ๆ สาว หรือว่าดูกันเอง ปีก่อนนี้ที่จัดที่รามคำแหงก่อนจะถึงธรรมศาสตร์นี่ คือใครแสดงก็ขึ้นไปแสดงแล้วลงมาดูกันเอง ให้กำลังใจกันซึ่งกันและกันไม่มีประชาชน พอปีธรรมศาสตร์จัดก็เลยไปจัดที่สนามหลวงเลยขอที่สนามหลวง ปรากฏว่าคนที่นอนเกาะกะอยู่ก็เลยมาพอกันมาคนที่ผ่านๆ มาไม่ได้เจตนาที่เลยลงมาดูประเภทไทยมุงนะคะ ปรากฏว่าประสบความสำเร็จมีคนแสดงดีใจยิ่งนัก อันนี้จะบอกเทคนิคอย่างหนึ่ง คนเยอะที่ไหนกรุณาไปที่นั่นนี่ยังไม่ได้พูดถึงว่าคุณจะเอาตัวที่ไหนไปเลยนะ นี่ถ้ามีสปอนเซอร์ถาวรโดยไม่หวังกำไร

ขอเรียนเชิญเลยถ้าใครยังไม่เคยไปเปิดเวทีที่สวนสันติชัยปราการ ติดต่อนัดได้ที่ห้องอาหารครัวพันธุ์ไม้ไปหาป้านิด ๆ ยินดีต้อนรับ คือก่อนหน้านั้นตอนที่เริ่มทำสวนเขาก็จะทูปโรงอินุสภาคด้วยคณะชาวบางลำพู ซึ่งดิฉันก็ไปเป็นกับเขาด้วยก็ไปต่อตัวกัน ทูปแต่ก็ห้ามไว้ไม่อยู่ทูปไปแล้ว 1 หลังพร้อมกับไม่มูลค่าหลายล้านก็ต่อสู้กันมากกับกรมธนารักษ์ก็แพ้กันมาทุกรัฐบาล แล้วนายกก็ไปมาทุกคนแล้วแพ้ แต่คราวนี้ดูท่าจะสำเร็จคือกับบอกเขาไว้ว่าถ้าได้ที่ตรงนั้นดิฉันจะขอเอาไปทำห้องสมุด หนังสือเด็กที่อยู่ที่บ้านนี้จะยกให้ เขาก็ไม่ให้เราไปทำอะไรสักทีก็แจกจนจะหมดบ้านแล้วที่นี้พวกนักศิลปะก็อยากไปสอนศิลปะนักดนตรีซึ่งแถวนี้มีบ้านนักดนตรีตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ก็อยากจะไปสอนดนตรีพวกนักเล่นหนังก็อยากจะไปเล่นหนังด้วยเวทีที่ไม่เปิดสักที เพราะฉะนั้นก็ไปเปิดกันแถวสวนนะคะ ใครจะเล่นอะไรก็ได้ ขอ กทม. เขาสักหน่อย ที่สำคัญคือขอตั้งที่เราว่าเราจน เพราะฉะนั้นขอตั้งคนที่เขาอยากให้พื้นที่ของเขาที่มีสันติโดยไม่เกี่ยวกับการค้าอะไรนะคะ ตามป้านิดก็ได้ คิดว่าเขามีการสื่อสารกับ กทม. กับ สข. สจ. ในพื้นที่ไปติดต่อนัด ก็ได้ 2 เรื่องคือถ้ามีโอกาสอยากให้ไป พระราชวังสนามจันทร์ จำไม่ได้แล้วใครจะเป็นเจ้าภาพครั้งต่อไป เราก็ไปแทรกซึมในสถาบันที่จะเป็นเจ้าภาพครั้งต่อไปนี้แหละ แล้วก็เราก็อยู่ในแวดวงมหาวิทยาลัย เราก็ไปฝึกเด็กของเรา แล้วเราก็ไปแสดงเพื่อว่าจะดึงดูดค่าคือสร้างคนดูตั้งแต่ยังเด็กตัวเท่านี้ ตอนไม่แสดงเขาก็เล่นไป ตอนแสดงเขาก็เป็นมนุษย์อีกอย่างหนึ่งอย่างนั้นนะ ก็มี 2 เรื่อง คือที่การศิลปวัฒนธรรมทวามหาวิทยาลัย วันที่ 25 – 27 ที่สนามจันทร์ นะคะ แล้วก็เรื่องสวนสันติชัยปราการกับที่โรงพิมพ์ ซึ่งคาดว่าจะได้อีกแล้ว ก็ขอให้ไปใช้พื้นที่นี้ให้เป็นประโยชน์ เตี่ยขอเวลาไปธรรมศาสตร์จะไปเกลี้ยกล่อมให้เด็กมา ก็คงจะมีอะไรมาฝากท่านอีก รู้สึกว่าเป็นเพื่อนบุญที่ตีคนบ้ามาอยู่ด้วยกันเยอะ

อาจารย์ขวัญดี : ขอบคุณค่อน้องอาทิตย์ที่กรุณาแนะนำตัวเสร็จว่าป้าขวัญผู้อาวุโส แต่ก็คงอาวุโสมากกว่าเพื่อนนะคะ ในที่นี้แล้วคอกก็เจ็บด้วยสิ่งที่น้องอาทิตย์พูดไปทั้งหมดนี้ก็ขอเหมาเป็นของอาจารย์ขวัญด้วยแล้วกัน ทั้งหมดเลยขอให้เรียกเป็นป้าขวัญหรือยายขวัญหรือพี่ขวัญ อย่าเรียกว่าอาจารย์เลยคะ ดิฉันเห็นด้วยกับที่น้องอาทิตย์พูดอยู่อย่างหนึ่ง

บอกว่า เด็กนี้จิตใจเขาดีกว่าเราสะอาดกว่าเรา ของเราของผมนั้นมันเลอะเทอะ อายุแค่นี้บอกว่าเลอะเทอะ เพราะฉะนั้นเป็นอาจารย์ขวัญนี้มันยิ่งเลอะเทอะเลอะเทอะใหญ่ ตอนนี้จะพูดก็เลอะเทอะเลอะเทอะแล้วนะค่ะ ไม่ทราบว่าจะเลอะเทอะเลอะเทอะออกมาแค่ไหน เมื่อ 4 วันที่แล้ว 2 วันเต็ม ได้ไปประชุมที่เสถียรธรรมสถานค่ะในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้หญิงที่จะเรียกร้องสันติภาพให้แก่โลกค่ะ แต่เขาจะทำครั้งใหญ่กันที่เจนีวาปีหน้า ที่นี้แต่ว่าก่อนที่เขาจะเริ่มรายการของท่านนี้ก็นึกถึงที่ท่านพูดอีกแล้วคงเคยได้ยิน ลมหายใจเข้าลมหายใจออกดังดอกไม้บาน แล้วข้าง ๆ ของเราทั้งสองข้างนี้จะเป็นเด็กตัวเล็ก ๆ ทั้งสิ้น และแม่ชี้ท่านก็บอกว่าเราจะเริ่มรายการ ๆ ที่ให้เด็กตัวเล็ก ๆ นี่เป็นคนจูงผู้ใหญ่เข้าไปในที่ประชุม ด้วยเหตุผลว่าพลังของเด็กมีมากกว่าผู้ใหญ่ จิตใจก็สะอาดกว่าผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นพลังและความสะอาดของจิตใจ ก็ให้เด็กเป็นคนพาเราไป ไม่เพียงแค่นั้น เราผู้ใหญ่ก่อนที่จะเริ่มรายการนี้ท่านแม่ชีต้นสนีย์ ให้เรากราบเด็กก่อน กราบในส่วนที่เป็นพลังของเขา และสิ่งที่เขากำลังจะเป็นผู้นำความสะอาดของเขาในจิตใจนี้เรากราบเขาก่อน ก็เลยนึกถึงว่าอันนี้เอามาฝากเสริมที่น้องเขาพูดว่าพวกเราผู้ใหญ่เลอะเทอะกว่า หลังจากนั้นที่อาจารย์ขวัญเหนื่อยมากก็เพราะเพิ่งกลับจากตรัง ที่ตรังนี่เป็นการประชุมลูกหนี้ของ ธกส. ลูกหนี้ที่นำกลั้วทั้งหลายที่ประเทศเรากลัวอยู่ ก็เลยพอมาดูพวกหนู ๆ เล่นก็มีความรู้สึกว่าจะครออย่างที่เราเล่นนี้อาจจะไม่จำเป็นจะต้องให้แก่เด็กอาจจะมัวพลังพอที่จะให้แก่ผู้ใหญ่ได้ด้วย ในเรื่องอันหนักก็น่าจะเล่นได้ ในรูปลักษณะที่เป็นเหมือนกับเด็ก คือเด็กก็อาจจะรับแบบเด็กไปเลย ใส่ไปในหัวของเด็กตั้งแต่เล็ก ๆ ว่าไม่ควรมัวหมื่น ในขณะที่เดียวกันก็อาจจะสะท้อนผู้ใหญ่บ้างเหมือนกัน คิดว่าอย่างนั้นเพียงแต่เสนอกับหนูเอาไว้วันละ

ความคิดนี้มันก็เริ่มเลอะเทอะไปสองเรื่องแล้ว ยังมีอีกนะค่ะ คืออาจารย์ขวัญไปพามาหลายครั้ง ท่านคงทราบว่าที่พมามีการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของเขาที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ไปนี่คือหุ่นพม่าซึ่งต่างจากหุ่นเรา เขาเก็บศิลปะการเชิดหุ่นของเขาไว้จนกระทั่งบัดนี้แล้วก็สลายมากจริง ๆ เล่นสารพัดเรื่องแล้วก็แปลกในเรื่องของการเล่นแสดงของเขาดีจนอย่างนั้นค่ะ ที่นี้พอนึกอย่างนั้นแล้วก็มานึกต่อว่าแล้วเราละเท่าที่ติดใจอ่านแล้วก็จำ ๆ มาจากทางด้านประวัติศาสตร์และวรรณคดีนี้ หุ่นก็เป็นเอกมาโดยตลอดเหมือนกัน ไม่ว่าในงานอะไร งานฉลองอะไร ไม่ว่างานศพ งานโสกัณ งานอะไรทั้งสิ้นนี้ มีหุ่นอยู่ด้วยเสมอค่ะแถบยังพูดได้ว่ามีทั้งหุ่นไทย หุ่นลาว หุ่นมอญ หุ่นจีน ก็จะพูดอย่างนี้ทำให้ถามว่าแล้วมันหายไปไหนหมดของอย่างนั้น ดิฉันมาได้หลักฐานที่แน่ชัดอยู่เฉพาะท่านคงทราบคืออยู่แล้วนะค่ะ คนที่เชิดหุ่นนี้เรื่องของหุ่นกระบอกของเราที่เหลืออยู่ก็คือหุ่นที่มาจากคุณเถาะ ซึ่งคนก็เข้าใจผิดในเรื่องนี้ หนูทราบกันหมดแล้วใช่ไหมคะว่าหุ่นคุณเถาะเป็นอย่างไร เล่าให้ฟังนิดหนึ่งค่ะ คือหุ่นนี้ได้หายไปแล้วจริง ๆ จากเมืองไทยเรานี้จนกระทั่งมีการเดินทางในสมัยก่อนที่เดินทางด้วยเกวียนในสมัยประมาณรัชกาลที่ 4 หรือที่ 5 อาจารย์ขวัญไม่แน่ใจในตอนนั้นก็มีความพระองค์เจ้า และเจ้าฟ้าที่นั่งกันอยู่ในเกวียนนั้น แล้วมีหม่อมราชวงศ์เถาะคนนี้แหละค่ะที่ยังเชิดหุ่นนั้นเป็นก็เริ่มเชิดหุ่นนั้น ๆ ในเกวียน เพื่อให้เจ้านายเล็ก ๆ ดู ตั้งแต่นั้นมาหุ่นก็เลยได้รับการพัฒนา หรือว่าได้รับการอนุรักษ์เอาไว้ในวัง เพราะว่านี่เป็นสิ่งที่ดีว่าดีมากแล้วก็เลยมีการเข้าใจผิดไปเลยว่าคุณเถาะ เป็นคนผลิตหรือเป็นคนคิดเรื่องหุ่นไทยเหล่านี้ แต่ความจริงไม่ใช่ คุณเถาะ หรือหม่อมราชวงศ์เถาะคนนี้ เป็นคนที่เก็บของเก่าเอาไว้ อันนี้ก็เล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับหนูนะค่ะ

วันนี้ที่มานี้มีหลายอย่างอยู่นะค่ะ เพราะว่าพูดถึงว่ามีกลุ่ม พระจันทร์เสี้ยว ก็นึกถึงคน ๆ หนึ่งที่ดิฉันเคยรู้จัก ไม่ทราบจะเป็นจันทร์เสี้ยวเดียวกันหรือเปล่าอาจจะ ให้ได้ตั้งแต่ดิฉันมาลาเล่น รุ่นแรกใช้หรือเปล่าค่ะของธรรมศาสตร์ค่ะ แต่ครั้งกระโน้นเล่นเป็นไปในแง่ของการที่จะต่อสู้เพื่อที่จะให้ได้สันติภาพ เสรีภาพนะค่ะ ก็เคยดู นิคมลายยาวาที่เขียนตลิ่งสูงซุงหนักนะค่ะ เข้าใจว่าคงใช่ ใช่หรือเปล่าค่ะ ยินยอมมาจนกระทั่งถึงเดี๋ยวนี้ดีใจมาก ๆ เลยนะค่ะ ถ้าตอนนี้ดิฉันนิคมกำลังทุกข์อยู่เพราะว่าเรื่องของปาล์มน้ำมันเขาล้มเหลวลงไป เขาคงดีใจถ้าเขารู้ว่าน้อง ๆ ยังรักษากลุ่มจันทร์เสี้ยวไว้ให้แก่เขาได้นี้ก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง มีอะไรอีกหน่อยที่ครูเลอะเทอะอยู่ตอนนี้ในหัวนะค่ะ ตะกี้ที่หนูพูดออกมาถึงเรื่องของ การที่ว่าทุกคนยังไม่มีความทำ ก็ยังจำเป็นเรื่องเงิน ถนอมวงศ์พูด อยากถามสักนิดหนึ่งได้ไหมคะ ว่าถ้าหุ่นคณะน้อย ๆ 8 คน ถ้านับดูพร้อมทั้งอันนี้นะค่ะก็เลยจะถามหนูว่าเล่นในกรุงเทพฯ หรือบริเวณใกล้เคียงนะค่ะ สมมุติว่าจะขอเชิญคณะของหนู 8 คน รวมทั้งอะไรต่ออะไรนี้ ไปที่โรงเรียนสัมมาสิกขาที่ปฐมมโศกนี้ค่ะ จะต้องใช้เงินงบประมาณเท่าไร

คุณสินีนาฏ เกษประไพ : ปกติก็แล้วแต่คุณนะค่ะ ถ้าเจ้าภาพมีตารางให้ก็เท่าไรก็เราก็กินอาหารแบ่งกัน

อาจารย์ขวัญดี : เรามีรถมารับ มีอาหารในลักษณะที่หนูเล่นด้วย คืออาหารมังสวิรัตอย่างดีเลยนะค่ะ สถานที่ที่มีอะไรให้ทุกอย่างจะเล่นตรงไหนก็เลือกเอาจะเล่นกลางแจ้งหรือกลางอ่างหินหรือว่าน้ำตกอะไรนี้ ก็มีพร้อมอย่างนี้สักเท่าไรคะ เพราะว่าทางโรงเรียนซึ่งพี่อุทินเป็นครูใหญ่อยู่ี่สมมุติจะเชิญหนูไปให้ความรู้ หรือว่าไปแสดงนี่คะ โดยประมาณ

คุณทรงพล : ผมก็ถามเมื่อเช้าเพราะผมก็สนใจที่นี้ก็คุยกันว่า เราต้องสนับสนุนเรื่องการเดินทางเรื่องอาหารอะไรต่าง ๆ แล้วก็จะมีคล้าย ๆ เหมือนกับค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าขนมให้น้องเขา หนูไม่ต้องเกรงใจเพียงแต่หนูบอก แล้วเราก็จะไปเก็บเงินลงกระปุกเอาไว้

คุณสินีนาฏ เกษประไพ : ประมาณคนละ 300 บาท

อาจารย์ขวัญดี : จะรับเอาไว้ พี่อุทินคนละประมาณ 300 ค่ะ มีอีกนิดหนึ่งนะค่ะของอาจารย์ขวัญดีที่จะพูดนะค่ะ นอกจากเสนอว่าหนูสามารถที่จะช่วยได้เยอะเลย สมมุติว่าคิดเรื่องเกี่ยวกับเรื่องที่ว่าต้องไม่มีหนี้อะไรอย่างนี้ แล้วดูตัวละครของพวกหนูที่เล่นนี้อาจจะพร้อมไหมคะ ถ้าเกิดว่าจะเล่นในเรื่องบางเรื่องที่เป็นของเก่า ๆ อย่างเช่นตัวอาจารย์ขวัญดีเองกำลังจะทำละคร แต่เป็นละครเด็กนะค่ะ ละครคน ไม่ใช่ละครหุ่น แต่อยากเสนอว่าถ้าหนูทำนี้จะเจ๋งเพราะหนูมีพร้อมเลย สมมุติเล่น สุวรรณสาม หันกลับไปอย่างนี้ เพราะว่าหนูมีสัตว์ นานาชนิดอยู่แล้วหนูมีคน หนูเล่นได้เยอะอะไรอย่างนี้ค่ะ สมมุติว่าจะเป็นอย่างนี้ปลุกจิตสำนึก ในเรื่องก็เหมือนกับที่หนูทำนี่คะเรื่องดี ๆ ขึ้นมา เรื่องเมตตา เรื่องอะไรอย่างนี้ หมายความว่าตัวอาจารย์ขวัญดีกำลังจะทำละครที่เด็กแสดง แต่พอมานะเห็นหุ่นวันนี้ หุ่นน่าจะทำได้เลย เรื่องอย่างนี้ค่ะมาประยุกต์ได้เลย เพียงแต่เสนอเอาไว้คะ เสนอในสองทาง ก็คือ อาจจะพวกชาดกต่าง ๆ ซึ่งมีเรื่องสัตว์อะไรอยู่เยอะแยะ แล้วดูว่าพร้อม กับอีกเรื่องหนึ่งก็คือว่าช่วยให้ความสะดวกของหุ่นที่ดูเหมือนว่าเป็นเรื่องที่ทำให้เด็ก ๆ ดูนี้ช่วยในระดับสูงบ้าง อย่างเช่นอาจารย์ขวัญดีไปพูดเรื่องการที่เขาติดหนี้ ธกส.นี้ ยังคิดในใจเลยว่าถ้าเมื่อเพียงแต่เขาดูหุ่นนี้แล้วสอหดเกรงอะไรไปนิดหน่อยคิดว่าจะดีมาก หรือแม้แต่เรื่องสุริโยทัย หรือแม้แต่เรื่องอะไรก็ตามจับตรงไหนก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นสุริโยทัย เอาเรื่องอะไรก็ได้ในประวัติศาสตร์นี้คะ น่าจะทำให้เจ๋งมากเลยที่เด็กจะได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านคณะหุ่นของพวกหนูนะค่ะ อาจารย์ขวัญดีคงจะไม่มီးไรพูดแล้ว นอกจากคิดว่าพูดแล้วน้องอาทิตย์แนะนำแล้วว่าเป็นผู้อาวุโส ก็เป็นความจริง มันก็เลยทำให้คนที่อาวุโสแล้วมาเห็นเด็กหนุ่ม ๆ สาว ๆ ทำ เรื่อยมาอยู่เลย เขายังมีพลังเต็มที่ เราแก่แล้ว อยู่เฉย ๆ เกิด

แต่เมื่อคิดอย่างนั้นแล้วทำให้ดิฉันคิดไปถึงปีที่คุณยังไม่เกิดกันเลยสักคนมั้งในห้องนี่คือประมาณปี พ.ศ. 2503 คิดว่าอย่างนั้น ตอนนั้นดิฉันอายุประมาณ 20 ปี เริ่มมีการสร้างกลุ่มของนักศึกษาและนิสิตขึ้นโดยที่มีสถานที่ที่ดิฉันอยู่สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน ที่สะพานหัวช้าง เป็นแหล่งใหญ่ที่นั่น อาจารย์คงทราบที่นี้ครั้งนั้นเราเอนักศึกษาทั้งหมด 6 มหาวิทยาลัยตอนนั้นมีแค่ 6 ไม่มากอย่างเดี๋ยวนี้ไปที่พัทธยาแล้วก็ออกไปที่เกาะล้านคะ พวกเราไปทำกิจกรรมตอนนั้นอายุประมาณ 19 -20 นะค่ะ แต่มีบุคคลคนหนึ่งอายุมากกว่าเราเยอะเลย คือพี่อุทิน แต่ตอนนั้นเป็นอุทิน เป็นฤดี ก็หมายถึงพี่อุทิน มาลิกันแหละคะไปด้วย เราก็เห็นว่าพี่อุทินนี่คะคือเป็นผู้ที่อาวุโสกว่าเรา กลับแสดงออกอย่างหนุ่มสาวกว่าเราเยอะมากเลย จำได้ว่าดิฉันถามทำไมพี่อุทินถึงกล้าแสดงออกแล้วทำไมพี่อุทินถึงมีพลังมากอย่างนี้ พี่อุทินบอกว่า เรื่องแก่ เรื่องสาว เรื่องหนุ่ม ไม่สำคัญ มันอยู่ที่ใจ ยังจำได้เลยว่าเป็นครั้งแรกที่ดิฉันได้ยินคำว่า young at hart ได้ยินจากพี่อุทินนี่เอง ก็เลยมาสรุปลจากพี่อุทินนี่เองก็เลยมาสรุปลของตัวเองว่าสงสัยถ้าเราหันกลับไปใช้พลังคำนี้ ซึ่งก็คือได้จากพี่อุทินของคุณนี่แหละ เอามาใช้สงสัยพวกหนูคงไม่รังเกียจมันถ้าเมื่อผู้อาวุโสอย่างอาจารย์ขวัญดีนี้จะพูดบอกว่าถ้าหากว่ามีอะไรที่ให้อยู่อย่างนี้นะคะ ก็คงจะยินดีร่วมมือด้วย ชอบคุณมากนะค่ะ

คุณสินีนาฏ เกษประไพ : ก็ขอย้อนกลับไปโครงการเมื่อก่อนแสดงนะค่ะ ซึ่งโครงการค่ายหุ่นและ หุ่นมือเป็นโครงการที่ร่วมทำกับกองทุนไทยที่จะระดมทุนสาธารณะ หรือว่าชักชวนผู้ใหญ่ใจดี เพื่อบริจาคซื้ออุปกรณ์และทางคณะละครนี้จะทำหุ่นมือซึ่งเป็นหุ่นถุงมือแบบที่เห็นนั้นะค่ะ เพื่อนำไปให้สถานสงเคราะห์ในกรุงเทพฯ กับที่โรงเรียนต่างจังหวัด ที่อยู่ในพื้นที่ของกลุ่ม NGO ที่ทำงานในพื้นที่นั้นะค่ะ ตอนนั้นก็คิดอยู่ว่าเราจะแบ่งกันยังไงดี เพราะว่าหุ่นแต่ละตัวนี้ อย่างที่เราทำนี้ก็ประมาณ 200 บาทต่อตัวนะค่ะ แล้วก็เราก็คิดว่าเราจะแบ่งเกรดยังไง แล้วก็แบ่งเป็นเซตของหุ่นยังงั้นตอนนั้นก็มาคิดว่าสมัยเรานี้สมัยนาฏยังเด็กนี้นาฏยังมีโอกาสได้เรียนวรรณกรรมไทยเก่า ๆ แล้วก็มีความรู้ซึ่งเก่งมากคุณครูภาษาไทยนี้จะหลอกล่อด้วยการเล่าเรื่องเกียรติให้ฟังทุกท้ายชั่วโมงประมาณ 10 นาทีของทุกวัน จนเราแบบว่าสนุกแล้วก็ติดตามอยากจะเรียนวิชานั้น ๆ เราก็นึก เราก็มั่นใจว่าเด็ก ๆ สมัยนี้จะได้รู้เรียนหรือว่ารู้จักงานวรรณกรรมเก่าของไทยแค่ไหนก็เลยคิดว่าเซตของหุ่นนี้อาจจะมี 5 ตัว ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องของมานิลมังกรกับพระฤๅษี แล้วก็สุตสาคร ซึ่งเป็นเรื่องของวรรณกรรมเพราะเราสามารถที่จะทำหุ่นได้ง่าย ๆ แล้วก็ในเซตของหุ่นนี้สมมุติถ้าบริจาคหุ่นตัวละ 200 บาท ถ้าเป็นเซตของหุ่นนี้จะได้หุ่น 5 ตัว แล้วก็โรงผ้าแล้วเราก็จะมีบทละครนะค่ะ แล้วก็จะเป็น banking tack ซึ่งเป็นเทพคลาสเซตนี้ให้โดยที่เราจะนำไปมอบนี้เราจะเล่นสาธิตและก็จะ workshop คุณครูผู้จะดูแลสถานสงเคราะห์นะค่ะ เพื่อที่จะถ้าเราทิ้งหุ่นไว้ให้แล้วนั้นจะได้มีคนสานต่อ เซตของหุ่นนี้เราก็พยายามที่จะเชื่อมเอางานวรรณกรรมเข้ามานะค่ะ

คุณทรงพล : เมื่อที่พี่ขวัญพูด ผมกำลังอยากจะถามพี่ขวัญอยู่พอดี อยากจะเชื่อมโยงของเรื่องตัวเมื่อกันนั้นะครับ คือผมมองอย่างนี้ครับว่าสิ่งที่เราเห็นเรื่องละครหุ่นนี้ ทางทีมเองดูเหมือนว่ามีภาระกิจอยู่ข้างหน้าเยอะมากนะครับเป็นภาระกิจที่เป็นประโยชน์อย่างสูงด้วยภาระกิจตั้งแต่การสืบสานแล้วก็รื้อฟื้นมันขึ้นมาแล้วก็พัฒนาต่อรวมทั้งการถ่ายทอดทีนี้เวลาเราถ่ายทอดไป หรือกลุ่มเป้าหมายที่เราไปเกี่ยวข้องนั้นะครับ ขณะนี้ผมมองกลุ่มเป้าหมายในลักษณะที่เป็นเมืองและชนบท ในเมืองก็ส่วนหนึ่ง ในชนบทเองที่ผมคิดว่าเราจะเปิดโอกาสสิ่งเหล่านี้ให้กับเด็กในชนบทได้อย่างไร ทีนี้การไปเปิดโอกาสด้านหนึ่งนี้เหมือนกับที่เราไปกระตุ้นความสนใจ ขณะเดียวกันมีเด็กและเยาวชนในชนบทพร้อมที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะมารับการถ่ายทอดในศิลปะตัวนี้ลงไปบนพื้นฐานของเรื่องของท้องถิ่นนะครับ ถ้าหากว่าผมยกตัวอย่างเช่น บางท้องถิ่นซึ่งมีพื้นฐานเรื่องของประวัติศาสตร์อย่างพี่ขวัญพูดนั้นะครับ ไม่ว่าจะเป็นอยุธยา สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ซึ่งเขาอยู่ในแดนประวัติศาสตร์เลย เราจะทำยังไงที่จะเอาตัวเครื่องมือตัวนี้เข้าไปเล่นกับเด็ก ไม่ใช่เฉพาะเด็กเพราะพอเราเข้าไปในชนบทเราจะเห็นว่าพ่อแม่ตามเด็กมาอย่างพี่ขวัญพูดถูกพอแสดงออกไปแล้ว ก็จะเข้าไปอยู่ที่ผู้ใหญ่ด้วยเพราะว่าเด็กมาตามแม่ตามมา เตียวพ่อตามมา ทีนี้มันขึ้นอยู่กับเนื้อหาใช่ไหมครับ อย่างที่พี่ขวัญพูดอยู่ที่ว่าเราจะทำยังไงให้จากเนื้อหาซึ่งมันไปอยู่ข้างบนส่วนหนึ่งซึ่งเขาก็ควรจะรับทราบเรื่องของกระแสจากภายนอก

ขณะเดียวกันการไปสร้างสำนักท้องถิ่นนะครับ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของดี ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งถูกรื้อฟื้นมาจากการใช้ตัวกิจกรรมตัวนี้นะครับ แต่ว่าเด็กเขามาร่วมตรงนี้ก็กลายเป็นเรื่องการเล่นใช่ไหมครับ มันจะไม่เครียดถูกไหมครับ เพราะว่าผมดูแล้วเมื่อกี้อาติศย์ให้ประเด็นไว้น่าสนใจก็คือว่าในกระบวนการสร้างการพัฒนาและการถ่ายทอดนี้ มันมีมิติที่พาดพิงหลายเรื่องทั้งจินตนาการที่จะไปสอดคล้องกับต้นทุนที่มีอยู่ในพื้นที่ แล้วในกระบวนการสร้างหุ่นการใส่เนื้อหาแม้แต่การภาคย์ ถ้าเราหันกลับไปดูโซน คุณละครไทยก็ตามนี้ความบูรณาการของดนตรีร้องรำ ที่มันกลมกลืนเข้าไปนี่มันเป็นศักยภาพที่สูงรวมทั้งพื่ออาศัยพูดถึงเรื่องของสมาธิ เรื่องธรรม อย่างที่ของพี่เตือนใจก็เช่นเดียวกัน การจะเล่นดนตรีการที่จะรวมเป็นทีมได้มันต้องมีสมาธิคอยฟังมันขึ้นอยู่กับการตีความ การให้ความหมาย การให้คุณค่าต่อกิจกรรม คือกิจกรรมมันไม่ใช่เฉพาะกิจกรรม แต่กิจกรรมนั้นมันจะถูกตีออกมาเป็นคุณค่านะครับ บูรณาการเชื่อมโยงไปกับเรื่องของอะไรนี้ ตัวที่ผมคิดว่า การปฏิรูปการศึกษานี้ยังเข้าไม่ถึง ถ้าหากว่ากิจกรรมที่เราทำนี้คล้าย ๆ ถ้าเป็นภาษาสังคมเดี๋ยวนีเขาเรียกการสร้างวาทกรรม คือตีคุณค่ามันขึ้นมา ผมเชื่อว่าสิ่งที่มันเป็นคุณค่าและมันอยู่ในบริบทของสังคมเดี๋ยวนั้นะครับมันเคยรับใช้สังคมเดี๋ยวนั้น ตอนนี้สังคมเปลี่ยน พอมันเปลี่ยนการที่มันจะอยู่ได้นี้ คือมันต้องรับใช้สังคมใหม่ด้วยการที่มันจะรับใช้สังคมใหม่ตรงนี้รอยต่อมันเป็นความยากอยู่ แม้แต่เรื่องธรรม ที่จะอธิบายธรรม ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมใหม่โดยที่ยังยึดคุณค่ายึดหลักการยึดศีลธรรมต่าง ๆ นี่พระก็ยังทำลำบาก แต่ว่ามันเป็นเรื่องที่ต้องทำ ขณะเดียวกันคิด

ปะวัฒนธรรมของดี ๆ ต่าง ๆ ที่มีคุณค่านี้ตอนนั้นมันทำหายการศึกษาความหมายในบริบทใหม่ ในสภาพแวดล้อมใหม่ ซึ่งผมว่าทำได้ ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่ามันมีคุณค่าสูงมากแล้วก็ศักยภาพในชนบทเองขณะนี้ ชนบทมีทุนมหาศาล ทุนที่เป็นตัวเงินนะครับ ทุนที่อยู่ อบต. กลุ่มออมทรัพย์ เงินกองทุนล้านบาทลงไป หนึ่งอำเภอมีร้อยหมู่บ้าน 100 ล้านบาทเข้าไปแล้ว แต่ว่ายังไม่มีปัญญาในการใช้ทุนที่เป็นเงินตรามารื้อฟื้นทุนทางวัฒนธรรม ทุนที่มันเป็นต้นทุน สิ่งที่เรากำลังพูดถึงนั้นนะครับ ซึ่งตรงนี้การที่เราเข้าไปกับเด็กมันเข้าถึง เข้าไปที่โรงเรียน เข้าไปที่เด็กแล้วก็ไปกระตุ้นความสนใจ แล้วเด็กก็อยู่ในกระบวนการถ่ายทอดด้วย

ผมคิดว่าตัวภารกิจของตัวทางนี้เองถ้ามองนี้ เราเองคงไม่สามารถที่จะไปได้ทุกหนทุกแห่งที่เขาเรียกร้องเราไป แต่ว่าเราจะต้องตั้งเป้าหมาย ในการที่จะไปสร้างหน่อเชื้อออกไปบนพื้นฐานที่ผมคิดว่าจะต้องหาทุนให้ด้วยพี่ขวัญพูดถูกคือว่าทางนี้เขาต้องกินต้องอยู่นะครับ แล้วเขาก็ยังต้องพัฒนาสิ่งเหล่านี้ขึ้นไป ทั้งตัวละครตัวหุ่น แล้วกับบท เมื่อที่คุณนันทิพูดเรื่องการเขียนบท ถ้าเรามีเวลาพอเด็กนี่จะเป็นตัวที่เขียนบทได้เก่งศักยภาพของเขา ถ้าเราไปเปิดจากกิจกรรมที่ดีนี้ เขาก็สามารถที่จะสร้างจินตนาการของเขาขึ้นมาได้ เพราะฉะนั้นตัวกระบวนการตรงนี้ ถ้าเราจัดการดี ๆ นะครับ มันเป็นไปได้สูง รวมทั้งการที่จะเอาเรื่องนี้มาเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ที่ผมโยงพี่ขวัญก็เพราะว่าที่ผมตามไปเรื่องสุริโยทัยตามพี่ขวัญเป็นไถ่ไปนี่ สุริโยทัยนี่หนึ่งจะสร้างดี หรือไม่ดีก็ตามนี้ แต่ว่าหนึ่งมันได้สร้างอิมแพคให้กับคนให้กลับไปดูเรื่องประวัติศาสตร์นี้เยอะมากไถ่มันสมัยก่อนมันจริงไหม ใช่ไหม แล้วคนนี้เป็นใครยังงี้ ที่นี้ถ้าหากตัวละครมันไปรื้อฟื้นตัวประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นให้เกิดขึ้นมามีชีวิตวังเต้น เด็กก็ซึมซับเข้าไป ซึ่งผมว่าตัวนี้น่าสนใจ แต่เพียงแต่ว่า

1. การที่เราสร้างตัวหุ่น สร้างเนื้อหา ตรงนี้มันจำเป็นที่จะต้องไปสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมกับพื้นที่ ซึ่งเข้าไปในต้นเนื้อหาเองใช่ไหมครับ ผมคิดว่าไม่น่าจะทำยาก แล้วก็ถ้าลักษณะโครงการอย่างนี้ ผมใช้ศัพท์ที่มันอาจจะจะเป็นธุรกิจหน่อยก็คือ ถ้าเราไปทำโลโซว์นอย่างงี้ กับทางโรตารีกับทางธนาคารไทยพาณิชย์อะไรอย่างนั้นแล้วเขาขอทำเป็นโครงการที่จะไปสร้าง สมมุติเราบอกว่าจะไปสร้างหน่อ เราจะไปตั้งต้นทุน เราจะใช้ตัวนี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตสำนึก สร้างอะไรของท้องถิ่น ผ่านหุ่นอย่างนี้ผมคิดว่า มันมีความเป็นไปได้สูง ขณะนี้คนมีเงิน แล้วหาช่องทางที่จะใช้เงินให้เป็นประโยชน์สังคมนี้แล้วไม่มีเวลาไม่มีวิธีนี้มันมีอยู่ไม่ใช่น้อย ผมก็คิดว่าตัวนี้มันมีศักยภาพสูง แล้วเราต้องช่วยกัน

อาจารย์เตือนใจ ศรีมารุต : รับมามาก ๆ เลย เพราะว่าสนใจมาก ๆ เด็กรุ่นใหม่แล้วดีใจมาก ๆ เลย คราวก่อนมาผิตวันทีแล้ว สนใจเพราะว่าเมื่อ 20 ปีที่แล้วคณะสังคมของเรานี้ ก็ดูเอาแล้วกันว่ามันประกอบด้วยใครนะ คณะสังคมได้ทำกิจกรรมเราไปเล่น ครูประทีปที่รู้จักกันนี้เพราะคณะสังคม ครูประทีปตอนนั้นเมื่อ 20 กว่าปีที่แล้วที่คลองเตยก็สนุกกันมากเราก็กินไปตามที่ชุมชนแบบนั้นจนโต ๆ แล้วตอนนี่เริ่มมีครอบครัวก็คณะสังคมมันก็จะล้มสลาย ตอนนั้นนักเรียนโตขึ้นก็จะแยกกันไป ตอนหลัง ๆ เมื่อ 14 ปีที่แล้ว ก็เราก็กเริ่มทำรายการทีวีโลกใบจิ๋ว แล้วทีนี้หมู่บ้านครูณเราก็กยังไม่ทิ้งจากหมู่บ้านสังคมอยู่มากกลายเป็นหมู่บ้านครูณ แต่ที่จริงเรามีวิดีโอมาให้ดูด้วย ที่มานี้จะมาขอความรู้เด็กรุ่นใหม่ว่าก้าวไปถึงไหนแล้ว หมู่บ้านครูณนี่ก็จะออกอากาศทุกวันจันทร์คือหุ่นนิทานบ้านครูณก็เป็นช่วงสั้น ๆ จะ 5 นาที แต่จะให้สาระว่าทำอย่างนี้แล้วมันได้อะไร เรื่องเล่นละครอย่างนี้แล้วมันสนุก เรามีตอนจบเซอร์ไพรซ์ คือตอนจบมันมีฟินาเรย์ซึ่งตอนเราเล่านิทานจะแปลกกว่าที่อื่น ๆ นำเสนอมา เราอยากจะให้รูปแบบเป็นของเราเองเพราะเนื่องจากว่าหนทางของเราเนี่ยมาจากตระกูลสังคมได้พัฒนามาเป็นโลกใบจิ๋วแล้วก็ไม่มีปี ณ บัดนั้นจนบัดนี้เราก็กียอยู่ วันนี้แม่เสียชีวิตที่มาไม่ทันตรงนี้แต่ก็ส่งผู้แทนมาไม่รู้จะถ่ายทอดให้ได้แค่ไหนนะละ ก็ส่งผู้แทนมาแต่เราต้องการขอความรู้คำแนะนำเดียวถ้ามีเวลาช่วงเที่ยงนะละ เราอาจจะขอคำแนะนำให้พวกยี่วจารณที่เรากำลังทำมา แล้วยุคนี้เขามีความคิดเห็นเป็นยังงี้กับยุคที่ความคิดของเรามันต่อเนื่องมาตั้งแต่ 20 ปี รุ่นอาจารย์ขวัญ แต่เราสนใจกับคนยุคนี้ว่า เราตายนอนตาหลับมีคนสานต่อ เราก็กเอาไอ้ลัทธิลูกลูกหลานของเรา ผิดของเราก็กเป็นครูแล้วเราก็กมาชี้แนะตรงนั้นดีกว่าตรงนั้นดีกว่า แล้วก็ไปเจอสิ่งที่ประสบความสำเร็จ ไทยพาณิชย์ก็เคยให้สปอนเซอร์เรา เคยให้แล้วก็ไปเจอบังตอ เจอไอ้ได้อะไร เราสามารถที่จะบอกได้ ว่าตรงนี้นั้นมีอะไรอยู่ในนั้น ขอบคุณในช่วงนี้ละ

คุณพัฒนจริณทร์ สวนแก้วมณี : ขอแสดงความคิดเห็นสั้น ๆ เห็นด้วยกับที่คุณทรงพลพูดไปในเรื่องของการนำเอา ศิลปะการแสดงละครหุ่นนี้มาปรับประยุกต์ใช้กับเรื่องของการพัฒนาเด็กในชุมชนหรือความเป็นพื้นที่บ้านในสังคมชนบท คือประเด็นหนึ่งนี้ที่เห็นด้วยแทบจะเป็นเรื่องเดียวที่คุณทรงพลพูดมา คือว่าจากประสบการณ์ที่ไปทำค่ายมาครั้งที่แล้วนะ ค่ะ สิ่งที่ตัวหน้อยพบ ก็คือว่าในสังคมชนบททางด้านวัฒนธรรมแทบจะสูญแล้วถูกทำลายด้วยวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ แบบชนิดที่ตัวหน้อยเองก็คาดไม่ถึง คือ ในกิจกรรมที่เราทำค่ายนี้ ทำรอบกองไฟ เราก็คิดว่ามันจะมีบรรยากาศให้เด็ก ออกมาราวางสามัคคีกัน เป็นอะไรที่เป็นพื้นที่บ้าน ปรากฏว่าเด็กไม่รับเรื่องนี้เลยนะค่ะ อาจารย์เขาราวางไม่เป็นกันแล้วเด็ก ในชนบท แต่เขาจะชอบเพลงที่มีจังหวะจะโคนมากกว่า คือคาดไม่ถึงจริง ๆ แล้วเพลงที่ฟังมันไม่เป็นประโยชน์ จังหวะ ที่มันเร่งเร้าซึ่งเราจริง ๆ ในค่ายเรามีเป้าเรื่องวัฒนธรรมอยู่ด้วยแต่ว่าเราไม่สามารถที่จะทำได้ทุกอย่างพร้อม ๆ กัน ใน ระยะเวลา 2-3 วันคือผู้ปกครองก็มานั่งคุยกันก็คิดว่ามีจุดอ่อนที่เราถูกทะเลาะลงไม่มีชีวิตเลย คือเด็กไม่รู้จักแล้ว วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมอลำ หรือเพลงเสียงแคน ผู้เฒ่าผู้แก่เตรียมอะไรไว้เขาไม่สนใจเลย เราก็โทษเด็กนะค่ะเพราะเรา รู้ว่า มันเป็นผลพวงของการขยายตัวของระบบทุนนิยมแล้วก็สื่อทั้งหลาย เพราะฉะนั้นคิดว่างานละครหุ่นที่น้อง ๆ คณะ ละครยายหุ่นนำเสนอในวันนั้นนะค่ะ จะเป็นแนวรบอีกด้านหนึ่ง ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่เราจะทำจากจุดเล็ก ๆ ไปแก้ไขเรื่อง เหล่านี้ เพราะว่ามันเป็นสื่อที่สามารถที่จะทำได้ไม่ยากนะค่ะ เป็นอะไรที่เด็กเริ่มต้นได้ด้วยตัวเองใช้จินตนาการขอการ มีส่วนร่วม มีกระบวนการพ่อแม่ผู้ปกครองอะไรก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะฉะนั้นคิดว่าถ้าโครงการของน้อง ๆ ที่จะ ทำ เรื่องนี้เป็นโครงการที่น่าจะได้รับการสนับสนุนอย่างน้อยในกลุ่มคนพวกเดียวกันเองนั้นนะค่ะ ก็พยายามที่จะใช้แนวรบ ด้านนี้เพราะว่า ถ้ามองในแง่ทางธุรกิจแล้วก็ถือว่าเป็นกระบวนการที่ใช้ต้นทุนค่อนข้างต่ำ ในเรื่องของต้นทุนอะไรต่าง ๆ แล้วก็ไม่ยาก การเผยแพร่ของน้องก็สามารถทำกับกลุ่มครูหรือว่ากลุ่มเยาวชนแกนนำในพื้นที่แล้วก็ขยายเรื่องเหล่านี้ ไป ซึ่งเขาจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมของเขาเอง แล้วก็พัฒนาชุมชนได้ ยินดีสนับสนุนเพราะว่าก็ได้คุย กันกับน้องในกลุ่มนี้ไว้อยู่ว่าการจัดทำพื้นที่ในกรุงเทพฯ ของมูลนิธิก็จะเชิญน้องเข้าไปร่วมกิจกรรม ในส่วนของ กิจกรรมค่ายชนบทในอนาคตที่จะทำ summer หนานี้ก็อาจจะได้ปรึกษาหารือกัน และอยากให้สื่อการละครแบบนี้ได้ เผยแพร่ไปในชนบทไปสู่กับโทรทัศน์กันบ้างนะค่ะ

ผู้เข้าร่วมเสวนา : พอได้ยินมาถึงช่วงกลาง ๆ แต่ว่าพลังของเรานั้นแรงมาก กระตุ้นความเป็นเด็ก ความเป็นเด็ก ในระยะของดิฉันหมายความว่า เด็กนี้เขาจะเปิดกว้างพร้อมที่จะริเริ่มแล้วก็พร้อมที่จะเรียนรู้ แล้วก็กิจกรรมที่จะซบซู่ใจ ด้านสติปัญญา มีสมาธิแล้วก็เรียนรู้ที่จะอยู่เป็นหมู่เหล่า ที่จะประสานกัน ดิฉันคิดว่าทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ เมื่อความเป็น เด็กที่เป็นศักยภาพมาตั้งแต่เล็กมันถูกกระตุ้นให้ออกมาเรื่อย ๆ ด้วยกลยุทธ์ของมัน ทำให้เกิดพลังทั้งพ่อแม่ลูกได้เรียนรู้ แต่ว่าการเรียนรู้จะแตกต่างกันตามวัยและประสบการณ์ เพราะฉะนั้นตัวกลุ่มเป้าหมายของละครหุ่นก็อาจจะไม่จำเป็นต้องเอาที่เด็กไว้เยอะ ๆ ควรจะทุกวัย เพราะว่าตอนนี้กลยุทธ์หลักที่เห็นชัดเจนคิดว่าที่มีมากแล้วก็อิมแพคต่อการ พัฒนาระดับความเป็นเด็กที่ว่านิยามคำว่าเด็กของดิฉันคือ.....ถ้ามันเกิดขึ้นได้ ดิฉันว่ามันจะสำคัญ ทั้งตัวเนื้อหา องค์ความรู้ การริเริ่มสติปัญญาตรงนี้น่าสนใจมากเลย ดิฉันกำลังบอกว่าถ้าสนใจงานวิจัย เราจะต้องพัฒนาละครหุ่นให้ เห็นชัดเจนว่าละครหุ่นนี้มันพัฒนาแล้ว รวมทั้งสมาธิ แล้วก็สติ รวมทั้งถึงการเรียนรู้ที่จะรับลูก ส่งลูกกันว่าคนนี้มีศักยภาพ เรื่องนี้ คนนี้มีศักยภาพเรื่องนี้ ถ้าทำอย่างนี้ได้ ผู้เล่นเองก็เป็นสุข ผู้ดูก็เป็นสุข แล้วคนที่ดูอยู่มีตั้งหลายวัย เกิดความ รู้สึกว่าอยากจะทำอะไรร่วมกัน เปิดโอกาสให้ช่วงท้ายเขาออกมาทำกิจกรรมร่วม โดยเขาได้สื่อทุนของเขาที่มีอยู่ใน ชุมชนออกมา จะทำให้เขามีความรู้ว่า เราทำได้ เป็นประสบการณ์ตรงแล้วมันก็อยากจะทำต่อ ทำซ้ำ ๆ จนเป็น พฤติกรรมกลุ่ม ตรงนั้นก็น่าสนใจ

แล้วอีกอันหนึ่ง มองว่าอาจจะต้องมาจากอะไรสักอย่างให้เห็นเป็นช่องทางให้ทุกคนรวมกัน มหกรรมการเล่นเพื่อ เรียนรู้ มีหลายช่องทางที่จะให้เราทำ ทำเสร็จแล้วก็มาตามดู การจัดการเริ่มกระจายยังงั้นนะค่ะ เพราะว่าอย่างเด็ก เล็กๆ อย่างนี้พอช่วงสัก 2-3 ขวบ เราต้องสร้างจินตนาการ เพราะเขามีจินตนาการอยู่ด้วยวัยของเขา ทำยังงั้นกลยุทธ์ ของการเล่นเหล่านี้ไปทำให้เขามีจินตนาการที่เติบโตแล้วเป็นทิศทางที่ดึงดูด แล้วพ่อแม่ก็ได้เห็นได้ชื่นชมว่าลูกเรานี้มี

จินตนาการที่ดีจึงเลยแล้ววัยนี้ต้องไปดูเด็กเล็กนะค่ะ ลูกดิฉันก็อยู่นูบาลจะเห็นชัด แล้วก็โรงเรียนประถมพวกนี้ ถ้ามี โอกาสช่วงปิดเทอม เปิดเทอมนะค่ะ เราใช้ละครหุ่นเป็นตัวนำ พ่อแม่ลูกมาเห็นด้วยกันดิฉันว่ามันจะเกิดอะไรที่เป็น กระแสที่แรงแล้วก็น่าจะเคลื่อนไหวได้ ในเมืองและชนบท กรุงเทพฯ เองอาจจะต้องไปหาการจัดการนะค่ะ ของ กทม. เองเรา จะมีศูนย์นั้นหนากการ ทำยังงี้เราจะมีบอดีลสักแห่งหนึ่ง เหมือนกับเป็นสถานที่ที่ตัวกลุ่มนี้จะได้ใช้เป็นที่ถ่ายทอดกระบวนการ อาจจะมีหลายกลุ่มหลายคนผ่านเข้ามา มีคนเข้ามาเรียนรู้แล้วก็ทำต่อ มีการจัดการอย่างไรให้แต่ละกลุ่มนี้ได้เวียน ไปยัง setting อาจจะเป็นโรงเรียน เป็นกลุ่มเด็กเล็ก หรือ setting อื่น ที่จะทำให้ทุกคนนี้มารวมตัวกันแล้วก็สามารถที่จะ ดึงทรัพยากรมาใช้ได้ กทม.เองมีเงิน ต้องการฐานเสียงในกรุงเทพฯ สกต. เองมีเงิน ต้องการการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนใน ระบบนะค่ะ หรือว่า อบต. เองมีเงิน ที่ต้องจัดการพัฒนาเด็กของตัวเอง เพราะตอนนี้เริ่มโอนกิจกรรมศูนย์เด็กเล็ก กิจ กรรมพัฒนาเยาวชน ซึ่งจะต้องใช้สัดส่วน 45-60 จะอยู่ตรงนี้ เราจะทำยังงี้ให้ อบต. เกิดขึ้นที่จะทำเรื่องนี้ เพราะ ตอนนี้เขากำลังอยู่ว่าจะใช้ 60 นี้ยังงี้ เพราะ 40 คือค่าตอบแทนค่าบำรุง 60 นี้คิดไม่ออกว่าจะทำยังงี้ เขาก็อยากจะได้อะไรสักอย่างหนึ่ง ที่เป็นจุดที่เขาจะทำได้ ถ้าเราไปต่อยอด เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่ทานเหล้าแล้วก็เรียนรู้เรื่องความ บันเทิง ถ้าเราไปต่อยอดตรงนั้นได้ ได้ก็มีมโนรา แต่เราจะทำยังงี้ให้เห็นว่ากลยุทธ์ของการเล่นของละครหุ่นนี้ มโนราห์ ก็เป็นกระบวนการ แต่มันจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันยังงี้ อีสานเองก็มีการเล่นหุ่นของเขาอยู่ แล้วภาคเหนือเองก็มี อาจจะ เป็นกิจกรรมอื่น ดิฉันคิดว่าตรงนี้อาจจะต้องอาศัยการจัดการระดับหนึ่งเข้ามาช่วยเพื่อจะให้น้อง ๆ นี้มีพลังที่จะ เติบโตต่อไป ไม่งั้นจะสิ้นแรงไปซะก่อนคลื่นลูกใหม่ก็อาจจะเข้ามาสอตแทรกไม่ทัน คลื่นลูกเก่าก็สิ้นฤทธิ์ไปแล้ว ด้วย กระแสของเศรษฐกิจที่มันถาโถมเข้ามาไม่หยุดยั้งแล้วจะทำให้เราไปไม่ตลอดรอดฝั่ง

ถ้าเรามีการจัดการดี มีการรวมพลังกัน แล้วก็อาจจะต้องมีการมาทำอะไรสักอย่างให้จับต้องได้ ด้วยวิธีการทาง วิชาการสักนิดหนึ่งเพื่อที่จะทำให้มันได้งบประมาณมา support เอกชนเองดิฉันว่าก็ดี แต่บางอย่างเขาก็ให้เงินนี้เป็นตัว กำหนดพฤติกรรมเรา ซึ่งบางทีเราก็ไม่อยากจะเพราะว่าบางทีเงินนิดเดียวแล้วต้องมาเปลี่ยนวิถีเราก็ไม่อยากจะทำ รัฐได้ ภาษีจากเราไปเราต้องเอาตัวนี้มาใช้ให้ได้ ทรัพย์สินที่จะไปต่อยอดครั้งนี้จะเป็นสักหลาด หัสดิน แปะดิน เป็นค่าตอบแทนค่าอาหารค่ารถ ค่าวัสดุ ค่าจัดการ ถ้าเราทำหรืออย่างนี้ให้กับโรงเรียนต่าง ๆ แล้วก็ให้ผ่านกับทาง สกต. ดิฉันว่า มันเป็นความฝันที่เราต้องทำออกมา เพราะว่าอีกหน่อย 2 % จากงบประมาณส่วนนี้จะต้องหักไปที่ สสส. ตรงนั้นก็เป้นจุดที่ เราจะเอาออกมาใช้ให้ได้เพราะว่าปีละร้อยกว่าล้านนี้ ควรจะต้องตกมาเป็นของลูกหลานเราให้ได้ เพราะฉะนั้นก็ต้อง เล่นเรื่องนี้เข้าไปด้วยจะทำให้เรามีพลังที่จะเคลื่อนไหวได้แรง ไม่งั้นเราต้องมาปากกัติดินที่บอญแล้วมานั่งหาสตาจค์กันอยู่ มันไม่มีพลังที่จะไปใช้สติปัญญาส่วนนี้ได้ ฮอโมนความสุขมันก็ไม่เหลือ

คุณนที อนุภานนท์ : อยากเล่าสถานการณ์กับการทำงานครับว่าจุดประกายยังงี้ เป็นโครงการส่วนตัวโครงการหนึ่ง ก็คือ ครูข้างถนน ไปเก็บข้อมูล แล้วก็เคยเขียนบทความลงในหนังสือฉบับหนึ่ง สถานการณ์เข้าไปเจอตัวจริง ๆ ของ เด็กผู้หญิงที่ขายบริการจริง ๆ เน้นว่าส่วนใหญ่ก็เป็นเด็กนักศึกษา ปวส. อุดมศึกษาซะส่วนใหญ่ ย้อนกลับไปดูภูมิหลัง ของเขาว่าเขาเล่นอะไรกันตอนเด็ก ๆ พ่อแม่ออกจากบ้าน สมัยตอนนั้นเกมส์ก็เริ่มเข้ามา เด็กวัยรุ่นปัจจุบันนี้มีเกมส์ กด เกมส์บอย เริ่มเข้ามาแล้วก็พัฒนาการไปสู่คอมพิวเตอร์มาก็ประมาณ 10 ปี แล้วก็ 5 ปีที่ผ่านมาโปรแกรมPirch ระบาดอย่างรุนแรง เคยตั้งข้อสังเกตนะครับกับเด็กเมื่อ 5 ปีที่แล้วน่าจะทำโครงการครูข้างถนนในอินเทอร์เน็ต เพราะ เด็กกำลังเข้าไปแล้วกำลังติดเหยื่ออยู่กับเด็ก ๆ ตอนนั้นนะครับ รุ่นเมื่อประมาณกลางปีที่ผ่านมานี้เดือนสิงหาเป็นการ สรุปลุ่สุดท้ายเป็นงานวิจัยที่ไม่ได้พบจากที่ไหน ตอนนั้นพอมีสตาจค์ส่วนตัวเก็บไว้เล็ก ๆ น้อย ๆ ข้อมูลแพงมากจากที่ให้ นักศึกษาที่ทำงานทำอินเทอร์เน็ต เก็บข้อมูลต่อครั้งประมาณ 500 บาท ไปนั่งคุยเฉย ๆ รวมทั้งโรงแรมที่เปิดห้อง นั่งคุย กับพวกเขา นี่ คือ 2,000 บาท ต่อหนึ่งคน ต่อหนึ่งข้อมูล ถามคำถาม 10 ข้อ นั่นคือราคาต่ำที่สุดนะครับ 1,500 บาท 2,000 ได้ข้อมูล 10 ข้อที่เอามาสรุป น่าตกใจที่ว่าเขามองเห็นเป็นเรื่องปกติ แต่เขาไม่รู้ว่าเขาจะไปทำอะไร แล้วงานถ้ามี กิจกรรมพิเศษ อย่างไปให้ความรู้ ถามเขาว่าสนใจไหม เขาบอกสนใจ ได้เงินเท่าไร คำถามแรกที่คุยกับเขาได้เงินเท่าไร หนูมากับพี่ต่อให้ขายจริง ๆ ก็ได้ประมาณ 1,500 นอนเฉย ๆ เล่นละครเล็ก ๆ น้อย ๆ คือคำศัพท์เขาแรงนะครับ คือ

ตอนที่วัยรุ่นไทยส่วนหนึ่งแล้วกันที่คิดว่าสิ่งนี้ซึ่งเป็นของเล่นใหม่ เป็นวอยร้ายจอตู้สี่เหลี่ยมแรงกว่าโทรศัพท์อีก เขามองว่ามันเป็นช่องทางหากินได้ ณ วันนี้ต่ำสุดอายุที่พบจะครบ อายุ 11 เสนอราคาขายในอินเทอร์เน็ต 2,000 บาท เด็กกำลังขึ้น ม. 1 ก็เลยบอกว่ามาเจอกลุ่มละครที่ทำงานกันคุยกัน น้อง ๆ เพื่อน ๆ ที่ทำงานกันมีแนวทางตรงไหนอีกไหม อย่างที่อาจารย์ขวัญบอก เพราะกระแสอดแทรกเรื่องพวกนี้ สถานการณ์แรง ๆ อย่างเจ็บ ๆ และกระแทกสังคม อย่างไม่หยุดจะทำยังไง หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง ร้านอินเทอร์เน็ตกว่า 50 ร้าน ๆ หนึ่งมีเครื่องประมาณ 30 เครื่อง ประมาณ 9 คนเป็นอย่างต่ำ เด็กผู้หญิงที่นั่งอยู่ในร้านประมาณ 9 คน ขายบริการ นั่นคือสถานการณ์จริงในสังคม

ผมเลยถามว่า ณ วันนี้สิ่งที่เรากำลังทำ พุด แล้วหลาย ๆ คน เหมือนกับกำลังจะทำให้อ่อนใจ วันนี้ต้องเป็นเชื้อเพลิงถึงสำรองให้เราต้องทำยังไงให้ปัญหามันยุติ เคยไปทำงานเก็บข้อมูลช่วย ๆ น้อง ๆ ต่างจังหวัดภาคอีสานขอนแก่นบริเวณวงเวียนที่มีร้านอินเทอร์เน็ต เป็น 10 ร้าน ตรงนั้นก็เหมือนกันเสนอราคาที่เขาคุยกันแบบซื้อผักซื้อปลาเราก็กินเลยเราจะอดแทรกยังไงถึงเขาออกมาจากตรงนั้นให้เขามาทำงานเพื่อสังคมอย่างไร ให้เขาได้สนุก บางวันเขามีความรู้ว่าเขาอยู่กลางวันเขามีความสุขกับการอยู่ในหอกกลางคืนออกมานั่งเล่นเน็ต แล้วก็ไปกับแขก กลางวันอยู่กับหอ เราไปหาเขาแรง ๆ ว่าแล้วคุณคิดว่าชีวิตของคุณหลังจากจบการศึกษาไปแล้ว คุณจะทำยังไง วันหนึ่งคุณไปสมัครงานแล้วคนที่นั่งสัมภาษณ์คุณเคยเป็นลูกค้าคุณไปใช้บริการคุณ ๆ มีความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ แต่เขาไม่รับคุณเพราะประวัติคุณต่างพลอย คุณควรจะทำยังไง มีอยู่รายหนึ่งจะไปตลอดติดต่อมาให้เราจัดการเรื่องราวต่าง ๆ ให้ฝากท้องเข้าโรงพยาบาลจนกระทั่งได้เห็นหน้าเด็กมาปรึกษาครั้งแรกว่าจะทำยังไง เราก้ใช้วิธีการคุย ๆ ใต้แค่ประมาณครึ่งชั่วโมง เขาอยากจะทำเด็กคนไหนแล้ว ๆ เขาจะเลี้ยงด้วยความรัก ตั้งชื่อเด็กว่าการ์ตูน แล้วเขาก็จะบอกลูกเขาคนนี้ได้เกิดมาเพราะใครบ้าง เพราะใครอยากให้เขาเกิด ผมกำลังมองว่า ณ วันนี้การละเล่นที่เป็นมิติสัมผัสได้ของเด็กคือคอมพิวเตอร์ แต่ตัวละครหุ่นที่มีชีวิตวิญญาณ มีอารมณ์ กำลังถดถอย และหลบเข้าไปอยู่ในมุมมืดเล็ก ๆ ครั้งหนึ่งผมไม่แน่ใจว่าอาจารย์เตือนใจจะจำได้ไหมผมเคยไปจัดรายการที่สถานีแห่งประเทศไทยครั้งหนึ่งกับคุณไข่ เคยจัดคุยกันเราเคยมีรายการจันทร์ – ศุกร์ วันละ 8 ชั่วโมง วันนั้นเด็กเหลือเสาร์อาทิตย์ วันละ 2 ชั่วโมง แล้วกำลังน้อยลงด้วย อาจจะเหลือ 40 นาที ใน 1 เดือนกำลังคุยกันอยู่

ปัญหาหนึ่งที่เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมาเป็นเรื่องขององค์กรแหล่งทุนทำอะไร ศูนย์กิจกรรมเราไม่ได้อยู่ได้ด้วยแหล่งทุนอย่างเดียวก็มีการรับอบรม รับผิดชอบกิจกรรมตระเวน ล่าสุดยังอยู่ในกระเป๋าสัมภาระโครงการที่ สกตเหมือนกันเฉพาะทุนตอนนี้ สกต. ขอไปกว่า 10 คณะก็ยังไม่รู้เหมือนกันว่าจะเป็นยังไง ทั้งที่เรามองว่ามันเป็นทางออกทางหนึ่งที่เด็กจะสัมผัสได้ ไปประชุมที่เอแบค 15 อันดับสุมตัวอย่างกิจกรรมที่เอแบคไปเก็บได้นะครับ เพื่อสนับสนุนให้ สสส. ทำงานนี้ในเรื่องของชุมชนชนบทที่อยู่อันดับ 2 หรือที่ 3 ในขณะที่สถานศึกษาอยู่อันดับ 1 ประมาณ 68 % กลุ่มเด็กและเยาวชน อยู่อันดับ 3 เหมือนกันประมาณ 64 % อย่างที่คนชราอยู่ที่อันดับ 2 65% โดยประมาณถ้าจำไม่ได้ เขามีการจัดลำดับในเรื่องของกิจกรรม เราอยากจะให้กิจกรรมเหล่านี้เข้าไปเพราะว่าเป็นกิจกรรมเด็ก อบต. หลายๆ อบต. นึกถึงวันเด็กชื่อของแจกเด็ก ลานกีฬาตำบลยาเสพติดที่ครั้งหนึ่งเคยบูม ปัจจุบันก็กลายเป็นลานกีฬาฆ่ายาเสพติด กลายเป็นกิจกรรมที่ไม่มีการสานต่อ เข้ามาก็กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เชิงศาสนาถอยอย่างพูดถึงศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธ แตกต่างกับศาสนาอื่น ๆ ในประเทศไทยที่เขามีความศรัทธาไป คือความสนุกสนานนั้นหลักศาสนาคริสต์นี่เด็กจะไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ เพราะหลาย ๆ โบสถ์มีละครหุ่นให้ดู มีร้องเพลงปรากฏว่ามีละครหุ่นให้ดูละครหุ่นแบบที่เป็นของคริสต์ เขาเล่นละครหุ่นเกี่ยวกับประวัติของพระคริสต์ ให้เด็กนี้ได้ซึมซับ วิจัยที่อาจารย์ขวัญกำลังทำอยู่นี้อะไรต่าง ๆ เข้ามาให้เด็กได้ใกล้ชิดศาสนาดียังไง อย่างน้อยทำให้ผมเห็นอย่างน้อยลงที่จะต้องไปนั่งคุยกับเด็ก ๆ ครั้งละ 2,000 เมื่อเขาหยุดขายบริการ นำกลับมาครุ่นคิดครุ่นคิดกัน ทำยังไงให้เราประติษฐานคิดกันกิจกรรม โดยมีละครหุ่นเป็นโจทย์ตัวหนึ่งเป็นเครื่องมือตัวหนึ่ง ต้องยอมรับเลยว่าละครหุ่นไม่ใช่ตัวสรุปของเครื่องมือที่ดีที่สุดแต่ละละครหุ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ดีที่สุดในการเข้าถึงทุกคนทุกวัยได้ ผมทำงานเด็กมาตั้งแต่ประมาณ ม. 5 ย่าไปบอกเลยว่าอายุเท่าไร เรากำลังจะบอกว่าทำงานกับเด็กใครอย่าบอกว่าทำงานกับเด็กง่ายๆ เด็ก ๆ อยากได้อะไรก็ให้เด็กไปซื้อมัน ผิดนะคิดยังงั้นผิดเลย เพราะสิ่งที่เด็กอยากได้นี้เมื่อ 10 ปีที่แล้วเมื่อคุณเป็นเด็กกับวันนั้นมันไม่เหมือนกันแต่สิ่งที่เหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งในความเป็นเด็กก็คือเด็ก

ไม่อยากให้ผู้ใหญ่ทำอะไร เราสมัยเป็นเด็กไม่อยากให้ผู้ใหญ่ทำอะไรกับเรา ๆ รู้สึกขัดเคืองใจรู้สึกไม่ดี เราเป็นผู้ใหญ่ก็อย่าไปทำอย่างนั้นกับเด็ก แค่นั้นเองทำงานกับเด็ก คือทำงานกับตัวเอง สร้างความสุขให้ตัวเอง เราจะสร้างความสุขให้เด็กได้ ตอนทำงานอยู่สำนักงานเด็ก เมื่อ 3 เดือนที่แล้ว เพิ่งออกมา พุดกับน้อง ๆ เสมอ เป็นคำถามบอกว่า ถ้าเมื่อใดก็ตาม สังคมไทยผู้ใหญ่ คำว่าผู้ใหญ่ไม่ได้หมายถึงเฉพาะเราแต่รับผู้ใหญ่คนที่มีความน้อยกว่า เลิกใช้อำนาจกับเด็กหรือคนที่มีความน้อยกว่าได้ ความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยนี้จะบรรเจิด ณ วันนี้ความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยถูกกดด้วยผู้ที่มีความน้อยกว่าหรือผู้ที่ใหญ่กว่า และก็เชื่อว่าละครหุ่นทุกคนะ ไม่ว่าจะเป็นของยายหุ่น หรือใครก็ตาม ถ้าเราอยากเห็นจังหวะก้าวต่อ ๆ ไป ชักชวนให้เราเปิดโอกาสให้เขาได้เดินก้าวแรก แล้วผมเชื่อว่าทุกคนจะเข้มแข็งแล้วก็จรรโลงสังคมได้

คุณอาทิตย์ แดงพวงไพบูลย์ : พอตีเมื่อกี้ได้พูดถึงการเคลื่อนไหวทางด้านทุนแล้ว ผมก็อยากจะย้ายเข้าไปอีกทีหนึ่ง เพราะหลาย ๆ อย่างเรานี้พูดในแง่ของการที่เราจะมีละครหุ่นนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างจินตนาการแล้วก็เส้นทางออกอย่างหนึ่ง ผมดูว่าใช่ แต่ถามว่าใช่ทั้งหมดหรือเปล่า ปรากฏว่าพอกลับมาดูภาพรวมอีกก้าวหนึ่งถอยกลับมาดูมันเป็นเพียงเครื่องมือที่พื้นที่พูด ฉะนั้นผมคิดว่าสมมุติว่าเราจะทำโครงการใดโครงการหนึ่งยิ่งเฉพาะที่พื้นที่พูดเมื่อกี้เห็นบอกว่าจะมีการขอเข้าไปพิมพ์ สคส. ถึง 10 คณะ เป็นไปได้หลายประการถ้า สคส. มีความเข้าใจตรงนี้ก็อาจจะอนุมัติออกมา ผมก็กำลังอยากจะบอกด้วยว่าควรจะใช้ช่องทางแต่ในขณะเดียวกันก็กำลังมองว่าภาคีเด็กเราเคลื่อนไหวนี้หลายคนคิดอย่างนี้แล้วก็ต่างคนต่างออกไปทำภารกิจซึ่งดีแล้วน่าส่งเสริม วันนี้หรือวันใดวันหนึ่งที่มันจะสูงส่งมโหฬารที่จะนำความคิดทั้งหมดลงมามองดูแล้วบูรณาการร่วมกันว่า ถ้ามันใช้เวทีสาธารณะเป็นพื้นที่ของการขับเคลื่อนแล้วสังคมนี้กำลังอยู่ในภาวะถอยจมอย่างรุนแรงอย่างเจ็บอย่างที่คุณพูดมา สถานการณ์ติดลบอย่างมากเลย ประเมินให้ชัดเจน ผมว่าวันนี้มันยังมีเวลาเพียงพอที่จะต่อแพเล็ก ๆ แพหนึ่ง แพลานั้นจะเป็นแผนแม่บทในการขับเคลื่อนสังคมโดยไม่คาดหวังความใหญ่โตนัก แต่ตรงนี้จะเป็ช่องทางเลือกให้สังคมได้กลับมามองและหันมาเรียนรู้แล้วถ้าคุณอยากจะเห็นทางรอดของคุณ ๆ มาก่อนแพนี้ ซึ่งเราหมายความว่าเราอาจจะไปใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ สกส. มีงบประมาณในการสนับสนุนการวิจัย เรามี กทม. ที่มีพื้นที่สวนสาธารณะ เรามีสภาพปัญหาสังคม เรามีบุคลากร เรามีวัตถุดิบ เรามีทุนทางสังคม วัฒนธรรมอะไรต่าง ๆ มากมาย แล้วลองมาจัดเป็นแผนแม่บท กิจกรรมต่าง ๆ แทนที่จะเคลื่อนด้วยมันเองอย่างเดียว มันไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนทัศนคติหรือพฤติกรรม พอมาดูด้วยความสนุกสนานบันเทิงในความทรงจำอีกร้อยละครหุ่น พอเปิดทีวีแค่หน้าที่ 2 นาที จึงบอกว่าการสร้างจินตนาการให้เด็กนี้มันเป็นเพียงการสร้างโอกาส ๆ หนึ่งแต่ความต่อเนื่องที่แท้จริงมันต้องอยู่ในชีวิตเขา ไปโยงกับเรื่องพ่อแม่เขา เรื่องสภาวะแวดล้อม ไปโยงกับครู ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจุดนั้นกระบวนการมันยาวแล้วก็เปลี่ยนแปลงค่อนข้างยาก ๆ

ผมเลยมองดูว่าจะเป็นไปได้ไหมถ้าในแง่ของภาคีเด็กในระยะยาวจะออกแบบว่าวันนั้นทั้งวันเป็นวันของครอบครัวจริง ๆ บรรยายภาควินนี้เราเปิดแล้วนะครับ บรรยายภาควินนี้เป็นการเป็นครอบครัวขยายแบบหนึ่งที่เคยเกิดขึ้นแต่ต่างคนต่างกลับไปอยู่คนละพื้นที่ ถ้าสมมุติว่าเรากระทำอย่างนั้นต่อเนื่อง ทุก ๆ เดือนอาจจะทุกสัปดาห์เสาร์อาทิตย์ในพื้นที่ ที่เหมาะสม อาจจะวนไปเจ้าภาพเป็นทางอโศกแทนที่จะเป็นที่นี่ก็เป็นทางอโศก แล้วเป็นภาคปฏิบัติกิจกรรม ใครชำนาญด้านหุ่นก็แสดงหุ่นใครชำนาญที่จะคุยกับพ่อแม่ก็ตั้งเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ใครเข้าใจประดิษฐ์ประดอยก็เป็นมุมโครคนตรีไทย เคลื่อนตัวของมันอย่างนี้แล้วประกาศให้สังคมรู้อย่างช้า ๆ อย่างท่านอาจารย์ดนตรี เสรีภาพ ดนตรีสันติภาพ ดนตรีสรีระ ซึ่งมีคุณค่ามากก็มีมุมให้เด็กได้เรียนรู้ มันจะไปสอดคล้องกับความหลากหลายของสังคมสมัยใหม่ของสังคม สภาพปัญหาเคลื่อนมันไปเดือนละ 1 ครั้ง เดือนละ 1 ครั้ง ถ้ามันมีขึ้นเดือนละ 2 ครั้ง ตรงนี้จะเป็นการขับเคลื่อนแทนที่จะไปตีวาทะอย่างเดียวธรรมดา มันเป็นการขับเคลื่อนด้วยการปฏิบัติ บางเรื่องก็จะเป็นการฝึกอาชีพไปในตัว บางเรื่องก็จะเป็นการเติบโตคนคนจริงอยู่ที่ไหนแล้วมาสร้างรวมตัวกัน ซึ่งตรงนั้นมันก็จะไปสอดคล้องกับแผนภูมิพลังแผ่นดินในตัวเอง ผมคิดว่าวันนี้จะได้มีเวทีให้คนที่ยืนก่อนที่เขาจะจมแล้วก็ล้มหาย

ตายจากไป แต่ในขณะที่เดียวกันผมก็เกรงอยู่เหมือนกันว่าส่วนที่ยากที่สุดก็คือการขับเคลื่อนด้วยการสร้างพลังความเข้าใจของสังคมร่วมกัน ซึ่งมันเป็นหัวใจของมันของที่สุด

จากประสบการณ์ที่เห็นว่ารัฐธรรมนูญสำคัญที่สุดได้จุดหัวใจของมันก็อยู่ตรงพลังของความเข้าใจ แล้วผมก็ไม่ได้แปลกใจเลยว่า 2,500 ปี ที่ยืนยงได้ตีมาก เป็นข้อแรก ๆ เลยคือสัมมาทิฐิ แต่ตรงความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องนี้มันสร้างยากมากแต่ถ้าถามว่าสร้างได้ไหมผมให้เวลาในการปรับตัวและเรียนรู้ เพราะว่าวิกฤตวันนี้ที่จะเป็นการให้ข้อคิดได้นี้มันกลับเป็นเครื่องมือที่ดี กระตุ้นให้คนรู้จักกลับมามองตัวเองเพราะฐานของการเรียนรู้ของเราให้มองไปยังหน้าไม่ได้กลับมามองที่ตัวเราเอง ผมจึงอยากจะนำเสนอของ 2 ข้อคิดของทางนี้กับทางคุณที่นะครับ วาระเปิดลูกใหญ่มันกำลังฝังตัว ไม่อาจที่จะเปลี่ยนแปลงมันทีเดียวทั้งสังคม แต่มันพอจะมีสังคมเล็ก ๆ ที่ถูกจ้างจากคนที่เป็นกัลยาณมิตรร่วมกันมีจิตใจตรงกัน มาก่อตัวเป็นภาคปฏิบัติการเคลื่อนไหวไปอย่างช้า ๆ ซึมลึก โดยขบวนการตรงนี้ถ้าออกแบบดี ๆ เข้าใจดี ๆ นะครับมันจะเป็นการเคลื่อนไหวภาคปฏิบัติของการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริง ไม่ใช่ลูปหน้าปะจมูกอย่างทุกวันนี้ ผมฟังของผมตรงนี้เลยดีกว่า แต่ในขณะที่เดียวกันไม่ใช่แค่เคลื่อนไหวตรงนี้อย่างเดียวมันจะเป็นฐานประชาคม เมืองมันมีข้อต่อของเยอะ ข้อเด่นของมันก็คือความหนาแน่นแล้วก็ความใกล้ชิดกับเครื่องมืออำนวยความสะดวก เราจะบริหารจัดการกันอย่างไร ตรงนี้ผมฝากเป็นประเด็นว่ามันน่าจะถึงเวลาที่จะนำมาลองถกเถียงแล้วแทนที่แต่ละคณะจะทำกิจกรรมถ้าเป็นไปได้คณะตรงกลางนั้นะครับ อาจจะฐานข้อมูลในการที่ว่าใครจะทำกิจกรรมอะไรที่ไหน ลองรายงานเข้ามาว่าผลเป็นยังไง อาจจะส่งคนสังเกตการณ์เข้าไป หรือผมเองก็เป็นคนประเภทแสบทุกเรื่อง ผมก็อยากจะรู้ว่ามันเป็นยังไง จะได้ไปเก็บข้อมูลไว้ ตรงนี้จึงอาจจะมีพลังพอ ในขณะที่ละครหุ่นมันไม่เข้าใจ อาจจะมีคนที่เข้าใจพฤติกรรมเด็กไปบรรยายก่อนนิดหนึ่ง หรือไปคุยกับกลุ่มพ่อแม่ตามฐานแพลตฟอร์มจันคือมี 30 แพลตฟอร์มชุมชนมันเป็นอย่างนั้นนะสังเกตใหม่ว่าคุณกลับไปที่เราชี้เรื่องนี้เราไม่เคยเรียนแต่เราเรียนรู้ได้ดี เพราะอะไร จริง ๆ ชีวิตการเรียนรู้ มันไม่ได้อยู่ในกรอบของห้องเรียน การพัฒนาพวกสมอง หรือการพัฒนาทางพฤติกรรม ถ้ามีคนเข้าใจเรื่องนี้ก็ไปปูพื้นฐานหน่อย ตามมาด้วยหุ่นมีการตัดเย็บปักทักร้อย อีกคณะหนึ่งเป็นลักษณะของฐานอาชีพที่ฝึก พอคุณเรียนไปนี้คุณอยู่บ้านแม่บ้านก็เป็นอาชีพได้นะ หรือบางเรื่องมันไปโยงกับฐานศิลปะวัฒนธรรม อย่างได้คุณแพลตฟอร์ม 18 ที่ผมเพิ่งไปพบมาไม่นานเขาบอกว่ามันจะตายแล้ว ผมเดินอีกสัก 10-20 ปี ผมยังตามคุณไม่ทันเลย เขาบอกจะไปไม่ไหวแล้วไม่มีทุน เขาเอาไม่มาประดิษฐ์เป็นเรือนไทย มีเสน่ห์และน่ารักมากเลย แล้วผมก็ไปนั่งดู เห็นอะไรบางอย่างเยอะมากถึงขนาดเป็นสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ซึ่งจะฟื้นฟูศิลปะ มูลค่าเป็นล้าน ๆ ด้วย แต่เขามองไม่เห็น ผมพูดอย่างนี้ก็ไม่รู้ว่าผมจะทำได้นะ แต่ผมเห็นช่องทาง ก็อยากจะบอกหรืออยากจะลงน้ำหนักมาชี้ แล้วดีไม่ได้ถ้าถึงจุด ๆ หนึ่ง ถ้าตรงนั้นเข้มแข็งผมว่ามันเลี้ยงตัวมันเองได้นะ ผมก็จะพิสูจน์ว่าการพึ่งตนเองที่แท้จริง มันเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่ยืมจมูกคนอื่น แต่วันนี้เรายังพึ่งไม่ได้ ก็ช่วย ๆ กันแบ่งปันแล้วกันพึ่งกันเอง แทนพึ่งตนเองก็ยังได้ อันนี้ผมก็เลยคิดว่าหลาย ๆ ครั้งที่เราไปแสดงละครหุ่นหรือเราคาดหวังที่เราจะเห็นอะไรดี ๆ การขับเคลื่อนตรงนั้นไปมันแผ่วเบา เพราะว่าตัวกระบวนการไม่มีพลังพอสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในช่วงเวลาสั้น ๆ ขณะนั้น เพราะเขาถูกกระทำมาแบบนั้น แต่ถ้าเราทำอย่างต่อเนื่อง แล้วก็ขณะเดียวกันก็จะเลือกชุมชนที่จะลงชุมชนนั้นมีไฟ มีใจเพียงพอที่จะลุกขึ้นมา แต่ขาดคนเข้าใจก็ขาดอุปกรณ์เครื่องมือเราจะเสริมตรงนั้น พอเราถอยตัวออกแล้วคนกลุ่มนั้นเขาจะยืนขึ้นของเขาเอง แล้วเราก็จะเคลื่อนร่วมทางเขา ๆ เองก็จะเข้ามาร่วมคณะ ๆ เองก็จะโตขึ้นในฐานะที่เป็นการรวมตัวแบบสบาย ๆ ไม่เคร่งเครียด ไม่ต้องมีกฎระเบียบตายตัว แต่ในขณะที่เดียวกันมันเป็นประชาคมที่มีความผูกพันกัน กลุ่มของเรื่องนี้เท่าที่ผมเห็นมีเป็นพัน ๆ เป็นหมื่น ๆ กลุ่ม แต่ถามว่าทำไมกลุ่มพวกนี้ไม่มีพลังเพียงพอ เพราะว่าเขาเข้าใจถึงความเข้าใจ ที่ไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวเอง ความเข้าใจที่จะใช้ทรัพยากรรอบ ๆ ตัวมาสู่การผลักดันชุมชนเขาเข้มแข็งอย่างไร ผมจึงลงไปในกลุ่มทางสังคม ลงไปเพื่อเรียนรู้พวกนี้ผมเห็นกลุ่มนับไม่ถ้วนมากมาย ทั้งที่ตี ทั้งที่แฝง โดยเจตนาทั้งหมดส่วนใหญ่ดีครับ แต่ไม่มีคนชี้ทิศทางที่ถูกพอที่จะเปลี่ยนแปลงไปบางอย่างโทษนะครับ บางคนมีสวรรค์อยู่ในมือ ทำมันเป็นนรก อย่างผมไปเจอที่สภาพบางมด ผมตกใจเลยว่าผมไม่เคยคิดเลยว่าสภาพเศรษฐกิจพอเพียงที่อุตสาหกรรมผ้าไหมที่จะสร้าง บางมดมีอยู่แล้วแต่ทุกคนทั้งมันหมดครับแล้วก็วิ่งไปหางานเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นการดำรงตนอย่างพอเพียง อย่างพอดีโดยเข้าใจ ถ้าเข้าใจตรงนี้แล้วมันจะเห็นเลยว่าอยู่ตรงไหน

มันเป็นสุขได้ เป็นทุกข์ได้ ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่ามันต้องใช้พลังของความเข้าใจของคนหลายระดับต่อเนื่อง ๆ จนกระทั่งมันหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมตรงนั้นขึ้นมา ในยุคหนึ่งมีวัฒนธรรมขึ้นมาเหมือนกับว่า ยกตัวอย่างให้เห็นภาพ อย่างคุณจะเดินที่ไหนก็แล้วแต่ คุณลองเดินเข้าแมคโดนัลด์ พอเรากินแล้วเดินออกทุกคนกตึกาเขาคือต้องยกขาเข้าไปเก็บในที่ขยะทำไมคนไทยเขาบอกว่าไม่ค่อยรับผิดชอบ ทุกคนเข้าไปทุกคนต้องทาน เพราะอายุเขายังน้อยเป็นวัฒนธรรมฝรั่ง เอาง่าย ๆ เลยซัด ๆ เลยที่ถือว่าผมภาคภูมิใจมากที่สันติอโศกเดินมาถึงขึ้นที่เป็นจิตวิญญาณลึกมาก เพียงแต่คุณเดินเข้ามาในถิ่นฐานของอโศก คุณจะห่อตัวเล็ก แล้วคอยสังเกตอยู่ตลอดว่าวัฒนธรรมที่นี้เขาทำยังไง คุณจะพยายามไม่ทำแตกต่างกับเขาหรือจะเข้าไปในเขตรธรรมสถานก็ยกมือสวัสดี หรือว่าของทางอโศกเขาก็จะว่าเจริญธรรมถอดรองเท้า เราจะรู้สึกรักซึมซับวัฒนธรรมตรงนั้นเข้ามา แสดงว่าการพัฒนาหล่อหลอมมันเป็นพลังถึงขนาดที่ว่าใครที่เข้าไปตรงนั้นจะถูกหล่อหลอมเปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่ว่าวันนี้สังคมเราถูกสื่อ และถูกวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ มันครอบมันแทรกแซง ตัวอย่างที่เลวร้ายนี้มันทำให้เราเห็นธรรมดามาก ๆ วันนี้ดูเหมือนว่าคนไหนพูดเสียงแบบไม่ใช่ไทย ๆ นะต้องมีหางเสียงแบบฝรั่งจะเขยมากเลย เมื่อ 3 ปีที่แล้ว วันหนึ่งผมเพิ่งพักในโรงเรียนผมคิดไม่ถึงว่า 3 ปีนี้มันกลายเป็นเร็วขนาดนั้น แล้วยังมีอีกเรื่องอีกซึ่งผมคิดไม่ถึง ซึ่งที่เราพูดนี้คือมีว ที่ลึกลับน้อยต้องคนที่ไปสัมผัสมาแล้วไปล้วงมาแล้วอย่างคุณที่ไปเจอสภาพขายตัวกันทางอินเทอร์เน็ต ขายตัวกันเป็นชีวิตจิตใจ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าสิ่งที่คาดหวังจะให้พวกเรายินยอมได้และมีทุนรอนพลังความเปลี่ยนแปลง

วันนี้เราไม่สามารถเอาแค่หุ่นเล่นในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อสร้างลักษณะนิสัยเขาได้ แต่ถ้าเราทำ เป็นกระบวนการโดยขณะเช่นว่าจะเข้าโรงเรียนเพื่หาครูที่มีใจทางด้านนี้ได้ไหม หรือว่าพยายามผลักดัน หรือทำเวทีก่อนที่ จะเข้าไปสู่ครูกลุ่มนี้ หรือกลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนกลุ่มนี้ เอาครูเชิญมาทำไมต้องมาทำละครหุ่นให้มันมีกระบวนการสร้างความเข้าใจว่า เราไม่สามารถทำแล้วก็ออกมาแล้วก็เปลี่ยนอะไรได้ แต่ถ้าครูรับประกันว่าเราจะสร้างลักษณะนิสัยเด็กขึ้นมาด้วยเครื่องมือตัวนี้ แล้วมีเครื่องมืออีกหลาย ๆ ตัว เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตเขา ทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้ครูเริ่มมีจิตวิญญาณ ซึ่งน้อยมากเลยในตอนนี แต่ผมว่าถ้าไม่ทำถึงขั้นนี้ละ ก็จะทำให้เราเดินไปก็อ่อนแรง ๆ ลง เพราะวันนี้ผมก็กำลังทำในกระบวนการที่ผมทำกับการศึกษาในครอบครัวของลูก ได้ค้นพบอะไรบางอย่างเยอะพอสมควร ในระดับหนึ่งก็ลองเอากระบวนการนี้ไปทดลองกับเด็กด้อยโอกาสเด็กในสลัม เหมือนผมเอาค้อนไปทุบข้างฝาไม่กระเทาะ ผมกลับมาเย็นใหม่ผมกระเทาะยังไ้ก็ได้ ผมเปลี่ยนค้อนปอนกระเทาะได้ โดยภายใต้กระบวนการแบบเก่าแต่กว่าจะรู้ว่าต้องลงมาเล่น เพราะฉะนั้นสภาพปัญหาของแต่ละตัวนี้มีหนักแตกต่างกันแต่ตัวกระบวนการคงไม่ต่างกันทุกเรื่องเลยเป็นเรื่องเลยเป็นเรื่องหนึ่งเดียวนั้น ผมจึงอยากให้เห็นความสัมฤทธิ์ผลที่เรามีคนดี ๆ ของสังคม แล้วแปลก การจะทำงานร่วมกันแต่ละครั้งไม่ใช่เรื่องง่าย จะให้แบบมีกตึกาในกรอบเดียวกันก็ไม่ง่าย นั้นพยายามจะออกแบบยังไงให้โครงสร้าง มันหลวมต่อเนื่อง เหมือนจิกซอร์ถอนไปตัวหนึ่งมันก็คงยังทำงานได้ไม่ใช่เพื่อการที่ขาดไปเม็ดหนึ่งมันตาย ยังโครงสร้างอันนี้ คปท.ก็กำลังพยายามจะทำในลักษณะอย่างนี้ ก็ยาก เพราะว่าอันนั้นจะเป็นความคิดทางด้านการเมืองยิ่งยาก หรือในหลาย ๆ ลักษณะพบว่าลึก ๆ ของเรามีอัตรายอยู่แต่เพียงเราไม่เคยกล้าแผ่ออกมาว่าอัตรายของข้าเป็น อย่างนั้นเราไม่เคยกล้าพอที่จะบอกว่ามันเป็นยังไงผมอยากให้เห็นพลังตรงนี้ซึ่งเชื่อว่าอาสาสมัครนักศึกษาอีกเป็นแสน ซึ่งอยากจะทำดี แต่ไม่มีเวที ให้เขาทำ มีคนดีที่ทำดีอยู่แล้วแต่เขาไม่รู้ว่าจะหาเพื่อนดีที่ไหนได้ทำยังไงเราจะค้นพบ คนที่ทำอยู่แล้วมาหล่อหลอมรวมกัน คนที่อยากจะทำดี มีเวทีให้เขาแสดงออก มีโอกาสให้เขาเล่นซึ่งตรงนี้ผมคิดว่าอย่าง ของพี่ทรงพลว่ายังมีนักธุรกิจที่มีใจทางด้านนี้เยอะแล้ว สสส. ผมคิดว่าถ้าเขาได้รับทราบเหตุการณ์เหตุผลอย่างนั้นละ เท่า ที่ผมพอจะรับทราบมานั้นขอไม่ยากเลย เขาก็อยากจะทำ เพราะผมเองก็กำลังคิดว่าผมอยากจะไปหาช่องทางเพื่อเก็บข้อมูลแล้วก็ทำอะไรบางอย่าง แล้วที่สำคัญผมคิดว่าภาระกิจของทางพี่ทรงพลกับแอมนี้เยอะจริง ๆ เพราะว่ายังมีอีกหลายเวที แล้วงานเยอะมาก ตัวระบบฐานข้อมูลนี้ เป็นเรื่องใหญ่ ที่ผมคิดว่าถ้ามีโอกาสก่อตัวขึ้นมาแล้วให้ทุกคนมาร่วมพัฒนาระบบสารสนเทศ การพัฒนาสังคมมีศักยภาพที่บางส่วนทำมามันใหญ่ อาจจะทำระดับเล็กเล็กลงไปแต่ละเรื่องชัดขึ้น ไม่รู้ว่าเป็นประเด็นที่คิดไว้อยู่ มันก็ไม่ง่ายนะครับ แต่ก็คิดว่ามันเป็นเรื่องที่ผมคิดว่าถ้าเราไม่กระทำอย่างพร้อม ๆ กันเหมือนกับรถคันหนึ่งถ้าเราไม่มาเข็น พร้อม ๆ กัน ต่างคนต่างเข็น มันก็ไม่ไป หรือไปยาก แล้วดีไม่ตื่นครับ ถ้าทำได้ถึงระดับที่

เอาจิตวิญญาณ อย่างที่คุณเห็นทำนี้ ถ้าเปลี่ยนเด็กหรือพฤติกรรมของคนที่เป็นปัญหาลับมาเป็นตัวแก้คุณาปการเยอะมาก อย่างยกตัวอย่าง พรานบุญ ผมฟังแกเล่าแล้วตกใจ แต่วันที่ฟังแกเล่าไม่ตกใจตรงที่ว่า แกกลับตัวแล้ว พรานบุญนี้ปัจจุบันอยู่มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า แกก็ไปดูแลช้างหรือว่าอะไรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับช้างทั่วประเทศนะครับแกก็เดินทางเป็นคณะ แกเล่าให้ฟังถึงประวัติเก่า ๆ แกว่าก่อนที่จะมาเป็นวันนี้แกก็เกือบกลับตัวกลับใจไม่ได้ ป่าไม่ก็สั่งเก็บแล้ว เจ้าหน้าที่ทุกหน่วยสั่งเก็บ เพราะคน ๆ นี้เป็นอันตรายต่อสัตว์ป่ามากเขาว่าเวลาแกอยู่เฝ้าเวลาลูกน้องไม่มีกินแกก็ยิงช้างเล่นเพื่อมากิน แกบอกว่าแกต้องยิงทั้งไม่จันไม่มีอาหารกิน ผมฟังแล้วบอกว่ายิงแล้วกินอาหารนิดเดียว แต่วันที่แกพลิกกลับมาแกเป็นคนปกป้องสัตว์ป่าที่ผมเชื่อว่าหาฝีมือใครจับไม่ได้เลยทีเดียว ถ้าวันนั้นพัฒนามาถึงว่าเอาตัวปัญหาลับมาเป็นตัวแก้สุดยอด เพราะเขาจะเข้าใจความตื้นลึกหนาบาง เพราะเขาทำจนกระทั่งเขาเป็นวิถีชีวิต เราเป็นเพียงแค่เหมือนกับมีความมีใจเอื้ออาทร ซึ่งมีนัยซึ่งแตกต่างกันผมก็เลยนำเสนอไว้ตรงนี้นะครับ

อาจารย์ขวัญดี : ฟังน้องที่แล้วก็น้องอาทิตย์จนมีความรู้สึกว่ทั้งฝ่อในขณะเดียวกันก็มีกำลังใจว่าต้องช่วยกันทำอะไรบางอย่าง ขออนุญาตเล่าใน 4 วันที่ผ่านมาที่ได้รับเชิญให้ไปพูดของ ธกส.ในเรื่องที่ว่าจะช่วยอย่างไรให้เกษตรกรพื้นที่นั้นจะ เขาให้อาจารย์ขวัญไปพูดในเรื่องที่เขาเขียนเอาไว้เลยตั้งหัวข้อเสร็จว่าย้อนรอยศิษย์ถิ่นสตอ เพราะอาจารย์ขวัญเกิดที่อำเภอแวง จ. นราธิวาส ในขณะที่เขียนเรื่องของตัวเองอยู่ 8 ตอนแล้ว ที่นี้เมื่อจะไปพูดแล้วมันจะย้อนรอยอย่างไรที่จะให้เขาเข้าใจว่าจะเป็นยังไงคะ อาจารย์เข้าไปสู่ในเรื่องว่าอยากมีพื้นที่แล้วก็จะช่วยให้พื้นที่ คิดหัวแทบพัง แล้วในที่สุดพอไปเข้าจริง ๆ นี้ สถานการณ์มันพาให้ตัดสินใจว่าใช้เพลงร้องเรื่อดีกว่า เพลงร้องเรื่อหลายท่านคงไม่ทราบ เพลงร้องเรื่อก็คือเพลงกล่อมเด็กของทางภาคใต้ แล้วขณะที่ไปปลูกอันนี้เขาขึ้นมาใช้ควบคู่ 2 อย่างนะค่ะ เพลงร้องเรื่อของเก่ากับบทกวีของจิระนันท์ เพราะไปพูดที่จังหวัดตรังทุกคนก็รู้จักจิระนันท์นะค่ะ ผลนี้ออกมาว่าเขาประเมินแล้วรายการต่าง ๆ ที่ขึ้นมาอันดับหนึ่งเลยคือย้อนรอยถิ่นสตอ ที่เขาชอบไม่ใช่เพราะคิดค้นพูดดีหรอกนะค่ะ มีข้อแปลกอยู่อย่างหนึ่ง เพราะรายการนี้สามารถทำให้คนแก่อายุ 80 กว่า ขึ้นร่วมในรายการด้วยเพราะดิฉันนี่เอ่ยเพลงออกไปจำเนื้อได้ จำอะไรได้ แต่คนแก่แกเผลอขึ้นมาเลยว่าแกร้องได้ แกขอร้องนะค่ะ พอร้องแล้วขึ้นเนื้อเพลงทั้งหมดที่ตั้งออกมาจะเป็นเนื้อเพลงที่สะท้อนสังคมหมดเลยให้เห็นว่าสังคมเมื่อก่อนเป็นอย่างไร ชีวิตเป็นอย่างไร แล้วทำไมตอนนี้ชีวิตมันจึงเปลี่ยน ดิฉันไม่ได้นึกแต่พอคุณพูดขึ้นมาดิฉันร้องได้ อันนี้ดิฉันก็จำได้ เพราะนั้น 10 ๆ เพลง แกจำได้หมดเลย แล้วก็พร้อมที่จะออกไปร้องด้วย แต่หลังจากนั้นเมื่อถามว่าแล้วทำไมเดี๋ยวนี้จึงไม่ร้องคำตอบที่ได้ที่น่าสงสารสังคมไทย เพราะว่าหยุดการกล่อมเด็กไปแล้วด้วยสภาพชีวิตคนไทยที่ขาดเพลงกล่อมเด็กสมัยก่อน ไม่มีพ่อแม่ แม่คนเดียวสมัยนี้ของจังหวัดตรังที่กล่อมด้วยเพลงเหล่านี้ไม่มีแล้ว คุณมาพูดขึ้นมาดิฉันจำได้ก็เพราะว่าดิฉันเคยกล่อมจตุตรงนี้น่าสนใจนะค่ะ แล้วแกก็บอกอีกว่า ถ้าอาจารย์มาอีกที แกก็จะไปในเดือนหน้านี้ แกจะจำเพลงต่าง ๆ ไว้มาร้องให้ฟังอีกค่ะ นี่แสดงว่าคนแก่ยังรำลึกของเก่าและพร้อมที่จะเดินออกมาถ้ามีโอกาสในความรู้สึกของดิฉันคิดว่าอย่างนั้น

เมื่อวานนี้ที่โรงเรียนสัมมาสิกขาที่ปฐมโสภณี่นะค่ะที่ฟู้กินเป็นครูใหญ่อยู่จะค่ะ ทางสมานะที่นั่นได้ขอร้องให้ดิฉันหาเพลงให้ท่านสักเพลงหนึ่งเป็นเพลง พุทธศาสนิกไทย อาจารย์ยังจำได้หรือเปล่าก็ไม่ทราบ ปรากฏว่าไปเปิดให้ฟัง แล้วเป็นวงใหญ่ของกรมประชาสัมพันธ์จริง ๆ เป็นเพลงที่เรารู้จักกันที่มีศีล สมาธิ ปัญญาเป็นพาหนะนะค่ะ เพลงนั้นมีเด็กคนหนึ่งนั่งหัวเราะ ๆ อย่างหยุดไม่ได้เลย ครูเขาบอกว่าหยุดหัวเราะได้ไหม แกก็หยุดไม่ได้ค่ะถึง 4 ครั้งในที่สุดก็โดนดิฉันดุ แต่ตอนหลังเรียกมาถามว่าหนูหัวเราะอะไร เพลงก็เพราะ ดนตรีก็เพราะ แกตอบว่ายังงั้นค่ะอันนี้จะต่อของหน้อยจะค่ะ แกตอบว่าหัวเราะเสียงคนร้อง ศิลปินแห่งชาตินะค่ะ แล้วก็หัวเราะเพลงซึ่งมันต่างไปแล้วค่ะ จังหวะมันไม่เหมือนกันกับเด็กเดี๋ยวนี้นะค่ะ อันนี้ทำให้ดิฉันพูดขึ้นมาว่าบางทีคณะละครหุ่นอย่างที่เราเห็นเล่นนี้ อาจจะเป็นสะพานเชื่อมระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างคุณยายที่อยากบอกกับเราและเด็กซึ่งไม่เข้าใจของเก่าแล้ว กับบอกตอนนี้เลยแต่ก็ยังบอกกับนาฏว่า ถ้านาฏบอกว่าค่าตัวเท่าไรถ้า 8 คนนี้ ก็นั่งคุยกันไป 2,000 กว่าบาทนี้ จะไปใส่กะปุก ตอนนี่ดิฉันคิดว่าอย่างนี้ค่ะดิฉันยินดีที่จะออกให้ทางสัมมาสิกขาในระดับสำคัญ ๆ นั้นะค่ะ ขอเพียงขอความเมตตาจากนาฏหรือว่าจากพวกหนูนี้ช่วยไปสักครั้งหนึ่ง สำหรับสัมมาสิกขาปฐมโสภณี่ แล้วก็ขณเดียวกัน น้องทรงพล พุดมาถึงหลายด้านพุดมาถึง อบต.

คิดว่าทางโน้นดิฉันพอรู้จักเขา ขอเถอะค่ะให้ความร่วมมือกับเขาสักครั้งหนึ่ง ขอให้เขาช่วยทำสคริปหรืออะไรก็ได้ เพราะ
ว่าตอนนี้เราพูดถึงเรื่องของพื้นบ้านแล้ว อาจารย์ขวัญจะไปขออนุญาตที่นั่นเขา ให้ทาง อบต. ครั้งแรกคิดไปถึงคุณ
ประสาน บุญมี แต่ก็กลัวเหมือนกันนะค่ะเพราะว่ามีสังกัดพรรคเป็น ส.ส. แต่สามารถจะขอที่เล่นที่อยู่ริมคลองพระยากรม
ได้เลยคิดว่าคนแถวนั้นคงให้ความร่วมมือพอ อันนี้เป็นการเสนอแล้วนะค่ะ มันก็ห้อยจากที่คุณคนที่พูดแล้วก็อีกเหิมจากที่
น้องอาทิตย์พูด มาถึงตรงนี้ก็คือ..... เมื่อไรที่นางว่างช่วยกรุณาให้วันที่ว่าง ๆ ไว้ด้วยคิดว่าต่อยอดให้น้อง ๆ ข้างนอก
สักนิดเถอะขอขอบคุณค่ะ

คุณทรงพล : ครบทั้งหมดที่เราทำมาสิ่งที่เราเห็นอยู่นี้ะครับ ก็คือการดึงพลังสร้างสรรค์จากทุนที่มีอยู่นี้ะครับ ไม่ว่า
จากเด็ก จากผู้ใหญ่ ผู้แก้ปัญหาอะไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญขาดไปก็คือ เรื่องตัววิธีการดึงพลังสร้างสรรค์ตรงนี้ คือ
นวัตกรรมทางสังคม คือตัว social innovation ที่กลุ่มต่าง ๆ ไปทำอยู่นี้ะครับ และข้อสังเกตอันหนึ่งของผมก็คือว่าสิ่ง
เหล่านี้มีอยู่แต่วิธีการไปดึงมาเป็นอย่างไร ซึ่งเราได้เรียนรู้จากสมาชิกเราเยอะมากเลยในรอบเกือบปีที่ผ่านมา อันที่ 2
นี้เราสังเกตเห็นว่าพลังสร้างสรรค์ที่ถูกดึงออกมาอยู่นั้นมันต้องไม่อยู่ในระบบ จะสังเกตได้ว่าที่มันเติบโตได้ไม่ได้อยู่ใน
ระบบ ที่นี้ถ้าเราจะเอาสิ่งเหล่านี้ไปขยายผลต่อเราต้องระวังความเป็นระบบของมัน แล้วก็มันจะต้องมีการจัดระบบของ
มันพอไปทำแล้วมันจะต้องมียูนิทออฟเมเนตเมนต์ ก็คือการจัดการ แต่การจัดการนั้นจะต้องไม่รวมศูนย์ เพราะฉะนั้น
ตรงนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องมองว่าจากต้นทุนของสังคมที่มันมีอยู่ งานที่เราจะทำถ้าจะไปเพื่อที่จะแก้ปัญหาที่มันหนักหนา
สาหัส มันมีทุกทิศทาง ทั้งปัญหาของเด็ก หรือครอบครัวที่อยู่ในชนบทแล้วก็อยู่ในเมือง ซึ่งวิธีการมันจะต่างกันนะครับ
แล้วถ้าเรามองคือผมกำลังมองว่าถ้าเราทำตรงนั้นมันต้องทำทั้งทางกว้างและทางลึก ทางกว้างนี้ก็หมายถึงว่าในแง่ของ
movement นะครับ ทางลึกก็คือการที่เราจะเอาสิ่งเหล่านี้เข้าไปสู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เราจะเห็นว่าระบบโครงสร้าง
ระบบความสัมพันธ์ของคนต่าง ๆ ในพื้นที่นี้ยังไม่เอื้อ แม้แต่ อบต. เองหรือพ่อแม่ เด็ก ครู โรงเรียน วัดที่อยู่ในพื้น
ฐานของยูนิทของพื้นที่นี้ระบบความสัมพันธ์มันไม่ได้เอื้อต่อสิ่งที่เราจะใส่เข้าไปเลย เพราะฉะนั้นในทางลึกนี้เราจำเป็นที่
จะต้องไปสร้างตัวอย่างเหมือนกันว่าเอาลงไปในพื้นที่แล้วดูว่าพอมันผ่านไป แล้วระบบความสัมพันธ์เขาเปลี่ยนเป็นยังง
มันจัดการอย่างไร ใครเข้ามามีบทบาท แล้วมันส่งผลอย่างไร ซึ่งตรงนี้เป็นเรื่องลึก ๆ ที่พิพุดถึงงานวิจัยต้องเข้าไป
ช่วยในจุดนี้

ส่วนในแง่กว้าง ผมคิดว่าคนที่ทำงานเครือข่ายเรื่องเด็กนี้มีเยอะ อย่างที่ผมเรียนว่าอาทิตย์หน้าที่เราจะไปภาค
เหนือที่เรียนเชิญทั้งสองท่านไปนี้ ก็คือว่าเราเห็นว่าตรงนั้นมันเป็นต้นทุนทางสังคมอันหนึ่ง ถ้าหากว่าเราเล่นเรื่องนี้อยู่
แล้วนี้ แล้วเรามีตัวนวัตกรรมทางสังคมนี้ะครับไม่ว่าในเรื่องของจริยศาสตร์การคนตรี เรื่องของประวัติศาสตร์เรื่องของ
หุ่น คนเหล่านั้นคือสมมุติว่าเขากำลังทำกิจกรรมอยู่แล้วแต่ถ้าไปหนุนเสริมด้วย โนอาว ที่ผมพูดนี้ที่เขาอาจจะนึกไม่ถึง
หรือเขายังมองไม่เห็นแล้วคนเหล่านั้นสามารถที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เราจะเข้ามาเสนอเสนอหนึ่งเอาสิ่งเหล่านี้เข้าไปว่า
ใครสนใจเรื่องหุ่น จับกลุ่มกันมา แล้วทางนี้จะลงไปเสริมยังงจะมีกระบวนการเรียนรู้ถ่ายทอด พัฒนาอย่าง
นี้คือ เรากำลังใช้ตัวเราเข้าไปขยายผลโดยต่อเขาลงไปไม่ว่าเขาจะไปทำเองทั้งหมดนะครับ ขณะเดียวกันเราก็ต้องลง
ไปทำเองเพื่อเรียนรู้ในส่วนของเรามันก็มีส่วนหนึ่งอันนี้ผมอยากให้ออกสังเกตไว้ว่า การขับเคลื่อนทางสังคมนั้นไม่ใช่ง่าย
แล้วสิ่งที่อาทิตย์พูดถึงนี้คือภาคเด็กคือมันทั้งหมด ผมพยายามย้ำว่ามันไม่ใช่ผมกับคุณแอมนี้ทุกคนเป็นเจ้าของ แล้ว
ขณะเดียวกันนี้การทำงานภาคีสิ่งที่ผมค้นพบก็คือว่า ทุกคนจะมีภาระมากมายส่วนตัวของตัวเองอยู่ การที่จะมาทำอย่าง
ที่อาทิตย์ทำนั้นมันไม่เป็นจริง มันจะไม่มีความเป็นจริงได้ แต่ว่าต่างคนต่างรับรู้กัน แล้วก็บางส่วนบางกิจกรรมที่เราไปต่อ
แล้วทุกคนมีเวลาพร้อมทุกคนยินดีที่จะเข้าไปร่วมอย่างนั้นทำได้ อย่างเช่นอย่างสมมุติ เขาบอกว่าสัปดาห์หนังสือ เราแจ้ง
ไปทางสมาชิกเราว่าใครอยากจะเข้าไป แล้วเรามาคุยกัน เราจะสามารถร่วมกัน present ภาพของการเรียนรู้ในระบบในมิติ
ต่าง ๆ ในเวลานั้นอย่างไรมันก็จบไป หรือว่าใน กทม. เราอาจจะไปคุยได้ คุยกับ กทม. บอกว่าตัวสถานที่เราอาจจะ
จัดอย่างอาทิตย์ว่าวันครอบครัว เราจัดเข้าไปร่วมกับหน่วยงานอื่นแล้วเราก็ดูว่าตัวสมาชิกของเราที่จะพร้อมเข้าไปร่วม

นี้อย่างไร แต่มันต้องการการจัดการสูงนะ มันต้องการคนที่จะมาให้เวลากับมันสูง ซึ่งตรงนี้ก็รับไว้พิจารณาจะครับ แล้วเราก็จะช่วยกันได้อย่างไร เราต้องช่วยกันจัดการด้วย

อีกอันหนึ่งที่คุณที่พูดปัญหา ขณะที่เราคู่นี้คือปัญหาปลายเหตุ ปัญหาต้นเหตุมันอยู่ที่ต้นทางเราไปดูที่เด็กเยาวชน ผมพูดถึงเด็กในชนบทก่อนนะผมไม่ได้พูดถึงในกรุงเทพฯ ในชนบทเองเด็กในขณะนี้กับปัญหายาเสพติด เด็กเยาวชน เราก็ก็นึกถึงเรื่องกีฬาถูกไหมครับแต่เรื่องกีฬานี้มันไม่ได้สร้างรายได้ครับ แต่ว่าถ้าเด็กเยาวชนจะอยู่ในนั้นได้ต้องสร้างรายได้ ง่ายๆ ไม่ใช่ว่าเล่นกีฬาอย่างเดียวแล้วพ่อแม่ บอกเอ็งไม่ทำงานเลย เอ็งจะเล่นแต่กีฬาอย่างนี้หรือ ความขัดแย้งมันก็เกิดขึ้นได้ เพราะฉะนั้นเด็กในชุมชนจะอยู่ในอย่างมั่นคงและปลอดภัยระยะยาว เขายังจำเป็นที่จะต้องมียอดประกอบอะไรบ้าง ในท้ายที่สุดฐานคิดจิตสำนึกนี้มันต้องถูกสร้างขึ้นมาก่อนพอสร้างขึ้นมาแล้วรูปแบบของตัวเศรษฐกิจฐานของเขานั้นจะครับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ถ้าเด็กรู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นใช้ใหม่ครับ ทำเรื่องการท่องเที่ยวตัวเองเป็นไกด์ท้องถิ่น ตัวเองพัฒนาจากต้นทุนที่มีอยู่มาเป็นธุรกิจชุมชน มันยังมีโอกาสเยอะครับ อย่างที่อาทิตย์ว่าแต่เราเป็นคนภายนอกเราเห็นแต่ว่าไม่ใช่ เราเห็นแล้วมันจะไปผลักดันได้ เราต้องสร้างกระบวนการให้เขาเห็นและวิเคราะห์จนเขาเห็นทางออกของเขาทางเลือกของเขา ถ้าเราไปคิดผลักดันเขาจะครับมันล้มเหลวแต่แรก ในวิธีการทำงานในสังคมเท่าที่ผมพบจะเป็นเพราะเรามีความรู้ดีกว่า คุณควรเป็นอย่างนั้น คุณควรเป็นอย่างนี้ แต่เราไม่เข้าใจวัฒนธรรม โครงสร้างเงื่อนไขข้อจำกัดที่เขาเป็นอยู่ แต่ว่าถ้าเราเข้าใจ แล้วไปต่อบนต้นทุนของเขาจะครับ ไปกระตุ้นไปเสริม ถ้าเราจะช่วยอย่างมากก็คือกระตุ้น สนใจใหม่ สนใจเรายินดี เอาตรงนี้มาแล้วพอใส่เข้าไป เขาเกิดอะไรขึ้นมาบ้าง เขาสนใจต่อไหม ถ้าสนใจต่อส่วนนี้คือการที่เราให้ข้อมูลนะครับ ผมคิดว่าสิ่งเหล่านี้มันไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย แต่ผมเชื่อว่าขณะนี้ภาคีได้สมาชิกเยอะแล้วได้ตัวที่ผมเรียกมันเป็นซอฟต์แวร์นี้ ที่มันจะเคลื่อนไหวในลักษณะทั้งตัวเมืองเองแล้วต่างจังหวัด อันนี้เราอาจจะต้องมาพิจารณาว่ายุทธศาสตร์ ยุทธวิธีทางการเคลื่อนนี้เราจะเคลื่อนอย่างไร ซึ่งแน่นอนที่สุดมันต้องเคลื่อนทั้งแนวกว้างและแนวลึกประกอบกัน

การพัฒนารวมสร้างสรรค์เยาวชนไทย

ชนบดี ผายบึงแก้ว และ
โอม รัชเวทย์
สถาบันพัฒนาศิลปะและการ์ตูน

อาจารย์ชนบดี ผายบึงแก้ว :

กล่าวสวัสดิทอนบายสำหรับบรรดาการ์ตูนตัวเล็กๆ เพราะว่าเป็นแฟนประจำของเรา และสวัสดิทอนอาจารย์และบรรดาผู้สนใจทุกท่าน วันนี้เป็นโอกาสที่ทางสมาคมการ์ตูนแห่งประเทศไทยได้มีโอกาสมานำเสนอเรื่องราวของการ์ตูน ผมจะพูดในส่วนของความสำคัญของการ์ตูนก่อน รูปแบบของเราจะเป็นลักษณะทูลูวี่ คือมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากการสัมมนาแต่ละครั้งที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะที่มีผู้บรรยายและมีคนฟัง ซึ่งวิธีการอย่างนั้นก็ดีในส่วนหนึ่ง แต่ฝรั่งเขาบอกว่า ถ้าคุณไม่ฟังคุณก็ลืม เมื่อคุณเห็นคุณจำได้ แต่ถ้าคุณไม่ปฏิบัติ คุณจะไม่เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ฉะนั้นกิจกรรมการ์ตูนจะเน้นที่ภาคปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ การ์ตูนก็เป็นส่วนหนึ่งซึ่งอยู่ในสายของศิลปะเช่นเดียวกัน

ผมอยากจะพูดถึงความสัมพันธ์ของการ์ตูนสักเล็กน้อย ก่อนอื่นอยากให้ความหมายสักนิดหนึ่ง ก่อนที่จะเข้าสู่กิจกรรมของเรา การ์ตูนนั้นจริงๆ แล้วหมายถึง ภาพร่างขนาดใหญ่ รากศัพท์ก็มาจากคำว่า “คาโตเน” ซึ่งเป็นภาษาอิตาลีนะครับ ภาพร่างขนาดใหญ่คือเป็นภาพที่ร่างอยู่ในแผ่นพิมพ์เขียวสำหรับเขียนบทความในสมัยก่อน ระยะเวลาที่มีการแปรเปลี่ยนเพี้ยนมาเป็นลักษณะเป็นภาพเขียนเพื่อความสนุกสนานบันเทิงอาจารย์ประยูร จรรย์วงศ์ บอกว่าการ์ตูนคือภาพโย่ๆ เย่ ๆ หรือภาพที่ไม่สมจริงสมจัง เขาบอกว่าการ์ตูนนั้นไม่ตาย หรือถูกรถถังทับรัดเป็นปลาหมึกก็สามารถลุกขึ้นมาเดินได้ สามารถสร้างจินตนาการได้ ดังนั้นผมกำลังจะโยงว่าการ์ตูนนั้นทำไม่ถึงเกี่ยวข้องกับเด็ก เนื่องจากว่าการ์ตูนนี้เป็นเพื่อนกับเด็ก ๆ จะเห็นว่าในบ้านของทุก ๆ หลังผมกลับยืนยันว่าจะต้องมีหนังสือการ์ตูนอยู่ด้วยสำหรับคนที่มิได้เด็กนะครับ สมัยก่อนการ์ตูนจะถูกกริบเวลานักเรียนพกการ์ตูนไปโรงเรียน แต่สมัยนี้ไม่แล้วนะครับหนังสือการ์ตูนได้เป็นหนังสือที่มีบทบาทแล้วก็มีความสำคัญในการพัฒนาสติปัญญาเป็นอย่างมากทีเดียวการ์ตูนหลัก ๆ ก็มีอยู่ 5 ประเภทด้วยกันนะครับ

อย่างแรกก็คือการ์ตูนการเมืองที่เราเคยเห็นกันทางหน้าหนังสือพิมพ์ อย่างเช่นไทยรัฐหน้า 3 เขียนโดยเขียนไทยรัฐ ซึ่งก็อยู่ในสมาคมการ์ตูนเหมือนกัน หรือชัย ราชวัติ การ์ตูนการเมืองก็เป็นการ์ตูนที่จะถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึก กระแสในขณะนั้นกำลังจะเกิดขึ้นอะไร ที่เป็นข่าวฮอตหรือเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจในขณะนั้น อาจจะมีการกระทบกระเทือนเปรียบเปรยต่าง ๆ อันที่ 2 การ์ตูนตลกที่มีการเขียนกันบางทีก็เป็นการ์ตูนขายหัวเราะบ้าง กรอบเดียวจบ หรือหลายกรอบจบก็ตามเขาบอกว่าอ่านแล้วเบาสบาย บางทีอ่านไปอ่านมาก็สมองเบาได้เหมือนกันนะครับ เพราะบางครั้งการ์ตูนไม่ต้องการเหตุผล บางทีก็แฝงเร้นด้วยเหตุผลเหมือนกัน อย่างเช่นการ์ตูนของญี่ปุ่น เขานำมาเป็นเรื่องราวในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระของการเรียนรู้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ คือการ์ตูนสามารถทำเรื่อง

ยากให้เป็นเรื่องง่าย ทำสิ่งที่อยู่ไกลให้ใกล้เข้ามาได้ อันนี้คือเป็นบทบาทหนึ่งของการทุน อันที่ 3 เรียกว่าการทุนภาพ ประกอบก็จะเห็นอยู่ทั่วไป อาจจะเป็นเรื่องราวแล้วก็มีภาพประกอบ หรือจะเรียกว่าการทุนโฆษณาก็ได้ อันที่ 4 ก็คือ การทุนที่เป็นช่อง ๆ มีอยู่ตามตลาดทั่วไป

อันสุดท้ายก็คือ เรื่องของการทุนแอนิเมชัน เป็นการทุนเคลื่อนไหว ก่อนจะถึงจุดนี้สำหรับการทุนแอนิเมชันที่ ผมอยากจะให้ตัวคุณโอมนะครับมาแนะนำเพิ่มเติมอีกนิดหนึ่ง คุณโอม ถ้าผมจะแนะนำเป็นผลงานท่านคงจะรู้จักได้ดีกว่า นะครับไม่ทราบที่ท่านทั้งหลายที่อยู่ในห้องนี้นะครับคงจะรู้จักตาวิเศษ คนนี้คือเจ้าของตาวิเศษเป็นผู้ที่สร้างสรรค์งานชุด ตาวิเศษออกมาแล้วก็เป็นผู้ที่เขียนการ์ตูนพระมหาชนกร่วมกับคุณ ชัย ราชวัติ แล้วก็เป็นคนที่สร้างการ์ตูนให้กับสถาบัน หลายแห่ง การทุนเกี่ยวกับเรื่องพลังงานนิวเคลียร์นะครับ ซึ่งออกฉายอยู่เป็นประจำทุก ๆ คำคืน ตอนดึก ๆ นะครับ สิ่ง สำคัญตอนนี้งานอนดึกก็คงจะเห็นที่โดดเด่นอยู่ตอนนี้งาลังโลดแล่นอยู่บนแผ่นฟิล์มทางโทรทัศน์นั่นก็คือ การทุน ห้องโลกนิทาน คนนี้เป็นคนสร้างนะครับแล้วก็ทีมงานเป็นกรรมการผลงานสมาคมเป็นผู้สร้างขั้นตอนทั้งหมด ท่านจะ ทราบได้ดีกว่าผมในส่วนที่ลงปฏิบัติจริง ๆ นะครับ อยากจะให้คุณโอมได้คุยกับสมาชิกก่อนนะครับ

อาจารย์โอม รัชเวท :

ออกตัวนิดหนึ่งเป็นนักวาดการ์ตูนอยู่กับโต๊ะทำงานเขียนแต่รูปนะครับ นาน ๆ ครั้งถึงจะได้ออกมาพบปะพูด คุยกับผู้คนสักทีหนึ่ง ก็คิดว่าจะเล่าก็คงจะเล่าจากประสบการณ์ได้หนึ่งงานมา ผมมีความรู้สึกอยู่ในใจอยู่อย่างหนึ่งว่า มันเหมือนกับคำถามนะครับว่า ทำไมการ์ตูนไทยเราถึงไม่เป็นที่นิยมสู่การ์ตูนญี่ปุ่นสู่ต่างประเทศไม่ได้เลย ผมคิดว่าคำถามก็อาจจะคำถามที่อยู่ในใจของหลาย ๆ คน ผมคงไม่บอกว่าทำไมมันถึงเป็นอย่างนั้นแต่จะตั้งข้อสังเกตให้พวก เราผมเห็นมีนักศึกษามาด้วยอาจจะจะเป็นข้อมูล คือการ์ตูนไทยมันก่อกำเนิดมาจากลักษณะของวรรณกรรมมาก่อน ตั้งแต่ ปีก่อน 2500 ด้วยซ้ำมันจะเป็นการ์ตูนที่ใช้คำพูดหรือใช้ลำดับสำนวนนี้เป็นตัวนำถ้าเป็นตัวตาม ซึ่งต่างกับการทุนญี่ปุ่น ก่อนข้างมาก เพราะว่าการทุนญี่ปุ่นนี้จะใช้ภาพดำเนิน คือจะไม่ใช้บทบรรยายเป็นตัวหลัก จะใช้การวางโครงสร้างของ เรื่อง เป็นหลักแล้วพอเปิดการ์ตูนก็จะมีภาพเป็นตัวบ่งบอกแทนที่จะมีคำบรรยายเหมือนการ์ตูนไทยเหมือนนิยายภาค ไทย เพราะฉะนั้นผมว่าปัญหาสำคัญของนักวาดการ์ตูนไทยที่ไม่ประสบความสำเร็จ อาจจะเพราะเราติดขัดกับ การเอาวรรณกรรมมาเป็นแม่แบบในการเขียนการ์ตูนซึ่งต่างจากญี่ปุ่นซึ่งประสบความสำเร็จ ฝรั่งเศสก็ยังยอมรับการ์ตูน ญี่ปุ่น อัน นี้ก็คุยทั่วไปให้พวกเราฟังก่อนเพราะว่ามันเป็นคำถามที่จริง ๆ แล้วก็ตอบกันไม่ได้แบบฟันธงนะครับ

ผมอยากจะพูดถึงการ์ตูนกับการศึกษาก่อนที่จะเข้าไปสู่กิจกรรม การ์ตูนนี้ส่งเสริมในเรื่องของการเรียนรู้ จากการสำรวจของกระทรวงศึกษาธิการเมื่อปี 2539 ก็พบว่าเด็กตั้งแต่อายุ 7 ขวบ ขึ้นไป ถึง 12 ปี นิยมอ่านการ์ตูนกัน ร้อยละ 90 แล้วก็สอดคล้องกับงานวิจัยของต่างประเทศ ซึ่งเขาได้วิจัยพบว่าเด็กอเมริกันนิยมอ่านการ์ตูนถึงร้อยละ 80 ขึ้นไปแล้วก็ 12 ปีขึ้นไปก็จะค่อย ๆ ลดลงมาแต่ก็อยู่ประมาณ 70 กว่า% เพราะฉะนั้นก็มีคำถามว่าทำไมเด็ก ๆ เหล่านั้นถึงไปหันมานิยมการ์ตูนกัน แล้วผู้ปกครองหลาย ๆ คนก็คงไม่ทราบ เมื่อเข้ามกก็นั่งฟังอยู่ว่าเราจะไปตอบคำถามแทนเด็กคงจะเป็นสิ่งที่ยาก ถ้าเกิดเราย้อนหลังไปเมื่อสมัยที่เราเป็นเด็กนะครับก็จะพบว่าคุณพ่อคุณแม่นี้เดินจงลูก ผ่านร้ายขายเพชรและเสร็จแล้วข้าง ๆ ร้านขายเพชรก็มีร้านขายลูกโป่งอยู่ด้วยกัน แต่คุณลูกก็จะดึงคุณพ่อว่าจะซื้อลูกโป่งแต่คุณพ่อบอกว่าไร้สาระมาก คุณแม่ก็จะยื่นคະยจะไปดูเพชรอย่างนี้เป็นต้น แล้วถามว่าถ้าเราจะเอาเพชรนั้นมูลค่าเท่าไร เด็กสนใจไหม ไม่เลย แต่ในขณะที่เดียวกันเราไม่เคยไปนึกถึงจิตของเขา พัฒนาการความต้องการของลูกเป็นอย่างไรบ้าง เขาชอบอะไร ตรงหน้าเราพยายามที่จะตอบคำถามแทนเด็กหมดเลย แม้กระทั่งการจัดระเบียบสังคมก็ เหมือนกันบอกว่าไม่ให้เด็กอายุ 18 ออกนอกเคหาสถานในเวลา 4 ทุ่มประมาณแต่ว่าก็ยังไม่เคยถามเด็ก ๆ เท่าที่ผมดู ฟังจาก FM 70 ก็ปรากฏว่าที่โทรเข้ามาล้วนแล้วแต่เป็นผู้ใหญ่ทั้งนั้นเลยก็ยังไม่มียุติโทรเข้ามา เพราะฉะนั้นตรงนี้ผม คิดว่าผมกำลังจะตอบคำถามแทนหนู ๆ หลาย ๆ คน ผมเชื่อว่าคนที่โตขึ้นมาแล้ว นักศึกษาก็ตามก็คงยังติดการ์ตูนกัน อยู่ ในขณะเดียวกันการ์ตูนก็มีทั้งบวกและลบจะเห็นได้ว่าการ์ตูนเมื่อวันก่อนนั้นในเรื่องเปิดปมสังคมไทย เขาเอาการ์ตูน ลามกออกมาก็แฉที่พันธ์ทิพย์ ผมคิดว่าตรงนั้นเขามาตีแผ่ แต่ไม่ได้บอกวิธีการที่จะทำยังไงให้มันหมดไป หรือว่าให้

มันน้อยลงไปก็ปรากฏว่าเขาจะไปซื้อช่องทางเป็นอีกแหล่งหนึ่งให้กับผู้บริโภคที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยเห็นว่าชีวิตพวกนี้มันอยู่ตรงนั้น ๆ ก็ไปหามา ยิ่งเป็นการแสวงหาเพิ่มมากขึ้นนะครับ เพราะว่าการเสพเขาเสพในทีวีโทรทัศน์ในบ้านของเราไม่สามารถที่จะรับรู้ได้เลย อย่างนี้ผิดกฎหมายก็ตามแต่เราตามจับไม่ได้ตรงนี้ขึ้นอยู่กับสำนักของผู้บริโภคเอง ผมเลยคิดว่าก็เลยเกิดเป็นกิจกรรมการทูลขึ้นในจุดนี้ เราไม่สามารถที่จะไปตามจับไม่ได้ตรงนี้จะไปกวาดล้างได้ ตำรวจเองก็ทำไม่ได้ผมเคยไปที่สันติบาลกอง 5 จับทุกวันแหละครับแต่ยังจับยังมาก วิธีการยิ่งมากขึ้น เพราะฉะนั้นเราควรจะมาสร้างภูมิคุ้มกันกันดีกว่าในส่วนนี้ ทำอย่างนั้นการทูลในเชิงพาณิชย์เขาก็สร้างขึ้นมามีเหมือนการสร้างหนัง หน้าที่เราเคยดูกันหลังข่าว ทำไมเขาจะสร้างดี ๆ ไม่ได้ สร้างได้เหมือนกันแต่สร้างแล้วถามว่าทำไรได้ไหม ได้แต่ได้ไม่เยอะสร้างหนังหน้าเน่ามีคนบริโภคเยอะก็เลยเกิดตรงนั้นขึ้น

เพราะฉะนั้นกิจกรรมการทูลของสมาคมการทูลแห่งประเทศไทยก็เลยเกิดขึ้นในจุดนี้ร่วมกับ สนง. คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาตินะครับ โดยการสอดแทรกเนื้อหาสาระของจริยธรรมคุณธรรมทั่วไป เป็นการทูลสมบัติผู้ดีดีบ้าง การทูลที่มีฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมนะครับ เต็มผมโซ่ให้ดูนิดหนึ่งนะครับ อันนี้เป็นคำการทูลตามชื่อที่อยู่หัวนั้นครับที่เราได้จัดที่ศูนย์วัฒนธรรมประเทศไทยเป็นครั้งที่ 9 แล้ว ก็ผมอยากจะเรียนว่าการทูลมันก็เหมือนอาหาร ที่อยู่บนโต๊ะ มีทั้งลาบ น้ำตก ส้มตำ สเปาเก็ดดี แล้วก็มีแซนวิช มีซอสดอก มีอะไรต่ออะไรหลายอย่างที่มีผู้ที่จะบริโภคแต่ละคนที่จะบริโภค ก็ต้องเลือกบริโภคอาหารในนั้น แล้วจะทราบได้อย่างไรว่าอาหารเหล่านั้นมีพิษไม่มีพิษ อาหารอะไรเป็นขยะ อาหารอะไรเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เพราะฉะนั้นการบริโภคอย่างมีสติและการบริโภคอย่างมีปัญญา เราก็เลยต้องสอดใส่เนื้อหาการทูลก็เหมือนอาหารเหมือนกันนะครับ เหมือนอาหารที่เด็กชอบเขาชอบอะไรละครับ เขาชอบเนื้อ หรือชอบอาหารที่รับประทานแล้วอร่อย ง่าย ๆ แต่การปรุงแต่งนั้นอยู่ที่พ่อครัวแม่ครัวจะครับที่จะปรุงแต่งว่าเนื้อหาสาระที่เราปรุงแต่งเข้าไปว่าคืออะไร จะได้ประโยชน์กับเด็กหรือไม่ตรงจุดนั้นสำคัญที่สุดเลย

ดังนั้นก็เลยเกิดเป็นโครงการนี้ขึ้นมา เป็นรุ่นที่ 9 แล้วนะครับ อย่างที่ผมเรียนให้ท่านได้ทราบตอนแรก ๆ แล้วว่าการทูลนี้ต้องเริ่มจากการปฏิบัติการทำกิจกรรม ดังนั้นท่านที่อยู่ในห้องนี้ที่มาร่วมฟัง ถ้าอยากจะทำรูปสักชิ้นว่าการทูลมันเป็นอย่างไร ถ้าท่านไม่เดินเข้าไปในตรงนั้นคงไม่ทราบว่าจิตวิญญาณของการทูลคืออะไร ในช่วงนี้ผมจะแจกกระดาษให้ทุกท่าน กระดาษแผ่นนี้จะมีความหมายสำหรับท่านทุก ๆ คนที่เขามาร่วมฟัง เป็นการแลกเปลี่ยนกัน ผมเชื่อว่าการทูลนั้นอยู่ในสายเลือดของทุก ๆ คนนะครับ ศิลปะก็เหมือนกันจะสังเกตว่าตอนเช้า ๆ เวลาท่านตื่นขึ้นล้างหน้าแปรงฟันแต่งตัวนะครับ ท่านก็เลือกเสื้อผ้า บางคนก็เลือกตามวันนะครับ บางคนก็เลือกว่าเสื้อสีนี้จะใส่ กระโปรงสีอะไรนั้นเป็นส่วนหนึ่งของงานสุนทรีย์ภาพ ดังนั้นทุกคนมีสุนทรีย์ภาพอยู่ในตัวอยู่แล้วอาละครับ เมื่อท่านได้แผ่นนี้ไปแล้วขอความกรุณาอ่านดูโจทย์ปัญหาด้านล่างนิดหนึ่งดูข้อตกลงเบื้องต้นของเราว่าอย่างไร การทูลช่วงนี้ให้ชื่อว่าการทูลสัมพันธ์ การทูลสัมพันธ์ตัวนี้ผมเคยนำไปใช้กับตั้งแต่เด็กจนกระทั่งถึงผู้ใหญ่ปรากฏว่าพิศแบกกลับมานะครับ ตรงนี้ทำให้คนได้รู้จักกันหลายคนบางคนแต่งงานกันแล้วก็มือนี่คือข้อเท็จจริงนะครับ เราเคยอบรมครูที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย มาจากชายแดนมาจากหลังเขาไม่เคยพบปะเพื่อนฝูงเลยไม่เคยรู้จักใครเลยนะครับ หลังจากที่ท่านได้แผ่นนั้นแล้วการเขียนการทูลไม่ยากสำหรับคุณหนูใครคนใดมือซ้ายยกมือด้วยครับ มี 1 ท่านเขียนมากครับ เขาบอกว่าในการเขียนการทูลเขาสามารถที่จะมีอย่างที่ท่านถนัดจับปากกาหรือดินสอได้แล้วก็จดลงไปบนกระดาษได้ลากเส้นตรง ได้ลากเส้นโค้งได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมได้ ท่านสามารถเขียนการทูลได้ ตอนนี้น่าอ่านข้อความเข้าใจแล้วใช่ไหมครับ ปกติเราจะให้จับคู่กัน อันนี้จะใช้เวลาอยู่ที่ 10 - 15 นาที วิธีการวาดจะแนะนำนิดหนึ่งก่อนอื่นนักเขียนการทูลมีข้อแตกต่างบุคลิกก็ถือว่า 1. จะต้องเป็นนักสังเกต 2. ต้องจดจำ 3. ฝึกฝนอดทน ขยัน ก็จะเป็นนักเขียนการทูลที่ดีได้ สังเกตและจดจำคือยังใจครับสังเกตว่าใบหน้าของเพื่อนคนหนึ่งหรือบุคคลที่เรามองเห็นในขณะที่ว่าดูซิว่าดูตรงใบหน้าลักษณะเด่นดูตรงจมูก ดูปาก ดูตา ดูหู อย่างนักการเมืองท่านหนึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด กทม. ก็คงจะสังเกตได้ง่าย นะครับ หรือคนหนึ่งที่ชอบถือแก้วไวส์ ก็จะมีลักษณะพิเศษโดดเด่นนะครับ ดังนั้นลองมองแล้วท่านก็เขียนออกมา การเขียนการทูลเป็นการทดสอบความมั่นใจ เป็นข้อสอบความมั่นใจเบื้องต้นครับ โดยไม่ต้องคิดว่าความผิดของรูปอยู่ตรงไหน อย่างอาจารย์ประยูรบอกว่าการเขียนการทูลคือการเขียนภาพรูปโย่ๆ

เย่ ๆ ภาพไม่เหมือนจริงถ้าท่านไม่เขียนไม่ทดสอบดูก็จะไม่เข้าถึงจิตวิญญาณของการเขียนถือว่าไม่ครบไม่สมบูรณ์แบบอ่านหนังสือพันหน้าอ่านหนังสือหมื่นหน้าไม่เท่ากับเดินทาง 100 ลี้เมื่อท่านปฏิบัติจริงท่านก็จะเกิดความรู้ขึ้น การทูลจะช่วยให้เราจินตนาการ ในความคิดฝัน แล้วก็สามารถที่จะจดจำฝึกทักษะได้ในขณะเดียวกันการเขียนการทูลถือว่าเป็นการพักผ่อนไปด้วยในตัว มีหลายท่านที่เป็นนักการเมืองแล้วชอบเขียนการทูลยามว่าง เพราะฐานของศิลปะและการทูลเปรียบเสมือนวัตถุที่เป็นของเหลวเหมือนน้ำเมื่อเราเทใส่ภาชนะชนิดใดก็จะเป็นอย่างนั้น เหมือนฐานที่เป็นกฎเกณฑ์มันก็จะศาสตร์วิทยาศาสตร์ 2+2 ก็เป็น 4 แต่การทูลนี้ออกมา เป็น 5 เป็น 6 เป็น 10 เป็นเท่าไรก็ได้ นี่ เขาเรียกว่าเป็นการ workshop นะครับ ท่านจะเขียนเติมตัวก็ได้

ทำไมผมถึงไม่ขึ้นด้วยการเขียนการทูลให้ดูก่อนว่าเขียนยังงัย เพราะว่าเราอยากจะทราบความแตกต่างของแต่ละท่านในข้อจริง ที่เราเปิดค่ายครั้งแรกเราก็จะมีการฟรีเทสต์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะทราบว่าลูกศิษย์ของเราที่มานี้มีพื้นฐานแตกต่างกันอย่างไรบ้าง แล้วเสร็จแล้วเราก็จะมาดูลายเส้น ดูความคิดสร้างสรรค์ ดูความมั่นใจด้วยหลังจากที่อยู่กับเราแล้ว 2 ชั่วโมง เราก็จะทำโพสต์เทสต์ออกมาว่าเป็นอย่างไร เด็กของเราเหมือนกันวันสุดท้ายผมจะมีการทดสอบทุกคนแล้วก็มีมีการประเมินเป็นใจบ้างครับ ดูแล้วรู้สึกได้เห็นหน้าตัวเองจากเพื่อน ๆ แล้วขำเลิ่กดูแล้วเป็นยังงัยบ้างครับ ตอนนั้นก็เหลือเวลาอีกประมาณ 3 นาทีนะครับ ท่านอยากจะเติมอะไรลงไปก็ได้ครับ นี่เป็นวิธีการหนึ่งที่เรารสร้างความมั่นใจให้กับเด็ก ๆ นะครับ เพราะว่าเด็ก ๆ นี่ครั้งแรกเขาจะไม่กล้าแสดงออกแล้วเสร็จแล้วเขาก็สนุกสนานกับเพื่อนได้เขียนรูปอะไรนี้ เขาก็เกิดความมั่นใจรู้สึกว่าเป็นของไม่ยากเลยแล้วก็จะเรียนได้ใครจะเติมเป็นสุริโยทัย ชาวบ้านบางระจันใส่ชุดว่ายน้ำก็ได้ นะครับ หรือว่าท่านอยากจะไปท่องเที่ยวที่ไหนก็สามารถเขียนได้ นะครับ ผมจะนับ 1-10 นะครับเพราะถือว่าหมดเวลาตามกติกา บางทีภาพไม่เสร็จเป็นภาพที่สมบูรณ์นะครับ เขียนชื่อแล้วแลกกันดูว่าข้อมูลเป็นยังงัยบ้างครับ รู้ไหมการทูลนี้มีเคล็ดลัษณ้อย่างหนึ่งการสร้างฮีโร่ ลองคุณสร้างฮีโร่การทูลขึ้นมาได้เมื่อไรนะเปิดรับรองได้ อย่างโคราเอมอนเป็นฮีโร่ตัวหนึ่ง ชินจังก็ฮีโร่ตัวหนึ่ง ไปอยู่ในใจเด็กแล้ว หลังจากที่ท่านได้ทำแบบทดสอบไปแล้วเราจะมาลองดูว่าระหว่างมีอาชีพกับท่านเป็นมือใหม่กำลังจะเป็นมืออาชีพได้หลาย ๆ คน ผมเรียนว่าการตัดสินใจในเรื่องการทูลตัดสินใจความจริง ความดี ความงามเป็นเรื่องของปรัชญาที่เขียนได้ไม่จบ ผมอาจจะให้คนที่ดีที่สุดอีกคนหนึ่งอาจจะบอกว่าไม่ตี ตรงนี้ถือว่าที่บอกว่าไม่ตีอาจจะเยี่ยมที่สุดก็ได้

โอกาสต่อไปเราจะเข้าสู่การเขียนการทูลนะครับ วิธีการเขียนการทูลให้ยกมือข้างที่ถนัดขึ้นนะครับลากเส้นตรงเฉียงลงมาเฉียงขึ้นไปเส้นตรงแนวตั้งครับ ลากขึ้นครับ เส้นโค้งครับ วงกลมครับ เราเขียนรูปทุเรียนในอากาศง่ายไหมครับ แคนี้เด็กก็บอกว่าได้ออกกำลังกายแล้ว ตอนนี้อยม รัชเวทจะมาแนะนำการเขียนการทูลอย่างง่าย ๆ เริ่มที่วงกลมก่อนนะครับ การทูลเริ่มจากวงกลมก่อนนะครับแต่ในขณะเดียวกันต้องไปฝึกเขียนเส้นตรงเส้นโค้งเส้นยักเส้นเหลี่ยมต่าง ๆ นะครับ การเขียนการทูลให้เป็นต้องเขียนวงกลมเยอะ ๆ ฝึกนะครับ เหมือน ปีกัสโซ่เขาเขียนภาพคนที่อดอยากหิวโหยเขาก็ลงไปอดอาหาร 1 คืน กับ 2 วัน ถึงมาเขียนภาพว่าคนหิวเป็นอย่างไร แต่ก็มีนักจิตรกรบางคนเขียนภาพนูดตัวเองก็ต้องนูดด้วยตัวเองก็จะได้อารมณ์ในการเขียนอันนี้คือข้อเท็จจริง ที่นี้อาโอมจะฝึกเขียนวงกลม ทักษะวงกลมต้องกลมนะครับเขียนไปเรื่อย ๆ ก็จะกลมไปเองนะครับ วงกลมจะมีอะไรบ้างในวงกลมนั้นสังเกตดูให้ดีสัดส่วนใบหน้าของการทูล เขียนเข้าไปสู่อารมณ์ของการทูลเลย พื้นฐานที่เราเขียนวงกลมเพราะวงกลมจะใช้มากที่สุดในการเขียนการทูลบ่อยครั้งที่สุดนะครับ แต่เส้นนี้ก็คือส่วนหนึ่งของวงกลมทั้งนั้นเลยที่เราจะเห็นต่อไปนี้แล้วขั้นต่อไปหลังจากเขียนตรงนี้แล้วอาโอมจะพูดถึงอารมณ์ของการทูลสังเกตดูให้ดี ๆ นะครับ เส้นโค้งเส้นเดียวก็สามารถให้อารมณ์ได้ นะครับอย่างสมมติว่ารอยยิ้มนี้เส้นโค้งจะหงายขึ้นถึงมุมปากนะครับแต่เวลาเสียใจเส้นโค้งจะคว่ำลงมา สังเกตดูให้ดี ๆ เส้นเดียวสามารถให้อารมณ์ได้ สังเกตดูให้ดี ตรงนี้มันจะมีประโยชน์สำหรับครู สำหรับทุกคนด้วยนะครับ ในการเรียนแผนใหม่นี้เขาเรียกว่าเรียนแบบบูรณาการ ก็สามารถที่จะเอาวิชาเหล่านี้ไปบูรณาการไปใช้ได้กับทุกวิชาที่มีอยู่นะครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กรุ่นใหม่เวลาทำฟรตของตัวเองหรือว่าทำโครงการต่าง ๆ มันต้องมีการเขียนภาพพระบายสีประกอบนะครับ เพราะฉะนั้นพื้นฐานในการเขียนภาพสำคัญมาก ครูก็จะต้องสามารถเขียนกระดานดำได้ เขียนรูปทรงง่าย ๆ ได้

เราเริ่มจากพื้นฐานของคนที่ไม่เคยเขียนการ์ตูนเลยก็คือถ้าเราเขียนวงกลมเป็น เส้นโค้งเป็นชุดนี้จะเป็นชุดที่เราเขียนด้วยเส้นโค้งทั้งหมดนะครับ ประกอบกันขึ้นมาส่วนว่าจะโค้งสั้นหรือยาวมันก็จะสื่อถึงอารมณ์ต่างๆ อย่างรูปแรกหัวเราะเต็มที่ จริง ๆ แล้วการ์ตูนนี้ปากมันไม่ได้ใหญ่กว่าส่วนอื่น ๆ ของใบหน้าหรอกแต่การที่เราจะเน้น ถ้าเราจะเขียนอารมณ์อะไรเราก็เน้นส่วนที่จะสื่อถึงอารมณ์นั้น ๆ ให้แบบโอเวอร์ไปเลย เน้นหัวเราะแล้วก็เขียนปากให้ใหญ่ นี่ก็คืออารมณ์ที่มันจะได้ถึงอารมณ์ของคนดูด้วย รูปถัดมาแสดงอาการซึมหรือครุ่นคิดก็จะใช้เส้นโค้งไม่กี่เส้นเหมือนกันง่าย ๆ การ์ตูนสำหรับคนที่ไม่เป็นพื้นฐานเลยก็เขียนได้ แล้วก็ไม่มีถูกผิดอย่างที่เราคูกัน ใส่อารมณ์ต่าง ๆ ลงไป ตกใจ เสียใจ แล้วก็โกน ทั้งหมดนี้ก็ถือว่าเป็นโครง ซึ่งจริง ๆ แล้วที่ผมทำงานก็จะใช้เส้นเหล่านี้ครับเป็นหลัก แต่ว่าเส้นที่ใช้จากสีเหลี่ยมพวกนั้นมันจะเป็นเส้นที่ไม่ได้ใช้แบบปรากฏเห็นจริง แต่จะมีกำหนดเอาไว้ในใจว่ารูปทรงสีเหลี่ยมนั้นมันจะไปอยู่ตรงไหนของถ้าเราพูดถึงคน ก็บนร่างกายนะครับเขาโครงยกตัวอย่างนะครับ จริง ๆ แล้วรูปทรงของร่างกายนี้เราไม่ได้เขียนเป็นสีเหลี่ยมแต่เวลาเราเขียนรูปนี้เราจะคิดอยู่ในใจว่ามันจะมีสีเหลี่ยมอยู่ตรงไหนนะ หรือไม่ก็ท่อนแขนก็เช่นกันจริง ๆ มันก็สีเหลี่ยมนั่นแหละ แต่ธรรมดาถ้าหากว่าเบื้องต้นเราเขียนการ์ตูนไม่ได้เราอาจจะเขียนแบบรูปทรงสีเหลี่ยมพวกนี้เข้าไปก่อน แต่ผมคิดว่าถ้าชอบเขียนจริง ๆ แค่นี้เขียนไม่กี่ครั้งเราก็จะไม่เขียนอย่างนี้อีกแล้วเพราะว่าเราจะใช้กำหนดไว้ในใจได้แหละครับ แต่ยังไงก็ต้องประกอบด้วยวงกลมอยู่ดีนะครับ อันนี้กำลังจะเน้นให้เห็นพื้นฐานเบื้องต้นในการเขียนการ์ตูนพอเราเขียนชำนาญแล้วพวกเหล่านี้ก็จะลื่นไปเลย จะอยู่ในความทรงจำว่าเราจะสร้างโครงสร้างไว้ในใจก็สามารถที่จะเขียนรูปทรงต่าง ๆ ออกมาได้ตามใจชอบ

การ์ตูนจะสำคัญอยู่ที่อารมณ์ ๆ โกรธ หรือว่าแสดงความรู้สึก หัวเราะ ยิ้ม ดีใจ สบายใจ พวกนี้มันจะบ่งบอกถึงความรู้สึกได้นี้ก็คือโครงสร้างอีกชนิดซึ่งถ้าเขียนบ่อย ๆ แล้วนี่ส่วนนี้เราก็จะถูกตัดทิ้งไปเลย แต่ขั้นตอนนี่จะเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นถัดมา เพราะตัวการ์ตูนนี้มันจะต้องมีเสื้อผ้ามีองค์ประกอบต่าง ๆ ทรงผม หรือเขาใส่หน้ากาก พวกนี้เราจะเขียนเพิ่มเติมพวกเสื้อผ้าได้จากขั้นตอนนี้มากกว่าเราจะไม่ค่อยได้เขียนจากขั้นตอนอื่น ที่นี้ผมดูเวลาที่อยากจะให้ไอ้มช่วยเขียนตัวการ์ตูน ๆ ในที่นี้ก็หมายถึงว่าลักษณะที่โดดเด่นโดยทั่วไปคือ 1. จำง่าย 2. สามารถที่จะกระตุ้นความรู้สึกให้เราชื่นชอบหรือไม่ชอบหรือพอใจอะไรหลายอย่างเป็นตัวละคร เพราะฉะนั้นการที่จะถ่ายทอดตรงนี้น่าจะมีความสังเกต เช่นสมมุติว่าคนที่นั่งอยู่ในห้องนี้มีหน้าตาเป็นอย่างไร หรือว่าไปเจอข้างนอก คนไหนน่าจะเป็นผู้ร้ายคนไหนน่าจะเป็นพระเอก นางเอก หรือว่ารูปร่างหน้าตาแบบไหนอย่างไร แต่จริง ๆ โดยข้อเท็จจริงในธรรมชาติก็คือไม่ใช่ หน้าตาดี ๆ ก็อาจจะเป็นผู้ร้ายก็ได้อย่าไปหลงตามนั้น

อาจารย์ชนะบดี ผายบึงแก้ว : ก็คงจะเป็นลักษณะของโครงสร้างมากกว่า คือถ้าเราอยากเขียนการ์ตูนเก่งน่ะอย่างที่เราอาจารย์บอกขั้นต้นว่าต้องเป็นคนช่างสังเกตจดจำแล้วก็ลงมือกระทำ ที่ขั้นตอนนี้ผมจะพูดถึงคนเป็นตัวอย่าง เรามีเพื่อนเราเห็นใบหน้าเพื่อนเราเนี่ย ชั่ว ๆ กันทุกวันผมคิดว่าทุกคนจะเขียนได้ แต่จะเขียนได้ดีแค่ไหนก็คงจะอยู่ที่การฝึกฝนนะครับ เพื่อนเราบางคน หรือรูปหน้าเราเองก็ได้ บางคนรูปหน้าออกมาเป็นรี ๆ ยาว ๆ บางคนก็จะกลม บางคนจะเหลี่ยมนี้ เราต้องอ่านหน้าของคนที่เราจะเขียนก่อนว่าเป็นรูปทรงแบบไหน บางคนทรงสามเหลี่ยมอย่างนี้เป็นต้น ถ้าเราเห็นคนช่าง ๆ เราหน้าตาแบบไหนเราขึ้นโครงแบบนี้ไว้ก่อนเลยนะครับแล้วสิ่งที่เราต้องสังเกตต่อไปก็คือจุดเด่นบนใบหน้าเขา บางคนเขาอาจจะตาโตมาก ๆ การ์ตูนต้องเน้น ผมทรงอะไร ผมจะบ่งบอกได้ ถ้าเขียนการ์ตูนล่อนี่ผมจะบ่งบอกได้ถึงประมาณ 30 % ของใบหน้าเขาเลยไม่ต้องอะไรถ้าเราเขียนอะไรไม่เหมือนนี้เกิดเราเขียนทรงผมเขาเหมือนก็เรียกว่าพอจะเอาได้เลยนะครับ จมูกเขามีความยาวมากไหม รูปทรงจมูกเขาเป็นยังงี้ปาก คางเขาใหญ่หรือเปล่า ฟันเยอะ อะไอย่างนี้เป็นต้น ส่วนคนอ้วนหน้าก็อาจจะมารวมกันอยู่ตรงกึ่งกลางใบหน้าแล้วก็ทรงไหนก็ใส่เข้าไปคนหน้าเหลี่ยม ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ร้ายทั้งที่ก็ไม่แน่ คือคนเขียนการ์ตูนบุคลิกของการ์ตูนเขาจะใช้กับคล้าย ๆ เป็นสัญลักษณ์ คือถ้าหน้าหวาน ๆ พอบอกเป็นผู้ร้าย เพราะฉะนั้นมันก็เหมือนเป็นสูตรสำเร็จเหมือนกันเป็นการเขียนการ์ตูนว่าคุณเขียนคนหน้าเหลี่ยมไปครึ่งหนึ่งแล้วถ้าทำปากให้แบน ๆ อย่างนี้ยังงี้ก็ไม่ใช่นะครับ ที่ผมอยากให้เราสังเกตก็คือบางทีสัดส่วนบนใบหน้าคนคือคนไม่มีใครหน้าเหมือนกันเพราะฉะนั้นเราต้องจับจุดเด่นเขาออกมาตาเล็ก